

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
UŽSIENIO IR EUROPOS SĄJUNGOS REIKALŲ SKYRIUS**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ DĖL SUSITARIMO,
KURIUO STEIGIAMA EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ IR
CENTRINĖS AMERIKOS ASOCIACIJA, RATIFIKAVIMO (TAP-16-1806, TAP-16-1805,
TAP-16-1804)(TAIS 16-10630(2), TAIS 16-10631(2), TAIS 16-10632(2))**

2016-11-30 Nr. NV-3776

Vilnius

1. Projekto rengėjas: Užsienio reikalų ministerija.

2. Projekto tikslas, esmė: teikiamais projektais siekiama ratifikuoti 2012 m. birželio 29 d. Tegusigalpoje priimtą Susitarimą, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija (toliau – Susitarimas). Šio Susitarimo Šalimis yra Centrinės Amerikos valstybės – Kosta Rikos, Salvadoro, Gvatemalos, Hondūro, Nikaragvos ir Panamos respublikos bei Europos Sąjunga ar/ir jos valstybės narės, atsižvelgiant į jų atitinkamas kompetencijos sritis. Susitarimo tikslas – stiprinti ir konsoliduoti Šalių abipusiškus, bendra pagarba ir interesu grįstus santykius įsteigiant Asociaciją, skirtą politiniam dialogui, bendradarbiavimui ir prekybai tarp Šalių plėtoti.

Susitarimas yra ratifikuotina tarptautinė sutartis pagal Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 10 punktą. Priėmus įstatymą dėl Susitarimo ratifikavimo bus įvykdytos Susitarimui įsigaliooti būtinos Lietuvos vidaus teisinės procedūros ir apie tai pranešta Europos Tarybos generaliniam sekretoriui.

3. Derinimas: Teisės aktų projektai derinti su visomis ministerijomis ir Europos teisės departamentu prie Teisingumo ministerijos. Į Teisingumo ministerijos redakcinę pastabą dėl įstatymo projekto atsižvelgta, kitų pastabų dėl teisės aktų projektų negauta. Dėl Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktos pastabos dėl Susitarimo XVI priede nurodytų nebeaktualių Sveikatos apsaugos ministerijai pavaldžių įstaigų sąrašo rengiamas notifikavimas Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui.

4. Dalykinio vertinimo išvada: Teikiamas projektas iš esmės atitinka Vyriausybės reglamento reikalavimus.

Skyriaus patarėja

Giedrė Vinikienė

TAP-16-1805
TAP-16-1804
TAP-16-1806

2016-11-15 9-13220
data Nr.

LIETUVOS RESPUBLIKOS UŽSIENIO REIKALŲ MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, J.Tumo-Vaižganto g. 2, LT-01511 Vilnius, tel.: (8 5) 236 2444, (8 5) 236 2400,

faks. (8 5) 231 3090, el. p. urm@urm.lt, <http://www.urm.lt>

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188613242

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2016-11-08 Nr. (22.27)3-5584

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ DĖL SUSITARIMO, KURIUO STEIGIAMA EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ IR CENTRINĖS AMERIKOS ASOCIACIJA, RATIFIKAVIMO

Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių rengimo ir sudarymo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. spalio 1 d. nutarimu Nr. 1179 „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių rengimo ir sudarymo taisyklių patvirtinimo“, 18 punktu, parengė ir teikia teisės aktų dėl Susitarimo, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija, ratifikavimo projektus:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl kreipimosi į Respublikos Prezidentą su prašymu pateikti Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti Susitarimą, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija“ projektą (toliau – nutarimo projektas);
2. Lietuvos Respublikos Prezidento dekreto „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti Susitarimą, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija“ projektą (toliau – dekreto projektas);
3. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Susitarimo, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija, ratifikavimo“ projektą (toliau – įstatymo projektas).

Projektų tikslas – ratifikuoti 2012 m. birželio 29 d. Tegusigalpoje priimtą Susitarimą, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija (toliau – Susitarimas). Šio Susitarimo šalimis yra Centrinės Amerikos valstybės – Kosta Rikos, Salvadoro, Gvatemalos, Hondūro, Nikaragvos ir Panamos respublikos bei Europos Sąjunga ar/ir jos valstybės narės, atsižvelgiant į jų atitinkamas kompetencijos sritis. Susitarimo tikslas – stiprinti ir konsoliduoti Šalių abipusiškumą, bendra pagarba ir interesu grįstus santykius įsteigiant Asociaciją, skirtą politiniam dialogui, bendradarbiavimui ir prekybai tarp Šalių plėtoti.

Susitarimo 353 straipsnis nustato, kad šį Susitarimą Šalys patvirtina vadovaudamasi savo vidaus teisinėmis procedūromis ir Susitarimas įsigalios pirmąją mėnesio, einančio po tos dienos, kurią Šalys praneš viena kitai apie nurodytą vidaus procedūrų užbaigimą, dieną. Susitarimas yra

ratifikuotina tarptautinė sutartis pagal Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 10 punktą. Priėmus įstatymą dėl Susitarimo ratifikavimo bus įvykdytos Susitarimui įsigaliooti būtinos Lietuvos vidaus teisinės procedūros ir apie tai pranešta Europos Tarybos generaliniam sekretoriui.

Teisės aktų projektai atitinka Vyriausybės programą, neperkelia ir neįgyvendina Europos Sąjungos teisės aktų, nėra notifikuotini Europos Komisijai. Priėmus teisės aktų projektus priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios teisės aktų nereikės.

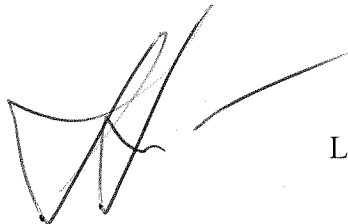
Su visuomene buvo konsultuojamasi teisės aktų projektus paskelbus Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje, pastabų ir pasiūlymų negauta. Teisės aktų projektai buvo pateikti derinti visoms ministerijoms ir Europos teisės departamentui prie Teisingumo ministerijos. Į Teisingumo ministerijos redakcinę pastabą dėl įstatymo projekto atsižvelgta, kitų pastabų dėl teisės aktų projektų negauta. Dėl Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktos pastabos dėl Susitarimo XVI priede nurodytų nebeaktualių Sveikatos apsaugos ministerijai pavaldžių įstaigų sąrašo rengiamas notifikavimas Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui.

Projektus parengė Užsienio reikalų ministerijos Teisės ir tarptautinių sutarčių departamento (direktorius Andrius Namavičius, tel. 870652530) Tarptautinių sutarčių skyriaus vedėja Ingrida Bačiulienė, tel. 870652539, el.p. ingrida.baciuliene@urm.lt.

PRIDEDAMA:

1. Nutarimo projektas, 1 lapas.
2. Dekreto projektas, 1 lapas.
3. Įstatymo projektas, 1 lapas.
4. Įstatymo projekto aiškinamasis raštas, 3 lapai.
5. Susitarimo tekstas (lietuvių k. be priedų), 436 lapai.
6. Suinteresuotų institucijų išvados, 14 lapų.

Užsienio reikalų ministras

Linas Linkevičius

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL KREIPIMOSI Į RESPUBLIKOS PREZIDENTĄ SU PRAŠYMU PATEIKTI
LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI RATIFIKUOTI SUSITARIMĄ, KURIUO
STEIGIAMA EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ IR CENTRINĖS
AMERIKOS ASOCIACIJA**

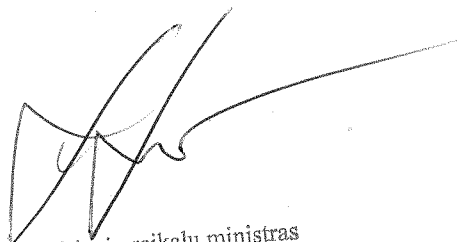
2016 m. d. Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo 8 straipsnio 2 dalimi, Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutaria:

Kreiptis į Respublikos Prezidentą su prašymu, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 84 straipsnio 2 punktu, 138 straipsnio antrąja dalimi ir Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 10 punktu, pateikti Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti 2012 m. birželio 29 d. Tegusigalpoje priimtą Susitarimą, kuriuo steigama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija.

Ministras Pirmininkas

Užsienio reikalų ministras

Užsienio reikalų ministras
Linas Linkevičius

Andrius Namavičius
Teisės ir tarptautinių sutarčių
departamento direktorius
2016-11-04

LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTAS**DEKRETAS****DĖL TEIKIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI RATIFIKUOTI
SUSITARIMĄ, KURIUO STEIGIAMA EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ
NARIŲ IR CENTRINĖS AMERIKOS ASOCIACIJA**

2016 m. d. Nr.

Vilnius

1 straipsnis.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 84 straipsnio 2 punktu,
t e i k i u Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti 2012 m. birželio 29 d. Tegusigalpoje
priimtą Susitarimą, kuriuo steigama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės
Amerikos asociacija.

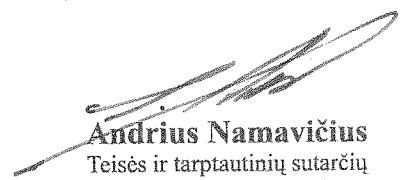
2 straipsnis.

Šį dekretą Lietuvos Respublikos Seimui pristatys užsienio reikalų ministras Linas
Linkevičius, o jam negalint dalyvauti – užsienio reikalų viceministras Raimundas Karoblis.

Respublikos Prezidentas

Užsienio reikalų ministras
Linas Linkevičius

Andrius Namavičius
Teisės ir tarptautinių sutarčių
departamento direktorius

2016-11-04 6

**LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO „DĖL SUSITARIMO, KURIUO STEIGIAMA
EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ IR CENTRINĖS AMERIKOS
ASOCIACIJA, RATIFIKAVIMO“ PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Susitarimo, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija, ratifikavimo“ projekto (toliau – Ratifikavimo įstatymo projektas) tikslas - ratifikuoti 2012 m. birželio 29 d. Tegusigalpoje priimtą Susitarimą, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija (toliau – Susitarimas). Šio Susitarimo Šalimis yra Centrinės Amerikos valstybės – Kosta Rika, Salvadoras, Gvatemala, Hondūras, Nikaragva ir Panama bei Europos Sąjunga ar/ir jos valstybės narės, atsižvelgiant į jų atitinkamas kompetencijos sritis. Susitarimo 353 straipsnis nustato, kad šį Susitarimą Šalys patvirtina vadovaudamosi savo vidaus teisinėmis procedūromis ir Susitarimas įsigalios pirmąją mėnesio, einančio po tos dienos, kurią Šalys praneš viena kitai apie nurodytą vidaus procedūrų užbaigimą, dieną.

Susitarimas yra ratifikuotina tarptautinė sutartis pagal Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 10 punktą. Priėmus įstatymą dėl Susitarimo ratifikavimo bus įvykdytos Susitarimui įsigalioti būtinos Lietuvos vidaus teisinės procedūros ir apie tai pranešta Europos Tarybos generaliniam sekretoriui.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Ratifikavimo įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos bendradarbiavimo santykius šiuo metu reglamentuoja 2003 m. gruodžio 15 d. pasirašytas Europos bendrijų ir jų valstybių narių bei Kosta Rikos, Salvadoro, Gvatemalos, Hondūro, Nikaragvos ir Panamos respublikų politinio dialogo ir bendradarbiavimo susitarimas, kuris įsigaliojo 2014 m. gegužės 1 d.

Susitarimo prekybinės nuostatos (Susitarimo IV dalis, išskyrus 271 straipsnį) laikinai taikomos tarp Europos Sąjungos ir Nikaragvos, Hondūro ir Panamos nuo 2013 m. rugpjūčio 1 d., o Salvadoro ir Kosta Rikos – nuo 2013 m. spalio 1 d.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Europos Sąjungos ir Centrinės Amerikos asociacijos susitarimas susideda iš trijų pagrindinių dalių – politinio dialogo, bendradarbiavimo ir prekybinių nuostatų. Susitarimo tikslas – remti demokratiją, politinį stabilumą ir ekonominį augimą Centrinėje Amerikoje. Tai dar vienas žingsnis link aktyvesnio politinio ir ekonominio ES ir jos valstybių narių bendradarbiavimo su šio regiono šalimis. Jame įtvirtintos įprastinės politinės Europos Sąjungos nuostatos, susijusios su žmogaus teisėmis, demokratijos puoselėjimu, politiniu bendradarbiavimu, konfliktų prevencija, tinkamu valdymu, regionine integracija, skurdo mažinimu, migracija, kova prieš nelygybę, klimato kaita, aplinkosaugos bei biologinės įvairovės išsaugojimu. Susitarime įtvirtintos svarbios ekonominės nuostatos, susijusios su importo tarifų mažinimu arba jų panaikinimu, techninių prekybos kliūčių šalinimu, paslaugų rinkos liberalizavimu, siekiu veiksmingai, abipusiškai ir laipsniškai atverti šalių valstybinių viešųjų pirkimų rinkas. Asociacijos steigimas – tai pagrindas Europos Sąjungai ir jos valstybėms narėms bei Centrinės Amerikos valstybėms stiprinti bendrais principais ir vertybėmis grindžiamus santykius, sutvirtinti, pagilinti ir įvairinti dvišalius regionų ryšius bendrų interesų srityse.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Ratifikavimo įstatymo projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma. Susitarimas sudarys galimybes dar aktyvesnei Europos Sąjungos ir jos valstybių narių politinei ir ekonominei veiklai Centrinės Amerikos valstybėse – Susitarimo Šalyse. Susitarimo ratifikavimas turės teigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Numatoma, kad priimtas Ratifikavimo įstatymo projektas tiesioginio poveikio kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Susitarimo ratifikavimas turės teigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai. Šis susitarimas atvers naujas rinkos galimybes Europos ūkio subjektams, eksportuotojams ir investuotojams. Susitarime siekiama skatinti Centrinės Amerikos šalių ekonominę integraciją, pavyzdžiui, nustatant vieną importo muitą visam regionui ir naudojant vieną muitinės dokumentą. Tokiu būdu sudaromos geresnės galimybės ES, taip pat ir Lietuvos produktų eksportui į Centrinės Amerikos šalis. Be to, Susitarimu panaikinamos kai kurios netarifinės kliūtys, liberalizuotos Centrinės Amerikos šalių paslaugų ir viešųjų pirkimų rinkos.

Susitarimu nustatytos prekybos ir investavimo sąlygos padės sukurti stabilią ir prognozuojamą verslo ir investicinę aplinką, įvykdomas prekybos taisyklės. Taip tikimasi sukurti daug naujų galimybių verslui ir vartotojams iš abiejų pusių.

8. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Ratifikavimo įstatymo projektą, pakeisti ar panaikinti galiojančių teisės aktų nereikės.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Ratifikavimo įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Ratifikavimo įstatymo projekte nėra sąvokų ar jas įvardijančių terminų, kuriuos reikėtų įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Ratifikavimo įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Siekiant įgyvendinti Susitarimo nuostatas Lietuvos Respublikoje, priimti naujų, pakeisti ar panaikinti galiojančių teisės aktų nereikės.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Ratifikavimo įstatymo projektui įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Ratifikavimo įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

14. Įstatymo projekto reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai pagal Europos žodyną „Eurovoc“: „Centrinė Amerika“, „ratifikavimas“, „Asociacijos steigimas“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.

Užsienio reikalų ministras
Linas Linkevičius

Andrius Namavičius
Teisės ir tarptautinių sutarčių
departamento direktorius

2016-11-04 9

TAP-16-1804

Projektas

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
ĮSTATYMAS
DĖL SUSITARIMO, KURIUO STEIGIAMA EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS
VALSTYBIŲ NARIŲ IR CENTRINĖS AMERIKOS ASOCIACIJA,
RATIFIKAVIMO**

2016 m.   d. Nr.
Vilnius

1 straipsnis. Susitarimo ratifikavimas

Lietuvos Respublikos Seimas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnio 16 punktu, 138 straipsnio antrąją dalimi ir Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 10 punktu ir atsižvelgdamas į Lietuvos Respublikos Prezidento 2016 m.   d. dekretą Nr.   , ratifikuoja 2012 m. birželio 29 d. Tegusigalpoje priimtą Susitarimą, kuriuo steigama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas

Užsienio reikalų ministras
Linas Linkevičius

Andrius Namavičius
Teisės ir tarptautinių sutarčių
departamento direktorius
2016-11-04 10

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 30, LT-01104 Vilnius,
tel. (8 5) 266 2984, faks. (8 5) 262 5940, el. p. rastine@tm.lt,
atsisk. sąskaita LT267044060000269484 AB SEB bankas, banko kodas 70440.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188604955

Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai

2016-10-11 Nr. (4.9) 2T-1174
Į 2016-09-30 Nr. (22.27)3-4963

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ DĖL SUSITARIMO, KURIUO STEIGIAMA EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ IR CENTRINĖS AMERIKOS ASOCIACIJA, RATIFIKAVIMO

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, pagal kompetenciją išnagrinėjusi Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos 2016 m. rugsėjo 30 d. raštu Nr. (22.27)3-4963 pateiktus derinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl kreipimosi į Respublikos Prezidentą su prašymu pateikti Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti Susitarimą, kuriuo steigama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija“ (toliau – Nutarimas), Lietuvos Respublikos Prezidento dekreto „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti Susitarimą, kuriuo steigama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija“ (toliau – Dekretas) ir Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Susitarimo, kuriuo steigama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija, ratifikavimo“ (toliau – Įstatymas) projektus, informuoja, kad dėl Įstatymo, Dekreto ir Nutarimo projektų numatomo teisinio reguliavimo tikslo, priemonių, pasekmių bei Nutarimo ir Dekreto projektų teisės technikos pastabų ir pasiūlymų neturi.

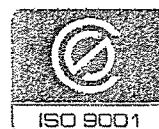
Įvertinus Įstatymo projekto teisės techniką, siūlytina Įstatymo projekto 1 straipsnyje vartoti oficialų Lietuvos Respublikos Prezidento dekreto pavadinimą (prieš žodžius „Respublikos Prezidento“ įrašyti žodį „Lietuvos“).

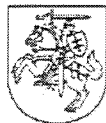
Teisingumo ministras

Juozas Bernatoniš

Petras Butrimas, (8 5) 266 2888, el. p. petras.butrimas@tm.lt

Originalas nebus siunčiamas

ORIGINALAS
NEBUS STUNČIAMAS

Lietuvos Respublikos
užsienio reikalų ministerija
Gauta

2016-10-10 Nr. 2-14643

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A. Jakšto g. 4, LT-01105 Vilnius.
tel. (8-5) 266 3661, faks. (8-5) 266 3663, el. p. info@am.lt, http://www.am.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188602370

TSD
LR užsienio reikalų ministerijai

2016-10-10

Nr. (9-2)-A8-7631

I 2016-09-30

Nr. (22.27)3-4963

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖ AKTŲ PROJEKTŲ DĖL SUSITARIMO, KURIUO STEIGIAMA EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ IR CENTRINĖS AMERIKOS ASOCIACIJA, RATIFIKAVIMO

Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerija, atsakydama į Jūsų raštą, informuoja, kad Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos parengtų teisės aktų dėl Susitarimo, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija, ratifikavimo projektams pastabų ir pasiūlymų neturi.

Aplinkos ministerijos kancleris

Robertas Klovas

Eimantė Lastovkaitė, 8 706 63263, el. p. eimante.lastovkaite@am.lt

LIETUVOS RESPUBLIKOS ENERGETIKOS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 38, 01104 Vilnius.

Tel. (8 706) 64 715, faks. (8 706) 64 820, el. p. info@enmin.lt, <http://enmin.lrv.lt>

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 302508327

TSD

Lietuvos Respublikos
užsienio reikalų ministerijai

2016-10-12 Nr. (10.8-12)3-2211
I 2016-09-30 Nr. (22.27)3-4963

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ DĖL SUSITARIMO,
KURIUO STEIGIAMA EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ IR
CENTRINĖS AMERIKOS ASOCIACIJA, RATIFIKAVIMO

Lietuvos Respublikos energetikos ministerija, atsakydama į Jūsų 2016 m. rugsėjo 30 d. raštą, Nr. (22.27)3-4963, informuoja, kad savo kompetencijos ribose pasiūlymų ir pastabų pateiktiems teisės aktų projektams neturi.

Viceministras

Rokas Baliukovas

Originalas nebus siunčiamas

Jurgita Jakevičiūtė, tel. nr. 8-706 64949, jurgita.jakeviciute@enmin.lt

LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTERIJA

TSB

Užsienio reikalų ministerijai

2016-10-13 Nr. ((25.29-03)-5K-1619813)-6K-
I 2016-09-30 Nr. (22.27)3-4963 -1604085

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ DĖL SUSITARIMO,
KURIUO STEIGIAMA EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ IR
CENTRINĖS AMERIKOS ASOCIACIJA, RATIFIKAVIMO**

Finansų ministerija, išnagrinėjusi Jūsų 2016 m. rugsėjo 30 d. raštu Nr. (22.27)3-4963 pateiktus derinti teisės aktų, reikalingų ratifikuoti 2012 m. birželio 29 d. Tegusigalpoje priimtą Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacijos steigimo susitarimą, projektus (toliau – teisės aktų projektai), informuoja, kad pagal kompetenciją minėtiems teisės aktų projektams pastabų ir pasiūlymų neturi.

Finansų viceministras

Algimantas Rimkūnas

Ignas Rakauskas, tel. (8 5) 2053554, el. p. ignas.rakauskas@finmin.lt

2016-10-03 Dėl LR teisės aktų dėl ES ir Centrinės Amerikos asociacijos

Biudžetinė įstaiga
Lukiškių g. 2, LT-01512 Vilnius

Tel. (8 5) 239 0000
Faks. (8 5) 279 1481

El. paštas finmin@finmin.lt
<http://www.finmin.lt>

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių
asmenų registre, kodas 288601650

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, J. Basanavičiaus g. 5, LT-01118 Vilnius, tel. (8 5) 219 3400, faks. (8 5) 262 3120, el. p. dmm@lrkm.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188683671

TSD
Užsienio reikalų ministerijai

2016-10-07 Nr. 82-26 Pj
I 2016-09-30 Nr. (22.27) 3-4963

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ DĖL SUSITARIMO, KURIUO STEIGIAMA EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ IR CENTRINĖS AMERIKOS ASOCIACIJA, RATIFIKAVIMO

Kultūros ministerija susipažino su Užsienio reikalų ministerijos parengtais Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl kreipimosi į Respublikos Prezidentą su prašymu pateikti Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti Susitarimą, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija“, Lietuvos Respublikos Prezidento dekreto „dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti Susitarimą, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija“ ir Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Susitarimo, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija, ratifikavimo“ projektais. Parengtiems teisės aktų projektams pagal kompetenciją pastabų ir pasiūlymų neturime.

Ministerijos kancleris

Laimonas Ubavičius

LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A. Vivulskio g. 11, LT-03610 Vilnius, tel. (8 5) 266 8176, (8 5) 266 8169, faks. (8 5) 266 4209,
el. p. post@socmin.lt, <http://www.socmin.lt>. Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 1886 03515

Lietuvos Respublikos užsienio reikalų
ministerijai

2016-10-13 Nr. (28.5-62) SD - 6131
2016-09-30

**DĖL TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ PAKETO DĖL EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS
VALSTYBIŲ NARIŲ IR CENTRINĖS AMERIKOS ASOCIACIJOS SUDARYMO**

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, pagal kompetenciją išnagrinėjusi pateiktus teisės aktų projektus, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl kreipimosi į Respublikos Prezidentą su prašymu pateikti Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti susitarimą, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija“ projektą Nr. 16-10630, Lietuvos Respublikos Prezidento dekreto „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti susitarimą, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija“ projektą Nr. 16-10631 ir „Lietuvos Respublikos įstatymo dėl susitarimo, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija, ratifikavimo“ projektą Nr. 16-10632, pastabų ar pasiūlymų neturi.

Viceministras

Gintaras Klimavičius

LIETUVOS RESPUBLIKOS SUSISIEKIMO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga. Gedimino pr. 17, LT-01505 Vilnius, tel. (8 5) 239 3911.
faks. (8 5) 212 4335, el. p. sumin@sumin.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre. kodas 188620589

Užsienio reikalų ministerijai

2016-10-13

Nr. 2-3610

Į 2016-09-30

Nr. (22.27)3-4963

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ DĖL SUSITARIMO, KURIUO STEIGIAMA EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ IR CENTRINĖS AMERIKOS ASOCIACIJA, RATIFIKAVIMO

Atsakydami į Jūsų 2016 m. rugsėjo 30 d. raštą Nr. (22.27)3-4963 „Dėl Lietuvos Respublikos teisės aktų projektų dėl Susitarimo, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija, ratifikavimo“, informuojame, kad Susisiekimo ministerija pagal kompetenciją neturi pastabų ir pasiūlymų dėl teisės aktų (Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo, Lietuvos Respublikos Prezidento dekreto ir Lietuvos Respublikos įstatymo) dėl Susitarimo, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija, ratifikavimo, projektų.

Susisiekimo viceministras

Arijandas Šliupas

D. Zadojenko, tel. (8 5) 239 3968, el. p. dmitrij.zadojenko@sumin.lt

Originalas notus siunčiamas

2016-10-14 Nr. 2-14954

Originalas nebus siunčiamas

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Vilniaus g. 33, LT-01506 Vilnius, tel. (8 5) 266 1400,
faks. (8 5) 266 1402, el. p. ministerija@sam.lt, http://www.sam.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188603472

TSD

Lietuvos Respublikos užsienio reikalų
ministerijai

2016-10-14 Nr. (1.1.20-23) 10-8527
| 2016-09-30 Nr. (22.27) 3-4963

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ DĖL SUSITARIMO, KURIUO STEIGIAMA EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ IR CENTRINĖS AMERIKOS ASOCIACIJA, RATIFIKAVIMO

Įvertinę 2016-09-30 raštu Nr. (22.27)3-4963 teikiamus derinti teisės aktų dėl Susitarimo, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių Centrinės Amerikos asociacija (toliau – Susitarimas), ratifikavimo projektus, pagal kompetenciją pastabų neturime.

Atkreiptinas dėmesys, kad Susitarimo 4544 ir 4547 puslapiuose nurodytos Sveikatos apsaugos ministerijai pavaldžios įstaigos (Valstybinė medicininio audito inspekcija, Valstybinė teismo psichiatrijos ir narkologijos tarnyba, Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba, Lietuvos AIDS centras, Nacionalinis organų transplantacijos biuras, Nacionalinis visuomenės sveikatos tyrimų centras, Visuomenės sveikatos ugdymo centras, Trakų visuomenės sveikatos priežiūros ir specialistų tobulinimosi centras, Užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės centras, Respublikinis mitybos centras, Valstybinis aplinkos sveikatos centras, Slaugos darbuotojų tobulinimosi ir specializacijos centras, Farmacijos departamentas) neveikia ar veikia kitu pavadinimu.

Teikiame Sveikatos apsaugos ministerijai pavaldžių viešojo administravimo ir kitų biudžetinių įstaigų sąrašą:

Sveikatos apsaugos ministerijai pavaldžios biudžetinės viešojo administravimo įstaigos:

- Valstybinė ligonių kasa prie SAM
- Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba prie SAM
- Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie SAM
- Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba prie SAM
- Radiacinės saugos centras
- Lietuvos bioetikos komitetas
- SAM Ekstremalių sveikatai situacijų centras
- Nacionalinis transplantacijos biuras prie SAM

Sveikatos apsaugos ministerijai pavaldžios biudžetinės įstaigos:

- Valstybinė teismo psichiatrijos tarnyba prie SAM
- Valstybinė teismo medicinos tarnyba
- Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros laboratorija
- Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras
- Valstybinis psichikos sveikatos centras
- Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras
- Sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistų kompetencijų centras
- Lietuvos medicinos biblioteka

- Higienos institutas
- Vilniaus priklausomybės ligų centras
- Kauno apskrities priklausomybės ligų centras
- Šiaulių priklausomybės ligų centras
- Klaipėdos priklausomybės ligų centras
- Panevėžio priklausomybės ligų centras

Ministerijos kancleris

Gedeminas Aleksonis

Jurgita Bilinskaitė, tel. (8 5) 266 1416, el. p. jurgita.bilinskaite@sam.lt
Narimantas Satkus, tel. (8 5) 205 3369, el. p. narimantas@satkus

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A. Volano g. 2, 01516 Vilnius, tel. (8 5) 219 1225/219 1152, faks. (8 5) 261 2077,
el. p. smmin@smm.lt, <http://www.smm.lt>. Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188603091.
Atsisk. sąsk. LT30 7300 0100 0245 7205 „Swedbank“, AB, kodas 73000

TSD

Užsienio reikalų ministerijai

2016-10-14 Nr. SA-4492

I 2016-09-30 Nr. (22.27) 3-4963

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ DĖL SUSITARIMO, KURIUO STEIGIAMA EUROPOS SAJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ IR CENTRINĖS AMERIKOS ASOCIACIJA, RATIFIKAVIMO

Švietimo ir mokslo ministerija, atsakydama į Jūsų 2016 m. rugsėjo 30 d. raštą Nr. (22.27) 3-4963, pažymi, kad teikiamiems derinti Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl susitarimo, kuriuo steigama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija, ratifikavimo“, Lietuvos Respublikos Prezidento dekreto „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti susitarimą, kuriuo steigama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl kreipimosi į Respublikos Prezidentą su prašymu pateikti Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti susitarimą, kuriuo steigama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija“ projektams pastabų ir pasiūlymų pagal kompetenciją neturi.

Ministerijos kancleris

Tomas Daukantas

A. Kazlauskas, tel. 2191213

Ausvydas.Kazlauskas@smm.lt

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŪKIO MINISTERIJA

Budžetinė įstaiga, Gedimino pr. 38, LT-01104 Vilnius, tel. 8 706 64 845, 8 706 64 868,
faks. 8 706 64 762, el. p. kanc@ukmin.lt, <http://www.ukmin.lt>.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188621919

TSD

Užsienio reikalų ministerijai

2016-09-05 Nr. (24.15-72)-3-4384
I 2016-09-30 Nr. (22.27)3-4963

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ DĖL SUSITARIMO,
KURIUO STEIGIAMA EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ IR
CENTRINĖS AMERIKOS ASOCIACIJA, RATIFIKAVIMO**

Ūkio ministerija išnagrinėjo pateiktą derinti teisės aktų dėl Susitarimo, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija, ratifikavimo projektus bei informuoja, kad pastabų ir pasiūlymų neturi.

Ūkio viceministrė

Rasa Noreikienė

LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Šventaragio g. 2, LT-01510 Vilnius,
tel.: (8 5) 271 7154 / 271 7178, faks. (8 5) 271 8551, el. p. bendrasisd@vrm.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188601464

Užsienio reikalų ministerijai

2016-10-13 Nr. 1D-6117(3)
į 2016-09-30 Nr. (22.27)3-4963

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ DĖL SUSITARIMO,
KURIUO STEIGIAMA EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ IR
CENTRINĖS AMERIKOS ASOCIACIJA, RATIFIKAVIMO**

Vidaus reikalų ministerija, pagal kompetenciją išnagrinėjusi Užsienio reikalų ministerijos pateiktus derinti teisės aktų dėl Susitarimo, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija, ratifikavimo projektus (Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl kreipimosi į Respublikos Prezidentą su prašymu pateikti Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti Susitarimą, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija“ projektą; Lietuvos Respublikos Prezidento dekreto „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti Susitarimą, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija“ projektą; Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Susitarimo, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija, ratifikavimo“ projektą), informuoja, kad pastabų ir pasiūlymų dėl projektų neturi.

Vidaus reikalų viceministras

 Artūras Norkevičius

K. Tiažkijus, tel. (8 5) 271 8250, el. p. konstantinas.tiazkijus@vrm.lt

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

Lietuvos Respublikos užsienio reikalų
ministerijai

2016- 10 - 13 Nr. LD-4439 (15.1)
I 2016-09-30 Nr. (22.27)3-4963

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ DĖL SUSITARIMO, KURIUO STEIGIAMA EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ IR CENTRINĖS AMERIKOS ASOCIACIJA, RATIFIKAVIMO

Atsakydami į Jūsų raštą informuojame, kad pagal kompetenciją dėl teisės aktų projektų dėl
Susitarimo, kuriuo steigama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos
asociacija, ratifikavimo projektų pastabų ir pasiūlymų neturime.

Viceministras

Gintas Saulius Cironka

Simona Škultinė, tel. 239 1396, el. p. simonar@zum.lt

Biudžetinė įstaiga
Gedimino pr. 19
LT - 01103 Vilnius

Tel. (8 5) 239 1001
Faks. (8 5) 239 1212
El. paštas zum@zum.lt
<http://www.zum.lt>

Duomenys kaupiami ir saugomi
Juridinių asmenų registre
Kodas 188675190

Atsiskait. sąskaita
LT674010042400070079
AB DNB bankas

ISO 9001
BUREAU VERITAS
Certification

**EUROPOS TEISĖS DEPARTAMENTAS
PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJOS**

Biudžetinė įstaiga, Vilniaus g. 23-7A, LT-01402 Vilnius, tel. 8 706 63 687, faks. 8 706 63 679,
el. p. etd@etd.lt. Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188600362

Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai

2016-10-11 Nr. NR-490
į 2016-09-30 Nr. (22.27)3-4963

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ DĖL SUSITARIMO,
KURIUO STEIGIAMA EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ IR
CENTRINĖS AMERIKOS ASOCIACIJA, RATIFIKAVIMO, DERINIMO**

Europos teisės departamentas išnagrinėjo Jūsų raštu pateiktus Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl susitarimo, kuriuo steigama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija, ratifikavimo“ projektą, Lietuvos Respublikos Prezidento dekreto „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti susitarimą, kuriuo steigama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija“ projektą, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl kreipimosi į Respublikos Prezidentą su prašymu pateikti Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti susitarimą, kuriuo steigama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija“ projektą. Pažymime, kad pastabų ar pasiūlymų dėl šių teisės aktų projektų nuostatų atitikties Europos Sąjungos teisei neturime.

Generalinio direktoriaus pavaduotojas

Karolis Dieninis

Daiva Stepanienė, tel. 8 706 68 083, el. p. daiva.stepaniene@etd.lt

2016-10-07

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS DEPARTAMENTAS**

IŠVADA

**DĖL TEISĖS AKTŲ, SUSIJUSIŲ SU SUSITARIMO, KURIUO STEIGIAMA EUROPOS
SĄJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ IR CENTRINĖS AMERIKOS ASOCIACIJA,
RATIFIKAVIMU, PROJEKTŲ**

(TAP 16-1806; TAIS NR. 16-10632(2))

2016-11-22 Nr.NV-3647

Vilnius

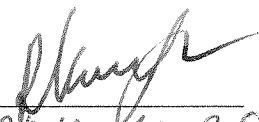
Įvertinę Projektų atitiktį įstatymams bei teisės technikos reikalavimams, esminių pastabų neturime, tačiau atsižvelgiant į tai, kad Respublikos Prezidento 2016 m. lapkričio 14 d. dekretu Nr. 1K-793 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės grąžinamų įgaliojimų priėmimo ir pavedimo jai laikinai eiti savo pareigas“ Lietuvos Respublikos Vyriausybei yra pavesta laikinai eiti pareigas, kol bus sudaryta nauja Vyriausybė, siūlytina Respublikos Prezidento dekreto projekte atsisakyti konkrečių asmenų pavardžių įrašymo.

1-ojo teisinės ekspertizės skyriaus vedėja

Daiva Gubistienė

Siūlau įtraukti į Vyriausybės posėdžio (pasitarimo) darbotvarkės projektą

2016-11-30

Dėl Susitarimo, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija, ratifikavimo (TAP-16-1806) (16-10630(2))

Pranešėjas: I.e. užsienio reikalų ministro pareigas L. Linkevičius

Dalyvauja: Užsienio reikalų ministerijos Teisės ir tarptautinių sutarčių departamento
Tarptautinių sutarčių skyriaus vedėja I. Bačiulienė

Posėdžių rengimo skyriaus
patarėjas

R. Gerasimovič 2016-11-24

Klausimo kuratorius: V.Pavardė, parašas

<p>Apsvarstyta ministerijų atstovų pasitarime</p> <p><u>2016-11-29</u> (data)</p>	<p>Ministerijų atstovų pasitarimo protokolo išrašas</p> <p>1. Pasiūlyti URM atsižvelgti į TD redakcines pastabas.</p> <p>2. Projektą svarstyti Vyriausybės posėdžio A dalyje.</p> <p>(2016-11-29)</p>
<p>Informacija apie projekto svarstymą Vyriausybės pasitarime ar/ir Vyriausybės posėdyje</p>	<p>Papildoma informacija</p>

prie 3 kl. WKV poėdis }

SUSITARIMAS,
KURIUO STEIGIAMA
EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ
IR CENTRINĖS AMERIKOS
ASOCIACIJA

BELGIJOS KARALYSTĖ,

BULGARIJOS RESPUBLIKA,

ČEKIJOS RESPUBLIKA,

DANIJOS KARALYSTĖ,

VOKIETIJOS FEDERACINĖ RESPUBLIKA,

ESTIJOS RESPUBLIKA,

AIRIJA,

GRAIKIJOS RESPUBLIKA,

ISPANIJOS KARALYSTĖ,

PRANCŪZIJOS RESPUBLIKA,

ITALIJOS RESPUBLIKA,

KÍPRO RESPUBLIKA,

LATVIJOS RESPUBLIKA,

LIETUVOS RESPUBLIKA,

LIUKSEMBURGO DIDŽIOJI HERCOGYSTĖ,

VENGRIJA,

MALTA,

NYDERLANDŲ KARALYSTĖ,

AUSTRIJOS RESPUBLIKA,

LENKIJOS RESPUBLIKA,

PORTUGALIJOS RESPUBLIKA,

RUMUNIJĄ,

SLOVĖNIJOS RESPUBLIKA,

SLOVAKIJOS RESPUBLIKA,

SUOMIJOS RESPUBLIKA,

ŠVEDIJOS KARALYSTĖ,

JUNGTINĖ DIDŽIOSIOS BRITANIJOS IR ŠIAURĖS AIRIJOS KARALYSTĖ,

Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo Susitariančiosios Šalys
(toliau – Europos Sąjungos valstybės narės) bei

EUROPOS SĄJUNGA

ir

KOSTA RIKOS RESPUBLIKA,

SALVADORO RESPUBLIKA,

GVATEMALOS RESPUBLIKA,

HONDŪRO RESPUBLIKA,

NIKARAGVOS RESPUBLIKA,

PANAMOS RESPUBLIKA

(toliau – Centrinė Amerika),

ATSIŽVELGDAMOS į tradicinius istorinius, kultūrinius, politinius, ekonominius ir socialinius Šalių ryšius ir norą sustiprinti bendrais principais ir vertybėmis grindžiamus santykius, remdamosi turimomis Šalių santykių plėtojimo priemonėmis bei noru sutvirtinti, pagilinti ir įvairinti dvišalius regionų ryšius bendrų interesų srityse laikantis abipusės pagalbos, lygybės, nediskriminavimo, solidarumo ir abipusės naudos principų;

ATSIŽVELGDAMOS į abiejų regionų palankų vystymąsi paskutinius du dešimtmečius, padėjusį siekti bendrų tikslų, tenkinti bendrus interesus ir pereiti į naują santykių plėtotės etapą, pagrįstą gilesniais, modernesniais ir nuolatiniais tarpusavio ryšiais, kad būtų galima įsteigti abiejų regionų asociaciją ir tinkamai reaguoti į esamus vidaus sunkumus ir tarptautinius įvykius;

PABRĖŽDAMOS, kad Šalims svarbu sutvirtinti politinį dialogą ir ekonominį bendradarbiavimą, užmegztą 1984 m. pradėtu San Chosė dialogu ir nuo to laiko ne kartą atnaujintą;

PRISIMINDAMOS 2006 m. Vienos aukščiausiojo lygio susitikimo išvadas, įskaitant Centrinės Amerikos įsipareigojimus gilinti regioninę ekonominę integraciją;

PRIPAŽINDAMOS Centrinės Amerikos ekonominės integracijos proceso pažangą, pavyzdžiui, *Convenio Marco para el Establecimiento de la Unión Aduanera Centroamericana* ir *Tratado sobre Inversión y Comercio de Servicios* ratifikavimą, taip pat teisinio mechanizmo, kuriuo užtikrinamas regioninių ekonomikos teisės aktų vykdymas visame Centrinės Amerikos regione, įgyvendinimą;

DAR KARTĄ PATVIRTINDAMOS pagarbą Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje nustatytiems demokratijos principams ir pagrindinėms žmogaus teisėms;

PRISIMINDAMOS įsipareigojimą laikytis teisinės valstybės ir gero valdymo principų;

REMDAMOSI bendros atsakomybės principu ir įsitikinusios neteisėtų narkotikų prevencijos ir jų žalingo poveikio mažinimo, įskaitant neteisėto narkotikų ir jų prekursorių auginimo, gamybos, perdirbimo ir prekybos jais sustabdymą bei kovą su pinigų plovimu, svarba;

PABRĖŽDAMOS, kad į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo V antraštinės dalies III dalies taikymo sritį patenkančios šio Susitarimo nuostatos Jungtinei Karalystei ir Airijai privalomos ne kaip Europos Sąjungos daliai, o kaip atskiroms Susitariančiosioms Šalims, nebent Europos Sąjunga kartu su Jungtine Karalyste ir (arba) Airija kartu praneštų CA Šalies respublikoms, kad Jungtinei Karalystei arba Airijai jos privalomos kaip Europos Sąjungos daliai pagal prie Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo pridėtą Protokolą Nr. 21 dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės. Jei Jungtinė Karalystė ir (arba) Airija pagal Protokolo Nr. 21 4a straipsnį nebėra saistomos kaip Europos Sąjungos dalis, Europos Sąjunga kartu su Jungtine Karalyste ir (arba) Airija nedelsdamos praneša CA Šalies respublikoms apie bet kokią pozicijos pasikeitimą; tokiu atveju šio Susitarimo nuostatos joms taikomos kaip atskiroms Susitariančiosioms Šalims. Tas pats galioja ir Danijai pagal prie tų Sutarčių pridėtą Protokolą dėl Danijos pozicijos;

PABRĖŽDAMOS savo įsipareigojimą dirbti išvien, siekiant tokių tikslų kaip skurdo panaikinimas, darbo vietų kūrimas, lygiateisės ir darnus vystymasis, įskaitant tam tikrus pažeidžiamumo kilus stichinei nelaimei, aplinkosaugos, biologinės įvairovės išsaugojimo aspektus, ir laipsniška CA Šalies respublikų integracija į pasaulio ekonomiką;

DAR KARTĄ PATVIRTINDAMOS, kad svarbu laikytis principų ir taisyklių, kuriais reglamentuojama tarptautinė prekyba, visų pirma nustatytų 1994 m. balandžio 15 d. sudarytame Marakešo susitarime, kuriuo įsteigta Pasaulio prekybos organizacija (toliau – PPO susitarimas), ir daugiašaliuose susitarimuose, pridėtuose prie PPO susitarimo, ir kad reikia juos taikyti skaidriai ir nediskriminuojant;

ATSIŽVELGDAMOS į CA Šalies respublikų ir ES Šalies ekonominio ir socialinio išsivystymo skirtumus ir bendrą tikslą stiprinti ekonominį ir socialinį Centrinės Amerikos vystymąsi;

PAGEIDAUDAMOS stiprinti tarpusavio ekonominius, visų pirma prekybos ir investicijų, ryšius, gerinti CA Šalies respublikų patekimo į Europos Sąjungos rinką sąlygas ir taip prisidėti prie Centrinės Amerikos ekonomikos augimo bei sumažinti atotrūkį tarp dviejų regionų;

ĮSITIKINUSIOS, kad šiuo Susitarimu bus sudarytos sąlygos, palankios darniam ekonominių santykių vystymuisi, visų pirma prekybos ir investicijų srityse, kurie yra labai svarbūs siekiant ekonominio ir socialinio vystymosi, technologinių inovacijų ir modernizacijos;

PABRĖŽDAMOS poreikį remtis principais, tikslais ir mechanizmais, kuriais grindžiami dviejų regionų santykiai, visų pirma 2003 m. pasirašytu Europos bendrijos bei jos valstybių narių ir Kosta Rikos, Salvadoro, Gvatemalos, Hondūro, Nikaragvos ir Panamos respublikų politinio dialogo ir bendradarbiavimo susitarimu (toliau – 2003 m. Politinio dialogo ir bendradarbiavimo susitarimas) bei tų pačių šalių pasirašytu 1993 m. Bendradarbiavimo pagrindų susitarimu;

SUVOKDAMOS poreikį skatinti abiejų regionų darnų vystymąsi, plėtojant vystymosi partnerystę, į kurią būtų įtraukti visi suinteresuotieji subjektai, įskaitant pilietinę visuomenę ir privatų sektorį, laikantis Monterėjaus konsensuso ir Johanesburgo deklaracijos bei jos įgyvendinimo plano principų;

DAR KARTĄ PATVIRTINDAMOS, kad valstybės, naudodamosi teise eksploatuoti savus gamtos išteklius pagal savo aplinkos ir vystymosi politiką, turėtų skatinti darnų vystymąsi;

ATMINDAMOS, kad, vadovaujantis šio Susitarimo politinio dialogo ir bendradarbiavimo dalimis, reikia plėtoti visapusišką dialogą migracijos klausimais, kuriuo būtų stiprinamas abiejų regionų bendradarbiavimas ir veiksmingai remiamos bei saugomos visų migrantų žmogaus teisės;

PRIPAŽINDAMOS, kad nė viena šio Susitarimo nuostata nėra niekaip minima, interpretuojama ar aiškinama kaip nuostata, kuria nurodoma Šalių pozicija dėl vykstančių arba būsimų dvišalių ar daugiašalių prekybos derybų;

PABRĖŽDAMOS norą bendradarbiauti tarptautiniuose forumuose abiem pusėms svarbiais klausimais;

PRISIMINDAMOS Europos Sąjungos ir Lotynų Amerikos bei Karibų jūros regiono šalių strateginę partnerystę, dėl kurios susitarta 1999 m. Rio de Žaneiro aukščiausiojo lygio susitikime ir kuri dar kartą patvirtinta 2002 m. Madrido aukščiausiojo lygio susitikime, 2004 m. Gvadalaharos aukščiausiojo lygio susitikime, 2006 m. Vienos aukščiausiojo lygio susitikime, 2008 m. Limos aukščiausiojo lygio susitikime ir 2010 m. Madrido aukščiausiojo lygio susitikime;

ATSIŽVELGDAMOS į 2010 m. gegužės mėn. Madrido deklaraciją,

NUSPRENDE SUDARYTI ŠĮ SUSITARIMĄ;

I DALIS

BENDROSIOS IR INSTITUCINĖS NUOSTATOS

I ANTRAŠTINĖ DALIS

ŠIO SUSITARIMO POBŪDIS IR TAIKYMO SRITIS

I STRAIPSNIS

Principai

1. Šalių vidaus ir tarptautinė politika grindžiama pagarba Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje nustatytiems demokratijos principams, pagrindinėms žmogaus teisėms ir teisinės valstybės principams ir tai yra esminė šio Susitarimo nuostata.
2. Šalys patvirtina savo įsipareigojimą skatinti darnų vystymąsi, kuris yra svarbus šio Susitarimo įgyvendinimo principas, visų pirma atsižvelgdamos į Tūkstantmečio vystymosi tikslus. Šalys užtikrina, kad būtų proporcingai atsižvelgiama į ekonominius, socialinius ir su aplinka susijusius darnaus vystymosi aspektus.

3. Šalys dar kartą patvirtina savo įsipareigojimą laikytis gero valdymo ir teisinės valstybės principų, visų pirma įstatymų viršenybės, valdžios galių atskyrimo, teismų nepriklausomumo, aiškių sprendimų priėmimo procedūrų viešųjų valdžios institucijų lygmeniu, skaidrių ir atskaitingų institucijų, gero ir skaidraus viešųjų reikalų tvarkymo vietos, regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis, ir priemonių, kuriomis siekiama užkirsti kelią korupcijai ir kovoti su ja, įgyvendinimo principų.

2 STRAIPSNIS

Tikslai

Šalys susitaria, kad šio Susitarimo tikslai yra:

- a) sustiprinti ir sutvirtinti Šalių santykius steigiant asociaciją, grindžiamą trimis tarpusavyje susijusiais esminiais aspektais: politiniu dialogu, bendradarbiavimu ir prekyba, paremtais abipuse pagarba, savitarpiškumu ir bendrais interesais. Susitarimas įgyvendinamas visapusiškai naudojantis Šalių nustatyta institucine tvarka ir mechanizmais;
- b) plėtoti ypatingą politinę partnerystę, grindžiamą vertybėmis, principais ir bendrais tikslais, visų pirma demokratijos ir žmogaus teisių, darnaus vystymosi, gero valdymo ir teisinės valstybės principais ir jų skatinimu, įsipareigojant remti ir saugoti šias vertybes ir principus visame pasaulyje, kad būtų stiprinamas daugiašališkumas;

- c) stiprinti dvišalį regionų bendradarbiavimą bendrų interesų srityse siekiant darnesnio ir lygiateisiškesnio socialinio ir ekonominio abiejų regionų vystymosi;
- d) laikantis PPO susitarimo ir šio Susitarimo IV dalyje nustatytų konkrečių tikslų ir nuostatų, išplėsti ir įvairinti dvišalius regionų prekybos ryšius, kuriais būtų prisidedama prie ekonomikos augimo, palaipsnio gyvenimo kokybės gerinimo abiejuose regionuose ir geresnės jų integracijos į pasaulio ekonomiką;
- e) siekiant palengvinti šio Susitarimo įgyvendinimą, stiprinti ir gilinti laipsnišką regioninę integraciją bendrų interesų srityse;
- f) stiprinti gerus kaimyninius santykius ir laikytis taikaus ginčų sprendimo principo;
- g) kelti ar bent palaikyti gero valdymo, socialinių, darbo ir aplinkos standartų lygį veiksmingai įgyvendinant tarptautines konvencijas, kurias Šalys buvo pasirašiusios šio Susitarimo įsigaliojimo dieną, ir
- h) skatinti Šalių savitarpio prekybą ir investicijas, atsižvelgiant į specialųjį ir diferencinį režimą ir siekiant sumažinti struktūrinį atotrūkį tarp abiejų regionų.

3 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

Šalys viena kitą laiko lygiateisėmis. Nė viena šio Susitarimo nuostata negali būti interpretuojama taip, kad sumažėtų bet kurios CA Šalies respublikos suverenumas.

II ANTRAŠTINĖ DALIS

INSTITUCINĖ STRUKTŪRA

4 STRAIPSNIS

Asociacijos taryba

1. Įsteigiama Asociacijos taryba, kuri stebi, kaip siekiama šio Susitarimo tikslų ir prižiūri jo įgyvendinimą. Asociacijos taryba posėdžiauja ministrų lygmeniu reguliariai (ne rečiau nei kas dvejus metus) ir Šalių sutarimu išimtiniais atvejais, kai to reikalauja aplinkybės. Asociacijos tarybos posėdžiai rengiami tinkamose vietose, kurioms pritaria abi Šalys valstybės ar vyriausybės vadovų lygmeniu. Be to, siekiant sustiprinti politinį dialogą ir padidinti jo veiksmingumą, skatinama rengti *ad hoc* darbo grupių posėdžius.

2. Asociacijos taryba sprendžia visus su šiuo Susitarimu susijusius klausimus, taip pat visus kitus dvišalius, daugiašalius ar tarptautinius klausimus, susijusius su bendrais interesais.

3. Asociacijos taryba taip pat nagrinėja Šalių pateiktus pasiūlymus ir rekomendacijas dėl santykių, nustatytų šiuo Susitarimu, gerinimo.

5 STRAIPSNIS

Sudėtis ir darbo tvarkos taisyklės

1. Asociacijos tarybą sudaro ES Šalies ir kiekvienos iš CA Šalies respublikų ministrų lygmens atstovai, vadovaujantis atitinkama Šalių vidaus tvarka ir atsižvelgiant į konkrečius posėdžiuose sprendžiamus (politinio dialogo, bendradarbiavimo ir (arba) prekybos) klausimus.

2. Asociacijos taryba nustato savo darbo tvarkos taisykles.

3. Asociacijos tarybos nariai gali paskirti savo atstovus pagal jos darbo tvarkos taisyklėse nustatytas sąlygas.

4. Asociacijos tarybai paeiliui pirmininkauja ES Šalies ir vienos iš CA Šalies respublikų atstovai pagal jos darbo tvarkos taisyklių nuostatas.

6 STRAIPSNIS

Sprendimų priėmimo teisė

1. Kad būtų pasiekti šio Susitarimo tikslai, Asociacijos taryba įgaliojama priimti sprendimus šiame susitarime nustatytais atvejais.
2. Priimti sprendimai yra privalomi Šalims, kurios, vadovaudamosi savo vidaus taisyklėmis ir teisinėmis procedūromis, imasi visų reikalingų priemonių, kad juos įgyvendintų.
3. Be to, Asociacijos taryba gali teikti atitinkamas rekomendacijas.
4. Asociacijos taryba sprendimus ir rekomendacijas priima bendru Šalių sutarimu. CA Šalies respublikų atveju sprendimai ir rekomendacijos priimami bendru jų sutarimu.
5. 4 dalyje nustatyta tvarka taikoma visiems šiuo Susitarimu įsteigtiems valdymo organams.

7 STRAIPSNIS

Asociacijos komitetas

1. Asociacijos tarybai vykdyti funkcijas padeda Asociacijos komitetas, kurį sudaro ES Šalies ir kiekvienos iš CA Šalies respublikų vyresniųjų pareigūnų lygmens atstovai, atsižvelgiant į konkrečius posėdžiuose sprendžius (politinio dialogo, bendradarbiavimo ir (arba) prekybos) klausimus.
2. Asociacijos komitetas atsako už bendrą šio Susitarimo įgyvendinimą.
3. Asociacijos taryba nustato Asociacijos komiteto darbo tvarkos taisykles.
4. Asociacijos komitetas turi teisę priimti sprendimus šiame Susitarime nustatytais atvejais arba Asociacijos tarybai jam perdavus tokius įgaliojimus. Tokiu atveju Asociacijos komitetas sprendimus priima vadovaudamasis 4–6 straipsniuose nustatytais sąlygomis.

5. Siekdamas atlikti bendrą šio Susitarimo įgyvendinimo peržiūrą, Asociacijos komitetas paprastai posėdžiauja vieną kartą per metus Šalių iš anksto nustatytą dieną ir pagal iš anksto parengtą darbotvarkę paeiliui Briuselyje ir Centrinėje Amerikoje. Kuriai nors Šaliai paprašius bendru sutarimu gali būti šaukiami specialūs posėdžiai. Asociacijos komitetui paeiliui pirmininkauja kiekvienos iš Šalių atstovas.

8 STRAIPSNIS

Pakomitečiai

1. Asociacijos komitetui vykdyti funkcijas padeda šiuo Susitarimu įsteigti pakomitečiai.
2. Asociacijos komitetas gali nuspręsti steigti papildomą pakomitetą. Jis gali nuspręsti pakeisti pakomitečio uždavinius arba paleisti bet kurį iš pakomitečių.
3. Pakomitečiai posėdžiauja atitinkamu lygmeniu bent vieną kartą per metus arba kurios nors Šalies ar Asociacijos komiteto prašymu. Posėdžiai, kuriuose dalyvaujama asmeniškai, rengiami paeiliui Briuselyje ir Centrinėje Amerikoje. Posėdžiai taip pat gali vykti naudojantis bet kokiomis Šalių turimomis technologinėmis priemonėmis.

4. Pakomitečiams vienus metus paeiliui pirmininkauja ES Šalies ir vienos iš CA Šalies respublikų atstovai.

5. Įsteigus pakomitetą ar jam veikiant jokiai Šaliai nekliudoma bet kuriuo klausimu kreiptis tiesiogiai į Asociacijos komitetą.

6. Asociacijos taryba priima darbo tvarkos taisykles, kuriomis nustatoma tokių pakomitečių sudėtis ir funkcijos bei veikla, jei tai nėra nustatyta šiuo Susitarimu.

7. Įsteigiamas Bendradarbiavimo pakomitetas. Jis padeda Asociacijos komitetui vykdyti funkcijas, susijusias su šio Susitarimo III dalimi. Jis taip pat atlieka šiuos uždavinius:

- a) nagrinėja bet kokius Asociacijos komiteto perduotus su bendradarbiavimu susijusius klausimus;
- b) stebi bendrą šio Susitarimo III dalies įgyvendinimą;
- c) aptaria bet kokius su bendradarbiavimu susijusius klausimus, galinčius daryti poveikį šio Susitarimo III dalies veikimui.

9 STRAIPSNIS

Asociacijos parlamentinis komitetas

1. Įsteigiamas Asociacijos parlamentinis komitetas. Jį sudaro Europos Parlamento ir *Parlamento Centroamericano* (PARLACEN) nariai, o tais atvejais, kai CA Šalies respublikos nėra PARLACEN narės, – atitinkamų nacionalinių kongresų paskirti atstovai, kurie susitinka ir dalijasi informacija. Jis sprendžia, kaip dažnai rengti posėdžius, o jam pirmininkauja abi Šalys paeiliui.
2. Asociacijos parlamentinis komitetas nustato savo darbo tvarkos taisykles.
3. Asociacijos parlamentinis komitetas gali prašyti Asociacijos tarybos pateikti informacijos apie šio Susitarimo įgyvendinimą. Asociacijos taryba pateikia Komitetui prašomą informaciją.
4. Asociacijos parlamentinis komitetas informuojamas apie Asociacijos tarybos sprendimus ir rekomendacijas.
5. Asociacijos parlamentinis komitetas gali teikti rekomendacijas Asociacijos tarybai.

10 STRAIPSNIS

Bendras konsultacinis komitetas

1. Įsteigiamas Bendras konsultacinis komitetas – konsultacinis Asociacijos tarybos organas. Jo uždavinys – Asociacijos tarybai teikti pilietinės visuomenės organizacijų nuomones apie šio Susitarimo įgyvendinimą, nedarant poveikio 11 straipsnyje nustatyti tvarkai. Kiti Bendro konsultacinio komiteto uždaviniai – prisidėti prie Europos Sąjungos ir Centrinės Amerikos pilietinės visuomenės organizacijų dialogo ir bendradarbiavimo skatinimo.
2. Bendrą konsultacinį komitetą sudaro vienodas Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto ir *Comité Consultivo del Sistema de la Integración Centroamericana* (CC-SICA) bei *Comité Consultivo de Integración Económica* (CCIE) atstovų skaičius.
3. Bendras konsultacinis komitetas priima savo darbo tvarkos taisykles.

11 STRAIPSNIS

Pilietinė visuomenė

1. Šalys remia Europos Sąjungos ir Centrinės Amerikos pilietinės visuomenės, įskaitant akademinę bendruomenę, socialinius bei ekonominius partnerius ir nevyriausybinės organizacijas, atstovų susitikimus.
2. Šalys reguliariai rengia šių atstovų susitikimus, kad informuotų juos apie šio Susitarimo įgyvendinimą ir galėtų gauti jų susijusius pasiūlymus.

II DALIS

POLITINIS DIALOGAS

12 STRAIPSNIS

Tikslai

Šalys sutaria, kad ES Šalies ir CA Šalies respublikų politinio dialogo tikslai yra:

- a) nustatyti ypatingą politinę partnerystę, visų pirma grindžiamą demokratijos, taikos, žmogaus teisių, teisinės valstybės, gero valdymo ir darnaus vystymosi principais ir jų skatinimu;
- b) ginti bendrąsias vertybes, principus ir tikslus juos remiant tarptautiniu lygmeniu, visų pirma Jungtinių Tautų Organizacijoje;
- c) stiprinti Jungtinių Tautų Organizaciją, kaip svarbiausią daugiašalės sistemos veikėją, kad ji galėtų veiksmingai spręsti globalias problemas;
- d) stiprinti politinį dialogą, kad būtų kuo plačiau dalijamasi nuomonėmis, pozicijomis ir informacija ir imamasi bendrų tarptautinio lygmens iniciatyvų.

- e) bendradarbiauti užsienio ir saugumo politikos srityje siekiant koordinuoti pozicijas ir imtis abiem Šalims rūpimų bendrų iniciatyvų atitinkamuose tarptautiniuose forumuose.

13 STRAIPSNIS

Sritys

1. Šalys sutaria, kad politinis dialogas apima visus abiem Šalims rūpimus regioninio ar tarptautinio lygmens aspektus.
2. Šalių politinis dialogas padeda pasirengti naujoms iniciatyvoms, kuriomis siekiama bendrų tikslų ir nustatomas bendras pagrindas tokiose srityse kaip regioninė integracija, teisinė valstybė, geras valdymas, demokratija, žmogaus teisės, čiabuvių tautų ir pavienių asmenų teisių ir laisvių rėmimas ir apsauga, kaip pripažinta Jungtinių Tautų deklaracijoje dėl čiabuvių tautų teisių, vienodos galimybės ir lyčių lygybė, tarptautinio bendradarbiavimo struktūra ir kryptys, migracija, skurdo mažinimas ir socialinė sanglauda, pagrindiniai darbo standartai, aplinkos apsauga ir tausios gamtos išteklių valdymas, regioninis saugumas ir stabilumas, įskaitant piliečių saugumo užtikrinimą, korupcija, narkotikai, tarptautiniai organizuoti nusikaltimai, nelegali prekyba šaulių ir lengvaisiais ginklais bei jų amunicija, kova su terorizmu, konfliktų prevencija ir taikus sprendimas.

3. Dialogu, vykdomu pagal II dalį ir taip pat apimančiu tarptautines žmogaus teisių, gero valdymo, pagrindinių darbo standartų ir aplinkos konvencijas, atsižvelgiant į Šalių tarptautinius įsipareigojimus, visų pirma siekiama veiksmingo jų įgyvendinimo.

4. Šalys į politinio dialogo temų sąrašą gali bet kada įtraukti papildomų temų.

14 STRAIPSNIS

Nusiginklavimas

1. Šalys susitaria bendradarbiauti ir prisidėti prie daugiašalės įprastinių ginklų atsisakymo sistemos stiprinimo, visapusiškai laikydamosi ir nacionaliniu mastu įgyvendindamos dabartinius įsipareigojimus, priimtus pagal tarptautines sutartis ir susitarimus bei kitas svarbias tarptautines įprastinių ginklų atsisakymo priemones.
2. Visų pirma Šalys remia Konvencijos dėl priešpėstinių minų naudojimo, kaupimo, gamybos ir perdavimo uždraudimo ir dėl jų sunaikinimo, taip pat Konvencijos dėl įprastinių ginklų (CCW) bei jos protokolų visapusišką įgyvendinimą ir visuotinį taikymą.

3. Be to, Šalys pripažįsta, kad neteisėta šaulių ir lengvųjų ginklų, įskaitant jų šaudmenis, gamyba, perdavimas ir platinimas, pernelyg didelių jų kiekių kaupimas ir nekontroliuojamas paleidimas į apyvertą toliau kelia didelę grėsmę taikai ir tarptautiniam saugumui. Todėl jos susitaria bendradarbiauti kovojant su neteisėta šaulių ir lengvųjų ginklų, įskaitant jų šaudmenis, prekyba ir pernelyg didelių jų kiekių kaupimu ir bendromis jėgomis reguliuoti teisėtą prekybą įprastiniais ginklais.

4. Šalys susitaria stebėti ir visapusiškai įgyvendinti savo įsipareigojimus, susijusius su neteisėta šaulių ir lengvųjų ginklų, įskaitant jų šaudmenis, prekyba, prisiimtus dabartiniais tarptautiniais susitarimais ir taikomomis Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijomis, taip pat įsipareigojimus, prisiimtus pagal kitas tarptautines šios srities priemones, pavyzdžiui, pagal Jungtinių Tautų veiksmų programą dėl šaulių ir lengvųjų ginklų.

15 STRAIPSNIS

Masinio naikinimo ginklai

1. Šalys mano, kad masinio naikinimo – branduolinių, cheminių ar biologinių – ginklų platinimas bei jų tiekimo priemonės tiek valstybėms, tiek nevalstybiniais subjektams kelia vieną iš rimčiausių tarptautinio stabilumo ir saugumo grėsmių.

2. Todėl Šalys susitaria bendradarbiauti ir prisidėti prie kovos su masinio naikinimo ginklų ir jų tiekimo priemonių platinimu, siekdamas, kad būtų visiškai laikomasi įsipareigojimų, kuriuos jos prisiėmė pasirašydamos tarptautines sutartis ir susitarimus dėl nusiginklavimo ir ginklų neplatinimo, taip pat kitų jų tarptautinių šios srities įsipareigojimų, ir kad šie įsipareigojimai būtų įgyvendinami nacionaliniu lygiu.

3. Šalys susitaria, kad tai yra esminė šio Susitarimo nuostata.

4. Šalys taip pat susitaria bendradarbiauti ir padėti siekti ginklų neplatinimo tikslo:

- a) imdamosi veiksmų, kad būtų atitinkamai pasirašyti ir ratifikuoti visi kiti susiję tarptautiniai dokumentai arba kad būtų prie jų prisijungta, ir kad jie būtų visapusiškai įgyvendinti;
- b) sukurdamos veiksmingą nacionalinės eksporto kontrolės sistemą, kuria būtų kontroliuojamas su masinio naikinimo ginklais susijusių prekių eksportas ir tranzitas, įskaitant masinio naikinimo ginklų dvejopo panaudojimo technologijų galutinės paskirties kontrolę, ir užtikrinamos veiksmingos sankcijos už eksporto kontrolės taisyklių pažeidimus.

5. Šalys susitaria pradėti nuolatinį politinį dialogą, kuris papildys ir įtvirtins jų bendradarbiavimą šioje srityje.

16 STRAIPSNIS

Kova su terorizmu

1. Šalys dar kartą patvirtina kovos su terorizmu svarbą ir, atsižvelgdamos į tarptautinę žmogaus teisių, humanitarinę ir pabėgėlių teisę, atitinkamas tarptautines konvencijas ir priemones, atitinkamas Jungtinių Tautų rezoliucijas ir atitinkamus savo teisės aktus ir taisykles, Jungtinių Tautų pasaulinės kovos su terorizmu strategiją, priimtą Generalinės Asamblėjos 2006 m. rugsėjo 8 d. rezoliucija, susitaria bendradarbiauti, siekdamos užkirsti kelią teroro aktams ir neleisti jų vykdyti.
2. Šalys to siekia visų pirma:
  - a) visapusiškai įgyvendindamos tarptautines konvencijas ir priemones, įskaitant visas atitinkamas Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucijas ir Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijas;
  - b) pagal tarptautinę ir nacionalinę teisę keisdamosi informacija apie teroristų grupes ir jų paramos tinklus;
  - c) drauge nustatydamos kovos su terorizmu priemones ir metodus, įskaitant techninių sričių ir mokymo priemones, ir keisdamosi patirtimi terorizmo prevencijos ir apsaugos kovojant su terorizmu srityse;

- d) keisdamosi nuomonėmis apie teisinės sistemas ir gerąją patirtį, taip pat užtikrindamos techninę ir administracinę pagalbą;
- e) keisdamosi informacija pagal jų atitinkamus teisės aktus;
- f) teikdamos techninę pagalbą ir mokymą, susijusius su tyrimo metodais, informacinėmis technologijomis, prevencijos protokolų rengimu, pavojaus signalais ir veiksmingu atsaku į teroro grėsmę ar aktą, ir
- g) keisdamosi nuomonėmis apie prevencijos modelius, susijusius su kita neteisėta terorizmo veikla, pavyzdžiui, pinigų plovimu, prekyba šaunamaisiais ginklais, asmens tapatybės dokumentų klastojimu, prekyba žmonėmis ir kt.

17 STRAIPSNIS

Sunkūs tarptautinio masto nusikaltimai

1. Šalys dar kartą patvirtina, kad sunkiausių visos tarptautinės bendruomenės susirūpinimą keliančių nusikaltimų kaltininkai neturėtų likti nenubausti ir kad baudžiamasis persekiojimas už šiuos nusikaltimus turėtų būti užtikrintas atitinkamai nacionalinio arba tarptautinio lygmens priemonėmis, įskaitant Tarptautinį baudžiamąjį teismą.

2. Šalys mano, kad Tarptautinio baudžiamojo teismo įsteigimas ir veiksmingas veikimas yra svarbus tarptautinės taikos ir teisingumo veiksnys ir kad šis Teismas suteikia veiksmingų galimybių tirti sunkiausius visos tarptautinės bendruomenės susirūpinimą keliančius nusikaltimus ir persekioti nusikaltėlius, kai nacionaliniai teismai nenori ar negali to daryti, nes Tarptautinio baudžiamojo teismo veikla papildo nacionalinę baudžiamąją jurisdikciją.
3. Šalys susitaria bendradarbiauti siekdamos, kad būtų visuotinai laikomasi Romos statuto:
  - a) tęsdamos Romos statuto įgyvendinimo veiklą bei ratifikuodamos ir įgyvendindamos susijusius dokumentus (pavyzdžiui, Susitarimą dėl Tarptautinio baudžiamojo teismo privilegijų ir imunitetų);
  - b) su regioniniais partneriais dalindamosi patirtimi dėl teisinio pertvarkymo, būtino norint ratifikuoti ir įgyvendinti Romos statutą; ir
  - c) imdamosi priemonių, kad būtų užtikrintas visapusiškas Romos statuto taikymas.
4. Kiekviena valstybė pati sprendžia, kada prisijungti prie Romos statuto.

18 STRAIPSNIS

Vystymosi finansavimas

1. Šalys susitaria remti tarptautines pastangas, kuriomis skatinama vystymosi finansavimo politika ir reguliavimas bei stiprinamas bendradarbiavimas siekiant tarptautiniu mastu nustatytą vystymosi tikslų, įskaitant Tūkstantmečio vystymosi tikslus, Monterėjaus konsensuso ir kitų susijusių forumų priimtus įsipareigojimus.
2. Šiuo tikslu, taip pat siekdamos puoseleti glaudesnę visuomenę, Šalys pripažįsta poreikį parengti naujas inovacines finansų priemones.

19 STRAIPSNIS

Migracija

1. Šalys dar kartą patvirtina bendro migracijos srautų tarp jų teritorijų valdymo svarbą. Pripažindamos, kad skurdas – viena pagrindinių migracijos priežasčių, ir siekdamos sustiprinti tarpusavio bendradarbiavimą, jos pradeda išsamias diskusijas visais su migracija susijusiais klausimais, įskaitant neteisėtą migraciją, pabėgėlių srautus, kontrabandą ir prekybą žmonėmis, taip pat įtraukia migracijos klausimus (įskaitant protų nutekėjimo problemą) į šalių, iš kurių migruojama, nacionalines ekonominio ir socialinio vystymosi strategijas, kartu atsižvelgdamos į esamus abiejų regionų istorinius ir kultūrinius ryšius.

2. Šalys susitaria užtikrinti, kad visi migrantai galėtų veiksmingai naudotis žmogaus teisėmis, kad jos būtų saugomos ir skatinamos, ir laikytis sąžiningumo ir skaidrumo principų užtikrinant vienodas galimybes visiems migrantams, taip pat pabrėžia, kaip svarbu kovoti su rasizmu, diskriminacija, ksenofobija ir kitomis netolerancijos formomis.

20 STRAIPSNIS

Aplinka

1. Šalys, keisdamosi informacija ir remdamos vietos masto ir visuotinės aplinkos apsaugos iniciatyvas, pripažindamos bendros, bet diferencijuotos atsakomybės principą, kaip nustatyta 1992 m. Rio de Žaneiro aplinkos ir vystymosi deklaracijoje, skatina dialogą aplinkos ir darnaus vystymosi srityse.

2. Dialogu, *inter alia*, siekiama kovoti su klimato kaitos grėsmėmis, išsaugoti biologinę įvairovę, saugoti ir darniai valdyti miškus siekiant, *inter alia*, sumažinti dėl miškų naikinimo ir nykimo susidarančių išmetamųjų teršalų kieki, saugoti vandens ir jūrų išteklius, vandens telkinius ir šlapynes, atlikti mokslinius tyrimus ir plėtrą, susijusius su alternatyviuoju kuru ir atsinaujinančiosios energijos technologijomis, ir pertvarkyti aplinkos valdymą siekiant padidinti jo veiksmingumą.

21 STRAIPSNIS

Piliečių saugumas

Šalys plėtoja dialogą piliečių saugumo, kuris yra būtinas skatinant žmogaus raidą, demokratiją ir gerą valdymą, klausimais ir gerbia žmogaus teises ir pagrindines laisves. Jos pripažįsta, kad piliečių saugumo klausimas peržengia nacionalines ir regionines sienas, todėl reikia suteikti impulsą platesniam dialogui ir bendradarbiavimui šiuo klausimu.

22 STRAIPSNIS

Geras valdymas mokesčių srityje

Siekdamos stiprinti ir plėtoti ekonominę veiklą ir atsižvelgdamos į poreikį sukurti tinkamą reglamentavimo sistemą, Šalys pripažįsta bendrus tarptautinius gero valdymo mokesčių srityje principus ir įsipareigoja jų laikytis.

23 STRAIPSNIS

Bendras ekonominis ir finansinis paskolų fondas

1. Šalys susitaria, kad svarbu dėti daugiau pastangų siekiant sumažinti skurdą ir paskatinti vystymąsi Centrinėje Amerikoje, visų pirma neturtingiausiose jos srityse ir šalyse.
2. Todėl Šalys susitaria derėtis dėl Bendros ekonominės ir finansinės priemonės sukūrimo, įtraukdamos, be kita ko, Europos investicijų banką (EIB), Lotynų Amerikos investicinę priemonę (LAIF) ir techninę pagalbą pagal regioninę Centrinės Amerikos bendradarbiavimo programą. Ši priemonė padeda mažinti skurdą, skatinti Centrinės Amerikos vystymąsi ir visuotinę gerovę, suteikia paskatą socialiniam ir ekonominiam augimui bei abiejų regionų subalansuotų santykių plėtotei.
3. Šiuo tikslu įsteigta dvišalė darbo grupė. Šios grupės uždavinys – išnagrinėti galimybę sukurti tokią priemonę ir nustatyti jos veikimo ypatumus.

III DALIS

BENDRADARBIAVIMAS

24 STRAIPSNIS

Tikslai

1. Bendrasis bendradarbiavimo tikslas – padėti įgyvendinti šį Susitarimą ir užmegzti veiksmingą dviejų regionų partnerystę suteikiant reikiamus išteklius ir nustatant mechanizmus, priemones ir tvarką.
2. Pirmenybė teikiama šiems tikslams, kurie išsamiau pristatomi šios dalies I–IX antraštinėse dalyse:
  - a) stiprinti taiką ir saugumą;
  - b) prisidėti prie demokratinių institucijų, gero valdymo, visapusiško teisinės valstybės principų taikymo, lyčių lygybės, visų formų kovos su diskriminacija, kultūros įvairovės, pliuralizmo, žmogaus teisių, pagrindinių laisvių, skaidrumo ir piliečių dalyvavimo stiprinimo;

- c) prisidėti prie socialinės sanglaudos mažinant skurdą, nelygybę, socialinę atskirtį, visų formų diskriminaciją, kad būtų pagerinta Centrinės Amerikos ir Europos Sąjungos tautų gyvenimo kokybė;
  - d) skatinti ekonomikos augimą siekiant plėtoti darnų vystymąsi, mažinti atotrūkį tarp Šalių ir jose bei plėtoti abiejų regionų sinergiją;
  - e) plėtoti Centrinės Amerikos regioninės integracijos procesą didinant gebėjimą įgyvendinti šį Susitarimą ir naudotis jo teikiama nauda, taip prisidedant prie ekonominio, socialinio ir politinio viso Centrinės Amerikos regiono vystymosi;
  - f) didinti gamybos ir valdymo pajėgumus bei konkurencingumą ir taip suteikti daugiau prekybos ir investicijų galimybių visiems abiejų regionų ekonominiams ir socialiniams subjektams.
3. Šalys vykdo politiką ir imasi priemonių, kad pasiektų minėtus tikslus. Tarp tų priemonių gali būti novatoriškų finansinių priemonių, kurios padėtų siekti Tūkstantmečio vystymosi tikslų ir kitų tarptautiniu mastu nustatytų vystymosi tikslų, susijusių su Monterėjaus konsensuso ir vėlesnių forumų metu priimtais įsipareigojimais.

25 STRAIPSNIS

Principai

Šalių bendradarbiavimui taikomi šie principai:

- a) bendradarbiavimu remiamos ir papildomos asocijuotųjų šalių ir regionų pastangos įgyvendinti savos vystymosi politikos ir strategijų prioritetus, nedarant poveikio pilietinės visuomenės vykdomai veiklai;
- b) bendradarbiavimas yra asocijuotųjų šalių ir regionų dialogo rezultatas;
- c) Šalys skatina pilietinės visuomenės ir vietos valdžios institucijų dalyvavimą plėtojant vystymosi politiką ir bendradarbiavimą;
- d) nacionalinio ir regioninio lygmens bendradarbiavimo veiksmai papildo vieni kitus, kad būtų remiami bendrieji ir konkretūs šio Susitarimo tikslai;
- e) bendradarbiaujant atsižvelgiama į visiems rūpimus klausimus, pavyzdžiui, demokratiją ir žmogaus teises, gerą valdymą, čiabuvių tautų teises, lytį, aplinką, įskaitant stichines nelaimes, ir regioninę integraciją;

- f) Šalys bendradarbiavimo veiksmingumą didina veikdamos pagal abiem pusėms priimtus susitarimus. Jos skatina paramos teikėjų veiklos derinimą, reguliavimą ir koordinavimą ir abipusių įsipareigojimų, susijusių su bendradarbiavimo veikla, įgyvendinimą;
- g) bendradarbiavimas apima techninę ir finansinę pagalbą kaip priemonę, padedančią siekti šio Susitarimo tikslų;
- h) Šalys susitaria, kad planuojant bendradarbiavimo veiklą svarbu atsižvelgti į skirtingą jų išsivystymo lygį;
- i) Šalys susitaria, kad svarbu toliau remti skurdo mažinimo politiką ir strategijas vidutinės pajamos gaunančiose šalyse, itin daug dėmesio skiriant šalims, kurių pajamos mažesnės už vidutines;
- j) bendradarbiavimas pagal šį Susitarimą nedaro poveikio CA Šalies respublikų, kaip besivystančių šalių, dalyvavimui ES Šalies mokslinių tyrimų vystymosi tikslais veikloje ar kitose Europos Sąjungos vystomojo bendradarbiavimo programose, skirtose trečiosioms šalims, laikantis tų programų taisyklių ir tvarkos.

26 STRAIPSNIS

Taisyklės ir metodika

1. Siekdamas įgyvendinti bendradarbiavimo veiklą, Šalys susitaria, kad:
  - a) galima naudotis įvairiomis priemonėmis, įskaitant dvišalę, horizontaliąją ar regioninę veiklą, pavyzdžiui, programas ir projektus, įskaitant infrastruktūros projektus, biudžeto rėmimą, sektorių politinį dialogą, dalijimąsi įranga ir jos perdavimą, tyrimus, poveikio vertinimą, statistiką ir duomenų bazines, dalijimąsi patirtimi ir ekspertų mainais, mokymą, informavimo ir informuotumo didinimo kampanijas, seminarus ir leidinius;
  - b) vykdytojai gali būti vietos, nacionalinio ir regioninio lygmens valdžios institucijos, pilietinė visuomenė ir tarptautinės organizacijos;
  - c) jos suteikia tinkamus administracinius ir finansinius išteklius, būtinus bendradarbiavimo veiklai, dėl kurios susitarta pagal Šalių įstatymus, kitus teisės aktus ir procedūras, įgyvendinti;
  - d) visi bendradarbiavimo veiklos subjektai išteklius valdo skaidriai ir atskaitingai;

- e) jos skatins novatoriškas bendradarbiavimo ir finansavimo taisykles bei priemones, kad būtų padidintas bendradarbiavimo veiksmingumas ir kuo geriau pasinaudota šiuo Susitarimu;
- f) drauge nustatys ir plėtos CA Šalies respublikoms skirtas novatoriškas bendradarbiavimo programas;
- g) jos skatins ir lengvins privatų finansavimą ir tiesiogines užsienio investicijas, visų pirma Europos investicijų banko lėšomis, Centrinėje Amerikoje pagal savo nustatytą tvarką ir finansavimo kriterijus;
- h) kiekvienos Šalies, kaip asocijuotosios partnerės, dalyvavimas bendrosiose ir specialiosiose programose ir kitoje kitos Šalies veikloje bus skatinamas pagal savas taisykles ir tvarką;
- i) CA Šalies respublikų dalyvavimas ES Šalies teminėse ir horizontaliosiose bendradarbiavimo programose, skirtose Lotynų Amerikai, bus skatinamas įvairiomis priemonėmis, įskaitant specialias konkrečiai joms skirtas galimybes;
- j) vadovaudamosi savo taisyklėmis ir tvarka, jos skatins trišalį – abiejų regionų ir trečiųjų šalių – bendradarbiavimą bendrų interesų srityse;
- k) jos turėtų drauge išanalizuoti visas praktines abipusius interesus tenkinančio bendradarbiavimo galimybes.

- 2. Šalys susitaria, atsižvelgdamos į savo reikmes ir vadovaudamosi atitinkamomis programomis ir teisės aktais, remti finansų įstaigų bendradarbiavimą.

27 STRAIPSNIS

Raidos išlyga

- 1. Tai, kad į šį Susitarimą nėra įtraukta kokia nors sritis ar bendradarbiavimo veikla, nereiškia, kad Šalims trukdoma pagal atitinkamus jų teisės aktus nuspręsti bendradarbiauti tose srityse ar vykdyti tą bendradarbiavimo veiklą.
- 2. Iš anksto neatmetamos jokios bendradarbiavimo galimybės. Praktines abipusius interesus tenkinančio bendradarbiavimo galimybes Šalys gali išanalizuoti Asociacijos komitete.
- 3. Įgyvendindamos šį Susitarimą ir atsižvelgdamos į patirtį, įgytą įgyvendinant šį Susitarimą, Šalys gali teikti pasiūlymus, skirtus bet kokios srities bendradarbiavimui plėtoti.

28 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas statistikos srityje

1. Šalys susitaria bendradarbiaudamos parengti tarptautinius standartus atitinkančius geresnius statistinius metodus ir programas, įskaitant statistikos rinkimą, tvarkymą, kokybės kontrolę ir sklaidą, kad būtų lengviau nustatyti palyginamus Šalių rodiklius, taip leidžiant joms naudotis viena kitos prekybos prekėmis ir paslaugomis, tiesioginių užsienio investicijų ir apskritai bet kurios šiame Susitarime numatytos srities statistika, kurią įmanoma surinkti. Šalys pripažįsta dvišalio bendradarbiavimo naudą siekiant šių tikslų.
2. Šios srities bendradarbiavimu taip pat siekiama:
  - a) parengti regioninę statistikos sistemą remiant Šalių regioninės integracijos prioritetus;
  - b) bendradarbiauti mokslo, technologijų ir inovacijų statistikos srityse.
3. Šis bendradarbiavimas, be kita ko, gali apimti CA Šalies respublikų ir Europos Sąjungos valstybių narių statistikos institutų bei Eurostato techninius mainus, įskaitant mokslininkų mainus, geresnių ir pririnkus nuoseklių duomenų rinkimo, nesumavimo, analizės ir interpretavimo metodų rengimą, seminarų, darbo grupių ar statistikos mokymo programų organizavimą.

I ANTRAŠTINĖ DALIS

DEMOKRATIJA, ŽMOGAUS TEISĖS IR GERAS VALDYMAS

29 STRAIPSNIS

Demokratija ir žmogaus teisės

1. Šalys bendradarbiauja, kad užtikrintų visapusišką žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių, kurios yra visuotinės, nedalomos, tarpusavyje susijusios ir priklausomos viena nuo kitos, laikymąsi, ir kurtų bei stiprintų demokratiją.
2. Toks bendradarbiavimas, *inter alia*, apima:
  - a) veiksmingą tarptautinių žmogaus teisių užtikrinimo priemonių bei pagal Sutartį įsteigtų organų rekomendacijų ir specialiųjų procedūrų įgyvendinimą;
  - b) žmogaus teisių rėmimo ir apsaugos integraciją į nacionalinę politiką ir vystymosi planus;
  - c) gebėjimų taikyti demokratinis principus ir praktiką gerinimą;

- d) demokratijos ir žmogaus teisių veiksmų planų plėtotę ir įgyvendinimą;
- e) informavimą ir švietimą žmogaus teisių, demokratijos ir taikos kultūros klausimais;
- f) demokratiškos ir su žmogaus teisėmis susijusių institucijų, taip pat teisinių ir institucinių žmogaus teisių rėmimo ir apsaugos sistemų stiprinimą;
- g) abiem Šalims rūpimų bendrų iniciatyvų plėtotę atitinkamuose daugiašaliuose forumuose.

30 STRAIPSNIS

Geras valdymas

Šalys susitaria, kad bendradarbiavimu šioje srityje aktyviai remiamos vyriausybės, visų pirma veiksmais, kuriais siekiama:

- a) gerbti teisinės valstybės principą;
- b) užtikrinti valdžios galių atskyrimą;

- c) užtikrinti nepriklausomas ir veiksmingas teismų sistemas;
- d) skatinti skaidrias, atskaitingas, veiksmingas, stabilias ir demokratiškas institucijas;
- e) remti politiką, kuria užtikrinama atskaitomybė ir skaidrus valdymas;
- f) kovoti su korupcija;
- g) stiprinti gerą ir skaidrų nacionalinio, regioninio ir vietos lygmens valdymą;
- h) nustatyti ir toliau taikyti aiškias sprendimų priėmimo procedūras visų lygmenų viešosiose valdžios institucijose;
- i) remti pilietinės visuomenės dalyvavimą.

31 STRAIPSNIS

Valstybės ir viešosios administracijos modernizavimas, įskaitant decentralizavimą

1. Šalys susitaria, kad šios srities bendradarbiavimo tikslas – pagerinti teisinės ir institucinės sistemas remiantis visų pirma gerąja patirtimi. Tai apima viešosios administracijos reformą ir modernizavimą, taip pat didinant pajėgumus, kad būtų remiami ir stiprinami decentralizavimo procesai ir prisidedama prie organizacinių pokyčių, atsiradusių dėl regioninės integracijos, itin daug dėmesio skiriant organizaciniam veiksmingumui ir paslaugų piliečiams teikimui, taip pat geram ir skaidriam viešųjų išteklių valdymui ir atskaitomybei.
2. Bendradarbiaujama gali būti pagal nacionalines ir regionines programas ir projektus, kuriais siekiama didinti viešosios politikos formavimo, įgyvendinimo ir vertinimo gebėjimus ir stiprinti teismų sistemas drauge skatinant pilietinės visuomenės dalyvavimą.

32 STRAIPSNIS

Konfliktų prevencija ir sprendimas

1. Šalys susitaria bendradarbiaudamos šioje srityje skatinti ir remti visapusišką taikos politiką, įskaitant konfliktų prevenciją ir sprendimą. Ši politika pagrįsta įsipareigojimo principu ir visuomenės dalyvavimu ir pirmiausia skirta regioniniams, subregioniniams ir nacionaliniams pajėgumams plėtoti. Ja, visų pirma naudojantis veikiančiomis regioninėmis institucijomis, užtikrinamos lygios politinės, ekonominės, socialinės ir kultūrinės visų visuomenės sluoksnių galimybės, stiprinamas demokratinis teisetumas, skatinama socialinė sanglauda ir veiksmingi taikaus skirtingų grupių interesų suderinimo mechanizmai ir aktyvi bei organizuota pilietinė visuomenė.
2. Bendradarbiavimas didina gebėjimus spręsti konfliktus ir, be kita ko, gali apimti tarpininkavimo, derybų ir sutaikinimo procesų, taikos skatinimo strategijų, pasitikėjimo stiprinimo ir saugumo užtikrinimo regioniniu lygmeniu, pagalbos vaikams, moterims ir pagyvenusiems žmonėms bei kovos su priešpėstinėmis minomis rėmimą.

33 STRAIPSNIS

Institucijų ir teisinės valstybės stiprinimas

Šalys teikia ypatingą svarbą teisinės valstybės ir institucijų stiprinimui visais lygiais, visų pirma teisėsaugos ir teisingumo įgyvendinimo srityse. Bendradarbiavimu pirmiausia siekiama stiprinti teismų nepriklausomumą ir didinti jų veiksmingumą.

II ANTRAŠTINĖ DALIS

TEISINGUMAS, LAISVE IR SAUGUMAS

34 STRAIPSNIS

Asmens duomenų apsauga

1. Šalys susitaria bendradarbiauti siekdamos gerinti asmens duomenų apsaugos lygį, kad jis atitiktų griežčiausius tarptautinius standartus, pavyzdžiui, Kompiuterinių asmens duomenų bylų tvarkymo gaires, 1990 m. gruodžio 14 d. pakeistas Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos, ir užtikrinti laisvą asmens duomenų judėjimą tarp Šalių, tinkamai atsižvelgiant į Šalių vidaus teisės aktus.

2. Bendradarbiavimas asmens duomenų apsaugos srityje gali apimti, *inter alia*, techninę pagalbą keičiantis informacija ir žiniomis, atsižvelgiant į Šalių įstatymus ir kitus teisės aktus.

35 STRAIPSNIS

Neteisėti narkotikai

1. Šalys bendradarbiauja, siekdamos užtikrinti visapusišką, integruotą ir suderintą požiūrį, pagrįstą veiksminga kompetentingų valdžios institucijų, įskaitant sveikatos, švietimo ir teisėsaugos institucijas, muitinės, socialinio, teisingumo ir vidaus reikalų sektorių institucijas, veikla ir jos koordinavimu, taip pat siekdamos kuo labiau sumažinti narkotikų pasiūlą ir paklausą, poveikį narkotikų vartotojams ir visuomenei bei užtikrinti veiksmingesnę neteisėto cheminių prekursorių naudojimo narkotinių ir psichotropinių medžiagų gamybai, įskaitant narkotinių ir psichotropinių medžiagų naudojimo neteisėtais medicininiais ir moksliniais tikslais, prevenciją.

2. Bendradarbiavimas grindžiamas bendros atsakomybės principu, atitinkamomis tarptautinėmis konvencijomis, politine deklaracija, Specialiąja deklaracija dėl narkotikų paklausos mažinimo gairių ir kitais svarbiais dokumentais, priimtais 1998 m. birželio mėn. XX-ojoje Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos specialiojoje sesijoje narkotikų klausimais.

3. Bendradarbiavimu siekiama koordinuoti veiklą ir dėti daugiau bendrų pastangų sprendžiant su neteisėtais narkotikais susijusias problemas. Nedarydamos poveikio kitoms bendradarbiavimo nuostatomis, Šalys susitaria šiuo tikslu tarpregioniniu lygmeniu naudotis Europos Sąjungos ir Lotynų Amerikos bei Karibų jūros regiono kovos su narkotikais koordinavimo ir bendradarbiavimo mechanizmu ir drauge stiprinti jo veiksmingumą.

4. Šalys susitaria bendradarbiauti, kad įveiktų su nusikaltimais susijusią prekybą narkotikais, geriau koordinuodamos veiklą su atitinkamomis tarptautinėmis institucijomis ir instancijomis.

5. Šalys bendradarbiauja, kad užtikrintų visapusišką ir suderintą požiūrį, pagrįstą veiksminga kompetentingų valdžios institucijų, įskaitant socialinių, teisingumo ir vidaus reikalų institucijas, veiklą ir jos koordinavimu, siekdamos:

- a) keistis nuomonėmis apie teisės aktų sistemas ir gerąja patirtimi;
- b) užkirsti kelią narkotinių ir psichotropinių medžiagų pasiūlai, paklausai ir prekybai jomis;
- c) stiprinti teismų ir policijos bendradarbiavimą, kovojant su neteisėta prekyba;
- d) stiprinti jūrinių bendradarbiavimą, kad būtų veiksmingai kovojama su prekyba narkotikais;
- e) įsteigti informacijos ir stebėsenos centrus;

f) nustatyti ir taikyti neteisėtos prekybos narkotikais, gydytojų receptų, kuriais išrašomos narkotinės ir psichotropinės medžiagos, skaičiaus ir cheminių prekursorių naudojimo mažinimo priemonės;

g) parengti bendrą mokslinių tyrimų programą ir projektų ir nustatyti savitarpio teisinės pagalbos sistemą;

h) skatinti alternatyvų vystymąsi, visų pirma įteisinant smulkių gamintojų pasėlius;

i) remti mokymą ir švietimą, taip skatinant narkotikų vartojimo ir prekybos jais prevenciją, bei stiprinti administracinės kontrolės sistemas;

j) remti jaunimui skirtas prevencijos programas ir švietimą mokykloje ir už jos ribų;

k) naudojantis įvairiomis priemonėmis stiprinti prevenciją, taip pat narkomanų gydymą, rehabilitaciją ir reintegraciją, įskaitant su narkotikais susijusios žalos mažinimą.

Pinigų plovimas, įskaitant terorizmo finansavimo tikslais

1. Šalys susitaria bendradarbiauti, kad būtų užkirstas kelias naudoti jų finansines sistemas ir įmones lėšoms, gautoms iš visų sunkių nusikaltimų ir ypač gautoms iš nusikaltimų, susijusių su prekyba neteisėtais narkotikais ir psichotropinėmis medžiagomis bei su teroro aktais, plauti.
2. Prireikus ir vadovaujantis Finansinių veiksmų darbo grupės (FATF) nustatytais standartais, šis bendradarbiavimas apima administracinę ir techninę pagalbą, kuria siekiama patobulinti ir įgyvendinti teisės aktus bei užtikrinti veiksmingą tinkamų standartų ir mechanizmų veikimą. Bendradarbiaujant visų pirma sudaromos sąlygos dalytis susijusia informacija ir priimti tinkamus kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu standartus, atitinkančius šios srities tarptautinių institucijų nustatytus standartus ir gerąją tarptautinę patirtį.

Organizuoti nusikaltimai ir piliečių saugumas

1. Šalys susitaria bendradarbiauti, kad būtų užkirstas kelias organizuotiems ir finansiniams nusikaltimams ir siekdamas įveikti juos. Tuo tikslu jos skatina keistis gerąja patirtimi ir įgyvendinti nustatytus tarptautinius standartus ir priemones, pavyzdžiui, Jungtinių Tautų konvenciją dėl tarptautinio organizuoto nusikalstamumo ir jos papildomus protokolus bei Jungtinių Tautų konvenciją prieš korupciją. Visų pirma jos remia liudytojų apsaugos programas.
2. Šalys susitaria bendradarbiauti siekdamas gerinti piliečių saugumą, visų pirma remdamos saugumo politiką ir strategijas. Šis bendradarbiavimas, kuriuo turėtų būti prisidedama prie nusikaltimų prevencijos, galėtų apimti tokią veiklą kaip policijos ir teisminių institucijų regioninio bendradarbiavimo projektai, mokymo programos, keitimasis gerąja patirtimi nusikaltėlių profiliavimo srityje. Bendradarbiavimas, *inter alia*, apima keitimąsi nuomonėmis apie teisines sistemas bei administracinę ir techninę pagalbą, kuria siekiama stiprinti teisėsaugos institucijų institucinius ir operacinius gebėjimus.

38 STRAIPSNIS

Kova su korupcija

1. Šalys pripažįsta, kad svarbu užkirsti kelią korupcijai ir kovoti su ja privačiame ir viešajame sektoriuose, ir dar kartą patvirtina susirūpinimą korupcijos keliamomis rimtomis grėsmėmis demokratinių institucijų stabilumui ir saugumui. Tuo tikslu Šalys bendradarbiauja siekdamos įgyvendinti ir skatinti atitinkamus tarptautinius standartus ir priemones, pavyzdžiui, Jungtinių Tautų konvenciją prieš korupciją.
2. Šalys bendradarbiauja visų pirma siekdamos:
  - a) gerinti organizacinį veiksmingumą ir užtikrinti skaidrų viešųjų išteklių valdymą ir atskaitomybę;
  - b) stiprinti atitinkamas institucijas, įskaitant teisėsaugos institucijas ir teismus;
  - c) užkirsti kelią korupcijai ir kyšininkavimui tarptautiniuose sandoriuose;
  - d) stebėti ir vertinti kovos su korupcija politiką, vykdomą vietos, regioniniu, nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis;

- e) skatinti veiklą, kuria puoselėjamos skaidrumo, teisėtumo vertybės ir keičiamas žmonių požiūris į korupciją;
- f) toliau plėtoti bendradarbiavimą remiant turto išieškojimo priemones skatinant dalytis gerąja patirtimi ir stiprinti gebėjimus.

39 STRAIPSNIS

Neteisėta prekyba šaulių ir lengvaisiais ginklais

1. Šalys bendradarbiauja siekdamos užkirsti kelią neteisėtai prekybai šaulių ir lengvaisiais ginklais, įskaitant jų šaudmenis, ir kovoti su ja. Jos siekia koordinuoti veiksmus, kad būtų sustiprintas teisinis ir institucinis bendradarbiavimas, taip pat surinkti ir sunaikinti civilių neteisėtai laikomus šaulių ir lengvuosius ginklus, įskaitant jų šaudmenis.
2. Šalys bendradarbiauja skatindamos bendras iniciatyvas, kuriomis siekiama kovoti su šaulių ir lengvųjų ginklų, įskaitant jų šaudmenis, prekyba. Visų pirma šalys bendradarbiauja vykdydamos bendras iniciatyvas, skirtas šios srities nacionalinių, regioninių ir tarptautinių programų bei konvencijų įgyvendinimui tiek daugiašalio, tiek regioninio bendradarbiavimo pagrindu.

40 STRAIPSNIS

Kova su terorizmu užtikrinant visapusišką pagarbą žmogaus teisėms

1. Bendradarbiavimas kovos su terorizmu srityje vyks vadovaujantis II dalies 16 straipsnio nuostatomis.
2. Šalys taip pat bendradarbiauja siekdamos užtikrinti, kad bet kuris asmuo, dalyvaujantis finansuojant, planuojant, rengiant ar vykdant teroro aktus arba juos remiantis, būtų traukiamas atsakomybėn. Šalys susitaria, kad su terorizmu turi būti kovojama visapusiškai laikantis atitinkamų Jungtinių Tautų rezoliucijų drauge gerbiant valstybių suverenumą, taip pat susijusias procedūras, žmogaus teises ir pagrindines laisves.
3. Šalys, užtikrindamos policijos ir teisminių institucijų bendradarbiavimą, susitaria užkirsti kelią teroro aktams ir neleisti jų vykdyti.

III ANTRAŠTINĖ DALIS

SOCIALINIS VYSTYMASIS IR SOCIALINĖ SANGLAUDA

41 STRAIPSNIS

Socialinė sanglauda, įskaitant kovą su skurdu, nelygybe ir atskirtimi

1. Šalys, pripažindamos, kad socialinis vystymasis turi vykti drauge su ekonominiu vystymusi, susitaria bendradarbiauti, kad padidintų socialinę sanglaudą ir sumažintų skurdą, neteisingumą, nelygybę ir socialinę atskirtį, visų pirma siekdamos Tūkstantmečio vystymosi tikslų ir tarptautiniu mastu nustatytų sąžiningos globalizacijos ir visiems užtikrinamo tinkamo darbo tikslų. Kad šie tikslai būtų pasiekti, reikia sutelkti nemažai finansinių – tiek bendradarbiavimo, tiek nacionalinių – lėšų.
2. Šiuo tikslu Šalys bendradarbiauja siekdamos skatinti ir remti:
  - a) ekonominę politiką ir socialinę viziją, kuriomis siekiama glaudesnės visuomenės ir geresnio pajamų paskirstymo ir taip mažinama nelygybė ir neteisingumas;

- b) prekybos ir investicijų politiką, atsižvelgiant į prekybos ir darnaus vystymosi, sąžiningos prekybos, kaimo ir miesto labai mažų, mažųjų ir vidutinių įmonių ir atitinkamų jų organizacijų plėtotės bei įmonių socialinės atsakomybės sąsajas;
- c) nešališką ir aiškią fiskalinę politiką, kuria užtikrinamas geresnis turto perskirstymas, tinkamo dydžio socialinės išlaidos ir neoficialios ekonomikos masto mažinimas;
- d) veiksmingas viešąsias socialines išlaidas, susijusias su aiškiais socialiniais tikslais, vadovaujantis į rezultatus orientuotu požiūriu;
- e) veiksmingą socialinę politiką ir vienodas galimybes naudotis įvairių sektorių, pavyzdžiui, švietimo, sveikatos, mitybos, sanitarijos, būsto, teisingumo ir socialinės apsaugos, socialinėmis paslaugomis;
- f) užimtumo politiką, kuria siekiama visiems užtikrinti tinkamą darbą ir teikti ekonominių galimybių visų pirma neturtingiausioms ir pažeidžiamiausioms grupėms ir nepalankiausioje padėtyje esantiems regionams, bei imtis konkrečių priemonių, kuriomis skatinama toleruoti kultūrų įvairovę darbo vietoje;
- g) solidarumo principu pagrįstas ir visiems prieinamas socialinės apsaugos sistemas, *inter alia*, pensijų, sveikatos, nelaimingų atsitikimų ir nedarbo draudimo srityse;

- h) strategijas ir politiką, kuriomis siekiama įveikti ksenofobiją ir diskriminaciją, visų pirma dėl lyties, rasės, tikėjimo ar etninės priklausomybės;
  - i) jaunimui skirtą politiką ir programas.
3. Šalys susitaria skatinti keistis informacija, susijusia su socialinės sanglaudos aspektais nacionaliniuose planuose ar strategijose, bei sėkminga ir nesėkminga patirtimi, susijusia su tų planų ir strategijų rengimu ir įgyvendinimu.
  4. Šalys taip pat siekia drauge vertinti šio Susitarimo įgyvendinimo indėlį stiprinant socialinę sanglaudą.

42 STRAIPSNIS

Užimtumas ir socialinė apsauga

1. Šalys susitaria bendradarbiauti skatindamos užimtumą ir socialinę apsaugą veiksmais ir programomis, kuriomis visų pirma siekiama:
  - a) visiems užtikrinti tinkamą darbą;

- b) kurti įtraukesnes ir gerai veikiančias darbo rinkas;
- c) išplėsti socialinės apsaugos aprėptį;
- d) dalytis gerąja darbuotojų judumo ir pensijų teisių perkėlimo srities patirtimi;
- e) skatinti socialinį dialogą;
- f) užtikrinti pagarbą vadinamiesiems pagrindiniams darbo standartams – esminiams darbo principams ir teisėms, nustatytiems Tarptautinės darbo organizacijos konvencijose, visų pirma kiek tai susiję su teise burtis į asociacijas, kolektyvinių derybų ir nediskriminavimo teise, prievartinio ir vaikų darbo panaikinimu, vienodu požiūriu į vyrus ir moteris;
- g) spręsti su neformalia ekonomika susijusius klausimus;
- h) skirti ypač daug dėmesio nepalankioje padėtyje esančioms grupėms ir kovai su diskriminacija;
- i) didinti žmogiškųjų išteklių kokybę gerinant švietimą ir mokymą, įskaitant veiksmingą profesinį rengimą;
- j) gerinti sveikatą ir saugumą darbo vietoje, visų pirma stiprinant darbo inspekcijas;

- k) skatinti darbo vietų kūrimą ir verslumą stiprinant institucinę struktūrą, būtiną mažųjų ir vidutinių įmonių kūrimui, ir sudarant geresnes sąlygas gauti kreditus ir mikrofinansavimą.

2. Veikla gali būti nacionalinio, regioninio ar tarpregioninio lygmens, įskaitant tinklų bendradarbiavimą, tarpusavio mokymąsi, gerosios patirties pavyzdžių nustatymą ir sklaidą, dalijimąsi informacija naudojantis palyginamos statistikos priemonėmis ir rodikliais bei socialinių partnerių organizacijų ryšių palaikymą.

43 STRAIPSNIS

Švietimas ir mokymas

1. Šalys susitaria bendradarbiavimu siekti:
  - a) suteikti vienodas švietimo galimybes visiems, įskaitant jaunimą, moteris, vyresnio amžiaus žmones, čiaabuvių tautų ir mažumų atstovus, itin daug dėmesio skiriant pažeidžiamiausioms ir labiausiai atskirtoms visuomenės grupėms;
  - b) gerinti švietimo kokybę, pradinį ir pagrindinį ugdymą laikant prioritetu;

- c) pasiekti, kad pradinį išsilavinimą įgytų daugiau žmonių ir sumažinti privalomojo vidurinio išsilavinimo neįgyjančių asmenų skaičių;
  - d) gerinti neformalųjį mokymąsi;
  - e) gerinti dabartinių švietimo centrų infrastruktūrą ir įrangą;
  - f) gerinti čiabuvių tautų švietimą, įskaitant daugiakultūrį dvikalbį švietimą;
  - g) remti aukštąjį mokslą, profesinį rengimą ir mokymąsi visą gyvenimą.
2. Šalys taip pat susitaria skatinti:
- a) Šalių aukštojo mokslo institucijų bendradarbiavimą ir studentų, mokslininkų ir dėstytojų mainus pagal dabartines programas;
  - b) aukštojo mokslo institucijų ir privačiojo bei viešojo sektorių sinergiją sutartose srityse, kad būtų palengvintas perėjimas į darbo rinką.
3. Šalys susitaria ypač daug dėmesio skirti tolesnei ES ir Lotynų Amerikos šalių žinių erdvės ir tokių iniciatyvų, kaip bendra ES ir Lotynų Amerikos šalių aukštojo mokslo erdvė, plėtočiai, visų pirma siekiant paskatinti patirties ir techninių išteklių telkimą ir mainus.

44 STRAIPSNIS

Visuomenės sveikata

1. Šalys susitaria bendradarbiauti plėtodamos veiksmingas sveikatos sistemas, kompetentingą ir sveiką darbo jėgą, sąžiningus finansavimo mechanizmus ir socialinės apsaugos sistemas.
2. Itin daug dėmesio skiriama sektorių reformoms ir vienodų galimybių naudotis kokybiškomis sveikatos priežiūros paslaugomis užtikrinimui, maisto saugumui ir prieinamumui visų pirma pažeidžiamiausioms visuomenės grupėms, pavyzdžiui, neįgaliesiems, vyresnio amžiaus žmonėms, moterims, vaikams ir čiabuvių tautoms.
3. Jos toliau bendradarbiauja, kad paskatintų pirminę sveikatos priežiūrą ir prevenciją, taikydamos integruotą požiūrį ir imdamosi veiksmų, susijusių su kitais politikos sektoriais, visų pirma kovodamos su ŽIV ir AIDS, maliarija, tuberkulioze, dengė karštlige, Šago liga ir kitomis svarbiomis užkrečiamomis ir neužkrečiamomis ligomis, taip pat lėtinėmis ligomis, kad sumažintų vaikų mirštamumą, pagerintų motinų sveikatą ir spręstų problemas tokiose prioritetinėse srityse kaip seksualinė ir reprodukcinė sveikata, gydytų lytiniu būdu plintančias ligas ir užkirstų joms kelią bei padėtų apsaugoti nuo nepageidaujamo nėštumo, jeigu šie tikslai neprieštaruja nacionalinei teisei sistemai. Be to, Šalys bendradarbiauja tokiose srityse kaip švietimas, vandens valymas ir sanitarijos klausimai.
4. Bendradarbiavimu toliau skatinama tarptautinės sveikatos teisės, įskaitant Tarptautinės sveikatos taisykles ir Pasaulio sveikatos organizacijos Tabako kontrolės pagrindų konvenciją, plėtotė, įgyvendinimas ir rėmimas.

5. Šalys, užmezgdamos strateginę partnerystę su pilietine visuomene ir kitais veikėjais ir teikdamos pirmenybę ligų prevencijai ir sveikatinimui, siekia kurti asociacijas už visuomenės sveikatos sistemos ribų.

45 STRAIPSNIS

Čiabuvių tautos ir kitos etninės grupės

1. Šalys, gerbdamos ir laikydamosi savo nacionalinių, regioninių ir tarptautinių įsipareigojimų, susitaria bendradarbiaudamos didinti čiabuvių tautų teisių ir pagrindinių laisvių apsaugą ir rėmimą, kaip nustatyta Jungtinių Tautų deklaracijoje dėl čiabuvių tautų teisių. Be to, bendradarbiavimo veikla stiprinamos ir remiamos mažumų ir etninių grupių atstovų žmogaus teisės ir pagrindinės laisvės.

2. Ypač daug dėmesio reikėtų skirti skurdo mažinimui ir kovai su nelygybe, atskirtimi ir diskriminacija. Plėtojant bendradarbiavimo veiklą reikia atsižvelgti į atitinkamus tarptautinius dokumentus ir priemones, kuriais užtikrinamos čiabuvių tautų teisės, pavyzdžiui, Jungtinių Tautų rezoliuciją 59/174 dėl pasaulio čiabuvių tautų antrojo tarptautinio dešimtmečio ir, jei ratifikuota, Tarptautinės darbo organizacijos konvenciją Nr. 169 dėl čiabuvių tautų ir genčių nepriklausomose šalyse bei į nacionalinius ir tarptautinius Šalių įsipareigojimus.

3. Šalys taip pat susitaria bendradarbiaudamos sistemingai atsižvelgti į socialinį, ekonominį ir kultūrinį tų tautų identitetą ir prireikus užtikrinti veiksmingą dalyvavimą bendradarbiavimo veikloje joms aktualiausiose (visų pirma tvaraus valdymo ir žemės bei natūraliųjų išteklių naudojimo, aplinkos, švietimo, sveikatos, paveldo ir kultūrinio identiteto) srityse.

4. Bendradarbiavimu prisidedama prie čiabuvių tautų vystymosi skatinimo. Bendradarbiavimas taip pat padeda tobulėti asmenims, priklausantiems mažumų ir etninių grupių organizacijoms. Tokiu bendradarbiavimu stiprinami jų derybiniai, administraciniai ir valdymo gebėjimai.

46 STRAIPSNIS

Pažeidžiamos grupės

1. Šalys susitaria, kad siekiant padėti pažeidžiamoms grupėms bendradarbiaujant pirmenybė teikiama pažeidžiamoms grupėms skirtoms priemonėms, įskaitant novatorišką politiką ir projektus. Bendradarbiaujant siekiama paskatinti žmonijos vystymąsi, sumažinti skurdą ir įveikti socialinę atskirtį.

2. Bendradarbiavimas apima žmogaus teisių apsaugą ir pažeidžiamų grupių lygių galimybių užtikrinimą, ekonominių galimybių neturtingiausiems suteikimą, konkrečias socialines priemones, kuriomis siekiama šviečiant ir mokant ugdyti gebėjimus, užtikrinti galimybes naudotis svarbiausiomis socialinėmis paslaugomis ir socialinės apsaugos tinklais bei teisingumu, itin daug dėmesio skiriant neįgaliesiems ir jų šeimoms, vaikams, moterims ir vyresnio amžiaus žmonėms.

47 STRAIPSNIS

Lyčių lygybė

1. Šalys susitaria bendradarbiavimu stiprinti politiką, programas ir mechanizmus, kuriais užtikrinamos, gerinamos ir plėtojamos lygios vyrų ir moterų galimybės visose politinio, ekonominio, socialinio ir kultūrinio gyvenimo srityse, visų pirma siekdamos veiksmingai įgyvendinti Konvenciją dėl visų formų moterų diskriminacijos panaikinimo. Prireikus numatoma papildoma moterų rėmimo veikla.
2. Bendradarbiavimu skatinama visose atitinkamose bendradarbiavimo srityse, įskaitant viešąją politiką, vystymosi strategijas ir veiklą bei jų poveikio vertinimo rodiklius, atsižvelgti į lyties aspektą.

3. Bendradarbiavimas taip pat padeda suteikti daugiau galimybių tiek vyrams, tiek moterims naudotis visomis paslaugomis ir ištekliais ir drauge visapusiškai naudotis pagrindinėmis teisėmis, pavyzdžiui, susijusiomis su švietimu, sveikata, profesiniu rengimu, užimtumo galimybėmis, politinių sprendimų priėmimu, valdžios struktūromis ir privačiomis įmonėmis.

4. Ypatingas dėmesys skiriamas programoms, kuriomis kovojama su smurtu prieš moteris, visų pirma imantis prevencijos priemonių.

48 STRAIPSNIS

Jaunimas

1. Šalių bendradarbiavimu remiama atitinkama visų su jaunimu susijusių sektorių politika ir siekiama užkirsti kelią skurdo plitimui ir atskirčiai. Bendradarbiaujama remiant šeimos politiką ir švietimą, jaunimui, visų pirma gyvenančiam neturtingose vietovėse, suteikiant darbo galimybių, skatinant socialines ir teisingumo programas, kuriomis užkertamas kelias nepilnamečių nusikalstamumui ir siekiama jų integravimo į ekonominį ir socialinį gyvenimą.
2. Šalys susitaria skatinti aktyvų jaunimo dalyvavimą visuomenės gyvenime, įskaitant politikos, darančios poveikį jų gyvenimui, formavimą.

IV ANTRAŠTINĖ DALIS

MIGRACIJA

49 STRAIPSNIS

Migracija

1. Bendradarbiavimas grindžiamas konkrečių reikmių vertinimu, atliktu Šalims konsultuojantis tarpusavyje, ir įgyvendinamas vadovaujantis atitinkamais galiojančiais Europos Sąjungos ir nacionalinės teisės aktais. Daugiausia dėmesio bus skiriama:
- a) pagrindinėms migracijos priežastims;
  - b) tarptautinės apsaugos srities nacionalinės teisės aktų ir praktikos tobulinimui ir įgyvendinimui, kad būtų įvykdytos 1951 m. Ženevos konvencijos, susijusios su pabėgėlių statusu, ir jos 1967 m. Protokolo bei kitų atitinkamų tarptautinių dokumentų nuostatos ir užtikrinta, kad būtų laikomasi negrąžinimo principo;
  - c) leidimo atvykti į šalį taisyklėms, į šalį įleistų asmenų teisėms ir padėčiai, vienodam požiūriui į teisėtai šalyje gyvenančius asmenis ir jų integracijai, teisėtų migrantų švietimui ir mokymui, taip pat priemonėms, skirtoms kovai su rasizmu ir ksenofobija, bei visoms taikomoms nuostatoms, susijusioms su migrantų žmogaus teisėmis;

- d) veiksmingos politikos, kuria sudaromos palankesnės piniginių perlaidų sąlygos, nustatymui;
- e) laikinajai ir apykaitinei migracijai, įskaitant protų nutekėjimo prevenciją;
- f) veiksmingos ir išsamios politikos, susijusios su imigracija, nelegaliu žmonių vežimu ir prekyba žmonėmis, įskaitant kovos su nelegalių žmonių vežėjų ir prekiautojų žmonėmis tinklais ir nusikalstamomis organizacijomis ir tokios prekybos aukų apsaugos ir rėmimo būdus, formavimui, taip pat bet kokių kitų formų migracijai, neatitinkančiai paskirties šalies teisės aktų nuostatų;
- g) leidimo gyventi konkrečioje šalyje neturinčių asmenų grąžinimui žmoniškomis, saugiomis ir oriomis sąlygomis, visapusiškai gerbiant jų žmogaus teises, taip pat tokių asmenų readmisijai pagal 2 dalį;
- h) keitimuisi geraja patirtimi, susijusia su Europos Sąjungos ir CA Šalies respublikų migrantų integracija;
- i) pagalbinėms priemonėms, kuriomis siekiama tvaraus sugrįžtančių asmenų integravimo.

2. Bendradarbiaudamos paskirties šalies teisės aktų neatitinkančios imigracijos prevencijos ir kontrolės srityje, Šalys taip pat susitaria priimti atgal tuos savo piliečius, kurių gyvenimas kitos Šalies teritorijoje neatitinka jos atitinkamų teisės aktų nuostatų. Todėl:
- a) kiekviena iš CA Šalies respublikų paprašyta ir be jokių papildomų formalumų priima atgal visus savo piliečius, kurių gyvenimas Europos Sąjungos valstybės narės teritorijoje neatitinka tos valstybės narės teisės aktų nuostatų, išduoda savo piliečiams reikalingus asmens tapatybės dokumentus ir pasirūpina būtinomis administracinėmis priemonėmis tokiam tikslui pasiekti; ir
  - b) kiekviena Europos Sąjungos valstybė narė paprašyta ir be jokių papildomų formalumų priima atgal visus savo piliečius, kurių gyvenimas CA Šalies respublikos teritorijoje neatitinka tos respublikos teisės aktų nuostatų, išduoda savo piliečiams reikalingus asmens tapatybės dokumentus ir pasirūpina būtinomis administracinėmis priemonėmis tokiam tikslui pasiekti.
3. Jei grąžintinas asmuo neturi jokio dokumento ar kitų savo pilietybės įrodymų, atitinkamos Europos Sąjungos valstybės narės arba CA Šalies respublikos kompetentingos diplomatinės ir (arba) konsulinės įstaigos atitinkamai CA Šalies respublikai arba Europos Sąjungos valstybei narei paprašius susitaria dėl asmens apklausos, kad nustatytų jo pilietybę.

4. Esant prašymui Šalys susitaria kuo greičiau sudaryti susitarimą, kuriame būtų nustatyti konkretūs Europos Sąjungos valstybių narių ir CA Šalies respublikų įsipareigojimai dėl readmisijos. Tame susitarime sprendžiamas ir kitų šalių piliečių ir asmenų be pilietybės readmisijos klausimas.

V ANTRAŠTINĖ DALIS

APLINKA, STICHINĖS NELAIMĖS IR KLIMATO KAITA

50 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas aplinkos srityje

1. Šalys susitaria bendradarbiauti, kad apsaugotų ir pagerintų aplinkos kokybę vietos, regioniniu ir pasaulio lygmeniu ir užtikrintų darnų vystymąsi, kaip nustatyta 1992 m. Rio de Žaneiro aplinkos ir vystymosi deklaracijoje.
2. Atsižvelgdamos į bendros, bet diferencijuotos atsakomybės principą, prioritetus ir nacionalines vystymosi strategijas, Šalys skiria pakankamai dėmesio skurdo ir aplinkos ryšiui bei ekonominės veiklos poveikiui aplinkai, įskaitant potencialų šio Susitarimo poveikį.

3. Bendradarbiavimu visų pirma siekiama:

- a) gamtos išteklių ir ekosistemų, įskaitant miškus ir žuvininkystės išteklius, apsaugos ir tausaus valdymo;
- b) kovoti su gėlo ir jūrų vandens, oro ir dirvožemio tarša, be kita ko, užtikrinant tinkamą atliekų, nuotekų, cheminių ir kitų pavojingų medžiagų tvarkymą;
- c) spręsti globalius klausimus, susijusius su klimato kaita, ozono sluoksnio ardymu, dykumėjimu, miškų naikinimu, biologinės įvairovės apsauga ir biologine sauga;
- d) tokiomis aplinkybėmis bendradarbiavimu siekiama sudaryti geresnes sąlygas įgyvendinti bendras iniciatyvas klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie neigiamo jos poveikio srityse, įskaitant anglies dioksido rinkos mechanizmų stiprinimą.

4. Bendradarbiavimas gali apimti tokias priemones kaip:

- a) politinio dialogo ir keitimosi aplinkosaugos gerąja patirtimi skatinimas ir gebėjimų ugdymas, įskaitant institucijų stiprinimą;
- b) tvarių technologijų bei techninių žinių, įskaitant inovacijų ir aplinkos apsaugos paskatas ir mechanizmus, perdavimas ir naudojimas;

c) aplinkosaugos aspektų integravimas į kitas politikos sritis, įskaitant žemėtvarką,

d) tvarios gamybos ir vartojimo skatinimas, įskaitant tvarų ekosistemų, paslaugų ir prekių naudojimą;

e) sąmoningumo aplinkos klausimais propagavimas ir švietimas bei didesnis pilietinės visuomenės, visų pirma vietos bendruomenių, dalyvavimas įgyvendinant aplinkos apsaugos ir tvaraus vystymosi iniciatyvas;

f) regioninio bendradarbiavimo aplinkos apsaugos srityje skatinimas ir rėmimas;

g) pagalba įgyvendinant ir vykdam Šalių sudarytus daugiašalius aplinkosaugos susitarimus;

h) aplinkos valdymo, taip pat stebėsenos ir kontrolės sistemų stiprinimas.

51 STRAIPSNIS

Stichinių nelaimių valdymas

1. Šalys susitaria bendradarbiaudamos šioje srityje siekti sumažinti Centrinės Amerikos regiono pažeidžiamumą stichinių nelaimių atveju remdamos nacionalines ir regionines pastangas sumažinti šį pažeidžiamumą ir padidinti gebėjimą reaguoti į stichines nelaimes, stiprindamos regioninius mokslinius tyrimus, skleisdamos gerąją patirtį, įgytą mažinant stichinių nelaimių riziką, rengiantis joms, planuojant, stebint, užkertant kelią, švelninant padarinius, reaguojant ir atkuriant buvusią padėtį. Vadovaujantis tarptautiniais standartais, bendradarbiavimu taip pat remiamas teisinės sistemos derinimas bei institucinio koordinavimo ir vyriausybės paramos gerinimas.
2. Šalys remia strategijas, kuriomis mažinamas socialinis ir aplinkos pažeidžiamumas ir didinami vietos bendruomenių ir institucijų gebėjimai sumažinti stichinių nelaimių riziką.
3. Itin daug dėmesio Šalys skiria gebėjimų sumažinti stichinių nelaimių riziką didinimui visose jų politikos srityse, įskaitant teritorinį valdymą, atstatymą ir rekonstrukciją.

VI ANTRAŠTINĖ DALIS

EKONOMIKOS IR PREKYBOS RAIDA

52 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ir techninė pagalba konkurencijos politikos srityje

Techninė pagalba, be kita ko, visų pirma siejama su institucinių gebėjimų stiprinimu ir konkurencijos institucijų darbuotojų mokymu, atsižvelgiant į regioninius aspektus ir remiant konkurencijos institucijas, kad jos stiprintų ir veiksmingai vykdytų konkurencijos teisės aktus antimonopolijos ir susijungimų srityse, įskaitant konkurencijos skatinimą.

53 STRAIPSNIS

Muitinių bendradarbiavimas ir tarpusavio pagalba

1. Šalys remia atitinkamų savo muitinių bendradarbiavimą ir sudaro palankias sąlygas jam plėtoti, siekdamos užtikrinti, kad būtų įgyvendinti šio Susitarimo IV dalies II antraštinės dalies 3 skyriuje (Muitinė ir prekybos sąlygų gerinimas) išvardyti tikslai, visų pirma siekiant užtikrinti muitinės procedūrų supaprastinimą ir sudaryti palankesnes sąlygas teisėtai prekybai, tuo pat metu išlaikant esamas kontrolės galimybes.

2. Tokiu bendradarbiavimu, be kita ko, siekiama:

- a) vykdyti informacijos, susijusios su muitų teisės aktais ir muitinės procedūromis, mainus, visų pirma šiose srityse:
  - i) muitinės procedūrų supaprastinimas ir modernizavimas;
  - ii) vežimo tranzitu sąlygų gerinimas;
  - iii) muitinių užtikrinama intelektinės nuosavybės teisių apsauga;
  - iv) ryšiai su verslo bendruomene;
  - v) laisva prekių apyvarta ir regioninė integracija;
- b) plėtoti bendras iniciatyvas abipusiu sutarimu nustatytoje srityse;
- c) skatinti atitinkamų pasienio institucijų veiklos koordinavimą tiek šalių viduje, tiek abipus sienų.

3. Šalys teikia viena kitai administracinę pagalbą muitinės veiklos srityje, vadovaudamosi šio Susitarimo IV dalies III priedo nuostatomis.

54 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ir techninė pagalba muitinės veiklos ir prekybos sąlygų gerinimo srityje

Šalys pripažįsta techninės pagalbos muitinės veiklos ir prekybos sąlygų gerinimo srityje svarbą siekiant įgyvendinti šio Susitarimo IV dalies II antraštinės dalies 3 skyriuje (Muitinė ir prekybos sąlygų gerinimas) nustatytas priemones. Šalys susitaria bendradarbiauti, be kita ko, siekdamos:

- a) plėtoti institucinį bendradarbiavimą, kad būtų stiprinamas regioninės integracijos procesas;
- b) dalytis žiniomis ir stiprinti kompetentingų institucijų gebėjimus, susijusius su muitinių darbu (be kita ko – su prekių kilmės sertifikatų išdavimu ir tikrinimu) ir techniniais regioninių muitinės procedūrų priežiūros klausimais;
- c) taikyti modernius muitinių darbo mechanizmus ir metodus, įskaitant rizikos vertinimą, išankstinius privalomuosius nurodymus, supaprastintas prekių įvežimo ir išleidimo procedūras, muitinio tikrinimo ir įmonių audito metodus;

- d) diegti procedūras ir tvarką, kiek įmanoma atitinkančias tarptautines muitinės veiklos ir prekybos srities priemones ir standartus, įskaitant PPO taisykles ir Pasaulio muitinių organizacijos (toliau – PMO) priemones bei standartus, *inter alia*, Tarptautinę muitinės procedūrų supaprastinimo ir suderinimo konvenciją (peržiūrėtą Kioto konvenciją) ir PMO pasaulinės prekybos saugumo ir sąlygų gerinimo standartų sistemą, ir
- e) taikyti informacines sistemas ir automatizuoti muitinės ir kitas su prekyba susijusias procedūras.

55 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ir techninė pagalba intelektinės nuosavybės ir technologijų perdavimo srityje

1. Šalys pripažįsta bendradarbiavimo ir techninės pagalbos intelektinės nuosavybės srityje svarbą ir susitaria bendradarbiauti, be kita ko, siekdamos:
  - a) stiprinti institucinį (pavyzdžiui, CA Šalies respublikų intelektinės nuosavybės tarnybų) bendradarbiavimą ir taip palengvinti informacijos, susijusios su intelektinės nuosavybės teisių teisinių pagrindų ir kitomis svarbiomis apsaugos ir įgyvendinimo taisyklėmis, mainus;

- b) skatinti ir sudaryti sąlygas plėtoti su intelektine nuosavybe susijusius ryšius ir bendradarbiavimą, įskaitant informacijos platinimą ir sklaidą verslo bendruomenei, pilietinei visuomenei, vartotojams ir švietimo institucijoms;
- c) užtikrinti (pavyzdžiui, teisėjų, prokurorų, muitinės ir policijos pareigūnų) gebėjimų ugdymą ir mokymą intelektinės nuosavybės teisių apsaugos srityje;
- d) bendradarbiauti plėtojant ir stiprinant CA Šalies respublikų intelektinės nuosavybės tarnybų elektronines sistemas;
- e) bendradarbiauti keičiantis informacija ir žiniomis ir teikiant techninę pagalbą regioninės integracijos intelektinės nuosavybės teisių srityje.

2. Šalys pripažįsta bendradarbiavimo muitinės veiklos srityje svarbą, todėl įsipareigoja remti ir skatinti bendradarbiavimą, kad užtikrintų su intelektinės nuosavybės teisių apsauga susijusių priemonių taikymą pasienyje, visų pirma didindamos informacijos mainų ir atitinkamų muitinių administracijų veiklos koordinavimo mastą. Bendradarbiavimu siekiama stiprinti ir modernizuoti CA Šalies respublikų muitinių veiklą.

3. Šalys taip pat pripažįsta techninės bendradarbiavimo pagalbos technologijų perdavimo srityje svarbą siekiant didinti intelektinę nuosavybę ir susitaria bendradarbiauti, be kita ko, šiose srityse:

- a) Šalys skatina technologijų perdavimą, vykdomą pagal aukštųjų mokyklų, specialistų ir (arba) verslo mainų programas, kuriomis siekiama ES Šalies žinių perdavimo CA Šalies respublikoms;
- b) Šalys pripažįsta, kad svarbu sukurti tiesioginių užsienio investicijų (toliau – TUI) CA Šalies respublikose, visų pirma novatoriškuose ir pažangiųjų technologijų sektoriuose, didinimo ir rėmimo mechanizmus. ES Šalis deda visas įmanomas pastangas, kad savo teritorijoje veikiančioms institucijoms ir įmonėms suteiktų pakankamai paskatų palankiai vertinti technologijų perdavimą CA Šalies respublikų institucijoms ir įmonėms taip, kad šios šalys galėtų sukurti tvirtą technologijų bazę;
- c) be to, ES Šalis skatina ir remia programas, kuriomis siekiama Centrinėje Amerikoje pradėti mokslinių tyrimų ir plėtros veiklą, tenkinti regiono reikmes, pavyzdžiui, suteikti prieigą prie vaistų, kurti infrastruktūrą ir plėtoti technologijas, būtinas žmonių tobulėjimui.

56 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas įsisteigimo, prekybos paslaugomis ir elektroninės prekybos srityse

- 1. Šalys pripažįsta techninio bendradarbiavimo ir pagalbos svarbą siekiant palengvinti išipareigojimų įgyvendinimą, maksimizuoti pagal IV dalies III antraštinės dalies (Įsisteigimas, prekyba paslaugomis ir elektroninė prekyba) teikiamas galimybes ir pasiekti šio Susitarimo tikslus.
- 2. Bendradarbiavimu remiama techninė pagalba, mokymas ir gebėjimų didinimas, *inter alia*, tokiose srityse:
  - a) CA Šalies respublikų paslaugų teikėjų gebėjimų gauti informaciją apie ES Šalies reikalavimus ir standartus (Europos Sąjungos, nacionalinių ir regioninių lygmenimis) ir jų laikytis gerinimas;
  - b) CA Šalies respublikų paslaugų teikėjų eksporto pajėgumų didinimas, ypač daug dėmesio skiriant mažųjų ir vidutinių įmonių reikmėms;
  - c) ES Šalies ir CA Šalies respublikų paslaugų teikėjų bendravimo ir dialogo lengvinimas;

- d) kvalifikacijų ir standartų reikmių nustatymas tuose sektoriuose, kuriuose priimta įsipareigojimų pagal šį Susitarimą;
- e) informacijos ir patirties mainų skatinimas ir techninė pagalba, susijusi su nacionalinio ar regioninio lygmens teisės aktų parengimu ir įgyvendinimu;
- f) investavimo ES Šalyje ir CA Šalies respublikose skatinimo mechanizmų nustatymas ir CA Šalies respublikų investicijų skatinimo įstaigų gebėjimų didinimas.

57 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ir techninė pagalba šalinant technines prekybos kliūtis

Šalys pripažįsta techninės bendradarbiavimo pagalbos šalinant technines prekybos kliūtis svarbą ir susitaria bendradarbiauti, be kita ko, siekdamos:

- a) dalytis žiniomis, didinti pajėgumus, įskaitant atitinkamos infrastruktūros plėtotę ir stiprinimą, mokyti ir teikti techninę pagalbą techninio reglamentavimo, standartizacijos, atitikties vertinimo, akreditavimo ir metrologijos srityse. Tai gali būti veikla, padedanti, visų pirma mažosioms ir vidutinėms įmonėms, suprasti Europos Sąjungos reikalavimus ir jų laikytis;

- b) remti Centrinės Amerikos šalių techninių prekybos kliūčių teisės aktų ir procedūrų derinimą ir palengvinti prekių judėjimą regione;
- c) skatinti aktyvų CA Šalies respublikų atstovų dalyvavimą atitinkamų tarptautinių organizacijų veikloje siekiant padidinti tarptautinių standartų naudojimą;
- d) keistis informacija ir gerąja patirtimi siekiant palengvinti šio Susitarimo IV dalies II antraštinės dalies 4 skyriaus (Techninės prekybos kliūtys) įgyvendinimą. Tai gali būti programos, kuriomis lengvinama prekyba bendrų interesų srityse, kaip nustatyta 4 skyriuje.

58 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ir techninė pagalba viešųjų pirkimų srityje

Šalys pripažįsta bendradarbiavimo ir techninės pagalbos viešųjų pirkimų srityje svarbą ir susitaria bendradarbiauti siekdamos:

- a) atitinkamų Šalių susitarimu išplėsti institucinį bendradarbiavimą ir palengvinti dalijimąsi informacija, susijusia su teisinėmis viešojo pirkimo sistemomis, ir galbūt įdiegti dialogo mechanizmą;

- b) Šaliai paprašius užtikrinti gebėjimų ugdymą ir mokymą, įskaitant privačiojo sektoriaus mokymą novatoriškų ir konkurencingų viešojo pirkimo priemonių klausimais;
- c) remti CA Šalies respublikų visuomenės informavimo veiklą, susijusią su šio Susitarimo IV dalies V antraštinės dalies (Viešieji pirkimai) nuostatomis ir skirtą viešajam ir privačiajam sektoriui ir pilietinei visuomenei, kiek tai susiję su Europos Sąjungos viešojo pirkimo sistemomis ir Centrinės Amerikos tiekėjų galimybėmis Europos Sąjungoje;
- d) remti visam Centrinės Amerikos regionui skirtą informacijos viešųjų pirkimų klausimais centro steigimą, plėtotę ir veiklą. Šis informacijos centras turėtų veikti kaip apibrėžta šio Susitarimo IV dalies V antraštinės dalies (Viešieji pirkimai) 212 straipsnio 1 dalies d punkte, 213 straipsnyje, 215 straipsnio 4 dalyje ir 223 straipsnio 2 dalyje;
- e) gerinti centrinės valdžios, žemesnio lygmens arba kitų perkančiųjų viešųjų subjektų technologinius pajėgumus.

59 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ir techninė pagalba žuvininkystės ir akvakultūros srityse

1. Šalys pripažįsta ekonominio, techninio ir mokslinio bendradarbiavimo svarbą siekiant darnaus žuvininkystės ir akvakultūros sektorių vystymosi. Tokio bendradarbiavimo tikslai visų pirma turėtų būti:
  - a) skatinti tausų žuvininkystės išteklių naudojimą ir valdymą;
  - b) viešinti gerąją žuvininkystės valdymo patirtį;
  - c) gerinti duomenų rinkimą, kad vertinant ir valdant išteklius būtų atsižvelgta į naujausią turimą mokslinę informaciją;
  - d) stiprinti stebėsenos, kontrolės ir priežiūros sistemą;
  - e) kovoti su neteisėta, nedeklaruojama ir nereguliuojama žvejybos veikla.

2. Bendradarbiaujama, be kita ko, ir:

- a) teikiant technines žinias, paramą ir ugdant gebėjimus, kad žuvininkystės ištekliai būtų valdomi darniai, įskaitant alternatyviosios žuvininkystės plėtotę;
- b) keičiantis informacija, patirtimi ir ugdant gebėjimus, susijusius su darniu socialiniu ir ekonominiu žuvininkystės ir akvakultūros sektorių vystymusi. Ypatingas dėmesys skiriamas mėgėjiškai ir nedidelio masto žuvininkystės ir akvakultūros veiklai ir jų produktų bei veiklos įvairinimui, įskaitant tokias sritis kaip perdirbimo pramonė;
- c) remiant institucinį bendradarbiavimą ir lengvinant keitimąsi informacija, susijusia su žuvininkystės ir akvakultūros teisinėmis sistemomis, įskaitant bet kokiais svarbias tarptautines priemones;
- d) stiprinant tarptautinių organizacijų narių bendradarbiavimą ir bendradarbiavimą su nacionalinėmis ir regioninėmis žuvininkystės valdymo organizacijomis, teikiančiomis techninę pagalbą, pavyzdžiui, rengiančiomis seminarus ir atliekančiomis tyrimus, kad būtų geriau suprantama tarptautinių teisinių priemonių teikiama papildoma nauda siekiant tinkamo jūrų išteklių valdymo.

60 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ir techninė pagalba amatininkų dirbinių srityje

Šalys pripažįsta bendradarbiavimo programų, kuriomis remiama veikla, kad šis Susitarimas teiktų naudos CA Šalies respublikų amatininkų dirbiniams, svarbą. Daugiausiai dėmesio skiriama bendradarbiavimui, kuriuo siekiama:

- a) teikti daugiau galimybių Centrinės Amerikos šalių amatininkų dirbiniams patekti į rinką;
- b) ugdyti už eksporto skatinimą atsakingų Centrinės Amerikos subjektų gebėjimus, visų pirma remti miestų ir kaimo vietovių labai mažas, mažasias ir vidutines įmones (toliau – MMVĮ), kurios yra būtinos norint pagaminti ir eksportuoti amatininkų dirbinius, įskaitant informavimą apie muitinės procedūras ir techninius reikalavimus Europos Sąjungos rinkoje;
- c) skatinti šių kultūros produktų apsaugą;
- d) remti amatininkų dirbinius gaminančioms MMVĮ reikalingos infrastruktūros plėtotę;
- e) mokymo programomis ugdyti amatininkų dirbinių gamintojų verslo gebėjimus.

61 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ir techninė pagalba ekologiškų produktų srityje

Šalys pripažįsta bendradarbiavimo programų, kuriomis didinama šio Susitarimo nauda CA Šalies respublikose gaminamiems ekologiškiems produktams, svarbą. Daugiausiai dėmesio skiriama bendradarbiavimui, be kita ko, siekiant:

- a) teikti daugiau galimybių Centrinės Amerikos šalių ekologiškiems produktams patekti į rinką;
- b) ugdyti už eksporto skatinimą atsakingų Centrinės Amerikos subjektų gebėjimus, visų pirma remti miestų ir kaimo vietovių MMVĮ, kurios yra būtinos norint pagaminti ir eksportuoti ekologiškus produktus, įskaitant informavimą apie muitinės procedūras, techninius reikalavimus ir kokybės standartus, taikomus Europos Sąjungos rinkoje;
- c) remti ekologiškus produktus gaminančioms MMVĮ reikalingos infrastruktūros plėtotę;
- d) mokymo programomis ugdyti ekologiškų produktų gamintojų verslo gebėjimus;
- e) bendradarbiauti plėtojant skirstymo tinklus Europos Sąjungos rinkoje.

62 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ir techninė pagalba maisto saugos, sanitarijos ir fitosanitarijos ir gyvūnų gerovės klausimais

1. Šios srities bendradarbiavimas siejamas su tikslu didinti Šalių sanitarijos, fitosanitarijos ir gyvūnų gerovės pajėgumus, kad Šaliai būtų lengviau patekti į kitos Šalies rinką drauge išlaikant tinkamą žmonių, gyvūnų ir augalų saugumo bei gyvūnų gerovės lygį.
2. Bendradarbiaujama, be kita ko, ir:
  - a) remiant Centrinės Amerikos šalių sanitarijos ir fitosanitarijos teisės aktų ir procedūrų derinimą ir lengvinant prekių judėjimą regione;
  - b) teikiant informaciją, susijusią su teisėkūros ir techniniais pajėgumais rengti ir įgyvendinti teisės aktus bei plėtoti sanitarijos ir fitosanitarijos kontrolės sistemas (įskaitant likvidavimo programas, maisto saugos sistemas ir įspėjimą apie pavojų), ir su gyvūnų gerove;
  - c) remiant institucinių ir administracinių pajėgumų plėtotę Centrinėje Amerikoje tiek regioniniu, tiek nacionaliniu lygmenimis, kad būtų pagerinta sanitarinė ir fitosanitarinė padėtis;

- d) plėtojant CA Šalies respublikų gebėjimus tenkinti sanitarijos ir fitosanitarijos reikalavimus, kad Šaliai būtų lengviau patekti į kitos Šalies rinką drauge išlaikant tinkamą apsaugą;
  - e) konsultuojant ir teikiant techninę pagalbą Europos Sąjungos sanitarijos ir fitosanitarijos reguliavimo sistemos ir Europos Sąjungos rinkoje nustatytų standartų įgyvendinimo klausimais.
3. Sanitarijos ir fitosanitarijos reikalų pakomitetas, kaip nustatyta šio Susitarimo IV dalies II antraštinės dalies (Prekyba prekėmis) 5 skyriuje (Sanitarijos ir fitosanitarijos priemonės), siūlo bendradarbiavimo reikmes, kad būtų galima parengti darbo programą.
4. Asociacijos komitetas stebi šiame straipsnyje nustatyto bendradarbiavimo pažangą ir teikia šios stebėsenos rezultatus Sanitarijos ir fitosanitarijos reikalų pakomitečiui.

63 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ir techninė pagalba prekybos ir darnaus vystymosi srityje

1. Šalys pripažįsta bendradarbiavimo ir techninės pagalbos svarbą prekybos ir užimtumo, prekybos ir aplinkos srityse siekiant šio Susitarimo IV dalies VIII antraštinės dalies (Prekyba ir darnus vystymasis) tikslų.
2. Siekdamos papildyti šio Susitarimo III dalies III antraštinėje dalyje (Socialinis vystymasis ir socialinė sanglauda) ir V antraštinėje dalyje (Aplinka, stichinės nelaimės ir klimato kaita) nustatytą veiklą, Šalys susitaria bendradarbiauti, įskaitant techninės pagalbos, mokymo ir pajėgumų didinimo veiklos rėmimą, *inter alia*, siekdamos:
  - a) remti paskatų saugoti aplinką ir užtikrinti tinkamas darbo sąlygas plėtotę, visų pirma skatinant teisėtą ir tvarią prekybą, pavyzdžiui, pagal sąžiningas ir etiškas prekybos sistemas, kuriose atsižvelgiama į įmonių socialinės atsakomybės ir atskaitomybės aspektus, taip pat prekių ženklavimo ir rinkodaros iniciatyvų plėtotę;
  - b) remti Šalių sutartus su prekyba susijusius bendradarbiavimo mechanizmus, kurie padėtų įgyvendinti dabartinius ir būsimus tarptautinius klimato kaitos režimus;

- c) remti prekybą produktais, pagamintais naudojant tvariai valdomus gamtos išteklius, įskaitant veiksmingas priemones, susijusias su laukiniais gyvūnais, žuvininkyste ir teisėtai ir tvariai paruoštos medienos sertifikavimu. Ypatingas dėmesys skiriamas savanoriškiems ir lankstiems mechanizmams ir rinkodaros iniciatyvoms, kuriais siekiama skatinti ekologiškas gamybos sistemas;
- d) stiprinti institucines sistemas, politikos ir programų, susijusių su Šalių priimtų daugiašalių aplinkosaugos susitarimų ir aplinkosaugos teisės aktų įgyvendinimu ir vykdymu, plėtotę, taip pat įgyvendinti priemones, kuriomis kovojama su neteisėta prekyba, darančia poveikį aplinkai, be kita ko, taikant teisės saugos priemones ir vykdant muitinių bendradarbiavimą;
- e) stiprinti institucines sistemas, politikos ir programų, susijusių su Šalių priimtose Pagrindinių darbo teisų ir principų deklaracijos (teisė burtis į asociacijas, kolektyvinių derybų teisė, prievartinio ir vaikų darbo panaikinimas, nediskriminavimas darbo rinkoje) plėtotę ir įgyvendinimą, taip pat Tarptautinės darbo organizacijos (toliau – TDO) konvencijų ir darbo teisės aktų įgyvendinimą ir vykdymą;
- f) skatinti keistis nuomonėmis apie tvarumo vertinimo metodikos ir rodiklių plėtotę ir remti šio Susitarimo IV dalies poveikio darniam vystymuisi bendros peržiūros, stebėsenos ir vertinimo iniciatyvas;

- g) stiprinti institucinius pajėgumus spręsti prekybos ir darnaus vystymosi klausimus ir padėti rengti ir taikyti dialogo su pilietine visuomene sistemas.

64 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas pramonės srityje

1. Šalys susitaria bendradarbiavimu pramonės srityje skatinti Centrinės Amerikos pramonės ir atskirų jos sektorių modernizavimą ir restruktūrizaciją bei ekonominės veiklos vykdytojų pramoninį bendradarbiavimą, kad būtų sustiprintas privatusis sektorius, laikantis aplinkosaugą skatinančių sąlygų.
2. Bendradarbiavimo pramonės srityje iniciatyvos atitinka Šalių nustatytus prioritetus. Jas rengiant atsižvelgiama į regioninius pramonės vystymosi aspektus, prireikus skatinant tarpvalstybinę partnerystę. Iniciatyvomis pirmiausia siekiama sukurti tinkamą sistemą, skirtą gerinti valdymo praktinę patirtį bei didinti rinkų ir įmonių sąlygų skaidrumą.

65 STRAIPSNIS

Energetika (įskaitant atsinaujinančiąją energiją)

1. Šalys susitaria, kad jų bendras tikslas – stiprinti bendradarbiavimą energetikos, visų pirma tausių, ekologiškų ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos, energijos vartojimo efektyvumo, energijos taupymo technologijų, kaimo vietovių elektrifikacijos ir energetikos rinkų regioninės integracijos ir kitose Šalių nustatytose srityse, vadovaujantis vidaus teisės aktais.
2. Bendradarbiavimas, be kita ko, gali apimti šią veiklą:
  - a) energetikos politikos rengimas ir planavimas, įskaitant bendrą regioninės svarbos infrastruktūrą, tiekimo gerinimą ir energijos šaltinių įvairinimą, energijos rinkų gerinimą, įskaitant tranzito, perdavimo ir paskirstymo supaprastinimą CA Šalies respublikose;
  - b) valdymas ir mokymas energetikos sektoriuje ir technologijų bei praktinės patirties perdavimas, įskaitant tęsiamą darbą standartų, susijusių su energijos gamybos keliama tarša ir efektyviu energijos vartojimu, srityje;

- c) energijos taupymo, energijos vartojimo efektyvumo, atsinaujinančiosios energijos naudojimo skatinimas ir energijos gamybos bei vartojimo poveikio aplinkai, visų pirma biologinei įvairovei, miškininkystei ir žemės naudojimo pokyčiams, tyrimas;
- d) skatinimas taikyti švaraus vystymo priemonės, siekiant paremti kovos su klimato kaita ir jos kintamumu iniciatyvas.

66 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas kasybos srityje

Šalys susitaria bendradarbiauti kasybos srityje, atsižvelgdamos į atitinkamus savo teisės aktus ir vidaus tvarką bei darnaus vystymosi, įskaitant aplinkos apsaugos ir išsaugojimo, aspektus tokiomis iniciatyvomis kaip dalijimasis informacija ir patirtimi, ekspertų mainai, technologijų plėtotė ir perdavimas.

67 STRAIPSNIS

Sąžiningas ir tvarus turizmas

1. Šalys pripažįsta turizmo sektoriaus svarbą užtikrinant socialinę ir ekonominę vietos bendruomenių plėtotę bei didžiulį abiejų regionų potencialą plėtojant turizmo verslą ir taip mažinant skurdą.
2. Šiuo tikslu jos susitaria skatinti sąžiningą ir tvarų turizmą ir visų pirma:
  - a) plėtoti politiką, kuria užtikrinama didžiausia socialinė ir ekonominė turizmo teikiama nauda;
  - b) kurti ir stiprinti turizmo produktus teikiant nefinansines ir mokymo paslaugas, techninę pagalbą ir paslaugas;
  - c) plėtojant turizmo sektorių atsižvelgti į aplinkosaugos, kultūrinius ir socialinius aspektus, įskaitant kultūros paveldo ir gamtos išteklių apsaugą ir rėmimą;
  - d) įtraukti vietos bendruomenes į turizmo, visų pirma kaimo ir bendruomenių bei ekologiško turizmo, plėtotės veiklą;

- e) rengti rinkodaros ir viešinio strategijas, gerinti institucinius gebėjimus ir žmogiškuosius išteklius, remti tarptautinius standartus;
- f) skatinti viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimą ir asociacijas;
- g) rengti nacionalinio ir regioninio turizmo plėtotės valdymo planus;
- h) remti informacinių technologijų naudojimą turizmo srityje.

68 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas transporto srityje

1. Šalys susitaria, kad bendradarbiaudamos šioje srityje daugiausiai dėmesio skiria transporto ir susijusių infrastruktūros, įskaitant tarpvalstybinę, sistemų restruktūrizacijai ir modernizavimui, paprastesniam ir geresniam keleivių ir prekių judėjimui ir didesniai miesto, oro, jūrų, vidaus vandens kelių, geležinkelių ir kelių transporto rinkų prieinamumui, tobulinant transporto valdymo veiklą ir administravimą ir skatinant aukštus veiklos standartus.

2. Bendradarbiavimą gali sudaryti:

- a) keitimasis informacija apie Šalių politiką, ypač apie miesto transportą ir daugiarūšio transporto tinklų sujungimą ir sąveiką ir kitus abiem pusėms svarbius klausimus;
- b) vidaus vandens kelių, žemės kelių, geležinkelių, uostų ir oro uostų valdymas, įskaitant atitinkamų valdžios institucijų bendradarbiavimą;
- c) Europos technologijų įtraukimo į Pasaulinę navigacijos palydovų sistemą ir miesto viešojo transporto centrų projektai;
- d) saugumo ir taršos prevencijos standartų gerinimas, įskaitant bendradarbiavimą atitinkamuose tarptautiniuose forumuose, siekiant užtikrinti geresnį tarptautinių standartų įgyvendinimą;
- e) aeronautikos ir jūrų transporto plėtros skatinimo veikla.

69 STRAIPSNIS

Geras valdymas mokesčių srityje

Pagal atitinkamą savo kompetenciją Šalys gerins tarptautinį bendradarbiavimą mokesčių srityje, kad palengvintų teisėtų mokesčių pajamų surinkimą ir parengtų veiksmingo bendrų tarptautinių lygmeniu priimtų gero valdymo mokesčių srityje principų, minėtų šio Susitarimo II dalies 22 straipsnyje, įgyvendinimo priemones.

70 STRAIPSNIS

Labai mažos, mažosios ir vidutinės įmonės

Šalys susitaria skatinti konkurencingumą ir padėti kaimo ir miesto MMVĮ ir atitinkamoms jų organizacijoms patekti į tarptautines rinkas, pripažindamos jų indėlį didinant socialinę sanglaudą, mažinant skurdą, kuriant darbo vietas, teikiant nefinansines ir mokymo paslaugas bei techninę pagalbą ir imantis, be kita ko, tokios bendradarbiavimo veiklos:

- a) techninė pagalba ir kitos verslo plėtros paslaugos;

- b) vietos ir regioninių institucijų stiprinimas, siekiant kurti MMVĮ ir plėtoti jų veiklą;
- c) MMVĮ rėmimas, kad jos galėtų būti prekių ir paslaugų rinkų dalyvės vietos ir tarptautiniu lygmenimis, suteikiant joms galimybę dalyvauti mugėse, prekybos misijose ir naudotis kitais rėmimo mechanizmais;
- d) gamybos grandinių procesų skatinimas;
- e) keitimosi patirtimi ir gerąja patirtimi skatinimas;
- f) bendrų investicijų, partnerystės ir verslo tinklų rėmimas;
- g) MMVĮ kliūčių naudotis finansavimo šaltiniais nustatymas ir šalinimas bei naujų finansavimo mechanizmų kūrimas;
- h) technologijų ir žinių perdavimo rėmimas;
- i) inovacijų, mokslinių tyrimų ir plėtros rėmimas;
- j) kokybės valdymo sistemų rėmimas.

71 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas mikrokreditų ir mikrofinansavimo srityje

Siekdamos sumažinti pajamų skirtumą, Šalys susitaria mikrofinansavimu, įskaitant mikrokreditų programas, skatinti savarankišką darbą ir užtikrinti veiksmingas priemones, padedančias įveikti skurdą ir sumažinti pažeidžiamumą ištikus ekonomikos krizei, bei aktyvinti dalyvavimą ekonomikoje. Bendradarbiavimu siekiama:

- a) dalytis patirtimi ir žiniomis etiškos, asocijuotosios ir savivalda bei bendruomenės veikla grindžiamos bankininkystės srityje ir stiprinti tvarias mikrofinansavimo, taip pat sertifikavimo, stebėsenos ir patvirtinimo programas;
- b) užtikrinti galimybes gauti mikrokreditus, teikiant paskatas, vykdant rizikos valdymo programas ir taip lengvinant prieigą prie bankų ir kitų finansų įstaigų teikiamų finansinių paslaugų;
- c) keistis patirtimi politikos ir teisės aktų, kuriais skatinama patrauklios ir etiškos bankininkystės plėtotė, srityje.

VII ANTRAŠTINĖ DALIS

REGIONINĖ INTEGRACIJA

72 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas regioninės integracijos srityje

1. Šalys susitaria bendradarbiaudamos šioje srityje stiprinti įvairius regioninės integracijos Centrinėje Amerikoje proceso aspektus, visų pirma bendros rinkos kūrimą ir įgyvendinimą, kad būtų palaipsniui sukurta ekonominė sąjunga.
2. Bendradarbiavimu remiama veikla, susijusi su Centrinės Amerikos integracijos procesu, visų pirma su bendrų institucijų ir tarpinstitucinių ryšių plėtote ir stiprinimu, kad jos būtų veiksmingesnės, kontroliuojamos ir skaidrios.
3. Bendradarbiavimu stiprinamas pilietinės visuomenės įtraukimas į integracijos procesą pagal Šalių nustatytas sąlygas ir remiamos konsultavimo priemonės bei informavimo kampanijos.

4. Bendradarbiavimu skatinamas bendrų sričių politikos kūrimas ir teisinių sistemų derinimas tiek, kiek tai numatyta Centrinės Amerikos integracijos priemonėmis, įskaitant tokias ekonominės politikos sritis kaip prekyba, muitinės veikla, žemės ūkis, energija, transportas, komunikacijos, konkurencija, taip pat makroekonominės politikos koordinavimas tokiose srityse kaip pinigų politika, fiskalinė politika ir viešieji finansai. Bendradarbiavimu gali būti toliau skatinamas sektorių politikos koordinavimas tokiose srityse kaip vartotojų apsauga, aplinkosauga, socialinė sanglauda, saugumas, gamtos pavojų ir stichinių nelaimių prevencija ir reagavimas į juos. Ypatingas dėmesys skiriamas lyties aspektui.

5. Bendradarbiavimu gali būti skatinamos investicijos į bendrą infrastruktūrą ir tinklus, visų pirma CA Šalies respublikų pasienyje.

73 STRAIPSNIS

Regioninis bendradarbiavimas

Šalys susitaria naudoti visas esamas bendradarbiavimo priemones, kad paskatintų veiklą, kuria siekiama plėtoti aktyvų ES Šalies ir CA Šalies respublikų bendradarbiavimą, nedarant neigiamo poveikio jų savitarpio bendradarbiavimui ir CA Šalies respublikų ir kitų šalių ir (arba) Lotynų Amerikos bei Karibų jūros regionų bendradarbiavimui visose šiame Susitarime aptariamose bendradarbiavimo srityse. Regioninio ir dvišalio bendradarbiavimo veiksmai papildo vieni kitus.

VIII ANTRAŠTINĖ DALIS

BENDRADARBIAVIMAS KULTŪROS IR AUDIOVIZUALINĖJE SRITYJE

74 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas kultūros ir audiovizualinėje srityje

1. Šalys įsipareigoja remti kultūrinį bendradarbiavimą, kad padidintų tarpusavio supratimą ir skatintų proporcingus ES Šalies ir CA Šalies respublikų kultūrinius mainus bei kultūrinės veiklos, ypač susijusios su meno, literatūros, muzikos ir sporto srityse, plėtimąsi, taip pat menininkų ir kultūros specialistų, įskaitant pilietinės visuomenės organizacijas, judėjimą remiantis atitinkamais jų teisės aktais.
2. Šalys skatina ES Šalies ir CA Šalies respublikų pavienių asmenų, kultūros institucijų ir pilietinei visuomenei atstovaujančių organizacijų kultūrų dialogą.

3. Siekdamos remti kultūros įvairovę, Šalys skatina koordinuoti veiklą su UNESCO, *inter alia*, konsultuodamosi dėl UNESCO konvencijos dėl kultūrų raiškos įvairovės ir apsaugos skatinimo ratifikavimo ir įgyvendinimo ES Šalyje ir CA Šalies respublikose. Bendradarbiavimu taip pat remiama kultūrų įvairovė, įskaitant čiabuvių tautų kultūrų įvairovę ir kitų konkrečių grupių kultūrinę veiklą, taip pat švietimą vietos kalbomis.

4. Šalys susitaria skatinti bendradarbiavimą audiovizualiniame ir žiniasklaidos, įskaitant radiją ir spaudą, sektoriuose, vykdydamos bendras su mokymu, taip pat su audiovizualinio sektoriaus plėtote, gamyba ir platinimo veikla susijusias iniciatyvas, įskaitant švietimo ir kultūros sritis.

5. Bendradarbiaujama vadovaujantis atitinkamomis nacionalinėmis autorių teisių nuostatomis ir taikomais tarptautiniais susitarimais.

6. Bendradarbiavimas šioje srityje apima, be kita ko, (materialiojo ir nematerialiojo) gamtos ir kultūros paveldo apsaugą ir rėmimą, įskaitant neteisėtos prekybos kultūros paveldo objektais prevenciją ir kovą su ja, taikant atitinkamas tarptautines priemones.

7. Šio Susitarimo priede pateikiamas su šia antraštine dalimi susijęs Bendradarbiavimo kultūros srityje protokolai.

IX ANTRAŠTINĖ DALIS

ŽINIŲ VISUOMENĖ

75 STRAIPSNIS

Informacinė visuomenė

1. Šalys susitaria, kad informacinės ir ryšių technologijos yra esminis šiuolaikinės visuomenės sektorius, labai svarbus ekonominiam ir socialiniam vystymuisi ir sklandžiam perėjimui į informacinę visuomenę. Bendradarbiavimu šioje srityje padedama nustatyti aiškią reglamentavimo ir technologinę sistemą, skatinti šių technologijų plėtotę, rengti politiką, kuri padėtų sumažinti skaitmeninę atskirtį ir ugdyti žmogiškuosius gebėjimus, užtikrinti vienodas ir integracines galimybes naudotis informacinėmis technologijomis ir maksimizuoti šių technologijų naudojimą paslaugų srityje. Todėl bendradarbiavimu taip pat remiamas šios politikos įgyvendinimas ir padedama gerinti elektroninių ryšių paslaugų sąveikumą.
2. Bendradarbiavimu šioje srityje siekiama skatinti:
  - a) dialogą ir patirties mainus reglamentavimo ir politiniais klausimais, susijusiais su informacine visuomene, įskaitant informacinių ir ryšių technologijų, tokių kaip e. vyriausybė, e. mokymasis ir e. sveikata, naudojimą ir klausimais, susijusiais su skaitmeninės atskirties mažinimu;

- b) keitimąsi patirtimi ir gerąja patirtimi, susijusia su e. vyriausybės paslaugų plėtote ir įgyvendinimu;
- c) dialogą ir patirties mainus e. komercijos, skaitmeninio parašo ir nuotolinio darbo plėtotės srityje;
- d) keitimąsi informacija apie standartus, atitikties vertinimą ir tipo patvirtinimą;
- e) bendrus informacinių ir ryšių technologijų mokslinių tyrimų ir plėtros projektus;
- f) Akademinio tinklo plėtotę siekiant užtikrinti mokslinių tyrimų tinklo „REDClara“ tvarumą.

Bendradarbiavimas mokslo ir technologijų srityse

1. Bendradarbiavimu šioje srityje siekiama didinti mokslinius, technologinius ir inovacinius pajėgumus, susijusius su visais veiksmiais pagal mokslinių tyrimų bendrąsias programas (BP). Todėl Šalys remia regioninio lygmens politinį dialogą, mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros institucijas skatina dalytis informacija ir, remiantis vidaus taisyklėmis, dalyvauti toliau nurodytoje bendradarbiavimo mokslo ir technologijų srityse veikloje:

- a) bendros iniciatyvos, kuriomis didinamas informuotumas apie mokslo ir technologijų pajėgumų stiprinimo programas bei Europos mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programas;
- b) iniciatyvos, kuriomis skatinamas dalyvavimas BP ir kitose atitinkamose Europos Sąjungos programose;
- c) bendri mokslinių tyrimų veiksmai bendrų interesų srityse;
- d) bendri mokslininkų susitikimai, kuriuose siekiama skatinti informacijos mainus ir nustatyti bendrų mokslinių tyrimų sritis;

- e) pažangūs moksliniai ir technologijų tyrimai, kuriais skatinamas ilgalaikis tvarus Šalių vystymasis;
- f) viešojo ir privačiojo sektorių ryšių plėtojimas; itin daug dėmesio skiriama mokslinių ir technologinių rezultatų perkėlimui į nacionalines gamybos sistemas ir socialinę politiką, taip pat atsižvelgiama į aplinkos aspektus ir reikmę naudoti švaresnes technologijas;
- g) bendradarbiavimo mokslo srityje vertinimas ir rezultatų sklaida;
- h) technologijų rėmimas, sklaida ir perdavimas;
- i) pagalba nustatant nacionalines inovacijų sistemas, plėtojant technologijas ir naujoves, kad būtų lengviau tenkinti mažųjų ir vidutinių įmonių generuojamą paklausą ir, be kita ko, skatinti vietos lygmens gamybą, taip pat pagalba plėtojant meistriskumo centrus ir pažangiųjų technologijų grupes;
- j) su branduoliniu mokslu ir technologijomis susijusio mokymo, mokslinių tyrimų, plėtros ir taikymo medicinos tikslais rėmimas, lengvinantis technologijų perdavimą CA Šalies respublikoms tokiose srityse kaip sveikata, visų pirma radiologija ir branduolinė medicina, padedančios nustatyti radiologinę diagnozę ir gydyti spinduliuote, ir srityse, kurias Šalys nustato drauge, vadovaudamosi galiojančiomis tarptautinėmis konvencijomis ir taisyklėmis bei laikydamosi Tarptautinės atominės energijos agentūros jurisdikcijos.

2. Visų pirma siekiama didinti žmogiškąjį potencialą, kuris yra ilgalaikis mokslinio ir technologinio meistriškumo pagrindas, ir plėtoti tvarių Šalių mokslo bei technologijų bendruomenių ryšius nacionaliniu ir regionų lygmeniu. Todėl skatinami mokslininkų mainai ir keitimasis gerąja mokslinių projektų patirtimi.

3. Prireikus į šį bendradarbiavimą įtraukiami Šalyse esantys mokslinių tyrimų centrai, aukštojo mokslo įstaigos ir kiti suinteresuotieji subjektai, įskaitant MMVL.

4. Šalys susitaria naudotis visomis priemonėmis, įskaitant mokymą, bendrus mokslinius tyrimus, stipendijas ir mainus, kad padidintų kvalifikuotos darbo jėgos kiekį ir kokybę.

5. Šalys skatina atitinkamus savo subjektus dalyvauti kitos Šalies mokslo ir technologijų programose, siekdamas dalytis abiem pusėms naudingomis mokslo žiniomis ir laikydamosi atitinkamų savo nuostatų, kuriomis reglamentuojamas trečiųjų šalių juridinių asmenų dalyvavimas.

IV DALIS

PREKYBA

I ANTRAŠTINĖ DALIS

PRADINĖS NUOSTATOS

77 STRAIPSNIS

Laisvosios prekybos zonos sukūrimas ir ryšys su PPO susitarimu

1. Vadovaudamosi 1994 m. Bendrojo susitarimo dėl tarifų ir prekybos (toliau – 1994 m. GATT) XXIV straipsniu ir Bendrojo susitarimo dėl prekybos paslaugomis (toliau – GATS) V straipsniu, šio Susitarimo Šalys sukuria laisvosios prekybos zoną.
2. Šalys dar kartą patvirtina savo pagal PPO susitarimą galiojančias ¹ teises ir prievoles viena kitai.

¹ Terminu „galiojantis“ nurodoma, kad pastraipa taikoma išskirtinai visoms galiojančioms PPO susitarimo nuostatomis, o ne pakeitimams arba nuostatomis, dėl kurių susitarta vėliau, nei baigtas rengti šis Susitarimas.

78 STRAIPSNIS

Tikslai

Šio Susitarimo IV dalies tikslai yra:

- a) plėsti ir įvairinti Šalių tarpusavio prekybą prekėmis, mažinant arba naikinant tarifines ir netarifines prekybos kliūtis;
- b) lengvinti prekybą prekėmis, visų pirma taikant sutartas nuostatas, susijusias su muitinių veikla ir palankesnių sąlygų prekybai sudarymu, standartais, techniniais reglamentais, atitikties vertinimo procedūromis, sanitarijos ir fitosanitarijos priemonėmis;
- c) liberalizuoti prekybą paslaugomis pagal GATS V straipsnį;
- d) skatinti regionų ekonominę integraciją muitinės procedūrų, techninių reglamentų ir sanitarijos bei fitosanitarijos priemonių srityje prekių apyvartai tarp Šalių ir Šalyse palengvinti;
- e) plėtoti padidėjusiems investicijų srautams palankią aplinką, gerinti įsisteigimo Šalyse sąlygas vadovaujantis nediskriminavimo principu ir sudaryti palankesnes sąlygas prekybai ir investicijoms Šalyse, atsižvelgiant į einamuosius mokėjimus ir su tiesioginėmis investicijomis susijusį kapitalo judėjimą;

- f) veiksmingai, abipusiai ir laipsniškai atverti Šalių valstybinių viešųjų pirkimų rinkas;
- g) tinkamai ir veiksmingai apsaugoti intelektinės nuosavybės teises, Šalims laikantis tarptautinių įsipareigojimų, kad būtų užtikrinta pusiausvyra tarp teisių turėtojų teisių ir viešųjų interesų, atsižvelgiant į Šalių skirtumus, ir skatinti technologijų perdavimą tarp regionų;
- h) skatinti laisvą ir neiškreiptą konkurenciją Šalių tarpusavio ekonomikos ir prekybos santykiuose;
- i) parengti veiksmingą, teisingą ir numanomą ginčų sprendimo tvarką ir
- j) skatinti tarptautinę prekybą bei investicijas tarp Šalių ir kartu siekti darnaus vystymosi tikslo.

79 STRAIPSNIS

Bendro taikymo terminų apibrėžtys

Šio Susitarimo IV dalyje toliau nurodyti terminai turi šią reikšmę, nebent nustatyta kitaip:

- Centrinė Amerika – Kosta Rikos, Salvadoro, Gvatemalos, Hondūro, Nikaragvos ir Panamos Respublikos;
- muitas – bet koks muitas arba privalomasis mokesčias, kuriuo apmokestinama importuojama prekė arba kuris susijęs su jos importu, įskaitant bet kokio pobūdžio papildomą mokesčių ar privalomąjį mokesčių, kuriuo apmokestinamas toks importas arba kuris su juo susijęs. Muitu nelaikomi:
  - a) privalomasis mokesčias, atitinkantis vidaus mokesčių, nustatytą pagal II antraštinės dalies 1 skyriaus (Nacionalinis režimas ir prekių patekimas į rinką) 85 straipsnį;
  - b) muitas, nustatytas pagal Šalies vidaus teisės aktus, laikantis II antraštinės dalies 2 skyriaus (Prekybos teisų gynimo priemonės);
  - c) rinkliava ar kitas privalomasis mokesčias, nustatytas pagal Šalies vidaus teisę, laikantis II antraštinės dalies 1 skyriaus 87 straipsnio;

- dienos – kalendorinės dienos, įskaitant savaitgalius ir šventes, nebent šiame Susitarime apibrėžta kitaip;
- Suderinta sistema, arba SS, – Suderinta prekių aprašymo ir kodavimo sistema, taip pat jos bendrosios aiškinimo taisyklės, skirsnio ir skyriaus pastabos, kurią Šalys priėmė ir įgyvendino atitinkamais savo muitų tarifų teisės aktais;
- juridinis asmuo – kiekvienas tinkamai pagal taikytiną teisę pelno arba kitais tikslais įsteigtas arba kitaip sudarytas privatus arba valstybinis juridinis subjektas; juridiniais asmenimis gali būti bendrovės, patikos bendrovės, ūkinės bendrijos, bendros įmonės, individualiosios įmonės arba asociacijos;
- priemonė – bet kokia veikla ar neveikimas, įskaitant įstatymus, norminius teisės aktus, procedūras, reikalavimus arba praktiką;
- pilietis – fizinis asmuo, turintis vienos iš Europos Sąjungos valstybių narių arba CA Šalies respublikų pilietybę pagal jų atitinkamus teisės aktus;
- asmuo – fizinis arba juridinis asmuo;
- lengvatinis muitų tarifų režimas – kilmės statusą turinčiai prekei pagal šį Susitarimą taikoma muto norma.

II ANTRAŠTINĖ DALIS

PREKYBA PREKĖMIS

I SKYRIUS

NACIONALINIS REŽIMAS IR PREKIŲ PATEKIMAS Į RINKĄ

A SKIRSNIS

BENDROSIOS NUOSTATOS

80 STRAIPSNIS

Tikslas

Laikydamosi 1994 m. GATT XXIV straipsnio Šalys laipsniškai liberalizuoja prekybą prekėmis pagal šio Susitarimo nuostatas.

81 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

Šio skyriaus nuostatos taikomos Šalių tarpusavio prekybai prekėmis, nebent nustatyta kitaip.

B SKIRSNIS

MUITŲ PANAIKINIMAS

82 STRAIPSNIS

Prekių klasifikavimas

Prekės, kuriomis tarpusavyje prekiauja Šalys, klasifikuojamos pagal atitinkamą kiekvienos Šalies muitų tarifų nomenklatūrą, atitinkančią Suderintą sistemą.

83 STRAIPSNIS

Muitų panaikinimas

1. Kiekviena Šalis panaikina muitus kitos Šalies kilmės statusą turinčioms prekėms pagal I priede (Muitų panaikinimas) pateiktus sąrašus. Šiame skyriuje „turintis kilmės statusą“ reiškia atitiktį kilmės taisyklėms, nustatytoms II priede (Dėl sąvokos „produktų kilmė“ apibrėžties ir administracinio bendradarbiavimo metodų) ².
2. Kiekvienai prekei taikoma bazinė muto norma, kuri pagal 1 dalį turi būti laipsniškai mažinama, yra sąrašuose nurodyta norma.
3. Jei įsigaliojus šiam Susitarimui bet kuriuo metu Šalis sumažina pagal didžiausio palankumo režimą taikomą muto normą, ta muto norma taikoma tik tuo atveju ir tik tokiam laikotarpiui, kai ji mažesnė nei pagal tos Šalies sąrašą apskaičiuota muto norma.
4. Praėjus penkeriems metams po šio Susitarimo įsigaliojimo, bet kuriai Šaliai paprašius Šalys konsultuojasi dėl tarpusavio importui taikomų muitų panaikinimo paspartinimo ir taikymo srities išplėtimo. Šalių susitarimas dėl prekei nustatyto muto panaikinimo paspartinimo arba muto panaikinimo pakeičia muto normą arba mažinimo kategoriją, nustatytą pagal jų atitinkamus tos prekės sąrašus.

² Šiame Susitarime terminai „prekė“ ir „produktas“ laikomi lygiaverčiais, nebent nustatyta kitaip.

84 STRAIPSNIS

Esamos padėties išlaikymas

Nė viena Šalis kitos Šalies kilmės statusą turinčiai prekei nedidina taikomo muto arba nenustato naujo muto ³. Tai netrukdo bet kuriai iš Šalių:

- a) padidinti muitą iki jos sąrašė nustatyto lygio, jeigu muitas buvo vienašališkai sumažintas;
- b) leidus PPO ginčų sprendimo institucijai toliau taikyti arba padidinti muitą arba
- c) padidinti bazinę normą neįtrauktoms prekėms, kad būtų pasiektas bendras išorės muitų tarifas.

³ Kai prekėms netaikomas lengvatinis režimas, muto laikoma kiekvienos iš Šalių sąrašuose nurodyta bazinė norma.

C SKIRSNIS

NETARIFINĖS PRIEMONĖS

85 STRAIPSNIS

Nacionalinis režimas

Pagal 1994 m. GATT III straipsnį ir jo aiškinamąsias pastabas kiekviena Šalis kitos Šalies prekėms taiko nacionalinį režimą. Todėl 1994 m. GATT III straipsnis ir jo aiškinamosios pastabos įtraukiamos į šį Susitarimą ir yra jo dalis ⁴.

86 STRAIPSNIS

Importo ir eksporto ribojimai

Pagal 1994 m. GATT XI straipsnį ir jo aiškinamąsias pastabas nė viena Šalis nenustato arba toliau netaiko jokių draudimų ar ribojimų kitos Šalies importuojamoms prekėms arba kitos Šalies teritorijai skirtoms eksportuojamoms prekėms, arba prekėms, parduotoms eksportuoti į kitos Šalies teritoriją, nebent šiame Susitarime nustatyta kitaip. Todėl 1994 m. GATT XI straipsnis ir jo aiškinamosios pastabos įtraukiamos į šį Susitarimą ir yra jo dalis ⁵.

87 STRAIPSNIS

Importo ir eksporto rinkliavos ir kiti privalomieji mokesčiai

Pagal 1994 m. GATT VIII.1 straipsnį ir jo aiškinamąsias pastabas kiekviena Šalis užtikrina, kad visos bet kokio pobūdžio rinkliavos ir privalomieji mokesčiai (išskyrus muitus ir privalomuosius mokesčius, kurie atitinka vidaus mokestį arba kitus vidaus privalomuosius mokesčius, taikomus pagal šio skyriaus 85 straipsnį, antidempingo ir kompensacinius muitus, taikomus pagal Šalies vidaus teisę, kaip nustatyta šios antraštinės dalies 2 skyriuje (Prekybos teisių gynimo priemonės)), kuriais apmokestinamas importas arba eksportas arba kurie su tuo susiję, neviršija apytiksliai suteiktų paslaugų sąnaudų ir juos taikant nėra netiesiogiai sudaromos palankesnės sąlygos vidaus prekėms arba mokesčių tikslais nėra apmokestinamas importas arba eksportas.

88 STRAIPSNIS

Eksporto muitai arba mokesčiai

Nė viena Šalis nenustato arba toliau netaiko muitų arba mokesčių, nustatytų į kitą Šalį eksportuojamoms prekėms arba susijusių su tokiu eksportu, nebent šiame Susitarime nustatyta kitaip.

⁴ Šalys pripažįsta, kad II antraštinės dalies 6 skyriaus (Su prekėmis susijusios išimtys) 158 straipsnis taip pat taikomas šiam straipsniui.

⁵ Šalys pripažįsta, kad II antraštinės dalies 6 skyriaus (Su prekėmis susijusios išimtys) 158 straipsnis taip pat taikomas šiam straipsniui.

D SKIRSNIS

ŽEMĖS ŪKIS

89 STRAIPSNIS

Žemės ūkio eksporto subsidijos

1. Šiame straipsnyje termino „eksporto subsidijos“ reikšmė apibrėžta PPO susitarimo dėl žemės ūkio (toliau – Žemės ūkio susitarimas) I straipsnio e punkte, įskaitant bet kokį to straipsnio pakeitimą.
2. Šalys turi bendrą tikslą – bendradarbiauti su PPO, kad vienu metu būtų panaikintos visų pavidalų eksporto subsidijos ir būtų nustatytos taisyklės visoms lygiaverčio poveikio eksporto priemonėms. Šiuo tikslu lygiaverčio poveikio eksporto priemonės apima eksporto kreditus, eksporto kreditų garantijas arba draudimo programas, eksportuojančias valstybes prekybos įmones ir pagalbą maistui.

3. Nė viena Šalis nenustato, toliau netaiko ar neatnauja eksporto subsidijų žemės ūkio prekėms, kurios skirtos kitos Šalies teritorijai, ir:

- a) prekyba kuriomis yra visiškai ir nedelsiant liberalizuota pagal I priedą (Muitų panaikinimas) arba
  - b) prekyba kuriomis yra visiškai, bet ne iš karto liberalizuota ir kurioms, įsigaliojus šiam Susitarimui, pagal I priedą (Muitų panaikinimas) taikoma neapmuitinama kvota arba
  - c) kurioms, priskiriamoms 0402 ir 0406 pozicijoms, pagal šį Susitarimą taikomas lengvatinis režimas ir kurioms taikoma neapmuitinama kvota.
4. Jei 3 dalies a–c punktuose aprašytais atvejais Šalis nustato, toliau taiko ar atnauja eksporto subsidijas, importuojanti Šalis, kuriai daromas poveikis, gali nustatyti papildomą tarifą, kuriuo tokioms importuojamoms prekėms muitas būtų padidintas iki pagal didžiausio palankumo režimą (toliau – DPR) taikomos muto normos arba iki I priede (Muitų panaikinimas) nurodytos bazinės normos, atsižvelgiant į tai, kuri norma mažesnė, tokiam laikotarpiui, kuriuo eksporto subsidija yra taikoma.
  5. Nė viena Šalis nenustato, toliau netaiko ar neatnauja eksporto subsidijų pereinamojo laikotarpio pabaigoje tiems produktams, prekyba kuriais buvo visiškai liberalizuota pagal I priedą (Muitų panaikinimas) per pereinamąjį laikotarpį ir kuriems, įsigaliojus šiam Susitarimui, netaikoma neapmuitinama kvota.

E SKIRSNIS

ŽUVININKYSTĖ, AKVAKULTŪRA, AMATININKŲ PREKĖS IR EKOLOGINIAI PRODUKTAI

90 STRAIPSNIS

Techninis bendradarbiavimas

Techninio bendradarbiavimo pagalbos priemonės Šalių tarpusavio prekybai žuvininkystės, akvakultūros, amatininkų prekėmis ir ekologiniais produktais skatinti yra nustatytos šio Susitarimo III dalies VI antraštinės dalies (Ekonomikos ir prekybos raida) 59, 60 ir 61 straipsniuose.

F SKIRSNIS

INSTITUCINĖS NUOSTATOS

91 STRAIPSNIS

Prekių patekimo į rinką pakomitetas

1. Remdamosi 348 straipsniu Šalys įsteigia Prekių patekimo į rinką pakomitetą, kaip nustatyta XXI priede (Pakomitečiai).
2. Pakomitečio funkcijos:
  - a) stebėti, kad šis skyrius būtų teisingai taikomas ir administruojamas;
  - b) suteikti galimybę konsultuotis dėl šio skyriaus aiškinimo ir taikymo;
  - c) nagrinėti Šalių pateiktus pasiūlymus dėl muitų tarifų panaikinimo paspartinimo ir prekių įtraukimo į sąrašus;
  - d) teikti Asociacijos komitetui atitinkamas rekomendacijas dėl jo kompetencijai priklausančių klausimų ir
  - e) nagrinėti visus kitus Asociacijos komiteto pateiktus klausimus.

2 SKYRIUS

PREKYBOS TEISIŲ GYNIMO PRIEMONĖS

A SKIRSNIS

ANTIDEMPINGO IR KOMPENSACINĖS PRIEMONĖS

92 STRAIPSNIS

Bendrosios nuostatos

1. Šalys išsaugo savo teises ir prievoles pagal PPO susitarimą dėl 1994 m. Bendrojo susitarimo dėl tarifų ir prekybos VI straipsnio įgyvendinimo (toliau – Antidempingo susitarimas), PPO susitarimą dėl subsidijų ir kompensacinių priemonių (toliau – SKP susitarimas) ir PPO susitarimą dėl kilmės taisyklių (toliau – Kilmės taisyklių susitarimas).
2. Jei antidempingo ar kompensacinės priemonės gali būti nustatytos regionų ir nacionaliniu mastu, Šalys užtikrina, kad nacionalinės ir regioninės valdžios institucijos tokių antidempingo ar kompensacinių priemonių netaikytų tuo pačiu metu tam pačiam produktui.

93 STRAIPSNIS

Skaidrumas ir teisinis tikrumas

1. Šalys susitaria, kad prekybos teisių gynimo priemonės taikomos visiškai laikantis PPO reikalavimų ir grindžiamos teisinga ir skaidria sistema.
2. Pripažindamos teisinio tikrumo ir prognozavimo naudą ekonominės veiklos vykdytojams, Šalys užtikrina, kad, kai tinkama, jų atitinkami antidempingo ir kompensacinių priemonių srities vidaus teisės aktai yra ir turi likti suderinti su PPO teisės aktais ir visiškai juos atitikti.
3. Neatsižvelgiant į Antidempingo susitarimo 6.9 straipsnį ir SKP susitarimo 12.8 straipsnį, pageidautina, kad nustačiusios laikinasias priemones Šalys nedelsiant užtikrintų, kad visiškai ir tinkamai būtų atskleidžiami visi pagrindiniai faktai ir išvados, kuriais grindžiamas sprendimas taikyti priemones, nedarant poveikio Antidempingo susitarimo 6.5 straipsniui ir SKP susitarimo 12.4 straipsniui. Faktai atskleidžiami raštu, suinteresuotosioms šalims suteikiant pakankamai laiko apginti savo interesus.
4. Suinteresuotosioms šalims paprašius, Šalys suteikia joms galimybę būti išklausytoms ir pateikti savo nuomonę atliekant antidempingo arba kompensacinių priemonių tyrimus. Tai nepagrįstai netrukdo laiku atlikti tyrimų.

94 STRAIPSNIS

Viešųjų interesų apsauga

Šalis gali pasirinkti netaikyti antidempingo arba kompensacinių priemonių kai, remiantis tyrimo metu gauta informacija, galima daryti aiškią išvadą, kad taikant tokias priemones būtų prieštaraujama viešiesiems interesams.

95 STRAIPSNIS

Mažesniojo muto taisyklė

Jei Šalis nusprendžia nustatyti antidempingo arba kompensacinį muitą, tokio muto dydis neviršija dempingo arba kompensuotinių subsidijų skirtumo ir pageidautina, kad multas būtų mažesnis už minėtą skirtumą, jei toks mažesnis multas būtų pakankamas vidaus pramonei daromai žalai pašalinti.

96 STRAIPSNIS

Priežastinis ryšys

Nustatant antidempingo ar kompensacines priemones pagal Antidempingo susitarimo 3.5 straipsnio nuostatas ir SKP susitarimo 15.5 straipsnį, tyrimą atliekančios institucijos kaip priežastinio ryšio tarp importo dempingo kaina ir vidaus pramonei daromos žalos įrodymą nustato visų žinomų veiksmių daromą žalingą poveikį ir jį atskiria nuo importo dempingo kaina arba subsidijuoto importo daromo žalingo poveikio.

97 STRAIPSNIS

Bendras vertinimas

Kai tuo pačiu metu atliekamas antidempingo arba kompensacinių muitų, taikomų importui iš keleto šalių, tyrimas, tyrimą atliekanti ES Šalies institucija atidžiai patikrina, ar bendras bet kurios CA Šalies respublikos importo poveikio vertinimas yra tinkamas, atsižvelgiant į importuotų produktų konkurencijos sąlygas, palyginti su importuotų ir panašių vidaus produktų konkurencijos sąlygomis.

98 STRAIPSNIS

Ginčų sprendimo tvarkos netaikymas

Šalys netaiko ginčų sprendimo tvarkos pagal šio Susitarimo IV dalies X antraštinę dalį (Ginčų sprendimas) šiame skirsnyje nurodytiems klausimams.

B SKIRSNIS

APSAUGOS PRIEMONĖS

B.1 POSKIRSNIS

BENDROSIOS NUOSTATOS

99 STRAIPSNIS

Apsaugos procedūrų administravimas

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad apsaugos priemonių taikymo procedūras reglamentuojantys jos įstatymai, norminiai teisės aktai, sprendimai ir nutarimai būtų administruojami tinkamai, nešališkai ir pagrįstai.

2. Vykdydama apsaugos procedūras pagal šį skirsnį kiekviena Šalis kompetentingai tyrimą atliekančiai institucijai patiki priimti nutartis dėl didelės žalos arba jos grėsmės. Šias nutartis peržiūri teisminės arba administracinės instancijos, kaip nustatyta vidaus teisės aktuose.

3. Kiekviena Šalis laiku priima arba toliau taiko nešališkas, skaidrias ir veiksmingas procedūras, susijusias su apsaugos procedūromis pagal šį skirsnį.

100 STRAIPSNIS

Kumuliacijos netaikymas

Tam pačiam produktui tuo pačiu metu nė viena Šalis negali taikyti:

- a) dvišalės apsaugos priemonės pagal šio skyriaus B.3 poskirsnį (Dvišalės apsaugos priemonės) ir
- b) priemonės pagal 1994 m. GATT XIX straipsnį, PPO susitarimą dėl apsaugos priemonių (toliau – Apsaugos priemonių susitarimas) arba Žemės ūkio susitarimo 5 straipsnį.

B.2 POSKIRSNIS

DAUGIAŠALĖS APSAUGOS PRIEMONĖS

101 STRAIPSNIS

Bendrosios nuostatos

Kiekviena Šalis išsaugo savo teises ir prievoles pagal 1994 m. GATT XIX straipsnį, Apsaugos priemonių susitarimą, Žemės ūkio susitarimo 5 straipsnį ir Kilmės taisyklių susitarimą.

102 STRAIPSNIS

Skaidrumas

Neatsižvelgiant į 101 straipsnį, kitai Šaliai paprašius, tyrimą inicijuojanti arba apsaugos priemonės ketinanti priimti Šalis nedelsdama raštu pateikia *ad hoc* pranešimą, jame išdėstydamą visą susijusią informaciją, įskaitant, jei reikia, informaciją apie apsaugos priemonių tyrimo inicijavimą, preliminarį išvadą ir galutinį tyrimo išvadą.

103 STRAIPSNIS

Ginčų sprendimo tvarkos netaikymas

Šalys netaiko ginčų sprendimo tvarkos pagal šio Susitarimo IV dalies X antraštinę dalį (Ginčų sprendimas) šio poskirsnio nuostatomis, susijusioms su PPO teisėmis ir prievolėmis.

B.3 POSKIRSNIS

DVIŠALĖS APSAUGOS PRIEMONĖS

104 STRAIPSNIS

Dvišalės apsaugos priemonės taikymas

1. Neatsižvelgiant į B.2 poskirsnį (Daugiašalės apsaugos priemonės), jei pagal šį Susitarimą sumažinus arba panaikinus muitą vienos Šalies kilmės statusą turintis produktas yra importuojamas į kitos Šalies teritoriją tokiais didesniais kiekiais, matuojant absoliučiais dydžiais arba santykinai palyginus su vidaus gamybos apimtimi, ir tokiomis sąlygomis, kad sukelia ar gali sukelti didelę žalą panašių arba tiesiogiai konkuruojančių produktų vidaus gamintojams, importuojanti Šalis gali nustatyti atitinkamas priemones, laikydamasi šiame poskirsnyje nustatytų sąlygų ir tvarkos.

2. Jei 1 dalyje nustatytos sąlygos yra įvykdytos, importuojanti Šalis gali taikyti tik vieną iš šių apsaugos priemonių:

- a) nagrinėjamam produktui taikomos muito normos tolesnio mažinimo pagal šį Susitarimą sustabdymas arba
- b) nagrinėjamam produktui taikomos muito normos padidinimas iki tokio lygio, kuris neviršija mažesniojo iš šių lygių:
  - i) pagal didžiausio palankumo režimą produktui taikomos muito normos, galiojančios tuo metu, kai buvo nustatyta priemonė, arba
  - ii) pagal didžiausio palankumo režimą produktui taikomos muito normos, įsigaliojančios kitą dieną po šio Susitarimo įsigaliojimo.

3. Jei prekyba produktais buvo visiškai liberalizuota prieš įsigaliojant šiam Susitarimui dėl tarifų lengvatų, suteiktų prieš įsigaliojant šiam Susitarimui, ES Šalis atidžiai patikrina, ar importas išaugo dėl to, kad pagal šį Susitarimą buvo sumažinti arba panaikinti muitai.

4. Nė viena iš minėtų priemonių netaikoma pagal šį Susitarimą nustatytoms lengvatinėms neapmuitinamoms tarifinėms kvotoms.

105 STRAIPSNIS

Sąlygos ir ribojimai

1. Dvišalė apsaugos priemonė negali būti taikoma:

- a) išskyrus tik tokiu mastu ir tik tokį laikotarpį, kiek gali pririnkti 104 arba 109 straipsniuose aprašyti padėčiai išvengti arba ją atitaisyti;
- b) ilgesnį nei dvejų metų laikotarpį. Šis laikotarpis gali būti pratęstas dar dvejiems metams, jei kompetentingos importuojančios Šalies valdžios institucijos pagal šiame poskirsnyje nurodytas procedūras nustato, kad priemonė tebėra reikalinga 104 arba 109 straipsniuose aprašyti padėčiai išvengti arba ją atitaisyti, su sąlyga, kad bendras apsaugos priemonės taikymo laikotarpis, įskaitant pradinį taikymo laikotarpį ir jo pratęsimą, neviršija ketverių metų, arba
- c) pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, išskyrus tuos atvejus, kai kita Šalis sutinka. Pereinamasis laikotarpis yra dešimt metų nuo šio Susitarimo įsigaliojimo datos. Prekėms, kurioms I priede (Muitų panaikinimas) taikančios priemonė Šalies sąraše nustatytas dešimties metų ar ilgesnis tarifų panaikinimo laikotarpis, pereinamasis laikotarpis reiškia tame sąraše nurodytoms prekėms nustatytą tarifų panaikinimo laikotarpį prie jo pridėdant trejus metus.

2. Kai Šalis nustoja taikyti dvišalę apsaugos priemonę, muto norma atitinka normą, kuri būtų taikoma prekei pagal tos Šalies sąrašą.

106 STRAIPSNIS

Laikinosios priemonės

Susidarius kritinėms aplinkybėms, kai delsiant galėtų būti padaryta sunkiai atitaisoma žala, Šalis, nesilaikydama šio skyriaus 116 straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų, gali taikyti laikinąją dvišalę apsaugos priemonę, preliminariai nustačiusi, kad esama akivaizdžių įrodymų, kad kitos Šalies kilmės statusą turinčių produktų importas išaugo dėl to, kad pagal šį Susitarimą buvo sumažinti arba panaikinti muitai ir kad dėl tokio importo susidaro arba gali susidaryti 104 arba 109 straipsniuose aprašyta padėtis. Bet kokios laikinosios priemonės taikymo trukmė neviršija dviejų šimtų dienų; šiuo laikotarpiu Šalis laikosi B.4 poskirsnyje (Dvišalėms apsaugos priemonėms taikomos procedūrinės taisyklės) nustatytų atitinkamų procedūrinių taisyklių. Šalis nedelsdama kompensuoja padidintus tarifus, jei atlikus B.4 poskirsnyje aprašytą tyrimą nenustatoma, kad laikomasi 104 straipsnio reikalavimų. Bet kokios laikinosios priemonės taikymo trukmė yra 105 straipsnio 1 dalies b punkte aprašyto laikotarpio dalis. Susijusi importuojanti Šalis praneša kitai susijusiai Šaliai apie tokių laikinųjų priemonių nustatymą ir nedelsiant kreipiasi į Asociacijos komitetą prašydama išnagrinėti padėtį, jei kita Šalis to prašo.

107 STRAIPSNIS

Kompensacija ir lengvatų taikymo sustabdymas

1. Dvišalę apsaugos priemonę taikanti Šalis tariasi su Šalimi, kurios produktams taikoma priemonė, siekdama susitarti dėl tinkamos prekybos liberalizavimo kompensacijos lengvatomis, turinčiomis vienodą poveikį prekybai. Šalis sudaro galimybę konsultuotis ne vėliau kaip per trisdešimt dienų po dvišalės apsaugos priemonės taikymo.
2. Jei po 1 dalyje nurodytų konsultacijų per trisdešimt dienų nesusitariama dėl prekybos liberalizavimo kompensacijos, Šalis, kurios produktams taikoma apsaugos priemonė, gali sustabdyti lengvatų, turinčių vienodą poveikį prekybai, taikymą apsaugos priemonę nustačiusiai Šaliai.

108 STRAIPSNIS

Laikotarpis tarp dviejų priemonių taikymo

Nė viena šiame poskirsnyje nurodyta apsaugos priemonė netaikoma importuojamam produktui, kuriam tokia priemonė buvo taikyta anksčiau, nebent būtų pasibaigęs laikotarpis, lygus pusei to laikotarpio, kuriuo prieš tai buvo taikoma apsaugos priemonė.

109 STRAIPSNIS

Atokiausi regionai

1. Kai vienos arba kelių CA Šalies respublikų kilmės statusą turintis produktas importuojamas į vieno arba kelių ES Šalies atokiausių regionų teritoriją tokiais didesniais kiekiais ir tokiomis sąlygomis, kad labai pablogina ar gali labai pabloginti susijusio (-ių) ES Šalies atokiausio (-ių) regiono (-ų) ekonominę padėtį, ES Šalis, išnagrinėjusi galimus sprendimus, gali išskirtiniais atvejais nustatyti apsaugos priemones, taikomas susijusio (-ių) regiono (-ų) teritorijoje.
2. Nedarant poveikio 1 dalies nuostatomis, kitos šiame poskirsnyje nustatytos dvišalių apsaugos priemonių taisyklės taip pat taikomos bet kokioms pagal šį straipsnį nustatytoms apsaugos priemonėms.
3. Asociacijos taryba gali svarstyti, ar tuo atveju, kai mažai išsivysčiusių CA Šalies respublikų regionų ekonominė padėtis gali labai pablogėti arba labai pablogėja, šis straipsnis taip pat gali būti taikomas tiems regionams.

B.4 POSKIRSNIS

DVIŠALĖMS APSAUGOS PRIEMONĖMS TAIKOMOS PROCEDŪRINĖS TAISYKLĖS

110 STRAIPSNIS

Taikytina teisė

Taikydama dvišales apsaugos priemones, kompetentinga tyrimą atliekanti institucija laikosi šio poskirsnio nuostatų, o šiame poskirsnyje nenurodytais atvejais kompetentinga tyrimą atliekanti valdžios institucija taiko taisyklės, nustatytas atitinkamos Šalies vidaus teisės aktuose.

111 STRAIPSNIS

Procedūros inicijavimas

1. Pagal kiekvienos Šalies vidaus teisės aktus apsaugos priemonių procedūrą savo iniciatyva gali inicijuoti kompetentinga tyrimą atliekanti valdžios institucija, gavusi informacijos iš vienos arba daugiau Europos Sąjungos valstybių narių arba gavusi raštišką prašymą iš vidaus teisės aktuose nurodytų subjektų. Kai procedūra inicijuojama remiantis raštišku prašymu, prašymą pateikęs subjektas įrodo, kad jis atstovauja vidaus pramonei, gaminančiai panašias arba tiesiogiai su importuojamomis prekėmis konkuruojančias prekes.

2. Gavus raštiškus prašymus jie nedelsiant skelbiami, kad būtų galima juos patikrinti, išskyrus atvejus, kai pateikiama konfidenciali informacija.

3. Inicijavus apsaugos priemonių procedūrą kompetentinga tyrimą atliekanti valdžios institucija skelbia pranešimą apie procedūros inicijavimą Šalies oficialiajame leidinyje. Pranešime nurodomas raštišką prašymą pateikęs subjektas, jei tinka, importuota prekė, dėl kurios pradeda procedūra, jos subpozicija ir tarifo numeris, prie kurio prekė priskiriama, sprendimo, kurį reikia priimti, pobūdis ir terminas, viešojo klausymo laikas ir vieta arba laikotarpis, per kurį suinteresuotosios šalys gali pateikti prašymą, kad jas žodžiu išklaustytų tyrimą atliekanti valdžios institucija, laikotarpis, per kurį suinteresuotosios šalys gali raštu pateikti savo nuomonę ir informaciją, vieta, kurioje raštiškas prašymas ir kiti tyrimo metu pateikti nekonfidencialūs dokumentai gali būti patikrinti, ir įstaigos, į kurią reikia kreiptis dėl papildomos informacijos, pavadinimas, adresas ir telefono numeris.

4. Jei pradeda apsaugos priemonių procedūrą, inicijuota remiantis raštišku prašymu, kurį pateikė subjektas, tvirtinantis, kad atstovauja vidaus pramonei, kompetentinga tyrimą atliekanti valdžios institucija neskelbia 3 dalyje reikalaujamo pranešimo iš pradžių kruopščiai nenustačiusi, kad raštiškas prašymas atitinka vidaus teisės aktuose nustatytus reikalavimus.

112 STRAIPSNIS

Tyrimas

1. Šalis taiko apsaugos priemonę tik po kompetentingos tyrimą atliekančios tos Šalies institucijos atlikto tyrimo pagal šiame poskirsnyje nustatytas procedūras. Tyrimą sudaro pagrįstas viešas pranešimas visoms suinteresuotosioms šalims ir viešieji klausymai arba kiti tinkami būdai, kuriais importuotojai, eksportuotojai ir kitos suinteresuotosios šalys galėtų pateikti įrodymus ir savo nuomonę, įskaitant galimybę atsakyti į kitų šalių pareiškimus.

2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos kompetentinga tyrimą atliekanti valdžios institucija tokį tyrimą baigia per dvyliką mėnesių nuo jo inicijavimo datos.

113 STRAIPSNIS

Žalos įrodymas ir priežastinis ryšys

1. Atlikdama tyrimą kompetentinga tyrimą atliekanti valdžios institucija įvertina visus susijusius objektyvius ir kiekybiškai įvertinamus veiksnius, kurie daro įtaką vidaus pramonės padėčiai, visų pirma susijusios prekės importo didėjimo tempą ir apimtį absoliučiais dydžiais arba santykinai palyginus su gamybos apimtimi šalies viduje, padidėjusio importo užimtą vidaus rinkos dalį ir pardavimo, gamybos, našumo, pajėgumų naudojimo, pelno ir nuostolių bei užimtumo masto pokyčius.

2. Sprendimas, ar dėl importo padidėjimo susidarė arba gali susidaryti 104 arba 109 straipsniuose aprašyta padėtis, nėra priimamas, jei tyrimo metu remiantis objektyviais faktais neįrodoma, kad egzistuoja aiškus priežastinis ryšys tarp susijusios prekės importo padidėjimo ir 104 arba 109 straipsniuose aprašytos padėties. Jei dėl kitų nei importo padidėjimas veiksnių tuo pat metu susidaro 104 arba 109 straipsniuose aprašyta padėtis, importo padidėjimas nelaikomas žalos arba didelio ekonominės padėties pablogėjimo priežastimi.

114 STRAIPSNIS

Klausymai

Per kiekvieną procedūrą kompetentinga tyrimą atliekanti valdžios institucija:

- a) pateikusi pagrįstą pranešimą surengia viešąjį klausymą, kad būtų suteikta galimybė visoms suinteresuotosioms šalims ir vartotojus atstovaujančioms asociacijoms asmeniškai arba atstovaujant advokatui pateikti įrodymus ir būti išklausytoms dėl didelės žalos arba didelės žalos grėsmės ir tinkamų teisių gynimo priemonių arba
- b) visoms suinteresuotosioms šalims suteikia galimybę būti išklausytoms, jei jos per pranešime apie inicijavimą nustatytą laikotarpį pateikia raštišką prašymą, kuriame nurodo, kad joms iš tikrųjų gali turėti poveikio tyrimo išvados ir kad yra ypatingų priežasčių, dėl kurių jos turi būti išklausytos žodžiu.

115 STRAIPSNIS

Konfidenciali informacija

Konfidencialaus pobūdžio arba konfidencialiai pateiktą informaciją, jei tai pagrįsta, kompetentinga tyrimą atliekanti valdžios institucija laiko konfidencialia. Tokia informacija neatskleidžiama be ją pateikusių Šalies leidimo. Konfidencialią informaciją teikiančios Šalys gali būti paprašytos pateikti nekonfidencialias santraukas arba, jei Šalys nurodo, kad tokios informacijos apibendrinti neįmanoma, priežastis, dėl kurių santrauka negali būti pateikta. Vis dėlto, jei kompetentinga tyrimą atliekanti valdžios institucija nusprendžia, kad konfidencialumo prašymas yra nepagrįstas ir jei susijusi Šalis nenori jos viešinti arba leisti jos atskleisti bendro pobūdžio ar santraukos forma, valdžios institucija į šią informaciją gali neatsižvelgti, nebent atitinkami šaltiniai tinkamai įrodytų, kad informacija yra teisinga.

116 STRAIPSNIS

Pranešimas ir skelbimas

1. Jei Šalis mano, kad egzistuoja viena iš 104 arba 109 straipsniuose nurodytų aplinkybių, ji nedelsdama kreipiasi į Asociacijos komitetą ir prašo išnagrinėti padėtį. Asociacijos komitetas gali pateikti rekomendacijų, kaip atsiradusias aplinkybes pašalinti. Jei Asociacijos komitetas nepateikia rekomendacijų, reikalingų atsiradusioms aplinkybėms pašalinti, arba per 30 dienų nuo kreipimosi į Asociacijos komitetą nebuvo pasiektas priimtinas sprendimas, importuojanti Šalis pagal šį poskirsnį gali nustatyti tinkamas priemones atsiradusioms aplinkybėms pašalinti.
2. Kompetentinga tyrimą atliekanti valdžios institucija pateikia eksportuojančiai Šaliai visą susijusią informaciją, įskaitant importo padidėjimo sukeltos žalos arba didelio ekonominės padėties pablogėjimo įrodymą, tikslų susijusio produkto aprašymą, siūlomas priemones, siūlomą priemonių nustatymo datą ir numatomą taikymo trukmę.
3. Kompetentinga tyrimą atliekanti valdžios institucija taip pat skelbia faktus ir pagrįstas išvadas, susijusias su visais svarstomais faktiniais ir teisiniais klausimais, Šalies oficialiajame leidinyje, įskaitant importuojamos prekės aprašymą ir padėtį, dėl kurios pagal 104 arba 109 straipsnius buvo nustatytos priemonės, priežastinį ryšį tarp tokios padėties ir importo padidėjimo ir priemonių formą, lygį ir taikymo trukmę.

4. Kompetentinga tyrimą atliekanti valdžios institucija neatskleidžia informacijos, pateiktos laikantis su konfidencialia informacija susijusių įsipareigojimų, kurie galėjo būti padaryti atliekant procedūras.

3 SKYRIUS

MUITINĖ IR PREKYBOS SĄLYGŲ GERINIMAS

117 STRAIPSNIS

Tikslai

1. Šalys pripažįsta muitinės veiklos ir prekybos sąlygų gerinimo svarbą kintančioje pasaulio prekybos aplinkoje. Šalys susitaria stiprinti bendradarbiavimą šioje srityje, siekdamas užtikrinti, kad susiję teisės aktai ir procedūros bei atitinkamų administracijų administraciniai gebėjimai padėtų siekti veiksmingos kontrolės tikslų ir gerintų prekybos sąlygas bei skatintų CA Šalies respublikų vystymąsi ir regioninę integraciją.
2. Šalys pripažįsta, kad nebus nukrypstama nuo teisėtų viešosios politikos tikslų, įskaitant tikslus, susijusius su saugumu ir sukčiavimo prevencija.

118 STRAIPSNIS

Muitinės ir su prekyba susijusios procedūros

1. Šalys sutinka, kad atitinkami jų muitų teisės aktai, nuostatos ir muitinės procedūros būtų grindžiami:

- a) tarptautinėmis muitinės veiklos srities priemonėmis ir standartais, įskaitant PMO pasaulinės prekybos saugumo ir sąlygų gerinimo standartų sistemą ir Tarptautinę Suderintos prekių aprašymo ir kodavimo sistemos konvenciją;
- b) teisėtos prekybos apsauga ir jos sąlygų gerinimu, veiksmingai įgyvendinant muitų teisės aktuose nustatytus reikalavimus ir užtikrinant jų laikymąsi;
- c) teisės aktais, nesukuriančiais nereikalingų arba diskriminacinių kliūčių, užtikrinančiais apsaugą nuo sukčiavimo muitinės veiklos srityje ir sudarančiais dar palankesnes sąlygas tiems, kurie pasiekia aukštesnį reikalavimų laikymosi lygį;
- d) modernių muitinių darbo metodų, įskaitant rizikos vertinimą, supaprastintas prekių įvežimo ir išleidimo procedūras, tikrinimus išleidus prekes ir įmonių audito metodus, taikymu;
- e) privalomųjų nurodymų, susijusių su muitinės veikla, ypač su prekių tarifine klasifikacija ir kilmės taisyklėmis, sistema, taikoma laikantis Šalių teisės aktuose nustatytų taisyklių;

- f) laipsnišku sistemų, įskaitant informacinėmis technologijomis pagrįstas sistemas, tobulinimu, siekiant sudaryti geresnes sąlygas elektroniniams duomenų mainams muitinės administracijoje ir su kitomis su jų veikla susijusiomis valstybės institucijomis;
  - g) taisyklėmis, kuriomis užtikrinama, kad bet kokia bauda, paskirta už nereikšmingus muitų teisės aktų arba procedūrinių reikalavimų pažeidimus, būtų proporcinga ir nediskriminacinė ir kad ją taikant nebūtų nepateisinamai vėluojama;
  - h) pagrįsto dydžio ir ne *ad valorem* principu apskaičiuotomis rinkliavomis ir privalomaisiais mokesčiais, kurie neviršytų paslaugos, suteiktos vykdant konkrečią operaciją, sąnaudų. Rinkliavos ir privalomieji mokesčiai nenustatomi už konsulinės paslaugas ir
  - i) reikalavimų atlikti privalomą patikrinimą prieš išsiuntimą, kaip apibrėžta PPO susitarime dėl patikrinimo prieš išsiuntimą, arba bet kokią kitą patikrinimą paskirties šalyje prieš muitinį įforminimą, panaikinimu privačioms įmonėms.
2. Šalys susitaria kiek įmanoma grįsti savo atitinkamus muitų teisės aktus, nuostatas ir muitinės procedūras svarbiausiais Tarptautinės muitinės procedūrų supaprastinimo ir suderinimo konvencijos su pakeitimais (peržiūrėta Kioto konvencija) ir jos priedų elementais.

3. Siekdamas tobulinti darbo metodus bei užtikrinti nediskriminavimą, skaidrumą, veiksmingumą, sąžiningumą ir atskaitomybę už veiksmus, Šalys:

- a) imasi priemonių kiek įmanoma sumažinti muitinių ir kitų su jų veikla susijusių valstybės institucijų reikalaujamų duomenų ir dokumentų kieki, juos supaprastinti ir standartizuoti;
- b) kai tik įmanoma, supaprastina reikalavimus ir formalumus, būtinus greitam prekių išleidimui ir jų muitiniam įforminimui atlikti;
- c) taiko veiksmingas, greitas, nediskriminacines ir lengvai prieinamas procedūras, suteikiančias teisę pagal kiekvienos Šalies teisės aktus apskusti administracinius muitinių veiksmus, nurodymus ir sprendimus, turinčius įtakos prekių importui, eksportui arba tranzitui. Privalomieji mokesčiai, jeigu jie taikomi, atitinka apskundimo procedūrų sąnaudas, ir
- d) imasi priemonių, siekdamas užtikrinti, kad būtų laikomasi aukščiausių sąžiningumo standartų.

4. Šalys užtikrina, kad su muitinės tarpininkų veikla susiję teisės aktai būtų pagrįsti skaidriomis ir proporcingomis taisyklėmis. Jeigu Šalis reikalauja privalomai naudotis muitinės tarpininkų paslaugomis, juridiniai asmenys gali naudotis savo muitinės tarpininkų, gavusių kompetentingos valdžios institucijos suteiktas licencijas tokiai veiklai, paslaugomis. Ši nuostata nedaro poveikio Šalių pozicijoms daugiašalėse derybose.

119 STRAIPSNIS

Vežimas tranzitu

1. Šalys užtikrina tranzito per jų teritoriją laisvę, atitinkančią 1994 m. GATT V straipsnio principus.

2. Bet kokie ribojimai, tikrinimai ar reikalavimai turi atitikti teisėtus viešosios politikos tikslus, būti nediskriminaciniai, proporcingi ir taikomi vienodai.

3. Nedarant poveikio teisėtam tranzitu vežamų prekių muitiniam tikrinimui ir priežiūrai, kiekviena Šalis taiko vežimui tranzitu į bet kurios Šalies teritoriją arba iš bet kurios Šalies teritorijos ne mažiau palankų režimą, nei taikomas vežimui tranzitu jos teritorijoje.

4. Laikydamosi 1994 m. GATT V straipsnio principų Šalys taiko režimą, pagal kurį tranzitu vežamos prekės neapmokestinamos muitais, tranzito mokesčiais ar kitais tranzitui taikomais privalomaisiais mokesčiais, išskyrus transporto privalomuosius mokesčius arba mokesčius, atitinkančius administracines tranzito išlaidas arba suteiktų paslaugų sąnaudas, su sąlyga, kad pateikiama atitinkama garantija.

5. Siekdamas mažinti kliūtis prekybai Šalys skatina ir įgyvendina regioninius tranzito susitarimus.

6. Šalys užtikrina visų jų teritorijoje veikiančių atitinkamų valdžios institucijų ir tarnybų bendradarbiavimą ir jų veiklos koordinavimą, sudarant palankesnes sąlygas vežimui tranzitu ir bendradarbiavimui per sienas.

120 STRAIPSNIS

Ryšiai su verslo bendruomene

Šalys susitaria:

- a) užtikrinti, kad visi teisės aktai, procedūros ir rinkliavos bei privalomieji mokėjimai būtų skelbiami viešai, kiek įmanoma naudojant elektronines priemones, ir kartu pateikiant reikalingos papildomos informacijos.

Šalys viešai skelbia atitinkamus administracinio pobūdžio pranešimus, įskaitant prekėms taikomus reikalavimus ir įvežimo procedūras, muitinės įstaigų darbo valandas ir darbo tvarką bei nurodo kontaktinius centrus, kur galima gauti informaciją;

- b) dėl poreikio laiku ir reguliariai konsultuotis su suinteresuotųjų šalių atstovais dėl pasiūlymų, susijusių su muitų teisės aktais ir muitinės procedūromis. Tam kiekviena Šalis nustato tinkamas ir reguliarias konsultavimosi priemones;

- c) nustatyti pagrįstos trukmės laikotarpį tarp naujų arba pakeistų teisės aktų, procedūrų ir rinkliavų arba privalomųjų mokėjimų paskelbimo ir jų įsigaliojimo ⁶;
- d) stiprinti bendradarbiavimą su verslo bendruomene, naudojant nesutartines ir viešai prieinamas procedūras, kaip antai susitarimo memorandumus, pagrįstus PMO propaguojamais memorandumais, ir
- e) užtikrinti, kad jų atitinkami muitinių įgyvendinami ir su jais susiję reikalavimai bei procedūros ir toliau tenkintų verslo bendruomenės poreikius, būtų grindžiami gera praktika ir kiek įmanoma mažiau ribotų prekybą.

121 STRAIPSNIS

Muitinis įvertinimas

Šalių tarpusavio prekybai taikomos muitinio įvertinimo taisyklės nustatytos PPO susitarimu dėl 1994 m. Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos VII straipsnio įgyvendinimo (toliau – Muitinio įvertinimo susitarimas).

⁶ Šalyse, kuriose jų teisės aktai reikalauja, kad paskelbimo ir įsigaliojimo data sutaptų, Vyriausybė užtikrina, kad vykdytojai būtų pakankamai iš anksto informuojami apie naujas šioje dalyje nurodyto pobūdžio priemones.

122 STRAIPSNIS

Rizikos valdymas

Kiekviena Šalis naudoja rizikos valdymo sistemas, sudarančias galimybes jų muitinėms visų pirma tikrinti didžiausią riziką keliančias prekes, ir pagerinti nedidelės rizikos prekių įforminimo ir gabenimo sąlygas.

123 STRAIPSNIS

Muitinės veiklos, prekybos sąlygų gerinimo ir kilmės taisyklių pakomitetas

1. Remdamosi 348 straipsniu Šalys įsteigia Muitinės veiklos, prekybos sąlygų gerinimo ir kilmės taisyklių pakomitetą, kaip nustatyta XXI priede (Pakomitečiai).

2. Pakomitečio funkcijos:

a) stebėti šio skyriaus ir šio Susitarimo II priedo (Dėl sąvokos „produktų kilmė“ apibrėžties ir administracinio bendradarbiavimo metodų) įgyvendinimą ir administravimą;

b) būti forumu, kuriame konsultuojamasi ir diskutuojama visais su muitinės veikla susijusiais klausimais, įskaitant muitinės procedūras, muitinį įvertinimą, muitų tarifų režimus, muitinės nomenklatūrą, muitinių bendradarbiavimą ir administracinę tarpusavio pagalbą muitinės veiklos srityje;

c) būti forumu, kuriame konsultuojamasi ir diskutuojama su prekių kilmės taisyklėmis ir administraciniu bendradarbiavimu susijusiais klausimais;

d) stiprinti bendradarbiavimą, susijusį su muitinės procedūrų taikymo ir priežiūros, administracinės tarpusavio pagalbos muitinės veiklos srityje, prekių kilmės taisyklių ir administracinio bendradarbiavimo plėtojimu;

e) nagrinėti prašymus keisti prekių kilmės taisykles ir teikti Asociacijos komitetui atliktos analizės rezultatus ir rekomendacijas;

f) atlikti šio Susitarimo II priede (Dėl sąvokos „produktų kilmė“ apibrėžties ir administracinio bendradarbiavimo metodų) nustatytas užduotis ir funkcijas;

g) stiprinti bendradarbiavimą, susijusį su gebėjimų stiprinimu ir technine pagalba, ir

h) nagrinėti visus kitus Asociacijos komiteto nurodytus klausimus.

3. Šalys gali susitarti rengti *ad hoc* posėdžius dėl muitinių bendradarbiavimo, prekių kilmės taisyklių arba administracinės tarpusavio pagalbos.

124 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ir techninė pagalba muitinės veiklos ir prekybos sąlygų gerinimo srityje

Šiam skyriui įgyvendinti reikalingos techninės pagalbos priemonės yra nustatytos šio Susitarimo III dalies VI antraštinės dalies (Ekonomikos ir prekybos raida) 53 ir 54 straipsniuose.

4 SKYRIUS

TECHNINĖS PREKYBOS KLIŪTYS

125 STRAIPSNIS

Tikslai

1. Šio skyriaus tikslas – palengvinti prekybą prekėmis ir padidinti jos mastą nustatant, apeinant ir pašalinant nereikalingas Šalių tarpusavio prekybos kliūtis, kurios gali atsirasti dėl techninių reglamentų, standartų ir atitikties vertinimo procedūrų rengimo, priėmimo ir taikymo, laikantis PPO susitarimo dėl techninių prekybos kliūčių (toliau – TPK susitarimas) sąlygų.

2. Šalys įsipareigoja bendradarbiauti stiprinant Šalių regioninę integraciją techninių prekybos kliūčių srityje.

3. Šalys įsipareigoja diegti ir didinti techninius pajėgumus techninių prekybos kliūčių srityje, siekdamas sudaryti palankesnes sąlygas patekti į atitinkamas jų rinkas.

126 STRAIPSNIS

Bendrosios nuostatos

Šalys dar kartą patvirtina savo galiojančias teises ir prievoles viena kitai pagal TPK susitarimą, kuris įtraukiamas į šį Susitarimą ir yra jo dalis. Šalys ypač atsižvelgia į TPK susitarimo 12 straipsnį dėl specialaus ir diferencinio režimo.

127 STRAIPSNIS

Taikymo sritis ir aprėptis

1. Šis skyrius taikomas rengiant, priimant ir taikant techninius reglamentus, standartus ir atitikties vertinimo procedūras, apibrežtus TPK susitarime, kurie gali daryti poveikį Šalių tarpusavio prekybai prekėmis.

2. Neatsižvelgiant į 1 dalį, šis skyrius netaikomas sanitarijos ir fitosanitarijos priemonėms, kaip apibrėžta PPO susitarimo dėl sanitarijos ir fitosanitarijos priemonių taikymo (toliau – SFS susitarimas) A priede, ir vyriausybinių įstaigų parengtoms pirkimo specifikacijoms, taikomoms tokių įstaigų gamybos ar vartojimo reikalavimams, reglamentuojamiems šio Susitarimo IV dalies V antraštinė dalimi (Viešieji pirkimai).

128 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys yra nustatytos TPK susitarimo I priede.

129 STRAIPSNIS

Techniniai reglamentai

Šalys susitaria kuo geriau pasinaudoti geraja reglamentavimo patirtimi, kaip nurodyta TPK susitarime. Visų pirma, Šalys susitaria:

- a) naudoti susijusius tarptautinius standartus, kuriais remiantis rengiami techniniai reglamentai, įskaitant atitikties vertinimo procedūras, išskyrus atvejus, kai tokie tarptautiniai standartai būtų neveiksmingi arba netinkami teisėtiems tikslams įgyvendinti; kai tarptautiniais standartais nebuvo remtasi, kitai Šaliai paprašius, paaiškinti priežastis, kodėl tokie standartai buvo laikomi netinkamais arba neveiksmingais tikslui pasiekti;
- b) skatinti rengti regioninius techninius reglamentus, kurie pakeistų galiojančius nacionalinius techninius reglamentus, kad būtų palengvinta prekyba su Šalimis ir Šalių tarpusavio prekyba;
- c) nustatyti geresnės informacijos apie techninius reglamentus teikimo kitos Šalies pramonei priemonės (pvz., viešą svetainę) ir
- d) pagal prašymą nedelsiant pateikti informacijos ir prireikus raštiškas atitikties techniniams reglamentams gaires kitai Šaliai ar jos ekonominės veiklos vykdytojams.

130 STRAIPSNIS

Standartai

1. Šalys patvirtina savo prievolę pagal TPK susitarimo 4.1 straipsnį, siekdamas užtikrinti, kad jų standartizacijos įstaigos priima ir atitinka TPK susitarimo 3 priede pateiktą Standartų rengimo, priėmimo ir taikymo gerosios patirties kodeksą.
2. Šalys įsipareigoja:
  - a) užtikrinti tinkamą reguliavimo institucijų ir nacionalinių, regioninių arba tarptautinių standartizacijos įstaigų bendravimą;
  - b) užtikrinti PPO techninių prekybos kliūčių komiteto 2000 m. lapkričio 13 d. priimtame Komiteto sprendime dėl tarptautinių standartų, gairių ir rekomendacijų, susijusių su Susitarimo 2, 5 straipsniais ir 3 priedu, rengimo nustatytų principų taikymą;
  - c) užtikrinti jų standartizacijos įstaigų bendradarbiavimą, kad vykdant tarptautinę standartizavimo veiklą būtų, jei įmanoma, nustatyti regioninio lygmens standartai;
  - d) skatinti regioninių standartų rengimą. Priimtas regioninis standartas pakeis visus galiojančius nacionalinius standartus;

- e) keistis informacija apie tai, kaip Šalys taiko standartus, susijusius su techniniais reglamentais, ir užtikrinti, kiek įmanoma, kad standartai nebūtų privalomi, ir
- f) keistis informacija ir patirtimi apie tarptautinių, regioninių ir nacionalinių standartizacijos įstaigų veiklą ir vadovavimosi tarptautiniais standartais rengiant nacionalinius ir regioninius standartus mastą, taip pat bendro pobūdžio informacija apie bendradarbiavimo susitarimus, kuriuos kiekviena iš Šalių naudoja standartizacijos srityje.

131 STRAIPSNIS

Atitikties vertinimas ir akreditacija

1. Šalys pripažįsta, kad, siekiant palengvinti produktų pripažinimą Šalių teritorijose, taikomos įvairios atitikties vertinimo priemonės, įskaitant:
  - a) tiekėjo atitikties deklaracijos pripažinimą;
  - b) kitos Šalies teritorijoje esančių atitikties vertinimo įstaigų paskyrimą;
  - c) kitos Šalies teritorijoje esančių įstaigų atliktų atitikties vertinimo procedūrų rezultatų pripažinimą ir
  - d) kiekvienos iš Šalių teritorijoje esančių atitikties vertinimo įstaigų savanoriškus susitarimus.

2. Todėl Šalys įsipareigoja:

- a) atsižvelgdamos į TPK susitarimo 5.1.2 straipsnį reikalauti ne griežtesnių nei būtina atitikties vertinimo procedūrų;
- b) užtikrinti, kad pagal galiojančius vidaus teisės aktus Šaliai patvirtinus kelias atitikties vertinimo įstaigas, tokios Šalies priimtomis teisėkūros priemonėmis nebus apribota veiklos vykdytojų laisvė rinktis, kur atlikti atitinkamas atitikties vertinimo procedūras, ir
- c) keistis informacija apie akreditacijos politiką ir svarstyti, kaip kuo geriau pasinaudoti tarptautiniais akreditacijos standartais ir tarptautiniais susitarimais, susijusiais su Šalių akreditacijos įstaigomis, pvz., taikant tarptautinio laboratorijų akreditacijos bendradarbiavimo (TLAB) ir tarptautinio akreditacijos forumo (TAF) priemones.

132 STRAIPSNIS

Specialus ir diferencinis režimas

Pagal šio skyriaus 126 straipsnio nuostatas Šalys susitaria:

- a) užtikrinti, kad teisėkūros priemonėmis neapribojamos atitikties vertinimo įstaigų, esančių CA Šalies respublikose, ir įstaigų, esančių ES Šalyje, savanoriškų susitarimų išvados ir skatinti tokių įstaigų dalyvavimą įgyvendinant šiuos susitarimus;

- b) vienai iš Šalių nustatčius konkrečią problemą, susijusią su galiojančiu arba pasiūlytu techniniu reglamentu, standartu arba atitikties vertinimo procedūra, kuri gali daryti poveikį Šalių tarpusavio prekybai, ta eksportuojanti Šalis gali prašyti paaiškinimo ir gairių, kaip laikytis importuojančios Šalies nustatytos priemonės. Pastaroji nedelsiant tinkamai apsvarstys šį prašymą ir atsižvelgs į eksportuojančiai Šaliai rūpimus klausimus;
- c) eksportuojančiai Šaliai paprašius, importuojanti Šalis įsipareigoja per savo kompetentingas valdžios institucijas nedelsiant pateikti informacijos, susijusios su techniniais reglamentais, standartais ir atitikties vertinimo procedūromis, taikomais prekių grupei ar konkrečiai prekei, kai siekiami jomis prekiauti importuojančios Šalies teritorijoje, ir
- d) pagal TPK susitarimo 12.3 straipsnį ES Šalis, rengdama arba taikydama techninius reglamentus, standartus ir atitikties vertinimo procedūras, atsižvelgia į konkrečius CA Šalies respublikų vystymosi, finansinius ir prekybos poreikius, siekdama užtikrinti, kad dėl tokių techninių reglamentų, standartų ir atitikties vertinimo procedūrų neatsirastų nereikalingų kliūčių jų eksportui.

133 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ir techninė pagalba

Šalys susitaria, kad yra abipusiai svarbu skatinti bendradarbiavimą ir techninės pagalbos iniciatyvas klausimais, susijusiais su techninėmis prekybos kliūtimis. Todėl Šalys nustatė keletą bendradarbiavimo veiksmų, nustatytų šio Susitarimo III dalies VI antraštinės dalies (Ekonomikos ir prekybos raida) 57 straipsnyje.

134 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ir regioninė integracija

Šalys sutinka, kad už klausimus, susijusius su techninėmis prekybos kliūtimis, atsakingų viešojo ir privačiojo sektorių nacionalinių ir regioninių valdžios institucijų bendradarbiavimas yra svarbus prekybai regionuose ir tarp Šalių palengvinti. Todėl Šalys įsipareigoja imtis bendrų veiksmų, kuriais būtų galima:

- a) stiprinti bendradarbiavimą standartų, techninių reglamentų, metrologijos, akreditacijos ir atitikties vertinimo srityse, didinant tarpusavio supratimą apie atitinkamas kitų Šalių sistemas, ir bendrų interesų srityse nagrinėti prekybos sąlygų gerinimo iniciatyvas, kuriomis būtų pasiekama reglamentavimo reikalavimų konvergencija. Šiuo tikslu jos gali bendradarbiauti reglamentavimo klausimais tiek horizontaliu, tiek sektorių lygmenimis;

- b) nustatyti, plėtoti ir skatinti prekybos sąlygų gerinimo iniciatyvas, įskaitant šiuos galimus veiksmus, bet jais neapsiribojant:
  - i) bendradarbiavimo reglamentavimo srityje stiprinimą, pavyzdžiui, dalijantis informacija, patirtimi ir duomenimis, plėtojant mokslinį ir techninį bendradarbiavimą ir taip gerinant techninių reglamentų rengimą, susijusį su skaidrumu ir konsultacijomis, bei veiksmingą reglamentavimo išteklių naudojimą;
  - ii) procedūrų ir reikalavimų supaprastinimą ir
  - iii) dvišalio bendradarbiavimo tarp atitinkamų viešųjų ir (arba) privačių metrologijos, standartizacijos, testavimo, sertifikavimo ir akreditacijos organizacijų skatinimą ir rėmimą;
- c) gavusi prašymą Šalis tinkamai apsvarsto kitos Šalies bendradarbiavimo pasiūlymus atsižvelgdama į šio skyriaus nuostatas.

135 STRAIPSNIS

Skaidrumas ir pranešimo procedūros

Šalys susitaria:

- a) laikytis Šalių priimtų įsipareigojimų dėl skaidrumo, kaip nurodyta TPK susitarime, ir iš anksto perspėti apie techninių reglamentų ir atitikties vertinimo procedūrų, darančių didelį poveikį Šalių tarpusavio prekybai, priėmimą, o priėmus tokius techninius reglamentus ir nustačius atitikties vertinimo procedūras suteikti pakankamą laikotarpį nuo jų paskelbimo iki įsigaliojimo, kad ekonominės veiklos vykdytojai galėtų prie jų prisitaikyti;
- b) skelbdamos pranešimus pagal TPK susitarimą kitai Šaliai suteikti bent šešiasdešimties dienų laikotarpį po pranešimo paskelbimo, per kurį ji galėtų raštu pateikti pastabas dėl pasiūlymo, išskyrus atvejus, kai kyla ar gresia skubios saugos, sveikatos, aplinkosaugos ar nacionalinio saugumo problemos, ir prireikus tinkamai atsižvelgti į pagrįstus prašymus pratęsti pastabų teikimo laikotarpį. PPO TPK komitetui rekomendavus, šis laikotarpis turi būti pratęstas; ir
- c) tinkamai atsižvelgti į kitos Šalies pastabas, kai rengiant techninį reglamentą arba atitikties vertinimo procedūrą prieš PPO pateikiant pranešimą dėl tam tikros dalies konsultuojamasi su visuomene, laikantis kiekviename regione nustatytų procedūrų, ir kitai Šaliai paprašius raštu atsakyti į tos Šalies pastabas.

136 STRAIPSNIS

Rinkos priežiūra

Šalys įsipareigoja:

- a) keistis patirtimi, susijusia su rinkos priežiūros ir įgyvendinimo veikla, ir
- b) užtikrinti, kad kompetentingos valdžios institucijos vykdytų nepriklausomą rinkos priežiūros veiklą, kad būtų išvengta interesų konfliktų.

137 STRAIPSNIS

Mokesčiai

Šalys įsipareigoja užtikrinti, kad:

- a) vienos Šalies teritorijos kilmės produktų atitikties vertinimo mokesčiai atitiktų mokesčius, nustatytus už nacionalinės kilmės arba kitos Šalies teritorijos kilmės panašių produktų atitikties vertinimą, atsižvelgiant į susisiekimo, vežimo ir kitas sąnaudas, patiriamas dėl skirtingos pareiškėjo įmonės ir atitikties vertinimo įstaigos vietos;

- b) Šalis kitai Šaliai suteiktą galimybę apskusti už produktų atitikties vertinimą nustatytą mokestį, kai jis yra per didelis, palyginti su sertifikavimo paslaugos sąnaudomis, ir kai tai kenkia tos Šalies produktų konkurencingumui, ir
- c) numatomas nagrinėjimo laikotarpis per privalomą importuojamų ir vidaus produktų atitikties vertinimą būtų pagrįstas ir vienodas.

138 STRAIPSNIS

Žymėjimas ir ženklėjimas

1. Šalis prisimena, kad TPK susitarimo 1 priedo 1 straipsnyje nustatyta, kad techninis reglamentas gali apimti arba būti išskirtinai susijęs tik su žymėjimo ar ženklėjimo reikalavimais, ir susitaria, kad tuo atveju, kai jų techniniuose reglamentuose reikalaujama žymėjimo arba ženklėjimo, jos atsižvelgs į TPK susitarimo 2.2 straipsnio principus.
2. Visų pirma, Šalis susitaria:
  - a) reikalauti tik produkto vartotojams arba naudotojams svarbaus žymėjimo arba ženklėjimo arba nurodyti produkto atitiktį privalomiems techniniams reikalavimams ⁷;

- b) jei tai būtina, nes produktas kelia riziką žmonių, gyvūnų arba augalų sveikatai arba gyvybei, aplinkai arba nacionaliniam saugumui, Šalis gali:

- i) reikalauti patvirtinti, registruoti arba sertifikuoti etiketes arba ženklus kaip išankstinės pardavimo atitinkamose rinkose sąlygos arba
- ii) nustatyti reikalavimus, susijusius su fizinėmis etiketės savybėmis arba dizainu, visų pirma, kad informacija būtų pateikta konkrečioje produkto vietoje arba būtų tam tikro formato ar dydžio.

Minėtos nuostatos nedaro poveikio pagal vidaus taisykles Šalių priimtoms priemonėms, skirtoms patikrinti privalomų ženklėjimo reikalavimų įgyvendinimą, ir priemonėms, nustatytoms kontroliuoti galinčią klaidinti vartotojus praktiką;

- c) kai Šalis reikalauja, kad ekonominės veiklos vykdytojai naudotų unikalų identifikacinį numerį, Šalis nedelsdama ir nediskriminuodama tokį numerį suteikia kitos Šalies ekonominės veiklos vykdytojams;

⁷ Tai atvejais, kai ženklėjama mokesčių tikslu, toks reikalavimas suformuluojamas taip, kad jis nesudarytų daugiau kliūčių prekybai nei būtina, kad būtų įgyvendintas teisėtas tikslas.

- d) jei informacija, kurios reikalauja prekių paskirties šalis, yra neklaidinanti, neprieštaringa arba nepaini, Šalys leidžia pateikti:
- i) informacijos ne tik prekių paskirties šalies reikalaujama kalba, bet ir kitomis kalbomis;
  - ii) tarptautinę nomenklatūrą, piktogramas, simbolius arba grafikus ir
  - iii) papildomas, ne tik prekių paskirties šalies reikalaujamos informacijos;
- e) kai nenukrypstama nuo TPK susitarime nustatytų teisėtų tikslų ir informacija gali tinkamai pasiekti vartotoją, Šalis skatinama pripažinti laikinąsias arba nuimamas etiketes, ženklus ar žymes, pateikiamas su lydraščiais, o ne fiziškai pritvirtintus prie produkto, ir
- f) Šalys leidžia ženklinti ir atlikti ženklinimo pakeitimus paskirties šalyje prieš parduodant prekes.

3. Atsižvelgdamos į 2 dalį, Šalys susitaria, kad Šaliai pareikalavus žymėti arba ženklinti tekstilės gaminius, drabužius arba avalynę, gali būti reikalaujama nuolatinėje žymoje pateikti tik šią informaciją:
- a) ant tekstilės gaminių ir drabužių: pluošto sudėtis, kilmės šalis, saugos nurodymai konkrečiais naudojimo atvejais ir priežiūros instrukcijos ir
  - b) ant avalynės: vyraujančios pagrindinių dalių medžiagos, saugos nurodymai konkrečiais naudojimo atvejais ir kilmės šalis.
4. Šalys šio straipsnio nuostatas taiko ne vėliau kaip per vienus metus po šio Susitarimo įsigaliojimo dienos.

139 STRAIPSNIS

Techninių prekybos kliūčių pakomitėtis

1. Remdamosi 348 straipsniu Šalys įsteigia Techninių prekybos kliūčių pakomitetą, kaip nustatyta XXI priede (Pakomitečiai).

2. Pakomitečio funkcijos yra:

- a) svarstyti su šiuo skyriaus taikymu susijusius klausimus, kurie galėtų turėti poveikio Šalių tarpusavio prekybai;
- b) stebėti šio skyriaus nuostatų įgyvendinimą ir administravimą, nedelsiant sprendžiant visus bet kurios iš Šalių pateiktus klausimus, susijusius su standartų, techninių reglamentų ir atitikties vertinimo procedūrų rengimu, priėmimu, taikymu ar įgyvendinimu, ir, bet kurios iš Šalių prašymu, konsultuoti su šiuo skyriumi susijusiais klausimais;
- c) sudaryti palankias sąlygas keistis informacija apie techninius reglamentus, standartus ir atitikties vertinimo procedūras;
- d) rengti forumą, kuriame būtų aptariamose prekybai trukdančios arba ją ribojančios problemos arba klausimai, atsižvelgiant į šio skyriaus taikymo sritį ir tikslus;
- e) skatinti bendradarbiavimą rengiant ir tobulinant standartus, techninius reglamentus ir atitikties vertinimo procedūras, įskaitant atitinkamą šios srities viešųjų ar privačiųjų įstaigų keitimąsi informacija, ir remti tiesioginį nevyriausybinių subjektų, kaip antai standartizacijos, akreditacijos ir sertifikavimo įstaigos, bendravimą;

- f) sudaryti palankias sąlygas keistis informacija apie nevyriausybinių, regioninių ir daugiašalių forumų veiklą, susijusią su techniniais reglamentais, standartizacija ir atitikties vertinimo procedūromis;
- g) išnagrinėti, kokiais būdais galima palengvinti Šalių tarpusavio prekybą;
- h) pranešti apie bendradarbiavimo programas, nustatytas pagal šio Susitarimo III dalies VI antraštinės dalies (Ekonomikos ir prekybos raida) 57 straipsnį, jų rezultatus ir šių projektų poveikį prekybos sąlygų gerinimui ir šio skyriaus nuostatų įgyvendinimui;
- i) persvarstyti šį skyrių atsižvelgiant į pokyčius, susijusius su TPK susitarimu;
- j) pranešti Asociacijos komitetui apie šio skyriaus nuostatų įgyvendinimą, visų pirma apie nustatytų tikslų ir su specialiu ir diferenciniu režimu susijusių nuostatų įgyvendinimo pažangą;
- k) imtis kitų veiksmų, kurie, Šalių manymu, padėtų joms įgyvendinti šį skyrių;
- l) pradėti reguliavimo institucijų dialogą pagal šio skyriaus 134 straipsnio a dalį ir prireikus steigti darbo grupes, kuriose būtų svarstomi šalims svarbūs klausimai. Darbo grupėse gali būti nevyriausybinių ekspertų ir suinteresuotųjų subjektų arba jos gali su jais konsultotis ir
- m) nagrinėti visus kitus Asociacijos komiteto pateiktus klausimus.

5 SKYRIUS

SANITARIJOS IR FITOSANITARIJOS PRIEMONĖS

140 STRAIPSNIS

Tikslai

Šio skyriaus tikslai yra:

- a) apsaugoti žmonių, gyvūnų arba augalų gyvybę ir sveikatą Šalių teritorijose, lengvinant Šalių tarpusavio prekybą pagal šio skyriaus taikymo sritį;
- b) bendradarbiauti toliau įgyvendinant SFS susitarimą;
- c) užtikrinti, kad sanitarijos ir fitosanitarijos priemonėmis nesudaromos nepagrįstos Šalių tarpusavio prekybos kliūtys;
- d) atsižvelgti į atotrūkį tarp regionų;

- e) stiprinti bendradarbiavimą sanitarijos ir fitosanitarijos srityje pagal šio Susitarimo III dalį, siekiant didinti Šalies sanitarijos ir fitosanitarijos srities pajėgumus, kad Šaliai būtų lengviau patekti į kitos Šalies rinką, drauge išlaikant tinkamą žmonių, gyvūnų ir augalų saugumo lygį, ir
- f) laipsniškai plėtoti požiūrį į regioninio lygmens prekybą prekėmis, kurioms taikomos sanitarijos ir fitosanitarijos priemonės.

141 STRAIPSNIS

Daugiašalės teisės ir prievolės

Šalys dar kartą patvirtina savo teises ir prievoles pagal SFS susitarimą.

142 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis skyrius taikomas visoms Šalies sanitarijos ir fitosanitarijos priemonėms, kurios gali tiesiogiai ar netiesiogiai turėti įtakos Šalių tarpusavio prekybai.

2. Šis skyrius netaikomas TPK susitarime apibrėžtiems standartams, techniniams reglamentams ir atitikties vertinimo procedūroms.

3. Be to, šis skyrius taikomas bendradarbiavimui gyvūnų gerovės srityje.

143 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys nustatytos SFP susitarimo A priede.

144 STRAIPSNIS

Kompetingos valdžios institucijos

Kompetingos Šalių valdžios institucijos yra valdžios institucijos, kompetingos įgyvendinti šį skyrių, kaip numatyta VI priede (Kompetingos valdžios institucijos). Pagal šio skyriaus 151 straipsnį Šalys praneša viena kitai apie su šiomis kompetentingomis valdžios institucijomis susijusius pakeitimus.

145 STRAIPSNIS

Bendrieji principai

1. Šalių taikomos sanitarijos ir fitosanitarijos priemonės atitinka SFS susitarimo 3 straipsnyje nustatytus principus.
2. Sanitarijos ir fitosanitarijos priemonėmis nesudaromos nepagrįstos prekybos kliūtys.
3. Pagal šio skyriaus nuostatas nustatytos procedūros taikomos skaidriai, nepagrįstai nedelsiant ir laikantis sąlygų ir reikalavimų, įskaitant susijusius su sąnaudomis, kurios neturi būti didesnės už faktines paslaugos teikimo sąnaudas ir atitiktų Šalių panašiams vidaus produktams nustatytus mokesčius.
4. Nepateikusias techninių ir mokslinių argumentų Šalys nesinaudos nei 3 dalyje minimomis procedūromis, nei papildomos informacijos prašymais, siekdamas vilkinti patekimą į rinką.

146 STRAIPSNIS

Importo reikalavimai

1. Eksportuojanti Šalis užtikrina, kad į importuojančią Šalį eksportuojami produktai tenkintų importuojančios Šalies sanitarijos ir fitosanitarijos reikalavimus.
2. Importuojanti Šalis užtikrina, kad jos importo sąlygos būtų proporcingos ir nediskriminacinės.

147 STRAIPSNIS

Prekybos sąlygų gerinimas

1. Įmonių sąrašas:
  - a) Importuojant gyvūninius produktus eksportuojanti Šalis pateikia importuojančiai Šaliai savo įmonių, kurios tenkina importuojančios Šalies reikalavimus, sąrašą;

- b) Gavusi eksportuojančios Šalies prašymą su tinkamomis sanitarinėmis garantijomis, importuojanti Šalis be išankstinio atskirų įmonių patikrinimo patvirtina VII priede (Gyvūninių produktų įmonių patvirtinimo reikalavimai ir nuostatos) nurodytas įmones, esančias eksportuojančios Šalies teritorijoje. Toks patvirtinimas atitinka VII priede nustatytus reikalavimus bei nuostatas ir yra susijęs tik su tų kategorijų produktais, kurias leidžiama importuoti;
  - c) Šiame straipsnyje nurodytos sanitarinės garantijos gali apimti susijusią ir pagrįstą informaciją, kuria būtų užtikrinama importui skirtų gyvų gyvūnų ir gyvūninių produktų sanitarinė būklė;
  - d) Išskyrus atvejus, kai prašoma papildomos informacijos, importuojanti Šalis pagal savo taikytinas teisinės procedūras nustato būtinas teisinės arba administracines priemones, kad jomis remiantis per keturiasdešimt darbo dienų nuo eksportuojančios Šalies prašymo su tinkamomis sanitarinėmis garantijomis gavimo būtų leista importuoti produktus;
  - e) Importuojanti Šalis periodiškai teiks atmestų patvirtinimo prašymų registrą, įskaitant informaciją apie neatitikimus, kuriais buvo grindžiamas atsisakymas patvirtinti įmonę.
2. Importo patikrinimas ir tikrinimo mokesčiai: už procedūras, susijusias su produktų importu, nustatyti mokesčiai gali padengti tik tas išlaidas, kurias kompetentinga institucija patyrė atlikdama importo patikrinimus; jie neturi būti didesni už faktines paslaugos teikimo sąnaudas ir turi atitikti panašioms vidaus produktams nustatytus mokesčius.

Patikrinimai

1. Siekiant išsaugoti pasitikėjimą veiksmingu šio skyriaus nuostatų įgyvendinimu, kiekviena Šalis jo taikymo srityje turi teisę:
  - a) pagal VIII priede (Patikrinimų gairės) aprašytas gaires atlikti visos arba dalies kitos Šalies valdžios institucijų kontrolės sistemos patikrinimą. Tokio patikrinimo išlaidas padengia patikrinimą atliekanti Šalis ir
  - b) iš kitos Šalies gauti informacijos apie jos kontrolės sistemą ir pagal tą sistemą atliktų kontrolių rezultatus.
2. Šalys dalijasi kitos Šalies teritorijoje atliktų patikrinimų rezultatais ir išvadomis ir juos skelbia viešai.
3. Jei importuojanti Šalis nusprendžia atlikti tikrinamąjį vizitą eksportuojančioje Šalyje, apie šį vizitą eksportuojančiai Šaliai turi būti pranešta bent šešiasdešimt darbo dienų prieš atliekant tokį patikrinimą, išskyrus ekstremaliosios situacijos atveju arba kai susijusios Šalys nusprendžia kitaip. Susijusios Šalys susitaria dėl bet kokio šio vizito pakeitimo.

Su gyvūnų ir augalų sveikata susijusios priemonės

1. Šalys pripažįsta kenkėjais ar ligomis neužkrėstų teritorijų ir teritorijų, kuriose nustatytas nedidelis kiekis kenkėjų arba užkrėstų gyvūnų, statusą pagal SFS susitarimą ir Pasaulinės gyvūnų sveikatos organizacijos (toliau – PGSO) ir Tarptautinės konvencijos dėl augalų apsaugos (toliau – TKDAA) standartus, gaires arba rekomendacijas. Šio skyriaus 156 straipsnyje nurodytas pakomitetis gali nustatyti papildomas procedūras kenkėjais ar ligomis neužkrėstoms teritorijoms ir teritorijoms, kuriose nustatytas nedidelis kiekis kenkėjų arba užkrėstų gyvūnų, pripažinti dalis, atsižvelgdamas į SFS susitarimą, susijusius PGSO ir TKDAA standartus, gaires arba rekomendacijas. Į šią procedūrą bus įtraukti ligų protrūkių ir pakartotinių užkrėtimų kenkėjais atvejai.
2. Nustatydamos kenkėjais ar ligomis neužkrėstas teritorijas ir teritorijas, kuriose nustatytas nedidelis kiekis kenkėjų arba užkrėstų gyvūnų, Šalys atsižvelgia į šiuos veiksnius: geografinę padėtį, ekosistemos, epidemiologinę priežiūrą ir sanitarijos bei fitosanitarijos kontrolės tokiose teritorijose veiksmingumas.
3. Šalys glaudžiai bendradarbiauja nustatydamos kenkėjais ar ligomis neužkrėstas teritorijas ir teritorijas, kuriose nustatytas nedidelis kiekis kenkėjų ir užkrėstų gyvūnų, siekdamas užtikrinti pasitikėjimą kiekvienoje Šalyje taikomomis tokių teritorijų nustatymo procedūromis.

4. Importuojanti Šalis, nustatydamą tokias teritorijas pirmą kartą arba po gyvūnų ligos protrūkio arba pakartotinio užkrėtimo augalų kenkėjais, iš esmės grindžia eksportuojančios Šalies arba jos dalių gyvūnų ir augalų sveikatos statuso nustatymą tos eksportuojančios Šalies pagal SFS susitarimą ir atitinkamus PGSO bei TKDAA standartus, gaires arba rekomendacijas pateikta informacija ir atsižvelgia į tai, kaip tokias teritorijas nustato eksportuojanti Šalis.

5. Jei importuojanti Šalis nepripažįsta eksportuojančios Šalies nustatytų minėtų teritorijų, ji pateikia priežastis ir pasirengia pradėti konsultacijas.

6. Eksportuojanti Šalis pateikia reikiamus įrodymus, kad objektyviai įrodytų importuojančiai Šaliai, kad tokios teritorijos yra ir tikėtina, kad atitinkamai išliks, kenkėjais ar ligomis neužkrėstomis teritorijomis arba teritorijomis, kuriose nustatytas nedidelis kiekis kenkėjų arba užkrėstų gyvūnų. Šiuo tikslu, pateikus prašymą, importuojančiai Šaliai suteikiama galimybė tikrinti, atlikti bandymus ir kitas atitinkamas procedūras.

7. Šalys pripažįsta PGSO suskirstymo principą ir TKDAA kenkėjais neužkrėstų gamybos vietovių ir vietų principą. Jos atsižvelgs į jų būsimas su šiuo klausimu susijusias rekomendacijas ir pagal šio skyriaus 156 straipsnį įsteigtas pakomitetas pateiks atitinkamas rekomendacijas.

150 STRAIPSNIS

Lygiavertiškumas

156 straipsniu įsteigtame Sanitarijos ir fitosanitarijos reikalų pakomitetyje Šalys pagal šio Susitarimo institucinėse nuostatose nustatytas procedūras gali parengti su lygiavertiškumu susijusias nuostatas ir teiks rekomendacijas.

151 STRAIPSNIS

Skaidrumas ir dalijimasis informacija

Šalys:

- užtikrina prekybai taikomų sanitarijos ir fitosanitarijos priemonių skaidrumą;
- didina tarpusavio supratimą apie kiekvienos Šalies sanitarijos ir fitosanitarijos priemones ir jų taikymą;
- keičiasi informacija, susijusia su sanitarijos ir fitosanitarijos priemonių, kurios turi arba gali turėti įtakos Šalių tarpusavio prekybai, rengimu ir taikymu, siekdamas mažinti neigiamą jų poveikį prekybai ir

- d) Šaliai paprašius, praneša apie reikalavimus, kurie taikomi konkrečioms importuojamiems produktams.

152 STRAIPSNIS

Pranešimai ir konsultacijos

1. Kiekviena Šalis per tris darbo dienas raštu praneša kitai Šaliai apie rimtą ar svarbų pavojų žmonių, gyvūnų arba augalų gyvybei ar sveikatai, įskaitant bet kokią su maistu susijusią ekstremaliąją situaciją.
2. Pranešimai teikiami IX priede (Kontaktiniai centrai ir interneto svetainės) nurodytiems kontaktiniams centrums. Raštiški pranešimai siunčiami paštu, faksu arba elektroniniu paštu.
3. Kai Šalis yra labai susirūpinusi dėl pavojaus žmonių, gyvūnų arba augalų gyvybei ar sveikatai, susijusiu su produktais, kuriais Šalys prekiauja, pateikus prašymą kuo greičiau surengiamos konsultacijos dėl tokios padėties. Tokiomis aplinkybėmis kiekviena Šalis stengiasi pateikti visą būtiną informaciją, kad būtų išvengta prekybos sutrikimų.
4. 3 dalyje nurodytos konsultacijos gali būti rengiamos elektroniniu paštu, naudojantis vaizdo arba garso konferencijomis arba bet kokiomis kitomis priemonėmis, dėl kurių tarpusavyje susitarė Šalys. Konsultacijų prašanti Šalis turėtų užtikrinti, kad būtų parengti konsultacijų protokolai, kuriuos Šalys oficialiai patvirtina.

153 STRAIPSNIS

Neatidėliotinos priemonės

1. Kilus rimtam pavojui žmonių, gyvūnų arba augalų gyvybei ar sveikatai importuojanti Šalis iš anksto nepranešusi gali nustatyti priemones, būtinas žmonių, gyvūnų arba augalų gyvybei ar sveikatai apsaugoti. Tranzitu vežant siuntas iš vienos Šalies į kitą, importuojanti Šalis ieško tinkamiausio ir proporcingiausio sprendimo, kad būtų išvengta nereikalingų prekybos sutrikimų.
2. Nustatanti priemonės Šalis kuo greičiau, tačiau bet kuriuo atveju ne vėliau nei viena darbo diena po priemonės nustatymo praneša apie tai kitai Šaliai. Šalys gali prašyti informacijos apie sanitarinę ir fitosanitarinę padėtį bei nustatytas priemones ir Šalys atsako iškart, kai gauna prašomos informacijos.
3. Bet kuriai iš Šalių paprašius ir pagal šio skyriaus 152 straipsnio nuostatas Šalys per penkiolika darbo dienų nuo pranešimo dienos surengia konsultacijas dėl tokios padėties. Tos konsultacijos turi būti rengiamos, kad būtų išvengta nereikalingų prekybos sutrikimų. Šalys gali svarstyti priemonių taikymo supaprastinimo arba jų pakeitimo galimybes.

154 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ir techninė pagalba

1. Šiam skyriui įgyvendinti reikalingos bendradarbiavimo ir techninės pagalbos priemonės nustatytos šio Susitarimo III dalies VI antraštinės dalies (Ekonomikos ir prekybos raida) 62 straipsnyje.
2. Siekdamos stiprinti ir (arba) didinti Šalių pajėgumus bendrų interesų žmonių, gyvūnų arba augalų sveikatos ir maisto saugos srityse, Šalys parengs darbo programą 156 straipsniu įsteigta Sanitarijos ir fitosanitarijos reikalų pakomitetyje ir nustatys bendradarbiavimo ir techninės pagalbos poreikius.

155 STRAIPSNIS

Specialus ir diferencinis režimas

Nustačiusi konkrečią su ES Šalies pasiūlyta priemone susijusią problemą, galinčią daryti poveikio tarpusavio prekybai, bet kuri CA Šalies respublika gali tiesiogiai konsultuotis su ES Šalimi. Tokiose konsultacijose PPO/SFS komiteto sprendimai, kaip antai dokumentas G/SPS/33 ir jo pakeitimai, gali būti naudojami kaip gairės.

156 STRAIPSNIS

Sanitarijos ir fitosanitarijos reikalų pakomitetis

1. Remdamosi 348 straipsniu Šalys įsteigia Sanitarijos ir fitosanitarijos reikalų pakomitetį, kaip nustatyta XXI priede (Pakomitečiai).
2. Pakomitetis gali nagrinėti visus su šiame skyriuje nustatytais teisėmis ir prievolėmis susijusius klausimus. Visų pirma, jo įsipareigojimai ir užduotys yra:
  - a) teikti rekomendacijas apie šio skyriaus įgyvendinimui būtinų procedūrų ar tvarkos rengimą;
  - b) stebėti šio skyriaus įgyvendinimo pažangą;
  - c) rengti forumą, kuriame būtų aptariamasi taikant tam tikras sanitarijos ar fitosanitarijos priemones kylančios problemos, siekiant rasti abiem pusėms priimtinus sprendimus. Šiuo tikslu Šaliai paprašius rengiamas neeilinis Komiteto posėdis konsultacijoms vykdyti;
  - d) prireikus rengti šio skyriaus 155 straipsnyje nurodytas konsultacijas, susijusias su specialiu ir diferenciniu režimu;

- e) prireikus rengti šio skyriaus 157 straipsnyje nurodytas konsultacijas dėl ginčų, kylančių taikant šį skyrių, sprendimo;
  - f) skatinti Šalių bendradarbiavimą gyvūnų gerovės klausimais ir
  - g) nagrinėti visus kitus Asociacijos komiteto pateiktus klausimus.
3. Pirmame posėdyje pakomitetis susitaria dėl savo darbo tvarkos taisyklių, kurias tvirtina Asociacijos komitetas.

157 STRAIPSNIS

Ginčų sprendimas

1. Jei Šalis mano, kad kitos Šalies priemonė prieštarauja arba gali prieštarauti pagal šį skyrių nustatytoms prievolėms, ji gali prašyti surengti technines konsultacijas 156 straipsniu įsteigtame pakomitetyje. Šias konsultacijas turi surengti VI priede (Kompetentingos valdžios institucijos) nurodytos kompetentingos valdžios institucijos.

2. Jei dėl ginčo pagal 1 dalį konsultuojamasi pakomitetyje, tos konsultacijos pakeičia šio Susitarimo IV dalies X antraštinės dalies (Ginčų sprendimas) 310 straipsnyje nurodytas konsultacijas, nebent ginčo Šalys susitaria kitaip. Pakomitetyje vykstančios konsultacijos laikomos pasibaigusiomis per trisdešimt dienų nuo prašymo pateikimo dienos, nebent konsultacijose dalyvaujančios Šalys susitaria tęsti konsultacijas. Tos konsultacijos gali būti rengiamos naudojantis telefonu, vaizdo konferencija arba kitomis priemonėmis, dėl kurių tarpusavyje susitarė Šalys.

6 SKYRIUS

SU PREKĖMIS SUSIJUSIOS IŠIMTYS

158 STRAIPSNIS

Bendrosios išimtys

1. 1994 m. GATT XX straipsnis, įskaitant jo aiškinamąsias pastabas, įtraukiamas į šį Susitarimą ir yra neatskiriama jo dalis.

2. Šalys pripažįsta, kad 1994 m. GATT XX straipsnio b punktas gali taip pat būti taikomas aplinkos priemonėms, būtinoms žmonių, gyvūnų arba augalų gyvybei ar sveikatai apsaugoti, ir kad 1994 m. GATT XX straipsnio g punktas taikomas priemonėms, susijusioms su senkančių gyvosios ir negyvosios gamtos išteklių išsaugojimu.

3. Šalys pripažįsta, kad, Šaliai paprašius ir prieš nustatant bet kurias 1994 m. GATT XX straipsnio i punkte ir XX straipsnio j punkte numatytas priemones, eksportuojanti Šalis, ketinanti taikyti priemones, pateikia kitai Šaliai visą susijusią informaciją. Šalys gali susitarti dėl būdų aplinkybėms, dėl kurių reikėjo nustatyti priemones, pašalinti. Jei per trisdešimt dienų nepasiekiamas susitarimas, eksportuojanti Šalis pagal šį straipsnį gali taikyti priemones susijusio produkto eksportui. Jei susiklosčius ypatingoms ir kritinėms aplinkybėms reikia imtis neatidėliotinių veiksmų ir todėl iš anksto informuoti arba atlikti vertinimą neįmanoma, Šalis, ketinanti taikyti priemones, gali nedelsdama taikyti būtiniausias prevencines priemones padėčiai ištaisyti ir nedelsdama praneša apie tai kitai Šaliai.

III ANTRAŠTINĖ DALIS

[SISTEIGIMAS, PREKYBA PASLAUGOMIS IR ELEKTRONINĖ PREKYBA

1 SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

159 STRAIPSNIS

Tikslas, taikymo sritis ir aprėptis

1. Šalys, patvirtindamos savo įsipareigojimus pagal PPO susitarimą, nustato laipsniškam įsisteigimo teisės bei prekybos paslaugomis liberalizavimui ir bendradarbiavimui elektroninės prekybos srityje (toliau – el. prekyba) būtinas nuostatas.
2. Nė viena šios antraštinės dalies nuostata neaiškinama kaip reikalavimas privatizuoti viešąsias įmones arba viešųjų paslaugų teikimą vykdant oficialias valdžios funkcijas arba nustatyti bet kokius įsipareigojimus, susijusius su viešaisiais pirkimais.
3. Šios antraštinės dalies nuostatos netaikomos Šalių suteiktoms subsidijoms.

4. Pagal šios antraštinės dalies nuostatas kiekviena Šalis išlaiko teisę reguliuoti ir priimti naujus reglamentus teisėtiems nacionalinės politikos tikslams įgyvendinti.

5. Ši antraštinė dalis netaikoma priemonėms, kurios turi įtakos Šalyje įsidarbinti siekiantiems fiziniams asmenims, taip pat priemonėms, susijusioms su pilietybe, nuolatine gyvenamąja vieta ar nuolatiniu darbu.

6. Nė viena šios antraštinės dalies nuostata netrukdo Šaliai taikyti fizinių asmenų atvykimą ar laikiną buvimą jos teritorijoje reguliuojančių priemonių, įskaitant priemones, kurios reikalingos jos sienų neliečiamumui apsaugoti ir tvarkingam fizinių asmenų judėjimui per jos sienas užtikrinti, jeigu tokios priemonės taikomos taip, kad nebūtų panaikinta ar sumažinta bet kokios Šalies dėl tam tikro konkretaus šioje antraštinėje dalyje ir jos prieduose nurodyto įsipareigojimo gaunama nauda ⁸.

160 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šioje antraštinėje dalyje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) priemonė – bet kokia Šalies taikoma priemonė: teisės aktas, reglamentas, taisyklė, procedūra, sprendimas, administracinis veiksmas ar kita;

- b) Šalies priimtos arba toliau taikomos priemonės – priemonės, kurių imasi:

- i) šalies, regioninė ar vietos valdžia ir jos institucijos ir
- ii) nevyriausybines organizacijas, turinčios šalies, regioninės ar vietos valdžios arba jos institucijų suteiktus įgaliojimus;

- c) Šalies fizinis asmuo – vienos iš Europos Sąjungos valstybių narių arba CA Šalies respublikos pilietis pagal atitinkamus jų teisės aktus;

- d) juridinis asmuo – kiekvienas tinkamai pagal taikytiną teisę pelnui gauti arba kitais tikslais įsteigtas arba kitaip sudarytas privatus arba valstybinis juridinis subjektas; juridiniais asmenimis gali būti bendrovės, koncernai, ūkinės bendrijos, bendros įmonės, individualiosios įmonės arba asociacijos;

⁸ Vien tai, kad iš tam tikrų šalių fizinių asmenų vizos reikalaujama, o iš kitų – ne, nelaikoma lengvatų, priklausančių pagal konkretų įsipareigojimą, panaikinimu ar pažeidimu.

- e) ES Šalies juridinis asmuo arba CA Šalies respublikos juridinis asmuo – pagal atitinkamai Europos Sąjungos valstybės narės arba CA Šalies respublikos teisės aktus įsteigtas juridinis asmuo, turintis registruotąją būstinę, centrinę administraciją arba pagrindinę verslo vietą atitinkamai ES Šalies arba CA Šalies respublikos teritorijoje.

Jei juridinis asmuo atitinkamai ES Šalies arba CA Šalies respublikos teritorijoje turi tik registruotąją būstinę ar centrinę administraciją, jis nelaikomas atitinkamai ES Šalies arba CA Šalies respublikos juridiniu asmeniu, išskyrus atvejus, kai didelė jo verslo dalis yra atitinkamai Europos Sąjungos valstybės narės arba CA Šalies respublikos teritorijoje⁹, ir

- f) neatsižvelgiant į tai, kas išdėstyta ankstesnėje pastraipoje, laivybos bendrovėms, kurios įsteigtos už ES Šalies arba CA Šalies respublikų ribų ir kurias kontroliuoja Europos Sąjungos valstybės narės arba CA Šalies respublikos piliečiai, taip pat taikomos šio Susitarimo nuostatos, jeigu jų laivai yra registruoti pagal atitinkamus jų teisės aktus toje Europos Sąjungos valstybėje narėje arba CA Šalies respublikoje ir plaukioja su Europos Sąjungos valstybės narės arba CA Šalies respublikos vėliava.

161 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas įsisteigimo, prekybos paslaugomis ir elektroninės prekybos srityje

Šalys susitaria, kad skatinti bendradarbiavimą ir techninės pagalbos iniciatyvas įsisteigimo teisės, prekybos paslaugomis ir elektroninės prekybos klausimais yra abipusiai svarbu. Šalys nustatė keletą su šiais klausimais susijusių bendradarbiavimo veiksmų, nurodytų šio Susitarimo III dalies VI antraštinės dalies (Ekonomikos ir prekybos raida) 56 straipsnyje.

⁹ Pagal EB sutarties notifikaciją PPO (dokumentas WT/REG39/1) ES laiko, kad Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 54 straipsnyje nurodyta sąvoka „veikiantys ir nuolatiniai ryšiai“ su valstybės narės ekonomika atitinka „didelės verslo dalies“ sąvoką, nurodytą GATS V straipsnio 6 dalyje.

2 SKYRIUS

ĮSISTEIGIMAS

162 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) Šalies juridinio asmens filialas – tai nuolat veikianti juridinio statuso neturinti įmonė, tokia kaip patronuojančiosios įmonės dalis, turinti atskirą vadovybę ir pakankamai materialinių išteklių derėtis verslo klausimais su trečiosiomis šalimis taip, kad tokios trečiosios šalys, nors ir žinodamos, kad prireikus gali pasinaudoti teisiniais ryšiais su patronuojančia įmone, kurios oficialioji būstinė yra užsienyje, gali sudaryti sandorius su tokia įmonės dalimi, nesikreipdamos tiesiogiai į patronuojančią įmonę;
- b) ekonominė veikla – veikla, dėl kurios įsipareigota X priede (Įsipareigojimų dėl įsisteigimo sąrašas). Ekonominė veikla neapima veiklos, susijusios su oficialių valdžios funkcijų vykdymu, pavyzdžiui, veiklos, kuri vykdoma nekomerciniais tikslais arba nekonkuruojant su vienu arba daugiau ekonominės veiklos vykdytojų;

c) įmonė – tai:

- i) įsteigtas, įgytas ar eksploatuojamas juridinis asmuo ¹⁰ arba
- ii) filialo ar atstovybės įsteigimas arba eksploatavimas

ekonominei veiklai Šalies teritorijoje vykdyti;

- d) Šalies investuotojas – Šalies fizinis arba juridinis asmuo, ketinantis imtis konkrečių veiksmų ekonominei veiklai vykdyti arba ją vykdančiam per įsteigtą įmonę ir
- e) Šalies juridinio asmens patronuojamoji įmonė – juridinis asmuo, tiesiogiai kontroliuojamas kito Šalies juridinio asmens ¹¹.

¹⁰ Terminai „įsteigtas“ ir „įsigytas“ juridinis asmuo suvokiami kaip juridinio asmens akcijų turėjimas siekiant sukurti arba palaikyti ilgalaikius ekonominius ryšius.

¹¹ Juridinis asmuo yra kontroliuojamas kito juridinio asmens, jei pastarasis gali skirti daugumą pirmojo juridinio asmens vadovų arba kitaip teisiškai daryti poveikį jo veiklai.

163 STRAIPSNIS

Aprėptis

Šis skyrius taikomas įsisteigimui¹² įtakos turinčioms priemonėms, kurių imasi Šalis, kalbant apie visą ekonominę veiklą, kaip apibrėžta 162 straipsnyje, išskyrus:

- a) branduolinių medžiagų kasybą, gamybą ir perdirbimą;
- b) ginklų, šaudmenų ir karinės paskirties medžiagų gamybą arba prekybą jais;
- c) audiovizualines paslaugas;
- d) nacionalinio ir vidaus vandenų kelių kabotažo transportą¹³ ir
- e) nacionalines ir tarptautines oro transporto paslaugas, reguliariąsias arba nereguliariąsias, bei tiesiogiai su skrydžių teisėmis susijusias paslaugas, išskyrus:
  - i) orlaivių remonto ir priežiūros paslaugas, kurias teikiant orlaivis nenaudojamas;

¹² Šis skyrius neapima investicijų apsaugos, išskyrus pagal 165 straipsnį taikomą režimą, įskaitant investuotojų ir valstybės ginčų sprendimo procedūras.

¹³ Nedarant poveikio atitinkamuose nacionalinės teisės aktuose kabotažui priskiriamos veiklos taikymo sričiai, šiame skyriuje vartojama nacionalinio kabotažo apibrėžtis apima keleivių arba prekių vežimą iš vieno CA Šalies respublikos arba Europos Sąjungos valstybės narės uosto ar vietos į kitą tos pačios CA Šalies respublikos arba Europos Sąjungos valstybės narės uostą ar vietą, įskaitant kontinentinį šelfą, ir eismą, kuris pradedamas ir baigiamas tame pačiame CA Šalies respublikos arba Europos Sąjungos valstybės narės uoste ar vietoje.

- ii) oro transporto paslaugų pardavimą ir rinkodarą;
- iii) kompiuterinės rezervavimo sistemos (KRS) paslaugas ir
- iv) kitas papildomas paslaugas, kuriomis palengvinama oro vežėjų veikla, kaip nurodyta X priede (įsipareigojimų dėl įsisteigimo sąrašas).

164 STRAIPSNIS

Patekimas į rinką

1. Kai į rinką patenkama įsteigiant įmonę, kiekviena Šalis kitos Šalies įmonėms ir investuotojams taiko ne mažiau palankų režimą, negu kad yra nurodyta pagal X priede (įsipareigojimų dėl įsisteigimo sąrašas) pateiktų konkrečių įsipareigojimų sąlygas ir apribojimus.
2. Tuose sektoriuose, kur įsipareigota atverti rinką, Šalis nei regionuose, nei visos teritorijos mastu nenustato ir netaiko priemonių, kurios, jeigu kitaip nenustatyta X priede, yra apibūdinamos taip:
  - a) įmonių skaičiaus ribojimas tokiomis priemonėmis: kiekybinės kvotos, monopolijos, išimtinės teisės arba kiti reikalavimai atlikti ekonominių poreikių analizę;

- b) sandorių arba turto bendros vertės ribojimas nustatant kiekybines kvotas arba reikalaujant atlikti ekonominių poreikių analizę;
- c) bendro operacijų skaičiaus ribojimas arba bendro gamybos kiekio, išreikšto nustatytais kiekybiniais vienetais, ribojimas nustatant kvotas arba reikalaujant atlikti ekonominių poreikių analizę ¹⁴;
- d) užsienio kapitalo dalies ribojimas nustatant procentais išreikštą didžiausią leistiną užsienio kapitalo dalį įmonės kapitale arba bendrą leistiną individualios arba bendros užsienio investicijos vertę ir
- e) priemonės, kuriomis reikalaujama, kad būtų steigiamos tik konkrečių rūšių įmonės (patronuojamoji įmonė, filialas, atstovybė) ¹⁵ arba kurios taikomos bendroms įmonėms, per kurias kitos Šalies investuotojas gali vykdyti ekonominę veiklą.

165 STRAIPSNIS

Nacionalinis režimas

1. Kiekviena Šalis X priede (Įsipareigojimų dėl įsisteigimo sąrašas) nurodytuose sektoriuose, laikydamasi jame nustatytų sąlygų ir apribojimų, kitos Šalies įmonėms ir investuotojams taiko ne mažiau palankų režimą nei panašioms savo įmonėms ir investuotojams.
2. Šalis gali įvykdyti 1 dalies reikalavimą, kitos Šalies įmonėms ir investuotojams nustatydamą režimą, kuris yra arba oficialiai lygiavertis jos pačios panašioms įmonėms ir investuotojams taikomam režimui, arba oficialiai skirtingas.
3. Oficialiai lygiavertis ar oficialiai skirtingas režimas laikomi mažiau palankiais, jeigu jie keičia konkurencijos sąlygas kurios nors Šalies įmonių arba investuotojų naudai, palyginti su kitos Šalies panašiomis įmonėmis arba investuotojais.
4. Pagal šį straipsnį prisiimti konkretūs įsipareigojimai nėra aiškinami kaip reikalavimas, kad Šalis kompensuotų neišvengiamus konkurencinius trūkumus, kurie atsiranda dėl atitinkamų investuotojų užsienio statuso.

¹⁴ Į 2 dalies a, b ir c punktus neįtraukiamos priemonės, kurių imamasi žemės ūkio produkto gamybai riboti.

¹⁵ Kiekviena Šalis gali reikalauti, kad steigdami juridinį asmenį pagal jos teisės aktus investuotojai įgytų tam tikrą teisinį statusą. Jei šis reikalavimas taikomas nediskriminuojant, jis neprivalo būti nurodomas X priede (Įsipareigojimų dėl įsisteigimo sąrašas) tam, kad Šalys galėtų jį toliau taikyti arba nustatyti.

166 STRAIPSNIS

Įsipareigojimų sąrašai

Sektoriai, dėl kurių pagal šį skyrių įsipareigojo kiekviena iš Šalių, ir taikant išlygas, tuose sektoriuose kitos Šalies įmonėms ir investuotojams taikomi patekimo į rinką bei nacionalinio režimo apribojimai, sąlygos ir išlygos yra išdėstytos X priedo (Įsipareigojimų dėl įsisteigimo sąrašas) įsipareigojimų sąrašuose.

167 STRAIPSNIS

Kiti susitarimai

Nė viena šios antraštinės dalies nuostata neaiškinama taip, kad būtų ribojamos Šalių investuotojų teisės pasinaudoti palankesniu režimu, nustatytu bet koku esamu arba būsimu tarptautiniu investicijų susitarimu, kurio Šalys yra Europos Sąjungos valstybė narė ir CA Šalies respublika. Nė vienai šio Susitarimo nuostatai nei tiesiogiai, nei netiesiogiai netaikomos tuose susitarimuose nustatytos investuotojų ir valstybės ginčų sprendimo procedūros.

168 STRAIPSNIS

Peržiūra

Laikydamosi pagal tarptautinius susitarimus priimtų įsipareigojimų, Šalys įsipareigoja ne vėliau nei per trejus metus po šio Susitarimo įsigaliojimo ir reguliariai po to peržiūrėti investicijų teisinę sistemą, investavimo sąlygas ir investicijų srautus.

3 SKYRIUS

TARPVALSTYBINIS PASLAUGŲ TEIKIMAS

169 STRAIPSNIS

Aprėptis ir terminų apibrėžtys

1. Šis skyrius taikomas Šalių priemonėms, kuriomis daromas poveikis visiems tarpvalstybinių paslaugų sektoriams, išskyrus:

a) audiovizualines paslaugas;

- b) nacionalinio ir vidaus vandenų kelių kabotažo transportą¹⁶ ir
- c) nacionalines ir tarptautines oro transporto paslaugas, reguliarias arba neregulias, bei tiesiogiai su skrydžių teisėmis susijusias paslaugas, išskyrus:
  - i) orlaivių remonto ir priežiūros paslaugas, kurias teikiant orlaivis nenaudojamas;
  - ii) oro transporto paslaugų pardavimą ir rinkodarą;
  - iii) kompiuterinės rezervavimo sistemos (KRS) paslaugas;
  - iv) kitas papildomas paslaugas, kuriomis palengvinama oro vežėjų veikla, kaip nurodyta XI priede (Išipareigojimų dėl tarpvalstybinio paslaugų teikimo sąrašai).

2. Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) tarpvalstybinis paslaugų teikimas – paslaugos, teikiamos:
  - i) iš vienos Šalies teritorijos į kitos Šalies teritoriją (1 būdas);
  - ii) vienos Šalies teritorijoje kitos Šalies paslaugos vartotojui (2 būdas);
- b) paslaugos – visos bet kokiame sektoriuje teikiamos paslaugos, išskyrus susijusias su oficialių valdžios funkcijų vykdymu;

su oficialių valdžios funkcijų vykdymu susijusi paslauga – bet kokia paslauga, kuri teikiama nekomerciniais pagrindais ir nekonkuruojant su vienu ar keliais paslaugų teikėjais;
- c) Šalies paslaugų teikėjas – bet kuris Šalies fizinis arba juridinis asmuo, siekiantis teikti arba teikiantis paslaugą ir
- d) paslaugos teikimas – paslaugos sukūrimas, platinimas, rinkodara, pardavimas ir pristatymas.

¹⁶ Nedarant poveikio atitinkamuose nacionalinės teisės aktuose kabotažui priskiriamos veiklos taikymo sričiai, šiame skyriuje vartojama nacionalinio kabotažo apibrėžtis apima keleivių arba prekių vežimą iš vieno CA Šalies respublikos arba Europos Sąjungos valstybės narės uosto ar vietos į kitą tos pačios CA Šalies respublikos arba Europos Sąjungos valstybės narės uostą ar vietą, įskaitant kontinentinį šelfą, ir eismą, kuris pradedamas ir baigiamas tame pačiame CA Šalies respublikos arba Europos Sąjungos valstybės narės uoste ar vietoje.

170 STRAIPSNIS

Pateikimas į rinką

1. Kai į rinką patenkama 169 straipsnio 2 dalies a punkte nurodytais teikimo būdais, kiekviena Šalis kitos Šalies paslaugoms ir paslaugų teikėjams taiko ne mažiau palankų režimą, negu kad yra nurodyta pagal XI priede (Isipareigojimų dėl tarpvalstybinio paslaugų teikimo sąrašai) nustatytą konkrečių isipareigojimų sąlygas ir apribojimus.
2. Tuose sektoriuose, kur isipareigota atverti rinką, Šalis nei regionuose, nei visos teritorijos mastu nenustato ir netaiko priemonių, kurios, jeigu kitaip nenustatyta XI priede, yra apibūdinamos taip:
  - a) paslaugų teikėjų skaičiaus ribojimas tokiomis priemonėmis: kiekybinės kvotos, monopolijos, išimtinę teisę turintys paslaugų teikėjai arba reikalavimai atlikti ekonominių poreikių analizę;
  - b) paslaugų teikimo sandorių ar turto bendros vertės ribojimas nustatant kiekybines kvotas ar reikalaujant atlikti ekonominių poreikių analizę ir
  - c) bendro paslaugų operacijų skaičiaus ribojimas arba bendro paslaugų kiekio, išreikšto nustatytais kiekybiniais vienetais, ribojimas nustatant kvotas arba reikalaujant atlikti ekonominių poreikių analizę ¹⁷.

¹⁷ 2 dalies c punkte nurodytos priemonės neapima Šalies taikomų priemonių, kurios riboja paslaugų teikimo sąnaudas.

171 STRAIPSNIS

Nacionalinis režimas

1. XI priede (Isipareigojimų dėl tarpvalstybinio paslaugų teikimo sąrašai) nurodytuose sektoriuose, kuriems taikomos tame priede nurodytos sąlygos ir išlygos, kiekviena Šalis, taikydama priemones, kuriomis daromas poveikis tarpvalstybiniam paslaugų teikimui, kitos Šalies paslaugoms ir paslaugų teikėjams taiko ne mažiau palankų režimą nei panašioms savo paslaugoms ir paslaugų teikėjams.
2. Šalis gali įvykdyti 1 dalies reikalavimą, kitos Šalies paslaugoms ir paslaugų teikėjams nustatydamą režimą, kuris yra oficialiai lygiavertis jos pačios panašioms paslaugoms ir paslaugų teikėjams taikomam režimui arba oficialiai skirtingas.
3. Oficialiai lygiavertis ar oficialiai skirtingas režimai laikomi mažiau palankiais, jeigu jie keičia konkurencijos sąlygas Šalies paslaugų ar paslaugų teikėjų naudai, palyginti su kitos Šalies panašiomis paslaugomis ar paslaugų teikėjais.
4. Pagal šį straipsnį priimtą konkretūs isipareigojimai nėra aiškinami kaip reikalavimas, kad bet kuri Šalis kompensuotų neišvengiamus konkurencinius trūkumus, kurie atsiranda dėl atitinkamų paslaugų ar paslaugų teikėjų užsienio statuso.

172 STRAIPSNIS

Įsipareigojimų sąrašai

Sektoriai, dėl kurių pagal šį skyrių įsipareigojo kiekviena iš Šalių, ir taikant išlygas, tuose sektoriuose kitos Šalies paslaugoms ir paslaugų teikėjams taikomi patekimo į rinką bei nacionalinio režimo ribojimai, sąlygos ir išlygos yra išdėstytos XI priedo (Įsipareigojimų dėl tarpvalstybinio paslaugų teikimo sąrašai) įsipareigojimų sąrašuose.

4 SKYRIUS

LAIKINAS FIZINIŲ ASMENŲ BUVIMAS VERSLO REIKALAIS

173 STRAIPSNIS

Aprėptis ir terminų apibrėžtys

1. Šis skyrius taikomas Šalių priemonėms, susijusioms su pagrindinio personalo, absolventų stažuotojų, verslo paslaugų pardavėjų, sutartinių paslaugų teikėjų ir nepriklausomų specialistų įvažiavimu į jų teritoriją ir laikinu buvimu joje, atsižvelgiant į šios antraštinės dalies 159 straipsnio 5 dalį.

2. Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

a) pagrindinis personalas – vienos Šalies juridiniame asmenyje, išskyrus ne pelno organizacijas, dirbantis fiziniai asmenys, atsakingi už įmonės įsteigimą arba tinkamą priežiūrą, administravimą ir veiklą.

Prie pagrindinio personalo priskiriami už įmonės įsteigimą atsakingi verslo svečiai ir įmonės perkeliamasis personalas:

i) verslo svečiai – aukštesnes pareigas einantys fiziniai asmenys, atsakingi už įmonės įsteigimą. Jie nesudaro tiesioginių sandorių su plačiąja visuomene ir negauna atlyginimo iš šaltinio, esančio priimančiojoje Šalyje;

- ii) įmonės perkeliamas personalas – fiziniai asmenys, įdarbinti juridinio asmens arba bent vienus metus esantys jo partneriai, kurie yra laikinai perkeliama į įmonę kitos šalies teritorijoje. Toks fizinis asmuo turi būti priskirtas prie vienos iš šių kategorijų:

vadovai:

vadovaujantys juridinio asmens darbuotojai, kurie iš esmės vadovauja įmonės veiklai, prižiūrimi ir vadovaujami direktorių valdybos ar įmonės akcininkų, ar jiems prilygstantys asmenys, būtent:

- vadovaujantys įmonei arba jos skyriui ar padaliniui;
- prižiūrintys ir kontroliuojantys kitų priežiūrą atliekančių darbuotojų, specialistų ar administracijos darbuotojų darbą;
- turintys įgaliojimus asmeniškai įdarbinti, atleisti ar rekomenduoti įdarbinti, atleisti arba atlikti kitus su personalu susijusius veiksmus;

specialistai:

juridiniame asmenyje dirbantys asmenys, turintys reikiamų žinių, susijusių su įmonės gamyba, tyrimams naudojama įranga, technologijomis ar valdymu. Vertinant tokias žinias, turi būti atsižvelgiama ne tik į žinias, svarbias įmonei, bet ir į tai, ar asmuo turi aukšto lygio kvalifikaciją, susijusią su darbo pobūdžiu arba prekyba, kuriems reikia specialių techninių žinių, įskaitant kvalifikuotus specialistus;

- b) absolventai stažuotojai – fiziniai asmenys, dirbantys vienos šalies juridiniame asmenyje bent vienus metus, turintys universitetinį išsilavinimą ir laikinai perkeliama į juridinio asmens įmonę kitos šalies teritorijoje karjeros arba verslo metodų mokymo tikslais ¹⁸;
- c) verslo paslaugų pardavėjai – fiziniai asmenys, atstovaujantys vienos šalies paslaugų teikėjui, ketinantys laikinai atvykti į kitos šalies teritoriją, kad galėtų tartis dėl paslaugų pardavimo arba sudaryti sutartis parduoti paslaugas to paslaugų teikėjo vardu. Jie nesudaro tiesioginių pardavimo sandorių su plačiąja visuomene ir negauna atlyginimo iš šaltinio, esančio priimančiojoje šalyje;

¹⁸ Priimančiai įmonei gali reikėti iš anksto pateikti tvirtinti mokymo buvimo laikotarpio programą, kuria įrodoma, kad buvimo tikslas yra mokymas.

- d) sutartinių paslaugų teikėjai – fiziniai asmenys, dirbantys vienos Šalies juridiniame asmenyje, neturinčiame įmonės kitos Šalies teritorijoje ir sudariusiame *bona fide* sutartį (bet ne per agentūrą, kaip apibrėžta pagal 872-ą CPC skyrių)¹⁹, teikti paslaugas galutiniam vartotojui toje Šalyje, pagal kurią, kad galėtų teikti sutartas paslaugas, darbuotojai turi laikinai būti toje Šalyje;
- e) nepriklausomi specialistai – fiziniai asmenys, teikiantys paslaugas ir savarankiškai dirbantys Šalies teritorijoje, neįsteigę įmonės kitos Šalies teritorijoje ir sudarę *bona fide* sutartį (bet ne per agentūrą, kaip apibrėžta pagal 872-ą CPC skyrių), teikti paslaugas galutiniam vartotojui toje Šalyje, pagal kurią, kad galėtų teikti sutartas paslaugas, jie turi laikinai būti toje Šalyje²⁰;
- f) kvalifikacija – diplomai, sertifikatai ir kiti oficialūs kvalifikacijos įrodymai, išduoti pagal įstatymus ar kitus teisės aktus paskirtos valdžios institucijos, kuriais patvirtinamas profesinis išsilavinimas.

174 STRAIPSNIS

Pagrindinis personalas ir absolventai stažuotojai

1. Kiekviename pagal šios antraštinės dalies 2 skyrių liberalizuotame sektoriuje, kuriame taikomos X priede (Įsipareigojimų dėl įsisteigimo sąrašas) arba XII priede (Išlygos dėl ES Šalies pagrindinio personalo ir absolventų stažuotojų) išvardytos išlygos, ES Šalis CA Šalies respublikų investuotojams leidžia savo įmonėse įdarbinti CA Šalies respublikų fizinius asmenis, jei tokie darbuotojai yra pagrindinis personalas arba absolventai stažuotojai, kaip apibrėžta 173 straipsnyje. Pagrindinis personalas ir absolventai stažuotojai gali atvykti ir laikinai būti ne ilgiau kaip trejus metus, kai jie yra perkeliamasis įmonių personalas, verslo svečiai – devyniasdešimt dienų per bet kurį dvylikos mėnesių laikotarpį, absolventai stažuotojai – vienus metus.

Jeigu XII priede nenurodyta kitaip, priemonės, kurių ES Šalis netaikys arba nenustatys kiekviename pagal šios antraštinės dalies 2 skyrių liberalizuotame sektoriuje nei regionų, nei visos teritorijos mastu, yra apibrėžiamos kaip fizinių asmenų, kuriuos investuotojas gali įdarbinti kaip pagrindinį personalą ir absolventus stažuotojus, bendro skaičiaus ribojimas konkrečiame sektoriuje, nustatant kvotas arba ekonominių poreikių analizės reikalavimą, ir kaip diskriminaciniai ribojimai.

¹⁹ CPC – tai Svarbiausias produktų klasifikatorius, kaip nustatyta Jungtinių Tautų statistikos biuro Statistikos leidinyje (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers*), Series M, No 77, CPC prov, 1991 m.

²⁰ d ir e punktuose nurodyta paslaugų teikimo sutartis turi atitikti Šalies, kurioje vykdoma sutartis, įstatymus ir kitus teisės aktus.

2. Kiekviename XIII priede (CA Šalies respublikų įsipareigojimų dėl pagrindinio personalo ir absolventų stažuotojų sąrašai) nurodytame sektoriuje, kuriame taikomos tame priede nurodytos išlygos ir sąlygos, CA Šalies respublikos leidžia ES Šalies investuotojams savo įmonėse įdarbinti ES Šalies fizinius asmenis, jei tokie darbuotojai yra pagrindinis personalas arba absolventai stažuotojai, kaip apibrėžta 173 straipsnyje. Pagrindinis personalas ir absolventai stažuotojai gali atvykti ir laikinai būti ne ilgiau kaip vienus metus; šis laikotarpis gali būti atnaujintas iki ilgiausio įmanomo laikotarpio, atsižvelgiant į atitinkamas Šalių teisės aktų nuostatas. Verslo svečiai gali atvykti ir laikinai būti ne ilgiau nei devyniasdešimt dienų per bet kurį dvylikos mėnesių laikotarpį.

Kiekviename XIII priede nurodytame sektoriuje, kuriame taikomos tame priede nurodytos išlygos ir sąlygos, priemonės, kurių CA Šalies respublika netaiko arba nenustato nei regionų, nei visos teritorijos mastu, yra apibrėžiamos kaip fizinių asmenų, kuriuos investuotojas gali įdarbinti kaip pagrindinį personalą ir absolventus stažuotojus, bendro skaičiaus ribojimas konkrečiame sektoriuje, nustatant kvotas arba ekonominių poreikių analizės reikalavimą, ir kaip diskriminaciniai ribojimai.

175 STRAIPSNIS

Verslo paslaugų pardavėjai

1. Kiekviename pagal šios antraštinės dalies 2 arba 3 skyrių liberalizuotame sektoriuje, kuriame taikomos bet kokios X priede (Įsipareigojimų dėl įsisteigimo sąrašas) ir XI priede (Įsipareigojimų dėl tarpvalstybinio paslaugų teikimo sąrašai) nurodytos išlygos, ES Šalis CA Šalies respublikų verslo paslaugų pardavėjams leidžia laikinai atvykti ir būti ne ilgiau nei devyniasdešimt dienų per bet kurį dvylikos mėnesių laikotarpį.

2. Kiekviename XIV priede (CA Šalies respublikų įsipareigojimų dėl verslo paslaugų teikėjų sąrašai) nurodytame sektoriuje, kuriame taikomos tame priede nurodytos išlygos ir sąlygos, CA Šalies respublikos ES Šalies verslo paslaugų pardavėjams leidžia laikinai atvykti ir būti ne ilgiau nei devyniasdešimt dienų per bet kurį dvylikos mėnesių laikotarpį.

176 STRAIPSNIS

Sutartinių paslaugų teikėjai ir nepriklausomi specialistai

Šalys dar kartą patvirtina savo įsipareigojimus pagal GATS, susijusius su sutartinių paslaugų teikėjų ir nepriklausomų specialistų atvykimu ir laikinu buvimu.

5 SKYRIUS

REGULIAVIMO SISTEMA

A SKIRSNIS

BENDRO TAIKYMO NUOSTATOS

177 STRAIPSNIS

Abipusis pripažinimas

1. Nė viena šios antraštinės dalies nuostata neužkerta kelio Šaliai reikalauti, kad fiziniai asmenys turėtų reikiamą atitinkamos veiklos sektoriaus kvalifikaciją ir (arba) profesinę patirtį, kurią reikalaujama turėti teritorijoje, kurioje teikiama paslauga.

2. Šalys skatina jų teritorijose veikiančias atitinkamas profesines organizacijas arba kompetentingas valdžios institucijas bendrai rengti ir Asociacijos komitetui teikti rekomendacijas dėl abipusio pripažinimo, kad investuotojai ir paslaugų teikėjai galėtų visapusiškai arba iš dalies laikytis kriterijų, kuriuos kiekviena Šalis taiko investuotojų ir paslaugų teikėjų (visų pirma specialistų paslaugų) registracijai, licencijoms, veiklai ir liudijimams.
3. Asociacijos komitetas, gavęs ankstesnėje dalyje nurodytą rekomendaciją, per pagrįstą laikotarpį ją apsveria ir sprendžia, ar ji atitinka šią antraštinę dalį.
4. Jeigu laikantis 3 dalyje nustatytos tvarkos nustatoma, kad 2 dalyje nurodyta rekomendacija atitinka šią antraštinę dalį ir iš esmės atitinka susijusias Šalių nuostatas, Šalys, siekdamos įgyvendinti šią rekomendaciją, tarpininkaujant kompetentingoms jų valdžios institucijoms derasi dėl abipusio reikalavimų, kvalifikacijų, licencijų ir kitų nuostatų pripažinimo susitarimo.
5. Toks susitarimas turi atitikti susijusias PPO susitarimo nuostatas, ypač GATS VII straipsnį.

Skaidrumas ir konfidencialios informacijos atskleidimas

1. Kiekviena Šalis nedelsdama pateikia kitai Šaliai visą šios prašomą konkrečią informaciją apie savo taikomas bendro pobūdžio priemones arba tarptautinius susitarimus, susijusius su šia antraštine dalimi arba turinčius jai poveikį. Kiekviena Šalis ne vėliau nei įsigalioja šis Susitarimas, paskiria vieną ar daugiau informacijos centrų, kurie paprašius kitos Šalies investuotojams ir paslaugų teikėjams teiktų konkrečią informaciją visais tokiais klausimais. Informacijos centrai neprivalo būti įstatymų ir kitų teisės aktų saugyklos.
2. Nė viena šio Susitarimo IV dalies nuostata nereikalaujama, kad Šalys teiktų konfidencialią informaciją, kurios paskelbimas trukdytų laikytis teisės aktų ar kitaip prieštarautų visuomenės interesams, ar pakenktų bet kokios konkrečios valstybinės ar privačios įmonės teisėtiems komerciniams interesams.

Procedūros

1. Tais atvejais, kai teikiant paslaugą arba steigiant įmonę, dėl kurių priimtas konkretus išipareigojimas, privaloma gauti oficialų leidimą, Šalies kompetentingos valdžios institucijos apie priimtą sprendimą praneša pareiškėjui praėjus pagrįstam laikotarpiui po to, kai buvo įteiktas pagal vidaus teisės aktus ir kitus teisės aktus parengtas prašymas. Pareiškėjo prašymu Šalies kompetentingos valdžios institucijos nedelsdamos pateikia informaciją apie tai, kaip tenkinamas jo prašymas.
2. Kiekvienoje Šalyje veikia arba steigiami teisminiai, arbitražo arba administraciniai tribunolai arba nustatomos procedūros, pagal kurias susijusio investuotojo arba paslaugų teikėjo prašymu nedelsiant persvarstomi atitinkami administraciniai sprendimai, susiję su įmone, tarpvalstybinių paslaugų teikimu arba laikinu fizinių asmenų buvimu verslo reikalais, ir prireikus taikomos reikalingos teisių gynimo priemonės. Jei tokios procedūros nėra nepriklausomos nuo įstaigos, kuriai pavestas atitinkamas administracinis sprendimas, Šalys užtikrina, kad tomis procedūromis būtų sudarytos sąlygos sprendimą peržiūrėti objektyviai ir nešališkai.

B SKIRSNIS

KOMPIUTERINĖS PASLAUGOS

180 STRAIPSNIS

Susitarimas dėl kompiuterinių paslaugų

1. Jei dėl prekybos kompiuterinėmis paslaugomis įsipareigojama pagal šios antraštinės dalies 2, 3 ir 4 skyrius, Šalys laikosi toliau pateiktose dalyse išdėstyto susitarimo.
2. Kompiuterinės ir susijusios paslaugos aprašytos Jungtinių Tautų klasifikatoriaus (CPC) 84 skyriuje ²¹, į kurį įtrauktos pagrindinės funkcijos, reikalingos teikti visoms kompiuterinėms ir susijusioms paslaugoms: kompiuterių programos, apibrėžiamos kaip instrukcijų, reikalingų kompiuteriams veikti ir perduoti informaciją (taip pat jiems tobulinti ir diegti), rinkiniai, duomenų tvarkymas ir saugojimas bei susijusios paslaugos, kaip antai klientų darbuotojų konsultavimo ir mokymo paslaugos. Dėl technologijų plėtros padidėjo šių paslaugų paketų, į kuriuos gali būti įtraukiamos kelios arba visos šios pagrindinės funkcijos, pasiūla. Pavyzdžiui, tokias paslaugas kaip žiniatinklio svetainių arba domenų priežiūra, duomenų gavyba arba paskirstytasis skaičiavimas sudaro pagrindinių kompiuterinių paslaugų funkcijų deriniai.

3. Kompiuterinės ir susijusios paslaugos, nepriklausomai nuo to, ar jos teikiamos tinklu, įskaitant internetą, yra visos šios paslaugos:
  - a) konsultavimas, strategija, analizė, planavimas, specifikacija, projektavimas, rengimas, diegimas, taikymas, integravimas, testavimas, derinimas, atnaujinimas, pagalba, techninė pagalba arba kompiuterių ar kompiuterinių sistemų valdymas arba
  - b) kompiuterinės programos, apibrėžiamos kaip instrukcijų, reikalingų kompiuteriams veikti ir perduoti informaciją (iš kompiuterių ir į juos), rinkinys, taip pat konsultavimas, strategija, analizė, planavimas, specifikacija, projektavimas, rengimas, diegimas, taikymas, integravimas, testavimas, derinimas, atnaujinimas, pritaikymas, priežiūra, pagalba, techninė pagalba, kompiuterinių programų valdymas arba jų naudojimas arba
  - c) duomenų tvarkymas, duomenų saugojimas, duomenų priežiūra arba duomenų bazių paslaugos arba
  - d) biuro technikos ir įrangos, įskaitant kompiuterius, priežiūros ir remonto paslaugos ir
  - e) niekur kitur nepriskirtos klientų darbuotojų mokymo paslaugos, susijusios su kompiuterių programomis, kompiuteriais arba kompiuterių sistemomis.

²¹ CPC – tai Svarbiausias produktų klasifikatorius, kaip nustatyta Jungtinių Tautų statistikos biuro Statistikos leidinyje (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers*), Series M, No 77, CPC prov, 1991 m.

4. Kompiuterinės ir susijusios paslaugos yra reikalingos teikiant kitas paslaugas (pvz., finansines paslaugas) tiek elektroninėmis, tiek ir kitomis priemonėmis. Tačiau svarbu skirti paslaugas, kurios reikalingos kitoms paslaugoms teikti (pvz., žiniatinklio svetainių priežiūra, duomenų tvarkymas arba taikomųjų programų priežiūra), nuo elektroniniu būdu teikiamų turinio, arba pagrindinių, paslaugų (pvz., finansinės paslaugos). Į CPC 84 skyrių neįtrauktos turinio, arba pagrindinės, paslaugos.

C SKIRSNIS

KURJERIŲ PASLAUGOS

181 STRAIPSNIS

Taikymo sritis ir terminų apibrėžtys

1. Šiame skirsnyje išdėstyti reguliavimo sistemos, taikomos visoms kurjerių paslaugoms, dėl kurių priimti įsipareigojimai nurodyti įsipareigojimų sąrašuose pagal šios antraštinės dalies 2, 3 ir 4 skyrius, principai.
2. Šiame skirsnyje ir šios antraštinės dalies 2, 3 ir 4 skyriuose: licencija – kompetentingos valdžios institucijos individualiam teikėjui išduotas leidimas, kurio yra reikalaujama prieš teikiant tam tikrą paslaugą.

182 STRAIPSNIS

Antikonkurencinės veiklos kurjerių sektoriuje prevencija

1. Šalis nustato arba toliau taiko tinkamas priemones, kuriomis siekiama teikėjams, kurie, naudodamiesi savo padėtimi rinkoje, atskirai arba kartu gali daryti materialinį poveikį dalyvavimo atitinkamoje kurjerių paslaugų rinkoje sąlygoms (susijusioms su kainomis ir pasiūla), užkirsti kelią pradėti ar tęsti antikonkurencinę veiklą.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jei Šalies monopolinis pašto paslaugų teikėjas, teikdamas greitojo siuntų pristatymo paslaugas, konkuruoja tiesiogiai arba netiesiogiai (per susijusią įmonę) ne pagal turimas monopolijos teises, jis nepažeistų pagal šią antraštinę dalį priimtų įsipareigojimų.

183 STRAIPSNIS

Licencijos

1. Kai reikalaujama gauti licenciją, turi būti viešai skelbiama informacija apie:
  - a) visus licencijų išdavimo kriterijus ir laikotarpį, per kurį paprastai priimamas sprendimas dėl prašymo išduoti licenciją, ir

b) su licencijomis susijusias sąlygas.

2. Pareiškėjo prašymu jam pranešamos priežastys, dėl kurių neišduodama licencija. Teikėjas, dėl kurio priimtas sprendimas, pagal atitinkamus teisės aktus turi teisę dėl to sprendimo pateikti apeliaciją nepriklausomai ir kompetentingai įstaigai. Tokia procedūra turi būti skaidri, nediskriminacinė ir grindžiama objektyviais kriterijais.

184 STRAIPSNIS

Reguliavimo įstaigų nepriklausomumas

Jei Šalyse yra įsteigtos reguliavimo įstaigos, jos turi būti teisiškai atskiros ir nepriklausomos nuo visų kurjerių paslaugų teikėjų. Reguliavimo įstaigų sprendimai ir jų taikomos procedūros yra nešališkos visiems rinkos dalyviams.

D SKIRSNIS

TELEKOMUNIKACIJŲ PASLAUGOS

185 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys ir taikymo sritis

1. Šiame skirsnyje pateikiami reguliavimo sistemos principai, taikomi viešosioms telekomunikacijų paslaugoms, išskyrus transliacijas, dėl kurių įsipareigota pagal šios antraštinės dalies 2, 3 ir 4 skyrių ir kurios apima balso telefonijos paslaugas, packetinio duomenų komutavimo paslaugas, grandininio duomenų komutavimo paslaugas, telekso paslaugas, telegrafo paslaugas, fakso paslaugas, privačių nuomojamų linijų paslaugas ir judriąsias bei asmenines ryšių paslaugas ir sistemas ²².
2. Šioje antraštinėje dalyje:
  - a) telekomunikacijų paslaugos – visos paslaugos, kurias sudaro elektromagnetinių signalų perdavimas ir priėmimas telekomunikacijų tinklais; jos neapima ekonominės veiklos, susijusios su informacijos turinio perdavimu telekomunikacijų tinklais ar paslaugomis;

²² Šalys susitaria, kad šioms paslaugoms šis skirsnis taikomas tiek, kiek jos pagal taikytinus vidaus teisės aktus yra laikomos viešosiomis telekomunikacijų paslaugomis.

- b) viešosios telekomunikacijų paslaugos arba visuomenei teikiamos telekomunikacijų paslaugos – visos telekomunikacijų paslaugos, kurios Šalyje turi būti teikiamos visuomenei paprastai pagal jos teisės aktus;
- c) telekomunikacijų sektoriaus reguliavimo institucija – įstaiga arba įstaigos, kurioms priskirtos reguliavimo užduotys pagal kiekvienos Šalies vidaus teisės aktus;
- d) pagrindinės telekomunikacijų priemonės – bendrojo telekomunikacijų ryšio tinklo priemonės ar paslaugos:
  - i) kurias išimtinai ir daugiausiai teikia vienas paslaugų teikėjas arba ribotas teikėjų skaičius ir
  - ii) kurių negalima ekonomiškai arba techniškai pakeisti teikiant paslaugą;
- e) pagrindinis teikėjas – viešųjų telekomunikacijų sektoriaus paslaugų teikėjas, galintis daryti materialinį poveikį dalyvavimo atitinkamoje viešųjų telekomunikacijų paslaugų rinkoje sąlygoms (susijusioms su kainomis ir pasiūla), pasinaudodamas turimomis pagrindinėmis telekomunikacijų priemonėmis arba savo padėtimi rinkoje, ir

- f) tinklų sujungimas – viešųjų telekomunikacijų tinklų ar paslaugų teikėjų sujungimas, sudarant galimybes vieno teikėjo paslaugų gavėjams susisiekti su kito teikėjo paslaugų gavėjais ir gauti prieigą prie atitinkamų kito teikėjo paslaugų.

186 STRAIPSNIS

Reguliavimo institucija

1. Telekomunikacijų sektoriaus reguliavimo institucija yra teisiškai atskiriama ir funkciškai nepriklausoma nuo telekomunikacijų paslaugų teikėjo.
2. Kiekviena Šalis siekia užtikrinti, kad jos reguliavimo institucija turėtų tinkamų išteklių savo funkcijoms vykdyti. Reguliavimo institucijos uždaviniai skelbiami viešai, lengvai prieinama ir aiškia forma, ypač jei tie uždaviniai skirti daugiau nei vienai įstaigai.
3. Reguliavimo institucijos sprendimai ir taikomos procedūros yra nešališkos visiems rinkos dalyviams.

4. Teikėjas, dėl kurio priimtas reguliavimo institucijos sprendimas, pagal atitinkamus teisės aktus turi teisę dėl to sprendimo pateikti apeliaciją kompetentingai ir nuo susijusių teikėjų nepriklausomai įstaigai. Jei kompetentinga įstaiga nėra teismo pobūdžio, visuomet raštu pateikiamos jos sprendimo priežastys ir jos sprendimus peržiūri nešališka ir nepriklausoma teisminė institucija.

Tokių kompetentingų įstaigų priimti sprendimai veiksmingai įgyvendinami pagal taikytinas teises procedūras. Kol bus gauti bet kokių tokių teisinių procedūrų rezultatai, reguliavimo institucijos sprendimas toliau galioja, nebent kompetentingos įstaigos iniciatyva arba pagal taikytinus teisės aktus nusprendžiama kitaip.

187 STRAIPSNIS

Leidimas teikti telekomunikacijų paslaugas ²³

1. Kiek tai įmanoma, leidimas teikti paslaugas suteikiamas paprastomis procedūromis ir, jei tik įmanoma, tiesiog pranešant.
2. Sprendžiant numerių ir dažnių suteikimo klausimą gali būti reikalaujama gauti licenciją arba specialų leidimą. Tokių licencijų arba specialių leidimų išdavimo sąlygos skelbiamos viešai.

²³ Šiame skirsnyje terminas „leidimas“ apima licencijas, lengvatas, leidimus, registracijas ir bet kokio kitokio pobūdžio leidimus, kurių Šalis gali reikalausti telekomunikacijų paslaugoms teikti.

3. Jei reikalaujama gauti licenciją arba leidimą:

- a) viešai skelbiami visi licencijos arba leidimo išdavimo kriterijai ir pagrįstas laikotarpis, per kurį paprastai priimamas sprendimas dėl prašymo išduoti licenciją arba leidimą;
- b) priežastys, dėl kurių licencija arba leidimas neišduodami, pareiškėjo prašymu pranešamos raštu ir
- c) pareiškėjas, pateikęs prašymą licencijai arba leidimui gauti, turi teisę pagal atitinkamus teisės aktus pateikti apeliaciją kompetentingai įstaigai, jei išduoti licenciją arba leidimą atsisakyta nepagrįstai.

188 STRAIPSNIS

Pagrindiniams teikėjams taikomos konkurencinės apsaugos priemonės

Šalys nustato arba toliau taiko atitinkamas priemones, siekdamos neleisti paslaugų teikėjams, kurie pavieniui arba kartu yra pagrindiniai teikėjai, vykdyti arba tęsti antikonkurencinę veiklą. Tokia antikonkurencinė veikla visų pirma apima:

- a) antikonkurencinį kryžminį subsidijavimą ²⁴,

²⁴ Tik ES Šaliai, arba „pelno ribojimas“.

- b) informacijos, gautos iš konkurentų, konkurencijai kenkiantį naudojimą ir
- c) techninės informacijos apie pagrindinę įrangą ir komerciškai susijusios informacijos, kuri yra būtina kitiems paslaugų teikėjams teikiant paslaugas, nepateikimą laiku.

189 STRAIPSNIS

Tinklų sujungimas ²⁵

1. Bet kuris teikėjas, turintis leidimą teikti viešąsias telekomunikacijų paslaugas, turi teisę derėtis dėl tinklų sujungimo su kitais viešųjų telekomunikacijų tinklų ir paslaugų teikėjais. Dėl tinklų sujungimo turėtų būti deramasi komercinių derybų tarp susijusių teikėjų pagrindu, nedarant poveikio reguliavimo institucijos įgaliojimams imtis priemonių pagal atitinkamus teisės aktus.
2. Teikėjai, derybų metu dėl tinklų sujungimo gaunantys informaciją iš kito teikėjo, privalo tą informaciją naudoti tik tais tikslais, kuriais ji buvo pateikta, ir visuomet užtikrinti perduotos arba saugomos informacijos konfidencialumą.

3. Tinklų sujungimas su pagrindiniu teikėju užtikrinamas bet kuriame techniškai galimame tinklo taške. Toks tinklų sujungimas vykdomas pagal atitinkamus vidaus teisės aktus:

- a) taikant nediskriminacines sąlygas (įskaitant techninius standartus ir specifikacijas) ir nediskriminacinius tarifus, ir užtikrinant ne prastesnę kokybę nei jo paties teikiamų panašių paslaugų arba nesusijusių paslaugų teikėjų jo patronuojamosioms įmonėms teikiamų arba kitoms susijusioms įmonėms teikiamų panašių paslaugų kokybę;
  - b) laiku ir tokiais sąlygomis (įskaitant techninius standartus ir specifikacijas) bei tokiais išlaidomis pagrįstais tarifais, kurie yra skaidrūs ir ekonomiškai pagrįsti; be to, tinkamai atsieti, kad paslaugų teikėjas neturėtų mokėti už tinklo komponentus ar priemones, kurie nėra būtini būsimai paslaugai teikti, ir
  - c) pagal prašymą papildomuose taškuose nei galiniai tinklo taškai, siūlomi daugumai paslaugų naudotojų, ir nustatant mokesčius, kurie atitinka papildomų įrengimų konstravimo sąnaudas.
4. Tinklų sujungimui su pagrindiniu teikėju taikomos procedūros skelbiamos viešai.
5. Remdamiesi atitinkamais teisės aktais, pagrindiniai teikėjai viešai skelbia galiojančius savo tinklų sujungimo susitarimus ar atitinkamus tinklų sujungimo pasiūlymus, arba abu.

²⁵ 3, 4 ir 5 dalys netaikomos komercinių judriojo ryšio paslaugų teikėjams ir kaimo vietovių telekomunikacijų paslaugų teikėjams. Dėl didesnio tikrumo nė viena šio straipsnio nuostata neaiškinama kaip užkertanti kelią Šaliai nustatyti šiame straipsnyje išdėstytus reikalavimus komercinių judriojo ryšio paslaugų teikėjams.

6. Paslaugos teikėjas, prašantis tinklų sujungimo su pagrindiniu teikėju, po pagrįsto viešai paskelbto laikotarpio gali kreiptis į nepriklausomą savo šalies įstaigą, kuri gali būti 186 straipsnyje nurodyta reguliavimo institucija, dėl ginčų, susijusių su tinklų sujungimo sąlygomis bei tarifais, sprendimo.

190 STRAIPSNIS

Riboti ištekliai

Bet kokios ribotų išteklių paskirstymo ir naudojimo, įskaitant dažnius, numerius ir panaudos teises, procedūros vykdomos objektyviai, laiku, skaidriai ir nediskriminuojant. Informacija apie paskirtas dažnių juostas skelbiama viešai, bet nėra reikalaujama išsamiai nurodyti specialioms vyriausybės reikmėms skirtus dažnius.

191 STRAIPSNIS

Universaliosios paslaugos

1. Kiekviena Šalis turi teisę apibrėžti, kokius universalųjų paslaugų įsipareigojimus ji nori nustatyti arba toliau taikyti.

2. Tokie įsipareigojimai patys savaime nėra laikomi konkurencijai kenkiančiais veiksmais, jei jie yra administruojami skaidriai, objektyviai ir nediskriminuojant. Tokie įsipareigojimai administruojami nedarant įtakos konkurencijai ir neapsunkinant tų universalųjų paslaugų teikimo labiau nei to reikia pagal kiekvienos Šalies nustatytus reikalavimus.

3. Visi teikėjai turėtų būti laikomi tinkamais teikti universaliąsias paslaugas. Teikėjai paskiriami taikant veiksmingą, skaidrų ir nediskriminacinį mechanizmą pagal atitinkamus teisės aktus.

4. Šalys užtikrina, kad:

- a) naudotojai galėtų susipažinti su visų fiksuotojo telefono ryšio abonentų knygomis pagal atitinkamus teisės aktus ir
- b) a punkte nurodytas paslaugas teikiančios organizacijos kitų organizacijų joms pateiktai informacijai taikytų nediskriminavimo principą.

192 STRAIPSNIS

Informacijos konfidencialumas

Kiekviena Šalis, laikydama atitinkamą savo teisės aktų, užtikrina telekomunikacijų ir susijusių duomenų srauto konfidencialumą, naudodama viešųjų telekomunikacijų tinklą ir viešai prieinamas telekomunikacijų paslaugas ir atsižvelgdama į reikalavimą, kad tokių priemonių taikymas neturi sudaryti savavališkos ar nepateisinamos diskriminacijos arba paslėptai riboti prekybą paslaugomis.

193 STRAIPSNIS

Teikėjų ginčai

Tuo atveju, jei kyla telekomunikacijų tinklų arba paslaugų teikėjų ginčas, susijęs su 188 ir 189 straipsniuose nurodytomis teisėmis ir įsipareigojimais, susijusi nacionalinė reguliavimo institucija ar kita atitinkama institucija bet kurio teikėjo prašymu ir atitinkamais teisės aktais nustatyta tvarka kuo greičiau paskelbia privalomą vykdyti ginčo sprendimą.

E SKIRSNIS

FINANSINĖS PASLAUGOS

194 STRAIPSNIS

Taikymo sritis ir terminų apibrėžtys

1. Šiame skirsnyje išdėstyti reguliavimo sistemos, taikomos visoms finansinėms paslaugoms, dėl kurių prisiimti įsipareigojimai nurodyti įsipareigojimų sąrašuose pagal šios antraštinės dalies 2, 3 ir 4 skyrius, principai.

2. Šiame skyriuje ir šios antraštinės dalies 2, 3 ir 4 skyriuose:

a) finansinė paslauga – bet kokia finansinio pobūdžio paslauga, kurią siūlo kurios nors Šalies finansinės paslaugos teikėjas. Finansinės paslaugos apima šių rūšių veiklą:

A. Draudimo ir su draudimu susijusias paslaugas:

1. tiesioginį draudimą (įskaitant bendrąjį draudimą):

a) gyvybės;

b) ne gyvybės;

2. perdraudimą ir retrocesiją;
  3. draudimo tarpininkavimą, kaip antai tarpininkavimas ir atstovavimas, ir
  4. draudimo pagalbines paslaugas, tokias kaip konsultavimas, aktuarijaus paslaugos, rizikos vertinimas ir žalos sureguliojimo paslaugos.
- B. Bankininkystės ir kitas finansines paslaugas (išskyrus draudimą):
1. indėlių ir kitų grąžintinų sumų priėmimą iš klientų;
  2. visų rūšių skolinimą, įskaitant vartojimo kreditus, hipotekines paskolas, faktoringą ir komercinių sandorių finansavimą;
  3. finansinę nuomą;
  4. visas mokėjimo ir pinigų pervedimo paslaugas, įskaitant kredito, mokėjimo ir debeto korteles, kelionės čekius ir banko vekselius;
  5. garantijas ir įsipareigojimus;
6. prekybą savo arba klientų sąskaita biržoje, užbiržinėje rinkoje ar kitur šiomis priemonėmis:
    - a) pinigų rinkos priemonėmis (čekiais, vekseliais, indėlių sertifikatais ir kt.);
    - b) užsienio valiuta;
    - c) išvestinėmis finansinėmis priemonėmis, įskaitant ateities ir pasirinkimo sandorius, bet ne vien jais;
    - d) su valiutos kursu ir palūkanų normomis susijusiomis priemonėmis, įskaitant tokius produktus kaip apsikeitimo sandoriai, išankstiniai palūkanų normos sandoriai;
    - e) perleidžiamaisiais vertybiniais popieriais;
    - f) kitomis perleidžiamosiomis priemonėmis ir finansiniu turtu, įskaitant tauriuosius metalus;
  7. dalyvavimą išleidžiant visų rūšių vertybinius popierius, įskaitant garantavimą ir tarpininkų vykdomą siūlymą (viešai ar ne viešai) ir su tokiu išleidimu susijusių paslaugų teikimą;
  8. tarpininkavimą pinigų rinkoje;

- 9. turto valdymą, kaip antai grynųjų pinigų arba vertybinių popierių valdymas, visos kolektyvinių investicijų valdymo formos, pensijų fondų valdymas, turto apsaugos, depozitoriumo ir patikos paslaugos;
  - 10. atsiskaitymo ir tarpuskaitos paslaugas, susijusias su finansiniu turtu, įskaitant su vertybiniais popieriais susijusias išvestines priemones ir kitas perleidžiamąsias priemones;
  - 11. kitų finansinių paslaugų teikėjų finansinės informacijos teikimą ir perdavimą bei finansinių duomenų tvarkymą ir susijusią programinę įrangą ir
  - 12. konsultavimo, tarpininkavimo ir kitas papildomas finansines paslaugas, susijusias su 1–11 punktuose išvardyta veikla, įskaitant kreditingumo vertinimą ir analizę, investicijų ir investicinių portfelių tyrimus bei rekomendacijas dėl jų, konsultacijas dėl įsigijimų ir įmonių pertvarkymo bei strategijos.
- b) finansinės paslaugos teikėjas – bet kuris Šalies fizinis arba juridinis asmuo, siekiantis teikti arba teikiantis finansines paslaugas. Terminas „finansinės paslaugos teikėjas“ neapima viešojo subjekto.

- c) viešasis subjektas – tai:
- i) kurios nors Šalies vyriausybė, centrinis bankas arba pinigų politiką vykdanči institucija arba Šaliai nuosavybės teise priklausanti arba kontroliuojama institucija, kurios pagrindinė veikla – atlikti vyriausybės pavestas funkcijas, arba kuri savo veikla siekia vyriausybės nustatytų tikslų, neįskaitant subjektų, kurių pagrindinė veikla – teikti finansines paslaugas komercinėmis sąlygomis, arba
  - ii) privatus subjektas, atliekantis paprastai centriniam bankui arba pinigų politiką vykdančiai institucijai pavestas funkcijas.
- d) nauja finansinė paslauga – Šalies teritorijoje neteikiama finansinė paslauga, kuri teikiama kitos Šalies teritorijoje ir kuri apima bet kokią naują finansinės paslaugos teikimo formą arba prekybą finansine priemone, kuria neprekiuojama Šalies teritorijoje.

195 STRAIPSNIS

Rizikos ribojimo išlyga

1. Kiekviena Šalis dėl rizikos ribojimo priežasčių gali nustatyti arba toliau taikyti tokias priemones:

- a) investuotojų, indėlininkų, finansų rinkos naudotojų, draudėjų arba finansinių paslaugų teikėjų patikėtinių paskyrusių asmenų apsaugą,

- b) finansinių paslaugų teikėjų saugumo, vientisumo arba finansinės atsakomybės užtikrinimą ir
  - c) Šalies finansų sistemos vientisumo ir stabilumo užtikrinimą.
2. Tais atvejais, kai tokios priemonės neatitinka šio skyriaus nuostatų, jomis negalima naudotis siekiant išvengti Šalies įsipareigojimų arba prievolių pagal šį skyrių.
3. Nė viena šio Susitarimo nuostata neaiškinama kaip reikalavimas, kad Šalis atskleistų informaciją, susijusią su atskirų klientų reikalais ir sąskaitomis, arba viešųjų subjektų turimą konfidencialią arba pagal nuosavybės teisę priklausančią informaciją.

196 STRAIPSNIS

Veiksmingas ir skaidrus reguliavimas

1. Kiekviena Šalis kuo anksčiau pristato visiems suinteresuotiesiems asmenims bet kokią bendrojo pobūdžio priemonę, kurią ji siūlo priimti, kad tokie asmenys galėtų pateikti savo pastabas dėl tos priemonės. Tokia priemonė pateikiama:
- a) paskelbiant viešai arba
  - b) kita rašytine arba elektronine forma.

2. Kiekviena Šalis suinteresuotiesiems asmenims pateikia prašymų, susijusių su finansinių paslaugų teikimu, pildymo reikalavimus.

Pareiškėjo prašymu susijusi Šalis praneša pareiškėjui apie jo prašymo nagrinėjimo eigą. Jei susijusiai Šaliai reikia gauti papildomos informacijos iš pareiškėjo, ji nedelsdama jį apie tai informuoja.

3. Kiekviena Šalis deda visas pastangas savo teritorijoje įgyvendinti ir taikyti tarptautiniu mastu priimtus finansinių paslaugų sektoriaus reguliavimo ir priežiūros ir kovos su pinigų ar kito turto plovimu, terorizmo finansavimu ir mokesčių vengimu bei slėpimu standartus.

197 STRAIPSNIS

Naujos finansinės paslaugos

1. Šalis leidžia jos teritorijoje įsisteigusiems kitos Šalies finansinių paslaugų teikėjams teikti bet kokią naują finansinę paslaugą, atsižvelgiant į pasektorius ir finansines paslaugas, dėl kurių įsipareigota jos įsipareigojimų sąrašuose ir laikantis tokiuose įsipareigojimų sąrašuose nustatytų sąlygų, ribojimų, nuostatų ir išlygų, ir jei dėl tos naujos finansinės paslaugos teikimo nereikia priimti naujo ar keisti galiojančio teisės akto.

2. Pagal 1 dalį Šalis gali nustatyti teisinę formą, kuria gali būti teikiama paslauga ir gali reikalauti leidimo teikti finansinę paslaugą. Tais atvejais, kai reikia tokio leidimo, sprendimas yra priimamas per pagrįstą laikotarpį, o atsisakyti išduoti leidimą galima tik dėl priežasčių, susijusių su rizikos ribojimu.

198 STRAIPSNIS

Duomenų tvarkymas

1. Kiekviena Šalis leidžia kitos Šalies finansinių paslaugų teikėjui į jos teritoriją ir iš tos teritorijos perduoti informaciją elektronine ar kitokia forma duomenims tvarkyti, jei finansinių paslaugų teikėjui, vykdančiam savo įprastinę veiklą, prireikia tokio duomenų tvarkymo ²⁶.
2. Kiekviena Šalis nustato arba toliau taiko atitinkamas teisės į privatumą, pagrindinių teisių ir asmenų laisvės apsaugos priemonės, ypač atsižvelgiant į asmens duomenų teikimą.

199 STRAIPSNIS

Specialios išimtys

1. Nė viena šios antraštinės dalies nuostata nėra aiškinama kaip užkertanti kelią Šaliai, įskaitant jos viešuosius subjektus, savo teritorijoje išimtinę teisę vykdyti veiklą arba teikti paslaugas, kurios sudaro senatvės pensijos sistemos arba socialinio draudimo teisinės sistemos dalį, išskyrus atvejus, kai šią veiklą gali atlikti, kaip numatyta tos Šalies nacionalinės teisės aktais, finansinių paslaugų teikėjai, konkuruodami su viešaisiais subjektais arba privačiomis institucijomis.
2. Nė viena šio Susitarimo nuostata nėra taikoma centrinio banko arba pinigų politiką vykdančios institucijos arba bet kurio kito viešojo subjekto, vykdančio pinigų ar valiutos kursų politiką, veiklai.
3. Nė viena šios antraštinės dalies nuostata neaiškinama kaip užkertanti kelią Šaliai, įskaitant jos viešuosius subjektus, savo teritorijoje išimtinę teisę vykdyti veiklą arba teikti paslaugas Šalies arba jos viešųjų subjektų vardu, su jų teikiama garantija arba naudojantis jų finansiniais ištekliais.

²⁶ Dėl didesnio tikrumo šiame straipsnyje išdėstyta prievolė netaikoma konkrečiu įsipareigojimu pagal 194 straipsnio 2 dalies a punktą.

F SKIRSNIS

TARPTAUTINĖS JŪRŲ TRANSPORTO PASLAUGOS

200 STRAIPSNIS

Taikymo sritis, terminų apibrėžtys ir principai

1. Šiame skirsnyje išdėstomi principai, taikomi tarptautinėms jūrų transporto paslaugoms, dėl kurių įsipareigota įsipareigojimų sąrašuose pagal šios antraštinės dalies 2, 3 ir 4 skyrius.
2. Šiame skirsnyje ir šios antraštinės dalies 2, 3 ir 4 skyriuose:
  - a) tarptautinis jūrų transportas – „nuo durų iki durų“ ir daugiarūšio transporto operacijos, t. y. prekių vežimas remiantis vienu bendru transporto dokumentu, naudojantis daugiau kaip viena transporto rūšimi, įskaitant vežimo jūra etapą, tad čia tarptautinių jūrų transporto paslaugų teikėjams priklauso teisė tiesiogiai kreiptis į kitų rūšių transporto paslaugų teikėjus²⁷;

- b) jūrų krovinių tvarkymo paslaugos – krovos bendrovių veikla, įskaitant terminalų operatorių veiklą, bet neįskaitant dokų darbuotojų, kurių darbas organizuojamas nepriklausomai nuo krovimo ar terminalų operatorių bendrovių, tiesioginės veiklos. Šiai kategorijai priskiriami šios veiklos organizavimas ir priežiūra:
  - i) krovinio pakrovimo į laivą arba iškrovimo iš jo;
  - ii) krovinio pritvirtinimo arba atlaisvinimo;
  - iii) krovinių priėmimo (pristatymo) ir saugojimo prieš vežimą arba po iškrovimo;
- c) muitinio įforminimo paslaugos (arba muitinės tarpininkų paslaugos) – veikla, apimanti kitos šalies vardu atliekamus muitinės formalumus, susijusius su krovinių importu, eksportu arba krovinių gabenimu, nesvarbu, ar tokios paslaugos yra pagrindinė, ar įprastinė papildoma paslaugų teikėjo veikla;
- d) konteinerių stoties ir saugyklos paslaugos – konteinerių laikymas uostų teritorijose arba sausumoje pildymo arba tuštinimo, remonto ir pateikimo išsiuntimui tikslais;

²⁷ Dėl didesnio tikrumo šios apibrėžties taikymo sritis neapima transporto paslaugų teikimo. Pagal šią apibrėžtį, vienas bendras transporto dokumentas – tai dokumentas, pagal kurį klientams leidžiama sudaryti vieną sutartį su laivybos bendrove „nuo durų iki durų“ transporto operacijai atlikti.

- e) jūrų transporto tarpininko paslaugos – agento veikla atitinkamoje geografinėje teritorijoje, susijusi su atstovavimu vienos laivybos linijos arba laivybos bendrovės ar kelių laivybos linijų arba laivybos bendrovių verslo interesams toliau nurodytais tikslais:
    - i) jūrų transporto ir susijusių paslaugų rinkodaros ir pardavimo nuo kainos nustatymo iki sąskaitos faktūros išrašymo, važtaraščių išdavimo bendrovių vardu, būtinų susijusių paslaugų pirkimo ir perpardavimo, dokumentų rengimo ir verslo informacijos teikimo;
    - ii) bendrovių vardu organizuojant laivo įplaukimą į uostą arba prireikus krovinių perėmimą;
  - f) krovinių siuntimo paslaugos – su krovinio siuntėjo vardu atliekamu krovinio siuntimo organizavimu ir stebėjimu susijusi veikla, kai perkamos transporto ir susijusios paslaugos, ruošiami dokumentai ir teikiama verslo informacija.
3. Atsižvelgiant į esamą Šalių tarptautinio jūrų transporto padėtį, kiekviena Šalis:
- a) veiksmingai taiko neribojamo tarptautinės jūrų rinkos ir prekybos prieinamumo principą komercinėmis ir nediskriminacinėmis sąlygomis ir

- b) taiko laivams, plaukiojantiems su kitos Šalies vėliava arba valdomiems kitos Šalies paslaugų teikėjų, ne mažiau palankų režimą negu savo laivams taikomas režimas, kuris apima naudojamąsi uostais, uostų infrastruktūros ir papildomų jūrų transporto paslaugų naudojimą, susijusius mokesčius ir rinkliavas, muitinės infrastruktūrą, laivo prieplaukų ir įrenginių suteikimą kroviniui pakrauti ir iškrauti ²⁸.
4. Taikydama šiuos principus kiekviena Šalis:
- a) neįtraukia krovinių pasidalijimo susitarimų į būsimus dvišalius susitarimus dėl jūrų transporto paslaugų su trečiosiomis šalimis, įskaitant sausų ir skystų piltinių krovinių vežimą ir linijinę prekybą, ir per pagrįstą laikotarpį nutraukia tokius krovinių dalijimosi susitarimus, jei jie numatyti ankstesniuose dvišaliuose susitarimuose, ir
  - b) atsižvelgdama į įsipareigojimų sąrašus pagal šios antraštinės dalies 2, 3 ir 4 skyrius, užtikrina, kad visos galiojančios ar būsimos su tarptautinėmis jūrų transporto paslaugomis susijusios priemonės būtų nediskriminacinės ir paslėptai neribotų tarptautinių jūrų transporto paslaugų.
5. Kiekviena Šalis leidžia kitos Šalies tarptautinių jūrų transporto paslaugų teikėjams jos teritorijoje įsteigti įmonę pagal 165 straipsnį.

²⁸ Šios pastraipos nuostatos susijusios tik su paslaugų prieinamumu, tačiau jomis remiantis paslaugų teikti negalima.

6. Šalys užtikrina, kad uostuose teikiamos paslaugos būtų teikiamos nediskriminacinėmis sąlygomis. Gali būti teikiamos šios paslaugos: pilotažas, pagalbos velkant paslaugos, aprūpinimas produktais, kuru ir vandeniu, šiukšlių surinkimas ir atliekų balasto šalinimas, uosto kapitono paslaugos, navigacinė pagalba, pakrantės paslaugos, būtinos laivams eksploatuoti, įskaitant aprūpinimą ryšiais, vandeniu ir elektra, skubaus remonto paslaugos, stovėjimo vietos, prieplaukos ir švartavimo paslaugos.

6 SKYRIUS

ELEKTRONINĖ PREKYBA

201 STRAIPSNIS

Tikslas ir principai

1. Šalys, pripažindamos, kad elektroninė prekyba padidina daugelio sektorių prekybos galimybes, susitaria skatinti tarpusavio elektroninės prekybos plėtrą, ypač bendradarbiaudamos su elektronine prekyba susijusiais klausimais pagal šios antraštinės dalies nuostatas.
2. Šalys sutinka, kad, siekiant elektroninės prekybos naudotojų pasitikėjimo, elektroninės prekybos plėtra turi visiškai atitikti tarptautinius duomenų apsaugos standartus.

3. Šalys susitaria netaikyti muitų elektroniniu būdu teikiamoms paslaugoms ar tiekiamoms prekėms.

202 STRAIPSNIS

Elektroninės prekybos reguliavimo aspektai

Šalys tęsia dialogą su elektronine prekyba susijusiais reguliavimo klausimais, kuris, *inter alia*, susijęs su:

- a) visuomenei išduotų elektroninių parašų sertifikatų pripažinimu ir supaprastintu tarpvalstybinio sertifikavimo paslaugų teikimu;
- b) neužsakytų elektroninių komercinių pranešimų traktavimu;
- c) elektroninės prekybos vartotojų apsauga ir
- d) visais kitais klausimais, susijusiais su elektroninės prekybos plėtra.

7 SKYRIUS

IŠIMTYS

203 STRAIPSNIS

Bendrosios išimtys

1. Atsižvelgiant į reikalavimą, kad taikant tokias priemones nebūtų ginčijamai ar nepateisinamai diskriminuojamos Šalys arba paslėptai ribojama įsisteigimo teisė arba tarpvalstybinis paslaugų teikimas, nė viena šios antraštinės dalies nuostata nėra aiškinama kaip neleidžianti kuriai nors Šaliai nustatyti ar įgyvendinti priemonių, kurios:

- a) būtinos visuomenės saugumui užtikrinti ar visuomenės dorovei apsaugoti arba viešajai tvarkai palaikyti;
- b) būtinos žmonių, gyvūnų ar augalų gyvybei ar sveikatai apsaugoti;
- c) susijusios su senkančių gamtos išteklių išsaugojimu, jei tokios priemonės yra taikomos kartu su apribojimais šalies investuotojams ar paslaugų teikimo ar vartojimo šalyje apribojimais;

- d) būtinos meninės, istorinės ar archeologinės reikšmės nacionalinėms vertybėms apsaugoti;
- e) būtinos užtikrinti, kad būtų laikomasi šios antraštinės dalies nuostatas atitinkančių įstatymų ir kitų teisės aktų, įskaitant nuostatas:
  - i) dėl apgaulės ir sukčiavimo prevencijos arba sutarčių nevykdymo padarinių šalinimo,
  - ii) dėl asmenų privatumo apsaugos tvarkant ir teikiant asmens duomenis ir asmens įrašų ir sąskaitų konfidencialumo apsaugos,
  - iii) dėl saugumo,

f) neatitinkančios šios antraštinės dalies 165 ir 171 straipsnių, jei taikant skirtingą režimą siekiama užtikrinti, kad būtų nešališkai ar veiksmingai nustatomi arba renkami tiesioginiai mokesčiai kitos Šalies ekonominei veiklai, investuotojams, paslaugoms ar paslaugų teikėjams ²⁹.

2. Šios antraštinės dalies ir atitinkamų įsipareigojimų sąrašų priedų nuostatos netaikomos Šalių socialinės apsaugos sistemoms ar veiklai, kuri kiekvienos Šalies teritorijoje, nors ir retai, yra susijusi su oficialių valdžios funkcijų vykdymu.

IV ANTRAŠTINĖ DALIS

EINAMIEJI MOKĖJIMAI IR KAPITALO JUDĖJIMAS

204 STRAIPSNIS

Tikslas ir taikymo sritis

1. Šalys siekia liberalizuoti tarpusavio einamuosius mokėjimus ir kapitalo judėjimą, remdamosi tarptautinėse finansų įstaigose priimtais įsipareigojimais ir tinkamai atsižvelgdamos į kiekvienos Šalies valiutos stabilumą.
2. Ši antraštinė dalis taikoma visiems Šalių tarpusavio einamiesiems mokėjimams ir kapitalo judėjimui.

205 STRAIPSNIS

Einamoji sąskaita

Šalys, kaip tinka, leidžia arba įgalioja vykdyti einamosios sąskaitos Šalių tarpusavio mokėjimus ir pervedimus laisvai konvertuojama valiuta ir remiantis Tarptautinio valiutos fondo steigimo sutarties straipsniais, visų pirma jos VIII straipsnio nuostatomis.

²⁹ Priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti nešališką ar veiksmingą tiesioginių mokesčių nustatymą ar surinkimą, apima priemones, kurių imasi Šalis pagal savo mokesčių sistemą, kuri:

- a) taikoma investuotojams ir paslaugų teikėjams nerezidentams, pripažįstant, kad nerezidentams taikoma mokesstinė prievolė nustatoma atsižvelgiant į apmokestinamąsias prekes, kurių kilmės teritorija yra arba kurios yra Šalies teritorijoje, arba
- b) taikoma nerezidentams, kad būtų užtikrintas mokesčių nustatymas ar surinkimas Šalies teritorijoje, arba
- c) taikoma nerezidentams arba rezidentams, kad būtų užkirstas kelias mokesčių vengimui ar slėpimui, įskaitant reikalavimų laikymosi priemones, arba
- d) taikoma paslaugų vartotojams, kuriems teikiamos paslaugos iš kitos Šalies arba kitos Šalies teritorijoje, kad būtų užtikrintas mokesčių nustatymas ar surinkimas tokiems vartotojams, iš Šalies teritorijoje esančių šaltinių, arba
- e) atskiria investuotojus ir paslaugų teikėjus, kuriems galioja pasauliniai apmokestinamiems produktams taikomi mokesčiai, nuo kitų investuotojų ir paslaugų teikėjų, atsižvelgiant į esminius jų mokesčių bazės skirtumus, arba
- f) nustato, skiria ar padalija pajamas, pelną, naudą, nuostolius, išskaitymus ar kreditą asmenims rezidentams ar filialams, arba to paties asmens susijusiems asmenims ar filialams, kad būtų apsaugota Šalies mokesčių bazė.

Šios nuostatos f dalyje ir šioje išnašoje vartojami su mokesčiais susiję terminai ar sąvokos atitinka priemonę taikančios Šalies vidaus teisėje nustatytas mokesčių apibrėžtis ir sąvokas arba tolygias ar panašias apibrėžtis ir sąvokas.

206 STRAIPSNIS

Kapitalo sąskaita

Dėl sandorių, susijusių su mokėjimų balanso kapitalo ir finansine sąskaita, nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos Šalys leidžia arba užtikrina, kai taikytina, laisvą kapitalo, susijusio su tiesioginėmis investicijomis į juridinius asmenis, įsteigtus pagal priimančiosios šalies teisės aktus, investicijomis ir kitais sandoriais, vykdomais pagal šio Susitarimo IV dalies III antraštinės dalies (Įsisteigimas, prekyba paslaugomis ir elektroninė prekyba) ³⁰ nuostatas, taip pat su šių investicijų likvidavimu ir repatriacija bei bet koku iš to gautu pelnu, judėjimą.

207 STRAIPSNIS

Apsaugos priemonės

Jei išimtinėmis aplinkybėmis kapitalo judėjimas tarp Šalių kelia arba gali kelti didelių sunkumų Šalyje vykdant valiutų kurso arba pinigų politiką, atitinkama Šalis ne ilgesniam kaip vienų metų laikotarpiui gali taikyti kapitalo judėjimo apsaugos priemones. Apsaugos priemonių taikymas gali būti pratęstas oficialiai jas pakartotinai nustatant, jei yra ypač išimtinių aplinkybių ir šis oficialus pakartotinas nustatymas Šalių iš anksto tarpusavyje suderintas ³¹.

³⁰ Siekiant didesnio tikrumo šiai antraštinei daliai taip pat taikomos šio Susitarimo V dalyje ir IV dalies III antraštinėje dalyje (Įsisteigimo teisė, prekyba paslaugomis ir elektroninė prekyba) numatytos išimty.

³¹ Norint pakartotinai nustatyti apsaugos priemones nėra prašoma Šalių leidimo.

208 STRAIPSNIS

Baigiamosios nuostatos

1. Dėl šios antraštinės dalies Šalys patvirtina teises ir prievoles, nustatytas Tarptautinio valiutos fondo ar bet kokiame kitame Europos Sąjungos valstybių narių ir CA Šalies respublikos susitarime.
2. Šalys konsultuojasi tarpusavyje siekdamas lengvinti kapitalo judėjimą tarp Šalių ir siekdamas šio Susitarimo tikslų.

V ANTRAŠTINĖ DALIS

VIEŠIEJI PIRKIMAI

209 STRAIPSNIS

Įvadas

1. Šalys pripažįsta, kad skaidriais, konkurencingais ir atvirais konkursais prisidedama prie darnaus ekonomikos vystymosi ir siekia veiksmingai, abipusiai ir laipsniškai atverti savo viešųjų pirkimų rinkas.

2. Šioje antraštinėje dalyje vartojamų terminų apibrėžtys:
- a) komercinės prekės ir paslaugos – prekės ir paslaugos, kurios paprastai parduodamos arba siūlomos parduoti komercinėje rinkoje nevyriausybiniais pirkėjams nevyriausybiniiais tikslais arba yra jų perkamos;
  - b) atitikties vertinimo procedūra – tiesiogiai ar netiesiogiai taikoma procedūra atitikčiai techninių reglamentų ar standartų atitinkamiems reikalavimams nustatyti;
  - c) statybų paslauga – paslauga, kuria siekiama įvairiais būdais atlikti civilinės inžinerijos ar pastatų statybos darbus, remiantis Jungtinių Tautų laikinojo svarbiausio produktų klasifikatoriaus 51 skyriumi;
  - d) elektroninis aukcionas – pasikartojantis procesas, vykdomas elektroninėmis priemonėmis, kuriomis tiekėjai praneša apie naujas kainas arba naujas kiekybinių ne kainomis grindžiamų pasiūlymų elementų vertes, susijusias su vertinimo kriterijais, arba ir viena, ir kita, pagal šias naujas kainas ir vertes nustatoma arba peržiūrima pasiūlymų eilės tvarka;
  - e) raštu arba raštiškai – žodžiais arba skaitmenimis pateikta informacija, kuri gali būti perskaityta, atgaminta ar vėliau perduota. Tai gali būti elektroninėmis priemonėmis perduodama ir saugoma informacija;
  - f) ribotas konkursas – viešojo pirkimo būdas, kai perkantysis subjektas susisiečia su pasirinktu (-ais) tiekėju (-ais);
  - g) tiekėjų sąrašas – sąrašas, kuriame nurodomi tiekėjai, kuriuos perkantysis subjektas laiko atitinkančiais įtraukimo į tą sąrašą sąlygas ir (arba) formalius reikalavimus, ir kuriuo jis ketina naudotis daugiau nei vieną kartą;
  - h) priemonė – perkančiojo subjekto teisės aktas, norminis teisės aktas, procedūra, administracinės gairės arba praktika, susiję su viešuoju pirkimu, kuriam taikomas šis Susitarimas;
  - i) pranešimas apie numatomą pirkimą – perkančiojo subjekto paskelbtas pranešimas, kuriuo suinteresuotieji tiekėjai raginami teikti paraiškas dalyvauti konkurse, konkurso pasiūlymus arba ir paraiškas, ir pasiūlymus, remiantis kiekvienos Šalies teisės aktais;
  - j) kompensacijos – sąlygos ar įsipareigojimai, kuriais skatinamas vietos vystymasis arba gerinamos Šalies mokėjimų balansų sąskaitos, pvz., vidaus turinio naudojimas, technologijų licencijų išdavimas, investicijos, priešpriešinė prekyba ir panašūs veiksmai arba reikalavimai;
  - k) atviras konkursas – viešojo pirkimo būdas, kai pasiūlymus gali teikti visi suinteresuotieji tiekėjai;

- l) perkantysis subjektas – subjektas, kuriam taikomi XVI priedo (Viešieji pirkimai) 1 priedėlio (Taikymas) atitinkamos Šalies A, B arba C skirsniai;
- m) reikalavimus atitinkantis tiekėjas – tiekėjas, kurį perkantysis subjektas laiko atitinkančiu dalyvavimo konkurse sąlygas;
- n) atrankinis konkursas – viešojo pirkimo būdas, kai perkantysis subjektas pasiūlymus siūlo pateikti tik dalyvavimo konkurse sąlygas atitinkantiems ar įregistruotiems tiekėjams;
- o) paslaugos – taip pat statybos paslaugos, nebent nurodyta kitaip, ir
- p) techninė specifikacija – konkurso reikalavimas, kuriame:
  - i) nustatytos išgytinų prekių ar paslaugų savybės, įskaitant kokybę, našumą, saugumą ir matmenis, arba jų gamybos ar teikimo procesai ir metodai arba
  - ii) nurodyti prekei arba paslaugai taikytini terminijos, simbolių, pakuotės, ženklavimo ar žymėjimo reikalavimai.

210 STRAIPSNIS

Taikymo sritis ir aprėptis

1. Ši antraštinė dalis taikoma visoms priemonėms, susijusioms su viešaisiais pirkimais, kuriem taikomas šis Susitarimas. Šioje antraštinėje dalyje viešasis pirkimas, kuriam taikomas šis Susitarimas, yra pirkimas viešaisiais tikslais:
  - a) prekių, paslaugų ar jų derinio:
    - i) kaip kiekvienos Šalies nurodyta atitinkamuose XVI priedo 1 priedėlio (Taikymas) skirsniuose ir
    - ii) nevykdomas komerciniais arba perpardavimo tikslais, arba nesiekiant jų naudoti prekėms gaminti ar tiekti arba paslaugoms teikti komerciniais arba perpardavimo tikslais;
  - b) vykdomas bet kokiomis sutartinėmis priemonėmis, taip pat įsigyjant, perkant išsimokėtinai ar finansine nuoma, nuomojant su galimybe išpirkti arba be jos;
  - c) kai viešojo pirkimo vertė pranešimo paskelbimo pagal 213 straipsnį dieną lygi atitinkamai ribinei vertei, kiekvienos Šalies nurodytai XVI priedo 1 priedėlyje (Taikymas);
  - d) kai viešąjį pirkimą vykdo perkantysis subjektas ir

- e) kai viešajam pirkimui ši antraštinė dalis nėra netaikoma dėl kitų priežasčių.
- 2. Išskyrus atvejus, kai nurodyta kitaip, ši antraštinė dalis netaikoma:
  - a) žemės, pastatų arba kito nekilnojamojo turto ar su juo susijusių teisių įsigijimui arba nuomai;
  - b) nesutartinams susitarimams ar bet kokios formos Šalies teikiamai paramai, įskaitant bendradarbiavimo susitarimus, dotacijas, paskolas, kapitalo investicijas, garantijas ir fiskalines paskatas, vyriausybės krašto, regiono ar vietos valdžios institucijoms teikiamas prekes ir paslaugas;
  - c) fiskalinės agentūros ar depozitoriumo paslaugų, likvidavimo ir valdymo paslaugų, skirtų reguliuojamoms finansų įstaigoms, ar pardavimo, išpirkimo ir platinimo paslaugų valdžios sektoriaus skolai padengti, įskaitant paskolas ir vyriausybės obligacijas, vekselius ir kitus vertybinius popierius, viešajam pirkimui arba įsigijimui;
  - d) valstybės tarnybos sutartims ir susijusioms užimtumo priemonėms,
  - e) viešajam pirkimui, vykdomam:
    - i) siekiant konkretaus tikslo suteikti tarptautinę paramą, įskaitant paramą vystymuisi;

- ii) laikantis tam tikros tvarkos ar sąlygos, nustatytos tarptautiniame susitarime, susijusiame su karinių pajėgų dislokavimu ar tą susitarimą pasirašiusių šalių bendru projektų įgyvendinimu;
- iii) laikantis tarptautinės organizacijos tam tikros tvarkos ar sąlygų ar gaunant finansavimą tarptautinėmis dotacijomis, paskolomis ar kita parama, jei taikytina tvarka ar sąlygos prieštarauja šiai antraštinei daliai;
- f) įsigijimams, atliktiems ypač palankiomis sąlygomis, atsirandančiomis tik labai trumpam, kai prekės išparduodamos bendrovių, kurios paprastai prekių netiekia, arba įmonėms parduodant ar perleidžiant turtą likvidavimo ar turto perdavimo valdyti administratoriams atvejais.
- 3. Kiekviena Šalis XVI priedo 1 priedėlyje (Taikymas) pateikia šią informaciją:
  - a) A skirsnyje nurodomi centrinės valdžios subjektai, kurių viešajam pirkimui taikomos šios antraštinės dalies nuostatos;
  - b) B skirsnyje nurodomi centrinei valdžiai pavaldūs subjektai, kurių viešajam pirkimui taikoma ši antraštinė dalis;
  - c) C skirsnyje nurodomi visi kiti subjektai, kurių viešajam pirkimui taikoma ši antraštinė dalis;
  - d) D skirsnyje nurodomos paslaugos, išskyrus statybų paslaugas, kurioms taikoma ši antraštinė dalis;

- e) E skirsnyje nurodomos statybų paslaugos, kurioms taikoma ši antraštinė dalis, ir
  - f) F skirsnyje pateikiamos bendrosios pastabos.
4. Šios antraštinės dalies nuostatos taip pat taikomos, jei pagal Šalies vidaus teisės aktus viešąjį pirkimą, kuriam taikomas šis Susitarimas, perkančiojo subjekto vardu gali vykdyti kiti subjektai ar asmenys.
- 5.a) Perkantieji subjektai negali ruošti, rengti ar kitaip formuoti ar skirstyti viešąjį pirkimą taip, kad būtų vengiama pagal šią antraštinę dalį nustatytų prievolių.
- b) Jei įvykdžius viešąjį pirkimą sutartys gali būti sudaromos tuo pačiu metu atskiroms viešojo pirkimo dalims, atsižvelgiama į bendrą numatomą visų tokių dalių vertę. Jei bendra dalių suma lygi atitinkamame skirsnyje nustatytam Šalies ribiniam dydžiui arba jį viršija, ši antraštinė dalis taikoma sudarant sutartis dėl tokių dalių, išskyrus dalis, kurių vertė yra mažesnė nei 80 000 EUR.
6. Nė viena šios antraštinės dalies nuostata negali būti aiškinama taip, kad bet kuri Šalis negalėtų nustatyti ar toliau taikyti priemonių, susijusių su neigaliųjų asmenų, labdaros įstaigų ar kalinių prekėmis ar paslaugomis, arba visuomenės moralei, viešajai tvarkai ar saugai, žmonių, gyvūnų ar augalų gyvybei ar sveikatai, įskaitant aplinkai, ir intelektinei nuosavybei apsaugoti būtinų priemonių.

CA Šalies respublikos turi galimybę priimti, rengti, toliau taikyti ar įgyvendinti priemones, kuriomis remiamos galimybės ar programos, skirtos viešojo pirkimo politikai, kuria būtų skatinamos jų mažumos ir MMVĮ, taip pat lengvatinėmis taisyklėmis, pvz.:

- a) nustatyti MMVĮ, registruotas kaip valstybės tiekėjai;
  - b) nustatyti kriterijus, kuriuos perkantieji subjektai galėtų taikyti esant vienodam taškų skaičiui, kad sudarytų sutartį su vidaus MMVĮ, kuri atskirai arba kaip konsorciumo dalis pateikė pasiūlymą, įvertintą taip pat, kaip kitų tiekėjų pasiūlymai.
7. Šios antraštinės dalies nuostatomis Šaliai neužkertamas kelias rengti naują viešojo pirkimo politiką, procedūras ar sutartines priemones, jei jos suderinamos su šia antraštine dalimi.

211 STRAIPSNIS

Bendrieji principai

1. Kiekviena Šalis, įskaitant jos perkančiuosius subjektus, imdama bet kokių su viešuoju pirkimu, kuriam taikomas šis Susitarimas, susijusių priemonių, kitos Šalies prekėms ir paslaugoms ir kitos Šalies tiekėjams, tiekiantiems bet kurios Šalies prekes ar paslaugas, taiko ne mažiau palankų režimą nei tas, kurį ta Šalis, įskaitant jos perkančiuosius subjektus, taiko tos Šalies vidaus prekėms, paslaugoms ir tiekėjams.

2. Įmdamasi bet kokių su viešuoju pirkimu, kuriam taikomas šis Susitarimas, susijusių priemonių, Šalis, įskaitant jos perkančiuosius subjektus:
- a) vietoje įsisteigusiam tiekėjui netaiko mažiau palankaus režimo nei kitam vietoje įsisteigusiam tiekėjui dėl to, kad jį sieja tam tikri priklausomybės ar nuosavybės santykiai su užsienio asmeniu, ir
  - b) nediskriminuoja vietoje įsisteigusio tiekėjo dėl to, kad to tiekėjo konkrečiam viešajam pirkimui siūlomos prekės arba paslaugos yra kitos Šalies prekės arba paslaugos.
3. ES Šalies tiekėjui ar paslaugų teikėjui, įsisteigusiam vienoje CA Šalies respublikoje, visose kitose CA Šalies respublikose taikomas režimas, ne mažiau palankus nei pastaroji respublika taiko savo tiekėjams ar paslaugų teikėjams, dėl bet kokios priemonės, susijusios su viešuoju pirkimu, kuriam taikomas šis Susitarimas.
- CA Šalies respublikos tiekėjui ar paslaugų teikėjui, įsisteigusiam vienoje Europos Sąjungos valstybėje narėje, visose kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse taikomas režimas, ne mažiau palankus nei pastaroji valstybė narė taiko savo tiekėjams ar paslaugų teikėjams dėl bet kokios priemonės, susijusios su viešuoju pirkimu, kuriam taikomas šis Susitarimas.

Šalis nenustato naujų reikalavimų pasiūlymą viešajam pirkimui, kuriam taikomas šis Susitarimas, norinčių teikti tiekėjų ir paslaugų teikėjų įsisteigimui vietoje ar registravimui, jei dėl tų reikalavimų kitos Šalies tiekėjai ir paslaugų teikėjai atsidurtų nepalankioje konkurencinėje padėtyje. Taikomi reikalavimai turi būti persvarstomi per dešimt metų nuo šio Susitarimo įsigaliojimo ³².

Elektroninių priemonių naudojimas

4. Vykdydamas viešąjį pirkimą, kuriam taikomas šis Susitarimas, elektroninėmis priemonėmis perkantysis subjektas:
- a) užtikrina, kad viešasis pirkimas vyktų naudojant informacinių technologijų sistemas ir programinę įrangą, įskaitant su informacijos autentiškumo patvirtinimu bei šifravimu susijusias sistemas, kurios yra visuotinai prieinamos ir sąveikauja su kitomis visuotinai prieinamomis informacinių technologijų sistemomis ir programine įranga ir
  - b) naudoja priemones, kuriomis užtikrinamas dalyvavimo paraiškų ir pasiūlymų vientisumas, taip pat nustatomas jų gavimo laikas ir užkertamas kelias neleistinai prieigai prie jų.

³² Siekiant didesnio tikrumo, šio straipsnio nuostatos neturi įtakos prekybai paslaugomis, kuriai taikoma III antraštinė dalis (įsisteigimo teisė, prekyba paslaugomis ir elektroninė prekyba) ir jos priedai dėl įsipareigojimų dėl įsisteigimo teisės sąrašų, įsipareigojimų dėl tarpvalstybinio paslaugų teikimo sąrašų, išlygų dėl ES Šalies pagrindinio personalo ir absolventų stažuotojų, CA Šalies respublikų įsipareigojimų dėl verslo paslaugų pardavėjų sąrašų ir CA Šalies respublikų įsipareigojimų dėl pagrindinio personalo ir absolventų stažuotojų sąrašų.

5. Perkantysis subjektas viešąjį pirkimą, kuriam taikomas šis Susitarimas, vykdo skaidriai ir nešališkai, kad būtų vengiama interesų konflikto ir korupcijos bei laikomasi šios antraštinės dalies, taikydama atviro, atrankinio ir riboto konkurso metodus. Be to, Šalys nustato arba toliau taiko sankcijas, kuriomis baudžiama už korupciją.

Kilmės taisyklės

6. Vykdydama viešąjį pirkimą, kuriam taikomas šis Susitarimas, nė viena Šalis negali iš kitos Šalies importuotoms arba kitos Šalies tiekiamoms prekėms ar teikiamoms paslaugoms taikyti kitokių kilmės taisyklių nei tos, kurios tuo pačiu metu vykdant įprastą prekybą taikomos tokioms pat iš tos pačios Šalies importuojamoms ar tiekiamoms prekėms arba teikiamoms paslaugoms.

Kompensacijos

7. Laikydamosi šios antraštinės dalies ar su ja susijusių priedų išimčių nė viena Šalis neprašo nustatyti, nenustato ir netaiko kompensacijų ir į jas neatsižvelgia.

Informacijos apie viešąjį pirkimą skelbimas

1. Kiekviena Šalis:
  - a) nedelsdama skelbia bet kokius bendro taikymo teisės aktus, taisykles, bendro taikymo teismų ar administracinius nutarimus, standartines sutarčių nuostatas, nurodytas teisės aktuose ar taisyklėse ir kurių nuorodos įtrauktos į pranešimus ir konkurso dokumentus bei procedūras, susijusias su viešuoju pirkimu, kuriam taikomas šis Susitarimas, ir jų pakeitimus oficialiai paskirtoje, plačiai platinamoje ir nuolat viešai prieinamoje elektroninėje ar spausdintinėje priemonėje;
  - b) jei bet kuri Šalis prašo, pateikia papildomos informacijos apie tokių nuostatų taikymą;
  - c) XVI priedo 2 priedėlyje (Informacijos apie viešuosius pirkimus skelbimo priemonės) išvardija elektronines ar spausdintines priemones, kuriuose Šalis skelbia a punkte apibūdintą informaciją, ir
  - d) XVI priedo 3 priedėlyje (Pranešimų skelbimo priemonės) išvardija priemones, kuriose Šalis skelbia pagal 213 straipsnį, 215 straipsnio 4 dalį ir 223 straipsnio 2 dalį reikalaujamus pranešimus.

2. CA Šalis imasi visų pagrįstų pastangų, kad regionų lygmeniu parengtų vieną prieigos tašką. ES Šalis teikia techninę ir finansinę pagalbą, kad šis vienas prieigos taškas būtų parengtas, įsteigtas ir naudojamas. Šis bendradarbiavimas aptariamasis šio Susitarimo III dalies VI antraštinėje dalyje (Ekonomikos ir prekybos raida). Ši nuostata įgyvendinama su sąlyga, kad Centrinės Amerikos lygmeniu bus iniciatyva dėl techninės ir finansinės paramos vienam prieigos taškui rengti, steigti ir taikyti.

3. Kiekviena Šalis nedelsdama praneša kitai Šaliai apie bet kokius Šalies informacijos XVI priedo 2 priedėlyje (Informacijos apie viešuosius pirkimus skelbimo priemonės) arba 3 priedėlyje (Pranešimų skelbimo priemonės) pakeitimus.

213 STRAIPSNIS

Pranešimų skelbimas

Pranešimas apie numatomą viešąjį pirkimą

1. Dėl kiekvieno viešojo pirkimo, kuriam taikomas šis Susitarimas, išskyrus esant 220 straipsnyje nurodytoms aplinkybėms, perkantysis subjektas XVI priedo 3 priedėlyje (Pranešimų skelbimo priemonės) nurodytoje priemonėje paskelbia pranešimą apie numatomą viešąjį pirkimą. Kiekviename pranešime pateikiama informacija, nustatyta XVI priedo 4 priedėlyje (Pranešimas apie numatomą viešąjį pirkimą). Šie pranešimai yra prieinami elektroninėmis priemonėmis per vieną prieigos tašką regioniniu lygiu, jei ir kai toks yra, ir yra nemokami.

Pranešimas apie planuojamą viešąjį pirkimą

2. Perkantieji subjektai raginami kiekvienais metais kuo anksčiau paskelbti pranešimą apie planuojamus viešuosius pirkimus (toliau – pranešimas apie planuojamą viešąjį pirkimą). Pranešime nurodomas viešųjų pirkimų dalykas ir apytikslė pranešimo apie numatomą viešąjį pirkimą paskelbimo arba viešojo pirkimo vykdymo data.

3. Jei vidaus teisės aktuose taip nustatyta, perkantysis subjektas pranešimą apie planuojamą viešąjį pirkimą gali naudoti kaip pranešimą apie numatomą viešąjį pirkimą, jeigu jame pateikiama kuo daugiau informacijos, nurodytos 4 priedelyje (Pranešimas apie numatomą viešąjį pirkimą), ir pareiškimas, kad suinteresuotieji tiekėjai perkančiajam subjektui turi pranešti apie savo susidomėjimą viešuoju pirkimu.

214 STRAIPSNIS

Dalyvavimo sąlygos

1. Perkantysis subjektas taiko tik tas dalyvavimo viešajame pirkime sąlygas, kurios būtinos siekiant užtikrinti, kad tiekėjas turėtų pakankamų teisinių ir finansinių išteklių ir komercinių bei techninių galimybių su atitinkamu viešuoju pirkimu susijusiems išpareigojimams įvykdyti.

2. Vertindamas, ar tiekėjas atitinka dalyvavimo sąlygas, perkantysis subjektas įvertina tiekėjo finansines, komercines ir technines galimybes, remdamasi to tiekėjo verslo veikla perkančiojo subjekto Šalies teritorijoje ir už jos ribų, ir negali nustatyti sąlygos, kad viešajame pirkime gali dalyvauti tik tiekėjas, kuris jau buvo sudaręs su tos Šalies perkančiuoju subjektu vieną ar kelias sutartis, ar kad tiekėjas turi turėti darbo tos Šalies teritorijoje patirties.

3. Atlikdamas šį vertinimą, perkantysis subjektas atsižvelgia į sąlygas, kurias jis iš anksto nurodė pranešimuose arba konkurso dokumentuose.

4. Perkantysis subjektas gali pašalinti tiekėją iš konkurso dėl bankroto, melagingų deklaracijų, didelių trūkumų vykdant esminius reikalavimus ar prievolės pagal ankstesnę (-es) sutartį (-is), nuosprendžių dėl nusikaltimų arba kitų teismo sprendimų dėl sunkių deliktų, profesinių nusižengimų, vengimo mokėti mokesčius ar panašių priežasčių.

Kiekviena Šalis gali nustatyti arba toliau taikyti procedūras, kuriomis tiekėjai neribotam ar ribotam laikui skelbiami netinkamais dalyvauti Šalies viešuosiuose pirkimuose, Šaliai nustačius, kad tie tiekėjai sukčiavo ar vykdė kitokią neteisėtą veiklą, susijusią su viešuoju pirkimu. Kitai Šaliai paprašius Šalis kiek įmanoma išsamiau nurodo tiekėjus, laikomus netinkamais pagal minėtas procedūras ir, jei tinka, keičiasi informacija apie tuos tiekėjus, sukčiavimą ar neteisėtus veiksmus.

5. Perkantysis subjektas gali prašyti konkurso dalyvio pasiūlyme nurodyti, ar jis ketina dalį sutarties perleisti kaip subrangą trečiosioms šalims, ir nurodyti siūlomus subrangovus. Toks nurodymas nedaro poveikio pagrindinio ekonominės veiklos vykdytojo atsakomybei.

215 STRAIPSNIS

Tiekėjų tinkamumas arba registravimas.

Atrankinis konkursas

1. Jeigu perkantysis subjektas ketina rengti atrankinį konkursą, jis:
  - a) pranešime apie numatomą viešąjį pirkimą pateikia bent XVI priedo 4 priedėlio (Pranešimas apie numatomą viešąjį pirkimą) 1 dalyje nurodytą informaciją ir paragina tiekėjus pateikti prašymą dalyvauti ir
  - b) iki konkurso laikotarpio pradžios pateikia reikalavimus atitinkantiems arba užsiregistravusiems tiekėjams bent XVI priedo 4 priedėlio (Pranešimas apie numatomą viešąjį pirkimą) 2 dalyje nurodytą informaciją.
2. Perkantysis subjektas reikalavimus atitinkančiais tiekėjais pripažįsta visus vietos tiekėjus ir visus kitos Šalies tiekėjus, atitinkančius dalyvavimo konkrečiame viešajame pirkime sąlygas, nebent perkantysis subjektas pranešime apie numatomą viešąjį pirkimą nustato ribotą tiekėjų, kuriems bus leista dalyvauti konkurse, skaičių ir kriterijus, pagal kuriuos atrenkamas ribotas tiekėjų skaičius.

3. Jeigu konkurso dokumentai nėra skelbiami viešai nuo 1 dalyje nurodyto pranešimo paskelbimo dienos, perkantysis subjektas užtikrina, kad visi pagal 2 dalį atrinkti reikalavimus atitinkantys tiekėjai tuos dokumentus gautų vienu metu.

Tiekėjų sąrašas

4. Perkantysis subjektas gali toliau naudoti tiekėjų sąrašą su sąlyga, kad kiekvienais metais skelbiamas kvietimas suinteresuotiesiems tiekėjams teikti prašymus įtraukti juos į sąrašą, o kai kvietimas skelbiamas elektroninėmis priemonėmis, jis yra nuolatos prieinamas atitinkamoje priemonėje, nurodytoje XVI priedo 3 priedėlyje (Pranešimų skelbimo priemonės) pateiktame sąraše. Tokiame pranešime pateikiama XVI priedo 5 priedėlyje (Suinteresuotųjų tiekėjų kvietimas teikti paraiškas įtraukti į tiekėjų sąrašą) nurodyta informacija.
5. Neatsižvelgiant į 4 dalį, jei tiekėjų sąrašas galioja trejus metus arba trumpiau, perkantysis subjektas toje dalyje nurodytą pranešimą gali paskelbti tik vieną kartą sąrašo galiojimo termino pradžioje, su sąlyga, kad tame pranešime yra nustatytas sąrašo galiojimo terminas ir kad daugiau pranešimų nebus skelbiama.
6. Perkantysis subjektas leidžia tiekėjams bet kuriuo metu teikti prašymus įtraukti juos į tiekėjų sąrašą ir per pagrįstai trumpą laikotarpį įtraukia į sąrašą visus atitinkamus reikalavimus atitinkančius tiekėjus.

7. Jei taip nustatyta Šalies teisės aktuose, perkantysis subjektas gali skelbti pranešimą, raginantį tiekėjus teikti prašymus įtraukti juos į tiekėjų sąrašą, kaip numatomo viešojo pirkimo pranešimą, jei:

- a) pranešimas skelbiamas laikantis 4 dalies ir jame pateikiama informacija, reikalaujama pagal 5 priedėlį (Suinteresuotųjų tiekėjų kvietimas teikti paraiškas įtraukti į tiekėjų sąrašą), taip pat kuo išsamesnė turima informacija, reikalaujama pagal XVI priedo 4 priedėlį (Pranešimas apie numatomą viešąjį pirkimą), ir pareiškimas, kad šis pranešimas yra pranešimas apie numatomą viešąjį pirkimą;
  - b) perkantysis subjektas nedelsdamas pateikia susidomėjimą dalyvauti rengiamame viešajame pirkime išreiškusiems tiekėjams tiek informacijos, kad jie galėtų įvertinti savo susidomėjimą viešuoju pirkimu, įskaitant visą kitą turimą informaciją, reikalaujamą pagal XVI priedo 4 priedėlį (Pranešimas apie numatomą viešąjį pirkimą), ir
  - c) pagal 6 dalį prašymą įtraukti į tiekėjų sąrašą pateikęs tiekėjas gali dalyvauti atitinkamo viešojo pirkimo konkurse, jei perkantysis subjektas turi pakankamai laiko išnagrinėti, ar tas tiekėjas tenkina dalyvavimo sąlygas.
8. Perkantysis subjektas nedelsdamas praneša tiekėjui, pateikusiam prašymą dalyvauti viešajame pirkime ar įtraukti jį į rezervų sąrašą, apie savo sprendimą dėl prašymo.

9. Kai perkantysis subjektas atmeta tiekėjo prašymą laikyti jį atitinkančiu reikalavimus arba įtraukti jį į tiekėjų sąrašą, daugiau nebelaiko tiekėjo atitinkančiu reikalavimus arba pašalina jį iš tiekėjų sąrašo, jis apie tai nedelsdamas praneša tiekėjui ir, tiekėjui paprašius, raštu pagrindžia savo sprendimą.

10. XVI priedo 1 priedėlio (Taikymas) F skirsnyje (Bendrosios pastabos) Šalys nurodo, kuriems subjektams leidžiama naudoti tiekėjų sąrašus.

216 STRAIPSNIS

Techninės specifikacijos

1. Perkantysis subjektas nerengia, nepriima arba netaiko jokių techninių specifikacijų arba nenurodo taikyti jokių atitikties vertinimo procedūrų, kuriomis būtų siekiama nustatyti nereikalingas tarptautinės prekybos kliūtis arba kuriomis tokios kliūtys būtų nustatomos.

2. Nustatydamas perkamų prekių ar paslaugų technines specifikacijas perkantysis subjektas prirėkus:

- a) nustato technines specifikacijas, kuriose daugiau reikšmės teikiama rezultato ir funkciniais reikalavimams, o ne dizaino ar aprašomosioms savybėms ir

- b) pagrindžia technines specifikacijas tarptautiniais standartais tais atvejais, kai jie yra; kitais atvejais jos rengiamos remiantis nacionaliniais techniniais reglamentais, pripažintais nacionaliniais standartais arba statybos standartais.

3. Jeigu techninėse specifikacijose pateikiamos dizaino arba aprašomosios savybės, perkantysis subjektas prirėkęs nurodo, kad jis nagrinės pasiūlymus dėl lygiavertčių prekių ar paslaugų, kurios akivaizdžiai atitinka viešojo pirkimo reikalavimus, į konkurso dokumentus įtraukdamas žodžius „arba lygiaverttis“.

4. Perkantysis subjektas netaiko techninių specifikacijų, pagal kurias nustatomi reikalavimai ar pateikiamos nuorodos, susijusios su konkrečiu prekių ženklu ar pavadinimu, patentu, autorių teisėmis, dizainu ar tipu, konkrečia kilme, gamintoju ar tiekėju, nebent nebūtų jokio kito būdo tiksliai ar suprantamai apibūdinti viešojo pirkimo reikalavimų ir jeigu tokiais atvejais jis konkurso dokumentuose įrašo žodžius „arba lygiaverttis“.

5. Perkantysis subjektas neprašo ir nepriima konsultacijų, kuriomis būtų galima pasinaudoti rengiant ar priimant konkrečius viešojo pirkimo technines specifikacijas, iš asmens, galinčio turėti su tuo pirkimu susijusių komercinių interesų, jei tai užkirstų kelią konkurencijai.

6. Siekiant didesnio tikrumo, šiuo straipsniu perkančiajam subjektui netrukdoma rengti, priimti arba taikyti technines specifikacijas, kuriomis skatinama tausoti gamtos išteklius arba saugoti aplinką.

217 STRAIPSNIS

Konkurso dokumentai

1. Perkantysis subjektas tiekėjams pateikia konkurso dokumentus su visa reikalinga informacija, kad tiekėjai galėtų parengti ir pateikti tinkamus pasiūlymus. Nebent pranešime apie numatomą viešąjį pirkimą nurodyta kitaip, tokiuose dokumentuose išsamiai apibūdinami XVI priedo 8 priedėlyje (Konkurso dokumentai) nustatyti dalykai.

2. Pateikęs prašymą perkantysis subjektas nedelsdamas pateikia konkurso dokumentus visiems viešajame pirkime dalyvaujantiems tiekėjams ir atsako į pagrįstus viešajame pirkime dalyvaujančio tiekėjo prašymus pateikti informacijos, jei tokia informacija šio viešojo pirkimo atveju tiekėjui nesuteikiama konkurencinio pranašumo ir jei toks prašymas pateiktas per atitinkamą laikotarpį.

3. Jeigu viešojo pirkimo metu perkantysis subjektas iš dalies arba visai pakeičia pranešime apie numatomą viešąjį pirkimą arba viešajame pirkime dalyvaujantiems tiekėjams pateiktuose konkurso dokumentuose nurodytus kriterijus arba reikalavimus, jis apie visus tokius pakeitimus praneša raštu:

- a) visiems tiekėjams, kurie informacijos keitimo metu dalyvauja viešajame pirkime, jeigu jie žinomi, ir visais kitais atvejais, tokiu pat būdu, kuriuo buvo pranešta pirminė informacija, ir
- b) palikdamas, jeigu reikia, pakankamai laiko tiekėjams pakeisti ir iš naujo pateikti iš dalies pakeistus pasiūlymus.

218 STRAIPSNIS

Laikotarpiai

Perkantysis subjektas, atsižvelgdamas į savo poreikius, suteikia tiekėjams pakankamai laiko parengti ir pateikti prašymus dalyvauti viešajame pirkime ir tinkamus pasiūlymus, taip pat atsižvelgdamas į viešojo pirkimo pobūdį ir sudėtingumą, numatomą subrangos sutarčių mastą ir laiką pasiūlymams perduoti iš užsienio šalių, taip pat tam tikrų tos pačios šalies vietų tais atvejais, kai elektroninės priemonės nėra naudojamos. Tokie laikotarpiai, taip pat jų pratęsimai, nustatomi vienodi visiems suinteresuotiesiems ar dalyvaujantiems tiekėjams. Taikytini laikotarpiai nustatyti XVI priedo 6 priedėlyje (Laikotarpiai).

219 STRAIPSNIS

Derybos

1. Kiekviena Šalis savo perkantiesiems subjektams toliau išvardytais atvejais gali numatyti galimybę vykdyti viešuosius pirkimus rengiant derybas:
  - a) tų viešųjų pirkimų atveju, kai apie ketinimą rengti tokias derybas jie nurodė pranešime apie numatomą viešąjį pirkimą, arba

- b) kai atlikus vertinimą paaiškėja, kad pagal konkrečius vertinimo kriterijus, nustatytus pranešimuose arba konkurso dokumentuose, nėra kokio nors akivaizdžiai pranašiausio pasiūlymo.

2. Perkantysis subjektas:

- a) užtikrina, kad derybose dalyvaujantys tiekėjai būtų atmetami vadovaujantis pranešimuose arba konkurso dokumentuose nustatytais kriterijais ir
  - b) pasibaigus deryboms visiems likusiems tiekėjams nustato bendrą terminą naujiems ar pakeistiems pasiūlymams pateikti.

220 STRAIPSNIS

Ribotų konkursų ar kitų lygiaverčių konkursų procedūrų taikymas

1. Su sąlyga, kad konkurso tvarka netaikoma taip, kad būtų vengiama konkurencijos ar apsaugomi šalies tiekėjai, perkantysis subjektas gali sudaryti sutartis pagal ribotų konkursų arba kitų lygiaverčių konkursų procedūras, esant šioms aplinkybėms:
  - a) jei:
    - i) nepateikta nė vieno pasiūlymo arba nė vienas tiekėjas nepateikė prašymo dalyvauti viešajame pirkime,

- ii) nepateikta nė vieno pasiūlymo, atitinkančio esminius konkurso dokumentuose nustatytus reikalavimus,
  - iii) nė vienas tiekėjas neatitiko dalyvavimo sąlygų arba
  - iv) pateikti pasiūlymai buvo suderinti,
- su sąlyga, kad konkurso dokumentuose nustatyti reikalavimai nėra iš esmės pakeisti;
- b) jei viešasis pirkimas susijęs su meno kūriniu ar dėl išimtinių intelektinės nuosavybės teisių, kaip antai patentų ar autorių teisių, apsaugos arba pagal nuosavybės teisę priklausančios informacijos ar dėl to, kad nėra konkurencijos dėl techninių priežasčių, prekes gali tiekti arba paslaugas teikti tik konkretus tiekėjas ir nėra tinkamų alternatyvų ar pakaitalų;
  - c) jeigu pirminis tiekėjas tiekia papildomas prekes ir paslaugas, kurios nebuvo įtrauktos į pirminį viešąjį pirkimą, kai pakeisti tokių prekių tiekėjo ar paslaugų teikėjo negalima:
    - i) dėl ekonominių ar techninių priežasčių, pvz., dėl pakeičiamumo arba sąveikos su esama įranga, programine įranga, paslaugomis arba įrenginiais, įsigytais per pirminį viešąjį pirkimą, reikalavimų ir
    - ii) nes jas pakeitus perkančiajam subjektui kiltų didelių nepatogumų arba dėl to labai padidėtų jo išlaidos;

- d) kai prekės įsigytos žaliavų rinkoje;
- e) jeigu perkantysis subjektas įsigyja prototipus ar pirmąjį gaminį arba paslaugą, kurie buvo pagaminti perkančiojo subjekto prašymu vykdant ar rengiantis vykdyti konkrečią tyrimų, bandymų, studijų ar kūrimo sutartį. Jei tokios sutartys įvykdytos, tolesniems prekių ar paslaugų viešiesiems pirkimams taikoma ši antraštinė dalis;
- f) kai dėl nenumatytų aplinkybių sutartyje numatytoms statybos paslaugoms suteikti prireikia papildomų statybos paslaugų, kurios nebuvo numatytos pirminėje sutartyje, tačiau atitiko pirminiuose konkurso dokumentuose nustatytus tikslus. Tačiau bendra papildomų paslaugų teikimo sutarčių vertė negali viršyti penkiasdešimt procentų pirminės sutarties sumos;
- g) jeigu tai tikrai būtina, kai dėl itin didelės skubos dėl įvykių, kurių perkantysis subjektas negalėjo numatyti, prekės arba paslaugos negalėtų būti įsigytos laiku atviro konkurso tvarka ir taikant atviro konkurso tvarką būtų padaryta didelė žala perkančiajam subjektui, subjekto įsipareigojimams pagal programas arba Šaliai;
- h) jeigu sutartis sudaroma su projektavimo konkurso nugalėtoju, su sąlyga, kad konkursas surengtas laikantis šios antraštinės dalies principų, o jo dalyvius vertina nepriklausoma komisija, siekdama sudaryti projektavimo sutartį su nugalėtoju, arba

- i) kiekvienos Šalies XVI priedo I priedėlio (Taikymas) F skirsnys (Bendrosios pastabos) nurodytais atvejais.

2. Perkantysis subjektas saugo įrašus ar rengia raštiškas ataskaitas, kuriose konkrečiai pagrindžiamos visos pagal 1 dalį sudarytos sutartys.

221 STRAIPSNIS

Elektroniniai aukcionai

Jeigu perkantysis subjektas ketina vykdyti viešąjį pirkimą, kuriam taikomas šis Susitarimas, elektroninio aukciono būdu, prieš prasidedant elektroniniam aukcionui jis kiekvienam dalyviui nurodo:

- a) automatinį vertinimo metodą, įskaitant matematinę formulę, kuriuo grindžiami konkurso dokumentuose nurodyti vertinimo kriterijai, kurie bus naudojami aukciono metu automatiškai nustatant arba peržiūrint pasiūlymų eilės tvarką;
- b) bet kokio jo pirminio pasiūlymo elementų vertinimo rezultatus, kai sutartis turi būti sudaryta atsižvelgiant į naudingiausią pasiūlymą, ir
- c) visą kitą su aukciono vykdymu susijusią informaciją.

222 STRAIPSNIS

Pasiūlymų nagrinėjimas ir sutarčių sudarymas

- 1. Perkantysis subjektas visus pasiūlymus gauna, vokus su jais atplėšia ir juos nagrinėja taikydamas procedūras, kuriomis užtikrinamas sąžiningas ir nešališkas viešojo pirkimo procesas ir pasiūlymų konfidencialumas.
- 2. Norint, kad būtų svarstoma galimybė sudaryti sutartį dėl pasiūlymo, pasiūlymas pateikiamas raštu ir vokų atplėšimo metu atitinka esminius konkurso dokumentuose ir, jei taikytina, pranešimuose nustatytus reikalavimus, ir yra gautas iš dalyvavimo viešajame pirkime reikalavimus atitinkančio tiekėjo.
- 3. Išskyrus tuos atvejus, kai perkantysis subjektas, atsižvelgdamas į visuomenės interesus, nusprendžia nesudaryti sutarties, sutartis sudaroma su tiekėju, kuris, perkančiojo subjekto nuomone, gali įvykdyti sutarties sąlygas ir, vertinant tik pagal pranešimuose ir konkurso dokumentuose nustatytus kriterijus, pateikė naudingiausią pasiūlymą arba, jeigu vienintelis kriterijus – kaina, pasiūlė mažiausią kainą.
- 4. Jeigu perkančiajam subjektui pateikiamas pasiūlymas, kuriame siūloma kaina yra kur kas mažesnė negu kituose pasiūlymuose pasiūlytos kainos, jis gali patikrinti, ar tiekėjas atitinka dalyvavimo sąlygas ir ar jis gali įvykdyti sutarties sąlygas.

223 STRAIPSNIS

Viešojo pirkimo informacijos skaidrumas

1. Perkantysis subjektas nedelsdamas, o paprašius – raštu, informuoja viešajame pirkime dalyvaujančius tiekėjus apie savo sprendimus dėl sutarčių sudarymo. Atsižvelgdamas į 224 straipsnio 2 ir 3 dalis perkantysis subjektas, paprašius konkurso nelaimėjusiam tiekėjui paaiškina, kodėl jo pasiūlymas nebuvo pasirinktas, ir nurodo atitinkamus laimėjusio tiekėjo pasiūlymo pranašumus.
2. Kuo anksčiau po kiekvienos sutarties, kuriai taikoma ši antraštinė dalis, sudarymo perkantysis subjektas, laikydamasis kiekvienos Šalies teisės aktuose nustatytų terminų, paskelbia pranešimą tinkamoje spausdintinėje ar elektroninėje priemonėje, nurodytoje XVI priedo 3 priedėlyje (Pranešimų skelbimo priemonės). Jeigu naudojama tik elektroninė priemonė, informacija skelbiama pakankamai ilgai, kad su ja būtų galima susipažinti. Pranešime pateikiama bent XVI priedo 7 priedėlyje (Skelbimai apie sutarties sudarymą) nustatyta informacija.

224 STRAIPSNIS

Informacijos atskleidimas

1. Kitai Šaliai paprašius, kiekviena Šalis nedelsdama pateikia visą informaciją, kurios reikia norint pagrįsti viešąjį pirkimą, kuriam taikomas šis Susitarimas, ir nustatyti, ar jis buvo vykdomas laikantis šios antraštinės dalies taisyklių. Tais atvejais, kai atskleidus šią informaciją būtų pakenkta konkurencijai būsimuosiuose konkursuose, informaciją gavusi Šalis jos neatskleidžia jokiems tiekėjams, išskyrus atvejus, kai su informaciją pateikusia Šalimi buvo tartasi ir ji sutiko.
2. Neatsižvelgdamos į kitas šios antraštinės dalies nuostatas, Šalys, įskaitant jų perkančiuosius subjektus, tiekėjams neteikia informacijos, kuri gali pakenkti sąžiningai tiekėjų konkurencijai.
3. Šios antraštinės dalies nuostatomis nereikalaujama, kad Šalys, įskaitant jų perkančiuosius subjektus, valdžios institucijas ir nagrinėjančias institucijas, pateiktą konfidencialią informaciją, kurią atskleidus būtų trukdoma teisėtškai ir sąžiningai tiekėjų konkurencijai, būtų pažeidžiami teisėti konkrečių asmenų komerciniai interesai, taip pat intelektinės nuosavybės apsaugos srityje, arba visuomenės interesai.

Vidaus skundų nagrinėjimo procedūros

1. Kiekviena Šalis laiku nustato arba taiko veiksmingą, skaidrią ir nediskriminuojančią administracinio arba teismo nagrinėjimo procedūrą, pagal kurią tiekėjas, kuris yra arba buvo pareiškęs susidomėjimą konkursu, kuriam taikomas šis Susitarimas, galėtų pateikti prieštaravimus dėl Šalies ir jos subjektų prievolių pagal šią antraštinę dalį. Visiems prieštaravimams taikomos procedūrinės taisyklės nustatomos raštu ir yra visuotinai prieinamos.
2. Kiekviena Šalis vidaus teisės aktuose gali numatyti, kad tiekėjui pateikus su viešuoju pirkimu, kuriam taikomas šis Susitarimas, susijusį prieštaravimą, Šalis skatina savo perkantįjį subjektą ir tiekėją skundą spręsti konsultuojantis. Perkantysis subjektas nešališkai ir laiku apsvarsto gautus skundus taip, kad tiekėjui nesutrukdytų dalyvauti vykstančiame arba ateityje vyksiančiuose viešuosiuose pirkimuose, arba nebūtų pažeista jo teisė administracinio arba teismo nagrinėjimo tvarka siekti, kad būtų pritaikytos teisių gynimo priemonės.
3. Tiekėjams suteikiamas pakankamas, ne trumpesnis kaip dešimties dienų laikotarpis prieštaravimui parengti ir pateikti, skaičiuojamas nuo tada, kai tiekėjas sužinojo arba pagrįstai turėjo sužinoti aplinkybes, dėl kurių prieštaraujama.

4. Kiekviena Šalis įsteigia arba paskiria bent vieną nešališką administracinę ar teisminę instituciją, nepriklausomą nuo jų perkančiųjų subjektų, kuri priimtų ir nagrinėtų tiekėjų prieštaravimus dėl viešųjų pirkimų, kuriems taikomas šis Susitarimas.

5. Jeigu prieštaravimą pirmiausia nagrinėja kita institucija nei nurodyta 4 dalyje, Šalis užtikrina, kad tiekėjas pirminį sprendimą galėtų apskųsti nešališkai administracinei arba teisminei institucijai, nepriklausomai nuo perkančiojo subjekto, dėl kurio vykdomo viešojo pirkimo pateiktas prieštaravimas. Jei nagrinėjančioji įstaiga nėra teismas, jos sprendimai gali būti nagrinėjami teisme arba ji taiko procedūrinę garantijas, pagal kurias:

- a) perkantysis subjektas pateikia raštišką atsakymą dėl prieštaravimo ir nagrinėjančiajai įstaigai atskleidžia visus susijusius dokumentus;
- b) procedūros dalyviai (toliau – dalyviai) turi teisę būti išklausyti prieš nagrinėjančiajai įstaigai priimant sprendimą dėl prieštaravimo;
- c) dalyviai turi teisę būti atstovaujami ir lydimi;
- d) dalyviai gali dalyvauti visose procedūrose ir
- e) su tiekėjų prieštaravimais susiję sprendimai arba rekomendacijos per pagrįstą laiką pateikiami raštu, paaiškinant kiekvieno sprendimo arba rekomendacijos pagrindą.

6. Kiekviena Šalis priima arba toliau taiko procedūras, kuriomis:
- a) numatomos skubios laikinosios priemonės, kuriomis išsaugoma tiekėjo galimybė dalyvauti viešajame pirkime. Dėl tokių laikinųjų priemonių gali būti sustabdytas viešojo pirkimo procesas. Pagal procedūras gali būti numatyta, kad priimant sprendimą dėl tokių priemonių taikymo gali būti atsižvelgiama į svarbias neigiamas pasekmes atitinkamiems interesams, taip pat ir visuomenės. Pagrįsta priežastis netaikyti priemonių išdėstoma raštu ir
  - b) nustatomi taisomieji veiksmai arba kompensacijos dėl patirtų nuostolių ar žalos, remiantis kiekvienos Šalies teisės aktais, jei nagrinėjančioji įstaiga nustato, kad būta pažeidimo ar netaikytos priemonės, kaip nustatyta 1 dalyje.

226 STRAIPSNIS

Aprėpties pakeitimai ir taisymai

1. ES Šalis aprėpties pakeitimus ir taisymus aptaria per dvišales derybas su atitinkama kiekviena CA Šalies respublika. Atitinkamai, kiekviena CA Šalies respublika aprėpties pakeitimus ir taisymus aptaria per dvišales derybas su ES Šalimi.

Šalis, ketinanti pakeisti viešojo pirkimo, kuriam taikoma ši antraštinė dalis, aprėptį:

- a) raštu praneša kitai susijusiai Šaliai ar Šalims ir
  - b) pranešime nurodo tinkamas kompensacines priemones, kurias kita Šalis turėtų taikyti, norėdama išlaikyti su ankstesniąja palyginamą aprėptį.
2. Neatsižvelgdama į 1 dalies b punktą Šalis neturi nurodyti kompensacinių priemonių, jei:
- a) jos padarytas pakeitimas ar taisymas yra tik nedidelis grynai formalaus pobūdžio pakeitimas ar taisymas arba
  - b) siūlomas pakeitimas taikomas subjektui, kurio Šalis faktiškai nebet kontroliuoja ar neturi jam įtakos.

Šalys gali nedaug, grynai formaliai keisti ar taisyti aprėptį pagal šią antraštinę dalį, remdamosi šio Susitarimo IV dalies XIII antraštinės dalies (Konkrečios pagal šį Susitarimą įsteigtų institucijų prekybos sritys užduotys) nuostatų.

3. Jei ES Šalis ar atitinkama CA Šalies respublika nesusitaria, kad:
- a) pagal 1 dalies b punktą pasiūlyta priemonė yra tinkama, kad būtų išlaikyta palyginama abipusiai sutarta aprėptis;
  - b) siūlomas pakeitimas ar ištaisymas yra nedidelis, kaip nurodyta 2 dalies a punkte, arba
  - c) siūlomas pakeitimas taikomas subjektui, kurio Šalis faktiškai nekontroliuoja ar neturi jam įtakos, kaip nurodyta 2 dalies b punkte,

ji per trisdešimt dienų nuo 1 dalyje nurodyto pranešimo gavimo turi raštu pateikti prieštaravimą arba bus laikoma, kad ji sutiko su priemone ar siūlomu pakeitimu, taip pat atsižvelgiant į šio Susitarimo IV dalies X antraštinę dalį (Ginčų sprendimas).

4. Jei Šalys susitaria dėl siūlomų pakeitimų, taisymsų ar nedidelių pakeitimų, įskaitant atvejus, kai per trisdešimt dienų nepateikta prieštaravimų, kaip numatyta 3 dalyje, pakeitimai daromi laikantis 6 dalies nuostatų.

5. ES Šalis ir kiekviena CA Šalies respublika gali bet kuriuo metu pradėti dvišales derybas dėl patekimo į rinkas galimybių, abipusiai nustatytų pagal šią antraštinę dalį, išplėtimo, laikydamosi atitinkamų šiame Susitarime nustatytų institucinių ir procedūrinių susitarimų.

6. Asociacijos taryba keičia atitinkamas XVI priedo 1 priedėlio (Taikymas) A, B arba C skirsnių dalis, kad jos atitiktų bet kokius Šalių sutartus pakeitimus, techninius taisymus ar nedidelius pakeitimus.

227 STRAIPSNIS

Viešųjų pirkimų sritys bendradarbiavimas ir techninė pagalba

Šalys sutinka, kad joms svarbu skatinti abipusį bendradarbiavimą ir techninės pagalbos iniciatyvas klausimais, susijusiais su viešaisiais pirkimais. Todėl Šalys nustatė keletą bendradarbiavimo veiksmų, nurodytų šio Susitarimo III dalies VI antraštinės dalies (Ekonomikos ir prekybos raida) 58 straipsnyje.

VI ANTRAŠTINĖ DALIS

INTELEKTINĖ NUOSAVYBE

1 SKYRIUS

TIKSLAI IR PRINCIPAI

228 STRAIPSNIS

Tikslai

Šia antraštine dalimi siekiama:

- a) užtikrinti tinkamą ir veiksmingą intelektinės nuosavybės teisių apsaugą Šalių teritorijose, atsižvelgiant į kiekvienos Šalies ekonominę padėtį ir socialinius ar kultūrinius poreikius;
- b) skatinti ir remti technologijų perdavimą tarp abiejų regionų, kad būtų sudarytos sąlygos patikimai ir perspektyviai technologinei bazei CA Šalies respublikose ir

- c) skatinti techninį ir finansinį intelektinės nuosavybės teisių srities bendradarbiavimą tarp abiejų regionų.

229 STRAIPSNIS

Prievolių pobūdis ir taikymo sritis

1. Šalys užtikrina, kad būtų tinkamai ir veiksmingai įgyvendinamos su intelektine nuosavybe susijusios tarptautinės sutartys, kurių šalimis jos yra, įskaitant PPO Sutartį dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (toliau – TRIPS sutartis). Šios antraštinės dalies nuostatomis papildomos ir konkrečiai nurodomos Šalių tarpusavio teisės ir prievolės pagal TRIPS sutartį ir kitas tarptautines su intelektine nuosavybe susijusias sutartis.
2. Intelektinė nuosavybė ir visuomenės sveikata:
  - a) Šalys pripažįsta 2001 m. lapkričio 14 d. Pasaulio prekybos organizacijos ministrų konferencijos priimtos Dohos deklaracijos dėl TRIPS susitarimo ir visuomenės sveikatos svarbą. Aiškindamos ir įgyvendindamos šioje antraštinėje dalyje numatytas teises ir prievoleis Šalys užtikrina atitiktį šiai deklaracijai;

- b) Šalys prisideda prie 2003 m. rugpjūčio 30 d. PPO Generalinės tarybos sprendimo dėl Dohos deklaracijos dėl TRIPS susitarimo ir visuomenės sveikatos 6 straipsnio ir 2005 m. gruodžio 6 d. Ženevoje priimto Protokolo, kuriuo iš dalies keičiamas TRIPS susitarimas, įgyvendinimo ir laikymosi,

- 3.a) Šiame Susitarime intelektinės nuosavybės teisės apėmia autorių teises, taip pat kompiuterių programų ir duomenų bazių autorių teises ir gretutines teises; su patentais susijusias teises, prekių ženklus, firmų vardus, pramoninį dizainą, integrinių grandynų dizainą (topografiją), geografines nuorodas, taip pat kilmės nuorodas, augalų veisles ir neatskleistos informacijos apsaugą;

- b) Šiuo Susitarimu, kalbant apie nesąžiningą konkurenciją, bus užtikrinama apsauga, nurodyta Paryžiaus konvencijos dėl pramoninės nuosavybės saugojimo (1967 m. Stokholmo aktas) (toliau – Paryžiaus konvencija) 10 *bis* straipsnyje.

4. Šalys pripažįsta suverenias valstybių teises į savo gamtos išteklius ir teises naudotis jų genetiniais ištekliais, kaip nustatyta Biologinės įvairovės konvencijoje (1992 m.). Nė viena šios antraštinės dalies nuostata netrukdo Šalims priimti arba toliau taikyti priemones, kuriomis skatinama saugoti biologinę įvairovę, tausiai naudoti jos dalis ir sąžiningai bei teisingai dalytis nauda, gaunama naudojant genetinius išteklius, kaip nustatyta toje konvencijoje.

5. Šalys pripažįsta, kad svarbu gerbti, saugoti ir puoselėti čiabuvių ir vietos bendruomenių žinias, inovacijas ir praktiką, atspindinčias tradicinius biologinės įvairovės apsaugos ir tausaus naudojimo būdus.

230 STRAIPSNIS

Didžiausio palankumo režimas ir nacionalinis režimas

Remdamasi TRIPS sutarties 3 ir 4 straipsniais ir tose nuostatose pateiktomis išimtimis kiekviena Šalis kitos Šalies piliečiams taiko:

- a) režimą, ne mažiau palankų nei savo piliečiams taikomas režimas, susijęs su intelektinės nuosavybės apsauga, ir
- b) bet kokią pranašumą, palankumą, privilegiją ar imunitetą, taikomą bet kokios kitos šalies piliečių intelektinės nuosavybės apsaugai.

231 STRAIPSNIS

Technologijų perdavimas

1. Šalys susitaria keistis nuomonėmis ir informacija apie savo praktiką ir politiką, turinčias įtakos technologijų perdavimui tiek atitinkamuose regionuose, tiek su trečiosiomis šalimis, siekiant nustatyti priemones, kuriomis būtų lengvinami informacijos srautai, verslo bendradarbiavimas, licencijų išdavimas ir subrangos sutarčių sudarymas. Ypatingas dėmesys skiriamas sąlygoms, būtinoms kuriant tinkamą palankią aplinką, kad būtų skatinama technologijų perdavimo veikla tarp Šalių, be kita ko, žmogiškojo kapitalo ir teisinės sistemos plėtojimo klausimais.
2. Šalys pripažįsta, kad technologijoms perduoti svarbus švietimas ir profesinis mokymas, pvz., taikant akademinį, profesinį ir (arba) verslo mainų programas, skirtas Šalių žinių tarpusavio mainams³³.
3. Šalys, jei tinka, imasi su intelektinės nuosavybės teisėmis susijusios licencijų išdavimo praktikos arba sąlygų, kurios gali turėti neigiamos įtakos tarptautiniam technologijų perdavimui ir sudaryti sąlygas teisių turėtojams piktnaudžiauti intelektinės nuosavybės teisėmis arba pasinaudoti akivaizdžia informacijos asimetrija derantis dėl licencijų, prevencijos ar kontrolės priemonių.

³³ ES Šalis skatina, kad akademiniai mainai būtų vykdomi kaip dotacijos, o profesiniai ir verslo mainai būtų vykdomi kaip stažuotės Europos Sąjungos organizacijose, būtų stiprinamos labai mažos ir MVĮ, vystomos inovacinės pramonės šakos ir steigiamos profesinės klinikos, kad įgytas žinias būtų galima taikyti Centrinės Amerikos regione.

4. Šalys pripažįsta, kad svarbu kurti investicijų CA Šalies respublikose, visų pirma inovaciniuose ir pažangiųjų technologijų sektoriuose, stiprinimo ir rėmimo priemones. ES Šalis deda visas įmanomas pastangas, kad savo teritorijoje veikiančioms institucijoms ir įmonėms suteiktų pakankamai paskatų palankiai vertinti technologijų perdavimą CA Šalies respublikų institucijoms ir įmonėms taip, kad jos galėtų sukurti tvirtą technologijų bazę.

5. Apibūdinti veiksmai šiame straipsnyje nustatytiems tikslams pasiekti pateikti šio susitarimo III dalies VI antraštinės dalies (Ekonomikos ir prekybos raida) 55 straipsnyje.

232 STRAIPSNIS

Teisių pasibaigimas

Šalys, laikydamosi TRIPS sutarties nuostatų, laisvai nustato nacionalinį režimą intelektinės nuosavybės teisių pasibaigimui.

2 SKYRIUS

INTELEKTINĖS NUOSAVYBĖS TEISIŲ SRITIES STANDARTAI

A SKIRSNIS

AUTORIŲ TEISĖS IR GRETUTINĖS TEISĖS

233 STRAIPSNIS

Taikoma apsauga

Šalys laikosi:

- a) Tarptautinės Romos konvencijos dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos (Roma, 1961 m.) (toliau – Romos konvencija);
- b) Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos (1886 m., su paskutiniais pakeitimais, padarytais 1979 m.) (toliau – Berno konvencija);

- c) Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutarties (Ženeva, 1996 m.) (toliau – ATS) ir
- d) Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutarties (Ženeva, 1996 m.) (toliau – PAFS).

234 STRAIPSNIS

Autorių teisių galiojimo trukmė

Šalys susitaria, kad užtikrinant literatūros ir meno kūrinių apsaugą autorių teisių apsaugos trukmė nustatoma laikantis Berno konvencijos 7 ir *7bis* straipsniuose nustatytų taisyklių, su sąlyga, kad trumpiausia apsaugos, kaip nustatyta Berno konvencijos 7 straipsnio 1, 2, 3 ir 4 dalyse, trukmė yra septyniasdešimt metų.

235 STRAIPSNIS

Gretutinių teisių galiojimo trukmė

Šalys susitaria, kad užtikrinant atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų teisių apsaugą, apsaugos trukmė nustatoma laikantis Romos konvencijos 14 straipsnio nuostatų, su sąlyga, kad trumpiausia apsaugos, kaip nustatyta Romos konvencijos 14 straipsnyje, trukmė yra penkiasdešimt metų.

236 STRAIPSNIS

Kolektyvinis teisių administravimas

Šalys pripažįsta honorarų rinkimo agentūrų veiklos ir tarpusavio susitarimų svarbą, kad būtų abipusiai užtikrintos galimybės lengviau naudotis ir teikti turinį Šalių teritorijose ir siekti, kad jos kuo pažangiau vykdytų savo užduotis.

237 STRAIPSNIS

Transliavimas ir viešas paskelbimas ³⁴

1. Šioje nuostatoje atlikimo ar fonogramos viešas paskelbimas – atlikimo garsų arba garsų ar į fonogramą įrašytų garsų išraiškos viešas perdavimas kitomis priemonėmis, išskyrus transliavimą. Šiame straipsnyje viešu skelbimu taip pat vadinamas garsų ar į fonogramą įrašytų garsų išraiškos garsinis viešinimas.
2. Laikydamosi vidaus teisės Šalys suteikia atlikėjams išimtinę teisę leisti arba uždrausti transliuoti ir viešai skelbti jų atlikimus, išskyrus tuos atvejus, kai toks atlikimas yra transliuojamas atlikimas arba kai jis pagaminamas iš įrašo.
3. Atlikėjai ir fonogramų gamintojai turi teisę į vienkartinį teisingą atlyginimą, kai komerciniais tikslais išleistos fonogramos tiesiogiai ar netiesiogiai transliuojamos ar kaip kitaip viešai skelbiamos. Jei tarp atlikėjų ir fonogramų gamintojų nėra susitarimų, Šalys gali nustatyti sąlygas dėl šio atlygio dalijimo tarp abiejų kategorijų teisių turėtojų.

³⁴ Šalis gali toliau taikyti apribojimus, nustatytus pagal Romos konvenciją ir PAFS, dėl šiuo straipsniu suteikiamų teisių, šiais apribojimais ši nuostata nepažeidžiama.

4. Šalys suteikia transliuojančiosioms organizacijoms išimtinę teisę leisti arba drausti belaidėmis priemonėmis pertransliuoti savo transliacijas ir viešai skelbti televizijos transliacijas, jei jos skelbiamos vietose, į kurias norint patekti imamas mokestis.

5. Šalys vidaus teisės aktuose gali numatyti apribojimus ar išimtis 2, 3 ir 4 dalyse nustatytoms teisėms tik tam tikrais ypatingais atvejais, kurie neprieštarauja įprastiniam objekto naudojimui ir nepagrįstai nepažeidžia teisėtų atliekų interesų.

B SKIRSNIS

PREKIŲ ŽENKLAI

238 STRAIPSNIS

Tarptautiniai susitarimai

Europos Sąjunga ir CA Šalies respublikos deda visas pagrįstas pastangas, kad:

- a) ratifikuotų ar prisijungtų prie Madrido sutarties dėl tarptautinės ženklų registracijos protokolo (Madridas, 1989 m.) ir

- b) laikytųsi Sutarties dėl prekių ženklų įstatymų (Ženeva, 1994 m.).

239 STRAIPSNIS

Registravimo procedūra

ES Šalis ir CA Šalies respublikos nustato prekių ženklų registravimo sistemą, pagal kurią visus galutinius sprendimus pagrįstai ir raštu priima atitinkama prekių ženklų administravimo institucija. Atsisakymo registruoti prekių ženklą priežastys pareiškėjui pateikiamos raštu ir pareiškėjas turi galimybę užginčyti tokį atsisakymą ir kreiptis dėl galutinio atsisakymo į teismą. Be to, ES Šalis ir CA Šalies respublikos numato galimybę prieštarauti prekių ženklo paraiškai. Tokia prieštaravimo procedūra pagrįsta rungimosi principu.

240 STRAIPSNIS

Plačiai žinomi prekių ženklai

Paryžiaus konvencijos 6*bis* straipsnis *mutatis mutandis* taikomas prekėms ar paslaugoms, kurios nėra panašios į plačiai žinomu prekių ženklu žymimas prekes ar paslaugas arba joms tapachios, jei naudojant tą prekių ženklą toms prekėms ar paslaugoms būtų parodomas ryšys tarp jų ir prekių ženklo savininko ir taip naudojant būtų galima pažeisti prekių ženklo savininko interesus. Siekiant didesnio tikrumo Šalys taip pat gali taip užtikrinti neregistruotų plačiai žinomų prekių ženklų apsaugą.

241 STRAIPSNIS

Prekių ženklų suteikiamų teisių išimtys

Šalys gali nustatyti ribotas prekių ženklų suteikiamų teisių išimtis, pvz., dėl sąžiningo aprašomųjų terminų naudojimo. Nustatant tokias išimtis atsižvelgiama į teisėtus registruoto prekių ženklo savininko ir trečiųjų šalių interesus.

C SKIRSNIS

GEOGRAFINĖS NUORODOS

242 STRAIPSNIS

Bendrosios nuostatos

1. Toliau pateiktos nuostatos taikomos Šalių teritorijų kilmės geografinių nuorodų pripažinimui ir apsaugai.
2. Šiame Susitarime geografinėmis nuorodomis vadinamos nuorodos, kuriomis nurodoma, kad prekės kilmės teritorija yra Šalies teritorija arba tos teritorijos regionas ar vietovė, o atitinkama prekės kokybė, reputacija ar kita savybė iš esmės priskirtina jos geografinėi kilmei.

243 STRAIPSNIS

Taikymo sritis ir aprėptis

1. Šalys dar kartą patvirtina TRIPS sutarties II dalies 3 skirsnyje nustatytas teises ir prievoles.
2. Šalis užtikrina kitos Šalies geografinių nuorodų apsaugą pagal šį straipsnį, tik jei jos pripažintos ir laikomos geografinėmis nuorodomis jų kilmės šalyje.

244 STRAIPSNIS

Apsaugos užtikrinimo sistema

1. Šalys ne vėliau kaip šio Susitarimo įsigaliojimo dieną, kaip nurodyta V dalies 353 straipsnio 5 dalyje, savo teisės aktuose toliau taiko arba nustato geografinių nuorodų apsaugos užtikrinimo sistemas.
2. Šalių teisės aktuose nustatoma:
  - a) registras, į kurį įtrauktos atitinkamos teritorijose saugomos geografinės nuorodos;

- b) administracinis patikrinimas, ar geografinėmis nuorodomis nurodoma prekės kilmės vieta yra vienos iš Šalių teritorijoje, regione ar vietovėje, jei prekės tam tikra kokybė, reputacija ar kita savybė iš esmės priskirtinos jos geografini kilmėi;
- c) reikalavimas, kad registruotas pavadinimas atitiktų konkretų produktą ar produktus, kurių specifikacija yra nurodyta ir gali būti keičiama tik laikantis tam tikros administracinės tvarkos;
- d) nuostatos dėl prekės ar prekių gamybai taikomos kontrolės;
- e) bet kokio teritorijoje įsisteigusio veiklos vykdytojo, taikančio kontrolės sistemą, teisė naudoti saugomą pavadinimą, jei produktas atitinka susijusią specifikaciją;
- f) paraiškos skelbimo tvarka, kurią taikant ginami teisėti pirmalaikių vardo naudotojų interesai, nepriklausomai nuo to, ar tie vardai yra saugomi kaip intelektinė nuosavybė, ar ne.

245 STRAIPSNIS

Pripažintos geografinės nuorodos

1. Ne vėliau kaip šio Susitarimo įsigaliojimo dieną, kaip nurodyta V dalies 353 straipsnio 5 dalyje, Šalys:³⁵
  - a) pabaigia prieštaravimo ir nagrinėjimo procedūras, bent dėl geografinių nuorodų paraiškų, išvardytų XVII priede (Pavadinimų, kurie Susitarimo Šalių teritorijose turi būti vartojami kaip saugomos geografinės nuorodos, sąrašas), kurioms nebuvo prieštarauta arba prieštaravimas buvo atmestas dėl oficialių priežasčių taikant nacionalinę registravimo tvarką;
  - b) pradeda užtikrinti geografinių nuorodų, išvardytų XVII priede (Pavadinimų, kurie Susitarimo Šalių teritorijose turi būti vartojami kaip saugomos geografinės nuorodos, sąrašas) apsaugą, jei pasibaigia prieštaravimų dėl ginčijamų XVII priede išvardytų geografinių nuorodų paraiškų pateikimo terminai, o prieštaravimai taikant nacionalinę registravimo tvarką pripažinti turintys *prima facie* galia;
  - c) užtikrina geografinių nuorodų apsaugą, jei ji joms skirta, kaip nurodyta šiame Susitarime.

³⁵ 1 dalyje nustatytos prievolės laikomos įvykdytomis, jei taikant pavadinimo kaip geografinės nuorodos apsaugos procedūras:

- a) administraciniu sprendimu atsisakoma registruoti pavadinimą arba
- b) administracinis sprendimas ginčijamas kiekvienos Šalies vidaus teisės aktuose nustatytoms instancijoms.

2. Per pirmąjį posėdį Asociacijos taryba priima sprendimą įtraukti visus XVII priede (Pavadinimų, kurie Susitarimo Šalių teritorijose turi būti vartojami kaip saugomos geografinės nuorodos, sąrašas) nurodytus pavadinimus, kurie laikomi saugomomis geografinėmis nuorodomis išnagrinėjus Šalių kompetentingoms nacionalinėms ar regioninėms valdžios institucijoms ir priėmus palankų sprendimą, į XVIII priedą (Saugomos geografinės nuorodos).

246 STRAIPSNIS

Taikoma apsauga

1. XVIII priede (Saugomos geografinės nuorodos) išvardytos geografinės nuorodos ir pagal 247 straipsnį įtrauktos geografinės nuorodos saugomos bent nuo:
  - a) to, kad prekę pavadinant ar ją pristatant nebūtų naudojamos jokios priemonės, kuriomis nurodoma ar kurios leidžia suprasti, kad aptariamą prekę kilmė – kita geografinė sritis, o ne tikroji kilmės vieta, ir taip klaidinama visuomenė dėl prekės geografinės kilmės;
  - b) saugomos geografinės nuorodos naudojimo tapatiems produktams, kurie nėra atitinkamos geografinės nuorodos paskirtosios vietos kilmės produktai, net jei tikroji produkto kilmė nurodyta arba jei saugomas pavadinimas išverčiamas ar prie jo pridamos frazės su, pvz., žodžiais „stilius“, „tipas“, „imitacija“, „panašu“ ar pan.;

- c) bet kokios praktikos, kuria vartotojas klaidinamas dėl tikrosios produkto kilmės ar bet kokio kito naudojimo, kuriuo konkurencija pažeidžiama taip, kaip nustatyta Paryžiaus konvencijos 10*bis* straipsnyje.

2. Jei geografinė nuoroda saugoma vienoje iš Šalių, toje Šalyje ji pagal 245 straipsnyje nurodytą tvarką negali būti laikoma tapusia bendrine nuoroda tol, kol ji, kaip geografinė nuoroda, saugoma kilmės Šalyje.

3. Jei geografinėje nuorodoje yra Šalyje bendrinio laikomas pavadinimas, vartojant tą bendrinį pavadinimą su atitinkama preke toje Šalyje šis straipsnis nepažeidžiamas.

4. Dėl geografinių nuorodų, išskyrus vynų ir spiritinių gėrimų geografines nuorodas, nė viena šio Susitarimo nuostata neaiškinama kaip reikalaujanti, kad Šalis užkirstų kelią savo piliečiams ar gyventojams toliau ir panašiai naudoti konkrečią kitos Šalies geografinę nuorodą su prekėmis ar paslaugomis, jei jie tą geografinę nuorodą naudojo sąžiningai ir nuosekliai su ta pačia ar susijusia preke ar paslauga tos Šalies teritorijoje iki šio Susitarimo įsigaliojimo dienos.

247 STRAIPSNIS

Geografinių nuorodų sąrašo papildymas

1. Šalys susitaria dėl galimybės įtraukti papildomas saugotinas geografines vynų, spiritinių gėrimų, žemės ūkio produktų ir maisto produktų nuorodas, laikantis taikytinų šioje antraštinėje dalyje nustatytų taisyklių ir procedūrų.

Kompetentingoms nacionalinėms ar regioninėms valdžios institucijoms išnagrinėjus tokias geografines nuorodas ir priėmus palankų sprendimą, jos įtraukiamos į XVIII priedą (Saugomos geografinės nuorodos), laikantis atitinkamų Asociacijos tarybos taisyklių ir procedūrų.

2. Apsaugos paraiškos data yra prašymo kitai Šaliai saugoti geografinę nuorodą perdavimo data, jei tokia paraiška atitinka oficialius reikalavimus.

248 STRAIPSNIS

Geografinių nuorodų ir prekių ženklų santykis

1. Šalių teisės aktais užtikrinama, kad prašymas registruoti prekių ženklą, susijęs su bet kuria iš 246 straipsnyje išvardytų situacijų, kai tai susiję su panašiu produktu ³⁶, atmetamas, jei jis pateiktas po to, kai atitinkamoje teritorijoje ³⁷ pateikta paraiška registruoti geografinę nuorodą.
2. Panašiai, laikydamosi savo vidaus ar regioninių teisės aktų, Šalys gali nustatyti pagrindą atsisakyti saugoti geografinės nuorodas, taip pat galimybę netaikyti geografiniui nuorodai apsaugos, jei atsižvelgiant į geros reputacijos ar plačiai žinomą prekių ženklą, taikant apsaugą vartotojai būtų klaidinami dėl tikrosios produkto tapatybės.
3. Šalys toliau taiko teisinės priemones, kuriomis bet kuris teisėtų interesų turintis fizinis ar juridinis asmuo gali paaiškinęs prašyti panaikinti arba paskelbti negaliojančiu prekių ženklą ar geografinę nuorodą.

³⁶ Šiame straipsnyje CA Šalies respublikos laiko, kad terminas „panašus produktas“ gali būti suprantama kaip „tapatus arba klaidinamai panašus“.

³⁷ ES Šalies atveju paraiškos dėl apsaugos data yra šio Susitarimo įsigaliojimo data, jei kalbama apie XVII priede išvardytus pavadinimus.

249 STRAIPSNIS

Geografinių nuorodų naudojimo teisė

Pradėjus taikyti geografiniui nuorodai apsaugą pagal šį Susitarimą Šalyje, kuri nėra kilmės Šalis, naudotojai toje Šalyje apsaugotą pavadinimą naudoja be jokio registravimo.

250 STRAIPSNIS

Ginčų sprendimas

Šalys neturi teisės prieštarauti galutiniam nacionalinės ar regioninės kompetentingos valdžios institucijos sprendimui dėl geografinės nuorodos registravimo ar apsaugos pagal šio Susitarimo IV dalies X antraštinę dalį (Ginčų sprendimas). Bet koks prieštaravimas dėl geografinės nuorodos apsaugos teikiamas tinkamoms teisminėms institucijoms, kaip nustatyta kiekvienos Šalies vidaus ar regioniniuose teisės aktuose.

D SKIRSNIS

PRAMONINIS DIZAINAS

251 STRAIPSNIS

Tarptautiniai susitarimai

Europos Sąjunga ir CA Šalies respublikos deda visas pagrįstas pastangas prisijungti prie Hagos susitarimo dėl pramoninio dizaino tarptautinės registracijos (Ženevos aktas, 1999 m.).

252 STRAIPSNIS

Su apsauga susiję reikalavimai

1. Šalys numato nepriklausomai sukurtu naujo³⁸ arba originalaus dizaino apsaugą.
2. Dizainas laikomas nauju, jei jis labai skiriasi nuo žinomų dizainų ar žinomų dizainų savybių derinių.

3. Dizainas saugomas jį įregistravus ir jo savininkams suteikiamos išimtinės teisės pagal šio straipsnio nuostatas. Kiekviena Šalis gali numatyti, kad visuomenei prieinamu neregistruotu dizainu suteikiamos išimtinės teisės, tačiau tik jei ginčijamas naudojimas siejamas su saugomo dizaino kopijavimu.

253 STRAIPSNIS

Išimtys

1. Šalys gali nustatyti tam tikras dizainų apsaugos išimtis, jei tokios išimtys nepagrįstai neprieštarauja įprastiniam saugomų dizainų naudojimui ir nepagrįstai nepažeidžia teisėtų saugomo dizaino savininko interesų, atsižvelgiant į teisėtus trečiųjų šalių interesus.
2. Dizaino apsauga netaikoma dizainams, kuriuos iš esmės lemia techniniai arba funkciniai aspektai.
3. Dizainu nesuteikiama teisių, jei tai prieštarauja viešajai tvarkai ar moralei.

³⁸ Jei taip numatyta Šalies teisės aktuose, taip pat gali būti reikalaujama, kad tokie dizainai turėtų individualių savybių.

254 STRAIPSNIS

Suteiktos teisės

1. Saugomo dizaino savininkas turi teisę užkirsti trečiosioms šalims kelią be savininko sutikimo gaminti, parduoti ar importuoti gaminius, turinčius ar išreiškiančius saugomą dizainą, kai tokių veiksmų imamasi komerciniais tikslais.
2. Be to, Šalys užtikrina veiksmingą pramoninio dizaino apsaugą, užkirdamos kelią veiksams, kuriais netinkamai pažeidžiamas įprastas dizaino naudojimas arba sąžininga prekyba, kaip nustatyta Paryžiaus konvencijos 10*bis* straipsnyje.

255 STRAIPSNIS

Apsaugos taikymo trukmė

1. ES Šalyje ir CA Šalies respublikose apsauga taikoma bent dešimt metų. Kiekviena Šalis gali numatyti, kad teisių turėtojams apsauga gali būti pratęsta vieną ar daugiau kartų po penkerius metus, o bendra didžiausia apsaugos trukmė neviršija nustatytosios kiekvienos Šalies teisės aktuose.
2. Jei Šalis numato neregistruoto dizaino apsaugą, ji taikoma bent trejus metus.

256 STRAIPSNIS

Negaliojimas arba atsisakymas registruoti

1. Atsisakyti registruoti dizainą ar paskelbti jį negaliojančiu galima tik esant įtikinamoms ir svarbioms priežastims, kurios, atsižvelgiant į kiekvienos Šalies teisės aktus, gali būti šios:
  - a) jei dizainas neatitinka 252 straipsnio 1 dalyje pateiktos termino apibrėžties;
  - b) jei teismo sprendimu teisių turėtojas neturi teisės į dizainą;
  - c) jei dizainas prieštarauja ankstesniam dizainui, kuris tapo prieinamas visuomenei po paraiškos padavimo datos, arba, jei prašoma prioriteto, po dizaino prioriteto datos, ir kurio apsauga užtikrinama anksčiau nei minėtoji data registruotu dizainu arba dizaino paraiška;
  - d) jei vėlesniam dizainui naudojamas skiriamąjį požymį turintis žymuo ir susijusios Šalies teisėje šio žymens teisių turėtojams suteikiama teisė uždrausti jį taip naudoti;
  - e) jei dizainui neleistinai naudojamas kūrinys, apsaugotas pagal susijusios Šalies autorių teisių teisės aktus;

f) jei dizainui netinkamai naudojami objektai, išvardyti Paryžiaus konvencijos 6ter straipsnyje, arba ženklai, emblemos ir herbai, išskyrus minėtus 6ter straipsnyje, kurie ypač svarbūs Šalies visuomenei;

g) jei atskleidus pramoninį dizainą būtų pažeista viešojo tvarka ar moralė.

2. Vietoj negaliojimo nuostatos Šalis gali nustatyti ribotą dizaino naudojimą, jei jis susijęs su 1 dalyje numatytais priežastimis.

257 STRAIPSNIS

Ryšys su autorių teisėmis

Šalies registruotos dizaino teisės saugomas dizainas pagal šį skirsnį taip pat gali būti saugomas vadovaujantis Šalių teritorijoje taikomais autorių teisių teisės aktais nuo tos dienos, kai dizainas buvo sukurtas ar išreikštas koku nors pavidalu.

E SKIRSNIS

PATENTAI

258 STRAIPSNIS

Tarptautiniai susitarimai

1. Šalys laikosi Budapešto sutarties dėl tarptautinio mikroorganizmų deponavimo pripažinimo patentavimo procedūros reikmėms (1977 m., su pakeitimais, padarytais 1980 m.).

2. Europos Sąjunga deda pagrįstas pastangas laikytis Sutarties dėl patentų įstatymų (Ženeva, 2000 m.), o CA Šalies respublikos deda pagrįstas pastangas ratifikuoti minėtą sutartį arba prie jos prisijungti.

F SKIRSNIS

AUGALŲ VEISLĖS

259 STRAIPSNIS

Augalų veislės

1. Šalys užtikrina augalų veislių apsaugą patentais, veiksminga *sui generis* sistema arba bet kokių šių priemonių deriniu.
2. Šalys supranta, kad augalų veislių apsauga ir Šalies pajėgumas saugoti ir tausoti jos genetinius išteklius vienas kitam neprieštarauja.
3. Šalys turi teisę taikyti išimtis augalų veislių selekcininkams suteiktoms išimtinėms teisėms, kad suteiktų galimybę ūkininkams kaupti, naudoti ir keistis saugoma ūkyje sukaupta sėkla ar dauginamąja medžiaga.

3 SKYRIUS

INTELEKTINĖS NUOSAVYBĖS TEISIŲ GYNIMAS

260 STRAIPSNIS

Bendrosios prievolės

1. Šalys dar kartą patvirtina savo teises ir įsipareigojimus pagal TRIPS sutartį, visų pirmą jos III dalį, ir nustato toliau nurodytas papildomas priemones, procedūras ir teisių gynimo būdus, būtinus intelektinės nuosavybės teisių gynimui.

Tos priemonės, procedūros ir teisių gynimo būdai yra sąžiningi, proporcingi ir teisingi, nėra nepagrįstai sudėtingi ar brangūs, ir pagal juos nėra nustatomi nepagrįsti terminai ar nepateisinamai vilkinama ³⁹.

2. Tos priemonės ir teisių gynimo būdai taip pat yra veiksmingi ir atgrasantys, ir taikomi taip, kad nebūtų sukuriamos kliūtys teisėtai prekybai ir kad būtų numatomos apsaugos priemonės, užkertančios kelią piktnaudžiavimui tomis priemonėmis ir teisių gynimo būdais.

³⁹ 260–272 straipsniuose vartojant sąvoką „intelektinės nuosavybės teisės“ nurodomos bent šios teisės: autorių teisės, įskaitant kompiuterių programų ir duomenų bazių autorių teises, ir gretutines teises; su patentais susijusios teisės; prekių ženklai; pramoninis dizainas; integrinių grandynų dizainas (topografija); geografinės nuorodos; augalų veislės; firmų vardai, jei jie saugomi išimtinųjų nuosavybės teisių pagal atitinkamą vidaus teisę.

261 STRAIPSNIS

Tinkami pareiškėjai

Šalys pripažįsta, kad teisė prašyti taikyti šiame skirsnyje ir TRIPS susitarimo III dalyje nurodytas priemones, procedūras ir teisių gynimo būdus suteikiama:

- a) intelektinės nuosavybės teisių turėtojams, kaip nustatyta taikytinuose teisės aktuose, ir
- b) federacijoms, asociacijoms, išimtinių teisių turėtojams ir kitiems tinkamai įgaliojamiems teisių turėtojams, kaip leidžiama taikytiniais teisės aktais ir jų laikantis. Teisių turėtojais vadinami vienos ar daugiau išimtinių intelektinės nuosavybės teisių, susijusių su konkrečia intelektine nuosavybe, turėtojai.

262 STRAIPSNIS

Įrodymai

Jei teisių turėtojas pateikė turimus įrodymus, kad pagrįstą savo teiginį, kad jo intelektinės nuosavybės teisė buvo pažeista komerciniu mastu, ir nurodė, kad su jo teiginio pagrindimu susijusius įrodymus turi kita šalis, Šalys imasi reikiamų priemonių, kad kompetentingos teisminės institucijos galėtų, kai tinkama ir numatyta taikytinuose teisės aktuose, pateikus prašymą, nurodyti kitai šaliai pateikti tuos įrodymus, atsižvelgiant į konfidencialios informacijos apsaugą.

263 STRAIPSNIS

Įrodymų saugojimo priemonės

Teisminės institucijos, gavusios šalies, pateikusios turimus įrodymus, kuriais pagrindžiamas teiginys, kad jos intelektinės nuosavybės teise buvo arba bus pažeista, prašymą, yra įgaliotos nurodyti imtis neatidėliotinų ir veiksmingų laikinųjų priemonių, kad laikantis konfidencialios informacijos apsaugos nuostatų būtų išsaugoti atitinkami įrodymai, susiję su įtariamu pažeidimu. Tokios priemonės gali būti: išsamus aprašymas imant pavyzdžius arba jų neimant, arba prekių, pagamintų tariamai pažeidžiant intelektinės nuosavybės teises, ir tinkamais atvejais, jų gamybai ir (arba) platinimui reikalingų medžiagų ir priemonių ir susijusių dokumentų fizinis konfiskavimas. Tų priemonių prirėikus gali būti imamasi neišklausius kitos šalies, ypač jei uždelsus teisių turėtojų gali būti padaryta neatitaisoma žala arba jei yra akivaizdus pavojus, kad įrodymai gali būti sunaikinti.

264 STRAIPSNIS

Teisė į informaciją

Šalys gali nustatyti, kad teisminės institucijos yra įgaliotos nurodyti pažeidėjui pranešti teisių turėtojų apie trečiuosius asmenis, susijusius su prekių ar paslaugų, kuriais pažeista teisė, gamyba ir platinimu, ir apie platinimo kanalus, jei šis nurodymas nėra neproporcingas pažeidimo sunkumui.

265 STRAIPSNIS

Laikinosios ir prevencinės priemonės

1. Kiekviena Šalis numato, kad jos teisminės institucijos yra įgaliotos nustatyti skubiai taikomas laikinas ir prevencines priemones, kuriomis siekiama užkirsti kelią gresiančiam intelektinės nuosavybės teisių pažeidimui arba uždrausti toliau tęsti įtariamus pažeidimus. Tokios priemonės gali būti nustatytos teisių turėtojų pateikus prašymą, *inaudita altera parte* arba išklausus atsakovą, kaip nustatyta kiekvienos Šalies teismo proceso taisyklėse.
2. Kiekviena Šalis įgalioja teismines institucijas reikalauti, kad ieškovas pateiktų visus turimus įrodymus, pagal kuriuos jos galėtų pakankamai pagrįstai nustatyti, kad ieškovo teisės buvo ar gali būti pažeistos, ir nurodyti ieškovui pateikti tinkamą garantiją ar lygiavertį užtikrinimą, kurio turi pakakti atsakovui apsaugoti ir užkirsti kelią piktnaudžiavimui, tačiau nebūtų nepagrįstai trukdoma taikyti tokias procedūras.

266 STRAIPSNIS

Atkuriamosios priemonės

1. Kiekviena Šalis nustato, kad:
  - a) jos teisminės institucijos pareiškėjo prašymu ir nedarydamos poveikio teisių turėtojo, kurio teisės buvo pažeistos, teisei į atlygį dėl pažeidimo, yra įgalios sunaikinti prekes, kuriomis, kaip nustatyta, yra pažeistos intelektinės nuosavybės teisės arba kurios yra klastotės, ar imtis kitų tinkamų priemonių galutinai pašalinti tas prekes iš prekybos kanalų;
  - b) jos teisminės institucijos yra įgalios tinkamais atvejais nurodyti sunaikinti medžiagas ir priemones, daugiausia naudotas prekėms, kuriomis pažeistos intelektinės nuosavybės teisės arba klastotės gaminti arba kurti, be teisės į kompensaciją arba, išimtiniais atvejais, jas pašalinti už prekybos kanalų ribų taip, kad kuo labiau sumažėtų tolesnių pažeidimų pavojus. Svarstydamas prašymus imtis šių atkuriamųjų priemonių Šalies teisminės institucijos gali atsižvelgti, *inter alia*, į pažeidimo sunkumą ir trečiųjų šalių, kurioms priklauso nuosavybės, valdymo, sutartinės ar užtikrintos teisės, interesus.

2. Kiekviena Šalis gali nustatyti, kad teisminės institucijos negalėtų skirti labdarai suklastotų prekių ženklų prekių ir prekių, kuriomis pažeidžiamos autorių ir gretutinės teisės, jei tai leidžiama vidaus teisės aktais, negavus teisių turėtojo leidimo arba gali nustatyti, kad tokias prekes galima skirti labdarai tik esant tam tikroms sąlygoms, kurios gali būti nustatytos pagal vidaus teisės aktus. Jokiomis aplinkybėmis prekių negalima išleisti į prekybos kanalus tik pašalinus neteisėtai naudojamą prekių ženklą, išskyrus tuos atvejus, kurie nurodyti vidaus teisės aktuose ir kitose tarptautinėse prievolėse.
3. Svarstydamas prašymus imtis atkuriamųjų priemonių Šalys gali leisti savo teisminėms institucijoms atsižvelgti, *inter alia*, į pažeidimo sunkumą ir trečiųjų šalių, kurioms priklauso nuosavybės, valdymo, sutartinės ar užtikrintos teisės, interesus.
4. Teisminės institucijos nurodo, kad šių priemonių imamasi pažeidėjo sąskaita, išskyrus išimtinis atvejus.
5. Remdamosi vidaus teisės aktais Šalys gali nustatyti kitas atkuriamąsias priemones, susijusias su prekėmis, kuriomis, kaip nustatyta, pažeistos intelektinės nuosavybės teisės, arba kurios yra klastotės, ir su medžiagomis ir priemonėmis, daugiausia naudotomis toms prekėms kurti ar gaminti.

267 STRAIPSNIS

Žala

Teisminės institucijos yra įgaliotos nurodyti pažeidėjui atlyginti teisių turėtojų žalą dėl patirto intelektualinės nuosavybės teisės pažeidimo, atlikto pažeidėjui žinant arba turint pagrįstų priežasčių žinoti, kad jis vykdo teisės pažeidžiančią veiklą. Tinkamais atvejais Šalys gali leisti teisminėms institucijoms nurodyti grąžinti pelną ir (arba) atlyginti iš anksto nustatyto dydžio žalą, net jei pažeidėjas nežinojo arba neturėjo pagrįstų priežasčių žinoti, kad vykdoma teisės pažeidžiančią veiklą.

268 STRAIPSNIS

Teisinės išlaidos

Šalys užtikrina, kad pagrįstas ir proporcingas teisines išlaidas ir kitas laimėjusios šalies patirtas išlaidas paprastai dengia pralaimėjusioji šalis, išskyrus kai dėl teisingumo to padaryti negalima, laikantis vidaus teisės aktų.

269 STRAIPSNIS

Teismo sprendimų skelbimas

Šalys gali nustatyti, kad teisiniuose procesuose dėl intelektualinės nuosavybės teisių pažeidimo, teisminės institucijos, gavusios pareiškėjo prašymą, galėtų nurodyti pažeidėjo lėšomis imtis atitinkamų priemonių su sprendimu susijusiai informacijai skleisti, įskaitant viso sprendimo ar jo dalių atskleidimą ir paskelbimą. Šalys gali nustatyti kitas papildomas viešinimo priemones, kurios yra tinkamos tam tikromis aplinkybėmis, įskaitant aiškiai pastebimą reklamą.

270 STRAIPSNIS

Nuosavybės prezumpcija

Norint taikyti šioje antraštinėje dalyje nustatytas priemones, procedūras ir teisių gynimo būdus, kad autorius ar gretutinių teisių turėtojas būtų tokiu laikomas ir atitinkamai turėtų teisę pradėti procedūras dėl pažeidimo, jei nėra priešingų įrodymų, pakanka, kad jo vardas būtų įprastu būdu nurodytas ant kūrinio.

271 STRAIPSNIS

Baudžiamosios sankcijos

Šalys nustato, kad bent tyčinio prekių ženklo klastojimo ar autorių teisių pažeidimo komerciniu mastu atvejais būtų taikomas baudžiamasis procesas ir bausmės. Už šiuos pažeidimus taip pat baudžiama įkalinimu ir (arba) pakankamai atgrasinančiomis piniginėmis baudomis, atitinkančiomis už lygiavertčio sunkumo nusikaltimus taikomas nuobaudas. Tinkamais atvejais taip pat gali būti baudžiama areštuojant, konfiskuojant ir sunaikinant prekes, kuriomis pažeistos teisės, ir bet kokias medžiagas ir priemones, kurios buvo daugiausia naudojamos nusižengimui įvykdyti. Šalys gali nustatyti baudžiamąsias procedūras ir nuobaudas, taikytinas kitais intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų atvejais, visų pirma kai jie vykdyti tyčia ir komerciniu mastu.

272 STRAIPSNIS

Paslaugų teikėjų atsakomybės apribojimas

Šalys susitaria, kad jos turi toliau taikyti šiuo metu jų atitinkamuose teisės aktuose nustatyto pobūdžio paslaugų teikėjų atsakomybės apribojimus, būtent:

- a) ES Šalies atveju – nustatytus Direktyvoje 2000/31/EB dėl elektroninės prekybos;

- b) CA Šalies respublikų atveju – nustatytus vidaus teisės aktuose, kad būtų laikomasi tarptautinių prievolių.

Šalis gali atidėti šio straipsnio nuostatų taikymą ne ilgesniam kaip trejų metų nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos laikotarpiui.

273 STRAIPSNIS

Pasienyje taikomos priemonės

1. Šalys pripažįsta koordinavimo muitinės veiklos srityje svarbą, todėl įsipareigoja remti teisėsaugos priemonių, kurias muitinės taiko prekių, pažymėtų suklustotais prekių ženklais arba pagamintų pažeidžiant autorių teises, atžvilgiu, įgyvendinimą, visų pirma skatindamos informacijos mainus ir atitinkamų Šalių muitinių administracijų veiklos koordinavimą.
2. Jei šiame skyriuje nenurodyta kitaip, Šalys nustato procedūras, kuriomis naudodamasis teisių turėtojas, turėdamas pagrįstų priežasčių įtarti, kad prekės, pagamintos pažeidžiant prekių ženklus ar autorių teises, yra importuojamos, eksportuojamos, reeksportuojamos, įvežamos į muitų teritoriją ar iš jos išvežamos, joms įforminama sąlyginio neapmokestinimo procedūra arba jos yra įvežamos į laisvąją zoną, arba padedamos į laisvąjį sandėlį, galėtų pateikti kompetentingoms administracinėms ar teisminėms institucijoms rašytinį prašymą, kad muitinės neišleistų tokių prekių į laisvą apyvartą arba tokias prekes sulaikytų. Laikoma, kad tokios tvarkos neprivaloma taikyti importuojamoms prekėms, kurias kitos šalies rinkai tiekia teisių turėtojas arba tai daroma jam sutikus.

3. Visos pagal TRIPS sutarties 4 skirsnį nustatytos su importuotoju susijusios teisės ar prievolės taip pat taikomos prekių eksportuotojui arba jų turėtojui.

4. Kiekviena Šalis nustato, kad jos kompetentingos valdžios institucijos gali *ex officio* pradėti taikyti pasienyje taikomas priemones importo, eksporto ir tranzito atvejais.

4 SKYRIUS

INSTITUCINĖS NUOSTATOS

274 STRAIPSNIS

Intelektinės nuosavybės pakomitetis

1. Remdamosi 348 straipsniu ir XXI priedu (Pakomitečiai) Šalys įsteigia Intelektinės nuosavybės pakomitę, kad būtų stebima, kaip įgyvendinamas šios antraštinės dalies 2 skyriaus C skirsnis (Geografinės nuorodos) ir 231 straipsnis.

2. Pakomitečio funkcijos yra šios:

- a) rekomenduoti Asociacijos tarybai patvirtinti XVIII priede (Saugomos geografinės nuorodos) pateikto geografinių nuorodų sąrašo pakeitimus;
- b) keisti informaciją apie geografines nuorodas, siekiant apsvaistyti galimybes jas saugoti pagal šį Susitarimą, ir taip pat apie geografines nuorodas, kurios kilmės šalyje nebesaugomos;
- c) skatinti ES Šalies technologijų perdavimą CA Šalies respublikoms;
- d) nustatyti prioritetines sritis, kurių iniciatyvos susijusios su technologijų perdavimu, moksliniais tyrimais ir plėtra bei žmogiškojo kapitalo vystymu;
- e) tvarkyti vykdomų intelektinės nuosavybės srities programų, veiklos ar iniciatyvų sąrašą ar registrą, daugiausia dėmesio skiriant technologijų perdavimui;
- f) teikti Asociacijos komitetui atitinkamas rekomendacijas dėl jo kompetencijai priklausančių klausimų ir
- g) visi kiti Asociacijos komiteto pavesti dalykai.

275 STRAIPSNIS

Intelektinės nuosavybės srities bendradarbiavimas ir techninė pagalba

Šalys susitaria, kad skatinti bendradarbiavimą ir techninės pagalbos iniciatyvas klausimais, susijusiais su šia antraštine dalimi, yra abipusiai svarbu. Šalys nustatė keletą su šiais klausimais susijusių bendradarbiavimo veiksmų, nurodytų šio Susitarimo III dalies VI antraštinės dalies (Ekonomikos ir prekybos raida) 55 straipsnyje.

276 STRAIPSNIS

Baigiamosios nuostatos

1. Panama gali vėliau pradėti taikyti 233 straipsnio c ir d punktų, 234 straipsnio, 238 straipsnio b punkto, 240 straipsnio, 252 straipsnio 1 ir 2 dalių, 255 straipsnio 2 dalies, 256 straipsnio, 258 straipsnio 1 dalies, 259 straipsnio, 266 straipsnio 4 dalies ir 271 straipsnio nuostatas, bet tas laikotarpis negali būti ilgesnis nei dveji metai nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos.
2. Per ne ilgiau nei dvejus metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos Panama prisijungia prie Patentinės kooperacijos sutarties (Vašingtonas, 1970 m., su paskutiniaisiais pakeitimais, padarytais 2001 m.).

VII ANTRAŠTINĖ DALIS

PREKYBA IR KONKURENCIJA

277 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šioje antraštinėje dalyje:

1. Konkurencijos teisės aktai –
  - a) ES Šalies atveju – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101, 102 ir 106 straipsniai, Tarybos reglamentas (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės, juos įgyvendinantys reglamentai ir pakeitimai;
  - b) CA Šalies atveju – Centrinės Amerikos konkurencijos reglamentas (toliau – Reglamentas), nustatytas pagal *Protocolo al Tratado General de Integración Económica Centroamericana (Protocolo de Guatemala)* 25 straipsnį ir *Convenio Marco para el Establecimiento de la Unión Aduanera Centroamericana* (Gvatemala, 2007 m.) 21 straipsnį;

- c) kol Reglamentas nėra priimtas pagal 279 straipsnį, „konkurencijos teisės aktais“ vadinami kiekvienos iš CA Šalies respublikų nacionaliniai konkurencijos teisės aktai, priimti arba toliau taikomi pagal 279 straipsnį, ir
  - d) bet kokie minėtų priemonių pakeitimai, kurie gali būti padaryti įsigaliojus šiam Susitarimui.
2. Konkurencijos institucijos –
- a) ES Šalies atveju – Europos Komisija,
  - b) CA Šalies atveju – Centrinės Amerikos konkurencijos institucija, kurią turi įsteigti ir paskirti CA Šalis savo Konkurencijos reglamente, ir
  - c) kol Centrinės Amerikos konkurencijos institucija neįsteigta ir nepradėjo veiklos pagal 279 straipsnį, „konkurencijos institucijomis“ vadinamos kiekvienos iš CA Šalies respublikų nacionalinės konkurencijos institucijos.

278 STRAIPSNIS

Principai

1. Šalys pripažįsta, kad jų prekybos santykiams svarbi laisva ir neiškreipta konkurencija. Šalys pripažįsta, kad antikonkurencinė veikla gali turėti įtakos tinkamam rinkų veikimui ir prekybos liberalizavimo teikiamai naudai.
2. Todėl Šalys susitaria, kad toliau išvardyti dalykai nesuderinami su šiuo Susitarimu tiek, kiek jie gali paveikti Šalių tarpusavio prekybą:
  - a) įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir suderinti įmonių tarpusavio veiksmai, kurių tikslas arba rezultatas, – užkirsti kelią konkurencijai, ją riboti arba iškreipti⁴⁰, kaip nustatyta jų atitinkamuose konkurencijos teisės aktuose;
  - b) vienos ar daugiau įmonių piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi ar didele rinkos galia arba didele rinkos dalimi, kaip nustatyta jų atitinkamuose konkurencijos teisės aktuose, ir
  - c) įmonių koncentracijos, kuriomis labai mažinama veiksminga konkurencija, kaip nustatyta jų atitinkamuose konkurencijos teisės aktuose.

⁴⁰ Siekiant didesnio tikrumo, šios dalies nuostatos neaiškinamos taip, kad būtų ribojama tyrimų, atliktinų tais atvejais, kai taikomi įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir suderinti įmonių tarpusavio veiksmai, taikymo sritis, kaip nustatyta Šalių nacionaliniuose konkurencijos teisės aktuose.

279 STRAIPSNIS

Igyvendinimas

1. Šalys priima arba toliau taiko išsamius konkurencijos teisės aktus, kuriais veiksmingai sprendžiami konkurenciją pažeidžiančių veiksmų, nurodytų 278 straipsnio 2 dalies a–c punktuose, klausimai. Šalys įsteigia konkurencijos institucijas, skirtas ir tinkamai pritaikytas skaidriai ir veiksmingai įgyvendinti konkurencijos teisės aktus, arba toliau užtikrina jų veiklą.
2. Jei įsigaliojant šiam Susitarimui kuri nors Šalis dar nepriėmė 277 straipsnio 1 dalies a arba b punktuose nurodytų konkurencijos teisės aktų arba nepaskyrė 277 straipsnio 2 dalies a arba b punktuose nurodytos konkurencijos institucijos, ji šias užduotis įvykdo per septynerius metus. Pasibaigus šiam pereinamajam laikotarpiui šioje antraštinėje dalyje vartojami terminai „konkurencijos teisės aktai“ ir „konkurencijos institucija“ reiškia tik 277 straipsnio 1 dalies a punkte ir 277 straipsnio 1 dalies b punkte bei 277 straipsnio 2 dalies a punkte ir 277 straipsnio 2 dalies b punkte apibrėžtus terminus.
3. Jei įsigaliojant šiam Susitarimui CA Šalies respublika dar nepriėmė 277 straipsnio 1 dalies c punkte nurodyto konkurencijos teisės akto arba nepaskyrė 277 straipsnio 2 dalies c punkte nurodytos konkurencijos institucijos, ji šias užduotis įvykdo per trejus metus.
4. Nė viena šios antraštinės dalies nuostata neturi įtakos kompetencijos sritims, Šalių priskirtoms jų atitinkamoms regioninėms ir nacionalinėms valdžios institucijoms, kad būtų veiksmingai ir nuosekliai įgyvendinami atitinkami jų konkurencijos teisės aktai.

280 STRAIPSNIS

Valstybės įmonės ir įmonės, kurioms suteiktos specialiosios arba išskirtinės teisės, taip pat įteisintos monopolijos

1. Nė viena šios antraštinės dalies nuostata CA Šalies respublikai ar Europos Sąjungos valstybei narei netrukdoma skirti valstybės įmones, įmones, kurioms suteiktos specialiosios ar išskirtinės teisės arba monopolijas, kaip nustatyta jų nacionaliniuose teisės aktuose, arba toliau užtikrinti jų veiklą.
2. I dalyje minėtiems subjektams taikomi konkurencijos teisės aktai tiek, kiek taikant šiuos teisės aktus joms teisiškai ar faktiškai netrukdoma vykdyti konkrečias CA Šalies respublikos ar ES Šalies valstybės narės pavestas užduotis.
3. Šalys užtikrina, kad nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos tokie subjektai netaiko diskriminuojamųjų sąlygų⁴¹ prekių ar paslaugų pirkimui ar pardavimui tarp fizinių ar juridinių bet kurios iš Šalių asmenų ar bet kurios iš Šalių kilmės prekėms.
4. Nė viena šios antraštinės dalies nuostata neturi įtakos Šalių teisėms ir prievolėms, nustatytoms pagal šio Susitarimo IV dalies V antraštinę dalį (Viešieji pirkimai).

⁴¹ Diskriminuojamosiomis sąlygomis vadinamos nacionalinio režimo neatitinkančios priemonės, remiantis atitinkamomis šio Susitarimo nuostatomis.

281 STRAIPSNIS

Keitimasis nekonfidencialia informacija ir bendradarbiavimas įgyvendinimo srityje

1. Siekdamos veiksmingai taikyti atitinkamus konkurencijos teisės aktus, konkurencijos institucijos gali keisti nekonfidencialia informacija.
2. Vienos Šalies konkurencijos institucija gali prašyti kitos Šalies konkurencijos institucijos bendradarbiauti įgyvendinant teisės aktus. Taip bendradarbiaujant Šalis netrukdoma priimti savarankiškų sprendimų.
3. Šalys neturi viena kitai perduoti informacijos. Jei Šalis nusprendžia perduoti informaciją, ji gali perduoti ne visą informaciją, jei tai uždrausta informaciją turinčios Šalies įstatymais ir kitais teisės aktais arba jei tai būtų nesuderinama su jos interesais. Šalis gali reikalauti, kad pagal šį straipsnį perduota informacija būtų naudojama pagal jos nustatytas sąlygas.

282 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ir techninė pagalba

Šalys sutinka, kad skatinti techninės pagalbos iniciatyvas, susijusias su konkurencijos politika ir teisės aktų įgyvendinimo veikla, yra abipusiai svarbu. Šis bendradarbiavimas aptariamas šio Susitarimo III dalies VI antraštinės dalies (Ekonomikos ir prekybos raida) 52 straipsnyje.

283 STRAIPSNIS

Ginčų sprendimas

Šalys netaiko ginčų sprendimo procedūrą pagal šio Susitarimo IV dalies X antraštinę dalį (Ginčų sprendimas) šioje antraštinėje dalyje nurodytiems klausimams spręsti.

VIII ANTRAŠTINĖ DALIS

PREKYBA IR DARNUS VYSTYMASIS

284 STRAIPSNIS

Aplinkybės ir tikslai

1. Šalys prisimena 1992 m. „Darbotvarę 21 dėl aplinkos ir plėtros“, 2002 m. Johanesburgo darnaus vystymosi įgyvendinimo planą ir 2006 m. JT Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos „Ministrų deklaraciją dėl visiško užimtumo ir deramo darbo“. Šalys dar kartą patvirtina savo įsipareigojimus skatinti tarptautinės prekybos plėtrą, kad būtų prisidėta prie darnaus vystymosi tikslo ir užtikrinta, kad šis tikslas būtų įtrauktas ir atspindėtų visuose jų prekybos santykių lygmenyse. Todėl Šalys pripažįsta, kad svarbu atsižvelgti ne tik į svarbiausius gyventojų ekonominius, socialinius ir aplinkos dabarties interesus, bet ir į ateities kartų interesus.
2. Šalys dar kartą patvirtina įsipareigojimus siekti darnaus vystymosi, kurio pagrindiniai veiksniai – ekonominė ir socialinė plėtra bei aplinkos apsauga – vienas nuo kito priklauso ir vienas kitą stiprina. Šalys pabrėžia, kad svarbu atsižvelgti į su prekyba susijusius socialinius ir aplinkos klausimus, nes jie yra pasaulinio požiūrio į prekybos plėtrą ir darnų vystymąsi dalis.

3. Šalys susitaria, kad šioje antraštinėje dalyje nustatomas bendradarbiavimo metodas, pagrįstas bendromis vertybėmis ir interesais, atsižvelgiant į skirtingą Šalių išsivystymo lygį, esamus ir būsimus poreikius bei siekius.

4. Šalys šioje antraštinėje dalyje nurodytiems klausimams netaiko ginčų sprendimo procedūrų pagal šio Susitarimo IV dalies X antraštinę dalį (Ginčų sprendimas) ir tarpininkavimo dėl netarifinių priemonių procedūros pagal šio Susitarimo IV dalies XI antraštinę dalį (Tarpininkavimo dėl netarifinių priemonių procedūra).

285 STRAIPSNIS

Reglamentavimo teisė ir apsaugos lygiai

1. Šalys dar kartą patvirtina savo atitinkamų konstitucijų⁴² ir jose įtvirtintų reglamentavimo teisių apibrėžiant darnaus vystymosi prioritetus paisymą, kad galėtų nustatyti vidaus aplinkos ir socialinės apsaugos lygį ir atitinkamai priimti ar keisti susijusius teisės aktus ir politiką.

⁴² ES Šalies atveju tai yra Europos Sąjungos valstybių narių konstitucijos, Europos Sąjungos sutartis, Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija.

2. Kiekviena Šalis stengiasi užtikrinti, kad jos teisės aktais ir politika nustatomas ir skatinamas patikimas aplinkos ir darbo apsaugos lygis, atitinkantis jų socialines, aplinkos ir ekonomines sąlygas bei tarptautiniu mastu pripažintus 286 ir 287 straipsniuose nurodytus standartus ir susitarimus, kurių šalimis yra Šalys, ir stengiasi tobulinti tuos teisės aktus ir politiką, su sąlyga, kad jie netaikomi taip, kad Šalys būtų savavališkai ar nepagrįstai diskriminuojamos ar netiesiogiai ribojama tarptautinė prekyba.

286 STRAIPSNIS

Daugiašaliai darbo standartai ir susitarimai

1. Prisimindamos 2006 m. JT Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos „Ministrų deklaraciją dėl visiško užimtumo ir deramo darbo“ Šalys pripažįsta, kad visiškas ir našus užimtumas ir deramas darbas visiems, aprėpiantis socialinę apsaugą, pagrindinius darbo ir socialinio dialogo principus ir teises, yra esminės visų šalių darnaus vystymosi sudedamosios dalys, todėl atitinkamai – prioritetas tarptautinio bendradarbiavimo tikslas. Atsižvelgdamos į šias aplinkybes Šalys dar kartą patvirtina pasiryžimą skatinti makroekonomikos politikos plėtrą taip, kad būtų siekiama visiško ir našaus užimtumo ir deramo darbo visiems, įskaitant vyrus, moteris ir jaunimą, visapusiškai atsižvelgiant į pagrindinius darbo principus ir teises, ir laikantis sąžiningumo, lygybės, saugumo ir orumo principų.

Laikydamosi savo narystės TDO prievolių Šalys dar kartą patvirtina savo įsipareigojimus sąžiningai ir pagal TDO konstituciją laikytis toliau nurodytų pagrindinių teisių, nustatytų pagrindinėse TDO konvencijose, principų, juos skatinti ir įgyvendinti:

- a) laisvė burtis į asociacijas ir veiksmingas kolektyvinių derybų teisės pripažinimas;
- b) visų formų priverstinio arba privalomo darbo panaikinimas;
- c) veiksmingas vaikų darbo panaikinimas ir
- d) su užimtumu ir profesija susijusios diskriminacijos panaikinimas.

2. Šalys dar kartą patvirtina įsipareigojimus savo teisės aktuose ir praktikoje veiksmingai įgyvendinti toliau išvardytas pagrindines TDO konvencijas, nurodytas 1998 m. TDO pagrindinių darbo teisių ir principų deklaracijoje:

- a) 138 konvenciją dėl minimalaus įdarbinimo amžiaus;
- b) 182 konvenciją dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo ir neatidėliotų veiksmų tokiam darbui panaikinti;
- c) 105 konvenciją dėl priverstinio darbo panaikinimo;

- d) 29 konvenciją dėl priverstinio ar privalomojo darbo;
  - e) 100 konvenciją dėl vienodo atlyginimo vyrams ir moterims už lygiavertį darbą;
  - f) 111 konvenciją dėl diskriminacijos darbo ir profesinės veiklos srityje;
  - g) 87 konvenciją dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo ir
  - h) 98 konvenciją dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas principų taikymo.
3. Šalys turi dalytis informacija apie savo padėtį ir pažangą, pasiektą ratifikuojant kitas TDO konvencijas.
4. Šalys pabrėžia, kad darbo standartais neturėtų būti vadovujamasi arba jie neturėtų būti kitaip naudojami protekcionistinės prekybos tikslais ir, be to, kad neturėtų būti abejojama santykiu kurios nors Šalies pranašumu.
5. Šalys įsipareigoja tinkamai konsultuotis ir bendradarbiauti su prekyba susijusiais abiem pusėms svarbiais darbo srities klausimais.

287 STRAIPSNIS

Daugiašaliai aplinkos standartai ir susitarimai

1. Šalys pripažįsta, kad tarptautinis aplinkos valdymas ir susitarimai yra svarbi atsako į visuotines arba regionines aplinkos problemas dalis ir pabrėžia, kad reikia labiau remti abipusiai naudingas prekybos ir aplinkos sąsajas. Šalys įsipareigoja tinkamai konsultuotis ir bendradarbiauti su prekyba susijusiais abiem pusėms svarbiais aplinkos srities klausimais.
2. Šalys dar kartą patvirtina įsipareigojimus teisės aktais ir praktikoje veiksmingai įgyvendinti daugiašalius aplinkos susitarimus, kurių šalimis jos yra, įskaitant:
  - a) Monrealio protokolą dėl ozono sluoksnį ardančių medžiagų,
  - b) Bazelio konvenciją dėl pavojingų atliekų tarpvalstybinio pervežimo bei jų tvarkymo kontrolės,
  - c) Stokholmo konvenciją dėl patvariųjų organinių teršalų,
  - d) Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos konvenciją (toliau – CITES),

e) Biologinės įvairovės konvenciją,

f) Biologinės įvairovės konvencijos Kartachenos biosaugos protokolą ir

g) Jungtinių Tautų klimato kaitos konvencijos Kioto protokolą⁴³.

3. Šalys įsipareigoja užtikrinti, kad ne vėliau kaip šio Susitarimo įsigaliojimo dieną būtų ratifikuotas 1983 m. balandžio 30 d. Gaboronėje (Botsvana) priimtas CITES XXI straipsnio pakeitimas.

4. Be to, Šalys įsipareigoja ne vėliau kaip šio Susitarimo įsigaliojimo dieną tiek, kiek dar nėra to padariusios, ratifikuoti ir veiksmingai įgyvendinti Roterdamo konvenciją dėl sutikimo, apie kurį pranešama iš anksto, procedūros, taikomos tam tikroms pavojingoms cheminėms medžiagoms ir pesticidams tarptautinėje prekyboje.

5. Atsižvelgiant į reikalavimą, kad taikant tokias priemones nebūtų savavališkai arba nepagrįstai diskriminuojamos šalys, kuriose vyrauja panašios sąlygos, arba netiesiogiai ribojama tarptautinė prekyba, nė viena šio Susitarimo nuostata nėra aiškinama kaip neleidžianti kuriai nors Šaliai nustatyti arba įgyvendinti priemones šiame straipsnyje nurodytiems susitarimams įgyvendinti.

288 STRAIPSNIS

Darniam vystymuisi palanki prekyba

1. Šalys dar kartą patvirtina, kad prekyba turėtų skatinti visų lygmenų darnų vystymąsi. Atsižvelgdamos į šį teiginį jos pripažįsta tarptautinio bendradarbiavimo, remiant pastangas nustatyti darniam vystymuisi palankias prekybos sistemas ir būdus, vertę ir susitaria bendradarbiauti įgyvendinant 288, 289 ir 290 straipsnius, siekdamos, kai tinkama, nustatyti bendradarbiavimu pagrįstus metodus.

2. Šalys stengiasi:

- a) apsaugyti atvejus, kai prekybai ir darniam vystymuisi būtų naudinga panaikinti ar sumažinti prekybos kliūtis, visų pirma atsižvelgiant į aplinkos priemonių ir patekimo į rinką sąsajas;
- b) lengvinti ir skatinti prekybą aplinkos technologijomis ir paslaugomis, atsinaujinančią energiją naudojančiais ir energiją tausojančiais produktais ir paslaugomis, ir tiesiogines užsienio investicijas į šiuos produktus ir paslaugas, taip pat sprendžiant su netarifinėmis kliūtimis susijusius klausimus;

⁴³ Siekiant didesnio tikrumo, 287 straipsnio 2 dalyje nurodyti daugiašaliai aplinkos srities susitarimai taip pat apima Šalių ratifikuotus protokolus, pakeitimus, priedus ir koregavimus.

- c) lengvinti ir skatinti prekybą, susijusią su darniu vystymusi, taip pat prekybą produktais, kuriais prekiaujama pagal sąžiningos ir etiškos prekybos programas, ekologiniu ženklu pažymėtais produktais ir ekologiška produkcija, ir įskaitant programas, susijusias su bendrovių socialine atsakomybe ir atskaitomybe, ir
- d) lengvinti ir skatinti rengti praktiką ir programas, kuriomis siekiama remti tinkamą aplinkos apsaugos ir tausaus naudojimo ekonominę naudą, pvz., ekologinį turizmą.

289 STRAIPSNIS

Prekyba miškininkystės produktais

Siekdamos skatinti darnų miškų išteklių valdymą Šalys įsipareigoja bendradarbiauti, kad būtų geriau įgyvendinami miškų teisės aktai, tobulinamas valdymas ir skatinama prekyba teisėtai ir tausiai gautais miškininkystės produktais, ir taikyti įvairias priemones, *inter alia*: veiksmingai taikyti CITES nykstančioms medžių rūšims; taikyti sertifikavimo sistemas tausiai gautiems miškininkystės produktams; sudaryti regioninius ar dvišalius savanoriškus miškų teisės aktų įgyvendinimo valdymui ir prekybai skirtus partnerystės susitarimus.

290 STRAIPSNIS

Prekyba žuvininkystės produktais

1. Šalys pripažįsta, kad reikia skatinti tausiąją žuvininkystę, prisidedant prie žuvų išteklių apsaugos ir tausiosios prekybos žuvininkystės išteklių.
2. Šiuo tikslu Šalys įsipareigoja:
  - a) prisijungti prie Susitarimo dėl 1982 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos nuostatų, susijusių su vienos valstybės ribas viršijančių žuvų išteklių ir toli migruojančių žuvų išteklių apsauga ir valdymu, įgyvendinimo, ir veiksmingai įgyvendinti jo principus, susijusius su: vienos valstybės ribas viršijančių žuvų išteklių ir toli migruojančių žuvų išteklių tausiu naudojimu, apsauga ir valdymu; tarptautiniu valstybių bendradarbiavimu; mokslinių rekomendacijų ir tyrimų rėmimu; veiksmingų stebėsenos, kontrolės ir tikrinimo priemonių įgyvendinimu; vėliavos ir uosto valstybių prievolėmis, taip pat susijusiomis su atitiktimi ir teisės aktų vykdymu;
  - b) bendradarbiauti, taip pat su atitinkamomis Regioninės žuvininkystės valdymo organizacijomis ir jose, kad būtų užkirstas kelias neteisėtai, nedeklaruojamai ir nereglamentuojamai (toliau – NNN) žvejybai, taip pat priimant veiksmingas priemones kontrolės ir tikrinimo sistemoms taikyti, kad būtų visiškai laikomasi apsaugos priemonių;

c) keistis moksliniais ir nekonfidencialiais prekybos duomenimis, patirtimi ir geraja praktika tausiosios žuvininkystės srityje ir apskritai – skatinti tausų požiūrį į žuvininkystę.

3. Šalys, tiek, kiek jos dar nėra to padariusios, susitaria nustatyti uosto valstybės priemonės, suderintas su Jungtinių Tautų maisto ir žemės ūkio organizacijos susitarimu dėl uosto valstybės priemonių, kuriomis siekiama užkirsti kelią neteisėtai, nedeklaruojamai ir nereglamentuojamai žvejybai, atgrasyti nuo jos ir ją panaikinti, taikyti kontrolės ir tikrinimo sistemas, paskatas ir prievoles, kad ilgam laikui būtų užtikrintas patikimas ir tausūs žuvininkystės ir pakrančių aplinkos valdymas.

291 STRAIPSNIS

Apsaugos lygio užtikrinimas

1. Šalys pripažįsta, kad netinka skatinti prekybą ar investicijas mažinant vidaus aplinkos ir darbo teisės aktuose nustatytą apsaugos lygį.
2. Šalis neatsisako taikyti savo darbo ar aplinkos teisės aktų arba nuo jų nenukrypsta, ar nesiūlo atsisakyti juos taikyti arba nuo jų nukrypti taip, kad būtų daromas poveikis prekybai arba skatinama steigtis, įsigyti, plėsti ar išlaikyti investicijas ar investuotoją jos teritorijoje.

3. Šalis užtikrina veiksmingą aplinkos ir darbo teisės aktų įgyvendinimą, atsižvelgdama į poveikį Šalių tarpusavio prekybai ar investicijoms.

4. Nė viena šios antraštinės dalies nuostata neaiškinama taip, kad suteiktų Šalies valdžios institucijoms galių imtis teisės aktų įgyvendinimo veiksmų kitos Šalies teritorijoje.

292 STRAIPSNIS

Mokslinė informacija

Šalys pripažįsta, kad rengiant ir įgyvendinant aplinkai ar sveikatos apsaugai ir saugai darbe skirtas priemones, svarbu atsižvelgti į mokslinę ir techninę informaciją, atitinkamus tarptautinius standartus, gaires ar rekomendacijas, tuo pačiu metu pripažįstant, kad esant didelės ar negrįžtamos žalos grėsmei dėl nevisiško mokslinio tikrumo apsauginės priemonės neturi būti vilkinamos.

293 STRAIPSNIS

Darnumo nagrinėjimas

Šalys įsipareigoja kartu nagrinėti, stebėti ir vertinti, kaip šio Susitarimo IV dalimi prisidedama prie darnaus vystymosi, taip pat imtis 302 straipsnyje nurodytų bendradarbiavimo veiksmų.

294 STRAIPSNIS

Institucinės ir stebėsenos priemonės

1. Kiekviena Šalis paskiria savo administracijos padalinį, kuris būtų kontaktinis centras įgyvendinant su prekyba susijusius darnaus vystymosi aspektus. Įsigaliojus šiam Susitarimui Šalys pateikia Asociacijos komitetui visą jų kontaktinių centrų kontaktinę informaciją.
2. Šalys įsteigia Prekybos ir darnaus vystymosi tarybą ⁴⁴, sudarytą iš kiekvienos Šalies administracijų aukšto lygio institucijų. Prieš kiekvieną Tarybos posėdį Šalys turi pranešti viena kitai apie jų atstovų tapatybę ir pateikti jų kontaktinę informaciją.

⁴⁴ Prekybos ir darnaus vystymosi taryba apie savo veiksmus atsiskaito Asociacijos komitetui.

3. Vykdydama šios antraštinės dalies įgyvendinimo priežiūrą, įskaitant bendradarbiavimo veiksmus pagal šio Susitarimo III dalies VI antraštinę dalį (Ekonomikos ir prekybos raida), Prekybos ir darnaus vystymosi taryba pirmą posėdį rengia pirmaisiais metais po to, kai įsigalioja šis Susitarimas, o vėliau – prireikus. Tarybos sprendimai ir rekomendacijos priimami bendru Šalių susitarimu ir skelbiami viešai, nebent Taryba nuspręstų kitaip.

4. Kiekviena Šalis sudaro naujas patarėjų grupes prekybos ir darnaus vystymosi klausimais arba konsultuojasi su esamomis ⁴⁵. Šių grupių užduotis – reikšti nuomonę ir teikti rekomendacijas dėl su prekyba susijusių darnaus vystymosi aspektų ir patarti Šalims dėl geresnio šios antraštinės dalies tikslų įgyvendinimo.

5. Šalių patarėjų grupes sudaro nepriklausomos organizacijos, tinkamu santykiu atstovaujančios suinteresuotiesiems ekonomikos, socialinių ir aplinkos sričių subjektams, taip pat, be kita ko, darbdavių ir darbuotojų organizacijoms, verslo asociacijoms, nevyriausybiniams organizacijoms ir vietos valdžios institucijoms.

⁴⁵ Vykdydamos Šalių teisę kreiptis į esamas patarėjų grupes įgyvendinant šios antraštinės dalies nuostatas, Šalys siūlo esamoms įstaigoms galimybę stiprinti ir plėsti jų veiklą, naudojantis naujomis šioje antraštinėje dalyje numatytomis perspektyvomis ir veiklos sritimis. Šiuo tikslu Šalys gali kreiptis į esamas nacionalines patarėjų grupes.

Pilietinės visuomenės dialogo forumas

1. Šalys susitaria surengti dviejų regionų pilietinės visuomenės dialogo forumą, kuriame būtų tinkamu santykiu atstovaujama suinteresuotiesiems ekonomikos, socialinių ir aplinkos sričių subjektams, ir užtikrinti jam palankias sąlygas. Pilietinės visuomenės dialogo forume vyksta dialogas su Šalių tarpusavio prekybos santykiais susijusiais darna vystymosi klausimais, be to, diskutuojama, kaip bendradarbiaujant galima prisidėti prie šios antraštinės dalies tikslų. Pilietinės visuomenės dialogo forumas turi būti rengiamas vieną kartą per metus, nebent Šalys susitartų kitaip ⁴⁶.
2. Nebent Šalys nuspręstų kitaip, kiekviename Tarybos posėdyje jos nariai praneša pilietinės visuomenės dialogo forumui apie šios antraštinės dalies įgyvendinimą. Savo ruožtu, siekdamas skatinti dialogą apie geresnį šios antraštinės dalies tikslų įgyvendinimą, pilietinės visuomenės dialogo forumas gali išsakyti savo požiūrį ir nuomonę.

⁴⁶ Siekiant didesnio tikrumo, pilietinės visuomenės dialogo forume nesprenžiami politikos formavimo ir kiti tokio pobūdžio paprastai vyriausybėms pavesti klausimai.

Vyriausybės konsultacijos

1. Šalis gali prašyti pradėti konsultacijas su kita Šalimi dėl abiem pusėms svarbaus klausimo, susijusio su šia antraštine dalimis, pateikdama rašytinį prašymą kitos Šalies kontaktiniam centrui. Siekiant sudaryti sąlygas prašymą gavusiai Šaliai atsakyti, prašyme pateikiama pakankamai konkreti informacija, kad reikalas būtų išdėstytas aiškiai ir pagrįstai, nurodyta problema ir trumpai apibendrinami reikalavimai pagal šią antraštinę dalį. Konsultacijos pradedamos nedelsiant, kai Šalis pateikia prašymą jas surengti.
2. Konsultacijose dalyvaujančios Šalys deda visas pastangas, kad pasiektų abipusiai priimtina nagrinėjamojo klausimo sprendimą, atsižvelgdamos į jų pasikeistą informaciją ir galimybes bendradarbiauti tuo klausimu. Vykstant konsultacijoms ypač skiriama dėmesio besivystančioms Šalims būdingoms problemoms ir interesams. Konsultacijose dalyvaujančios Šalys atsižvelgia į TDO ar susijusių daugiašalių aplinkos organizacijų ar institucijų, kurių šalimis jos yra, veiklą. Jei tinka, konsultacijose dalyvaujančios Šalys bendru susitarimu gali kreiptis į tas organizacijas ir institucijas arba į bet kokią jų nuomone, tinkamą asmenį ar instituciją, patarimų ar pagalbos, kad klausimas būtų visapusiškai išnagrinėtas.

3. Jei praėjus devyniasdešimčiai dienų po konsultacijų konsultacijose dalyvaujanti Šalis nusprendžia, kad klausimą reikia išsamiau aptarti, nebent konsultacijose dalyvaujančios Šalys nuspręstų kitaip, klausimas gali būti perduotas svarstyti Prekybos ir darnaus vystymosi tarybai, pateikus rašytinį prašymą kitų Šalių kontaktiniams centrams. Prekybos ir darnaus vystymosi taryba nedelsdama surengia posėdį, kad padėtų priimti abipusiai priimtina sprendimą. Jei Prekybos ir darnaus vystymosi taryba mano, kad klausimui išspręsti reikia ekspertų pagalbos, ji gali kreiptis į ekspertus, kad šie padėtų tą klausimą išnagrinėti.

4. Bet koks konsultacijose dalyvaujančių Šalių sprendimas nagrinėjamuoju klausimu skelbiamas viešai, nebent Prekybos ir darnaus vystymosi taryba nuspręstų kitaip.

297 STRAIPSNIS

Ekspertų kolegija

1. Nebent konsultacijose dalyvaujančios Šalys susitaria kitaip, konsultacijoje dalyvaujanti Šalis praėjus šešiasdešimčiai dienų nuo klausimo perdavimo Prekybos ir darnaus vystymosi tarybai arba, jei klausimas tarybai neperduotas, praėjus devyniasdešimčiai dienų nuo prašymo rengti konsultacijas atitinkamai pagal 296 straipsnio 1 ir 3 dalis pateikimo dienos gali prašyti surengti ekspertų kolegijos posėdį klausimui, kurio per vyriausybines konsultacijas nepavyko patenkinamai išnagrinėti, spręsti. Procedūroje dalyvaujančios Šalys gali teikti informaciją ekspertų kolegijai.

2. Įsigaliojus šiam Susitarimui Šalys pateikia Asociacijos komitetui septyniolikos asmenų, turinčių aplinkos teisės, tarptautinės prekybos ar ginčų pagal tarptautinius susitarimus sprendimo patirties, sąrašą, iš kurio bent penki asmenys nėra bet kurios iš Šalių piliečiai; taip pat septyniolikos asmenų, turinčių darbo teisės, tarptautinės prekybos ar ginčų pagal tarptautinius susitarimus sprendimo patirties, sąrašą, iš kurio bent penki asmenys nėra bet kurios iš Šalių piliečiai, kad Taryba galėtų juos patvirtinti per pirmąjį posėdį. Bet kurios iš Šalių piliečiais nesantys ekspertai galėtų pirmininkauti ekspertų kolegijai. Ekspertai yra i) nepriklausomi nuo Šalies ar patarėjų grupėje (-ėse) atstovaujamų organizacijų ir su jais nesusiję ar nevykdo jų nurodymų, ir ii) jie atrenkami remiantis objektyvumu, patikimumu ir nuovoka.

3. Šalys susitaria dėl kolegijos veikloje nebegalinčių dalyvauti ekspertų pakeitimo ir gali nuspręsti keisti sąrašą bet koku sutartu metu.

298 STRAIPSNIS

Ekspertų kolegijos sudėtis

1. Ekspertų kolegiją sudaro trys ekspertai.
2. Kolegijos pirmininkas nėra bet kurios iš Šalių pilietis.

3. Kiekviena procedūroje dalyvaujanti Šalis per trisdešimt dienų nuo prašymo sudaryti ekspertų kolegiją gavimo dienos iš ekspertų sąrašo pasirenka vieną ekspertą. Jei viena Šalis nepasirenka eksperto per tokį laikotarpį, kita procedūroje dalyvaujanti Šalis iš ekspertų sąrašo pasirenka procedūroje dalyvaujančios Šalies, kuri nepasirinko eksperto, pilietį. Du pasirinkti ekspertai susitarimu ar burtais iš bet kurios iš Šalių piliečiais nesančių asmenų išrenka pirmininką.
4. Asmenys negali būti ekspertai sprendžiant klausimus, dėl kurių jie arba su jais susijusi organizacija turi tiesioginių ar netiesioginių interesų konfliktų. Numanoma, kad sprendžiant klausimą ekspertu pasirinktas asmuo atskleidžia turintis ar galintis turėti bet kokių interesų, ryšių ar reikalų, apie kuriuos ekspertas turėtų žinoti ir kurie gali paveikti to eksperto nepriklausomumą ar nešališkumą arba leisti pagrįstai dėl jų abejoti.
5. Jei kuri nors procedūroje dalyvaujanti Šalis mano, kad ekspertas neatitinka 4 dalyje nustatytų reikalavimų, procedūroje dalyvaujančios Šalys nedelsdamos tariasi ir, jei jos taip susitaria, ekspertas pašalinamas ir 3 dalyje nustatyta pašalinto eksperto pakeitimo tvarka skiriamas naujas ekspertas.
6. Nebent procedūroje dalyvaujančios Šalys nuspręstų kitaip, kaip nustatyta 301 straipsnio 2 dalyje, ekspertų kolegija įsteigiama ne vėliau kaip per šešiasdešimt dienų nuo Šalies prašymo pateikimo.

299 STRAIPSNIS

Darbo tvarkos taisyklės

1. Ekspertų kolegija parengia tvarkaraštį, kuriuo užtikrinama, kad procedūroje dalyvaujančios Šalys turėtų galimybę raštu pateikti pastabas ir susijusią informaciją.
2. Ekspertų kolegija ir Šalys užtikrina, kad konfidenciali informacija būtų saugoma vadovaujantis šio Susitarimo IV dalies X antraštine dalimi (Ginčų sprendimas).
3. Ekspertų kolegijos įgaliojimai:

„nagrinėti, ar Šalis nevykdo šios antraštinės dalies 286 straipsnio 2 dalies, 287 straipsnio 2, 3 ir 4 dalių ir 291 straipsnio prievolių ir teikti neprivalomas rekomendacijas dėl nagrinėjamo klausimo sprendimo. Jei nagrinėjamas klausimas yra susijęs su teisės aktų įgyvendinimu, ekspertų kolegija įgaliojama nuspręsti, ar Šalis nuolat ar pasikartodama veiksmingai nevykdė savo prievolių.“

300 STRAIPSNIS

Pradinė ataskaita

1. Ekspertų kolegija savo ataskaitai rengti naudoja procedūroje dalyvaujančių Šalių pateiktas pastabas ir argumentus. Procedūros metu Šalims suteikiama galimybė pateikti pastabas dėl dokumentų ar informacijos, kuri, kolegijos nuomone, yra svarbi jos veiklai.
2. Per šimtą dvidešimt dienų nuo ekspertų kolegijos įsteigimo ji pateikia procedūroje dalyvaujančioms Šalims pradinę ataskaitą ir rekomendacijas. Kolegijai nusprendus, kad ji negali pateikti ataskaitos per šimtą dvidešimt dienų, ji procedūroje dalyvaujančioms Šalims raštu nurodo to priežastis ir apytikslį laikotarpį, per kurį ataskaita bus pateikta.
3. Ekspertų rekomendacijose atsižvelgiama į konkrečių Šalių socialinę ir ekonominę padėtį.
4. Per trisdešimt dienų nuo pradinės ataskaitos pateikimo procedūroje dalyvaujančios Šalys gali raštu pateikti kolegijai pastabas dėl tos ataskaitos.

5. Gavusi raštiškas pastabas kolegija savo iniciatyva arba kurios nors iš procedūroje dalyvaujančių Šalių prašymu gali:

- a) jei tinka, prašyti procedūroje dalyvaujančių Šalių pateikti nuomonę dėl raštiškų pastabų;
- b) persvarstyti ataskaitą arba
- c) imtis kitų, jos nuomone, reikiamų svarstymų.

Kolegijos baigiamojoje ataskaitoje aptariami visi Šalių raštiškose pastabose nurodyti argumentai.

301 STRAIPSNIS

Baigiamoji ataskaita

1. Ne vėliau kaip per šimtą aštuoniasdešimt dienų nuo kolegijos įsteigimo kolegija pateikia procedūroje dalyvaujančioms Šalims ir Prekybos ir darnaus vystymosi tarybai baigiamąją ataskaitą. Per penkiolika dienų nuo pateikimo Šalys viešai paskelbia baigiamąją ataskaitą.

2. Abipusiu susitarimu procedūroje dalyvaujančios Šalys gali nuspręsti pratęsti 1 dalyje ir 298 straipsnio 6 dalyje bei 300 straipsnio 4 dalyje nustatytus laikotarpius.

3. Atsižvelgdamos į ekspertų kolegijos ataskaitą ir rekomendacijas procedūroje dalyvaujančios Šalys stengiasi tartis dėl tinkamų taikytinų priemonių, taip pat prireikus galimo dėl bendradarbiavimo tokių priemonių įgyvendinimui paremti. Šalis, kuriai skirtos rekomendacijos, praneša Prekybos ir darnaus vystymosi tarybai apie savo ketinimus, susijusius su ekspertų kolegijos ataskaita ir rekomendacijomis ir prireikus pateikia veiksmų planą. Prekybos ir darnaus vystymosi taryba vykdo Šalies numatytų veiksmų įgyvendinimo stebėseną.

302 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ir techninė pagalba prekybos ir darnaus vystymosi srityje

Su šia antraštine dalimi susijusios bendradarbiavimo ir techninės pagalbos priemonės nustatytos šio Susitarimo III dalies VI antraštinėje dalyje (Ekonomikos ir prekybos raida).

IX ANTRAŠTINĖ DALIS

REGIONŲ EKONOMINĖ INTEGRACIJA

303 STRAIPSNIS

Bendrosios nuostatos

1. Šalys pabrėžia, kad regionų bendradarbiavimo aspektas yra svarbus ir pripažįsta regionų ekonominės integracijos svarbą įgyvendinant šį Susitarimą. Todėl jos dar kartą patvirtina, kad yra pasiryžusios stiprinti ir gilinti atitinkamus regionų ekonominės integracijos procesus, taikydamos atitinkamas sistemas.
2. Šalys pripažįsta, kad regionų ekonominė integracija mutines procedūrų, techninių reglamentų ir sanitarijos bei fitosanitarijos priemonių srityse yra labai svarbi laisvai prekių apyvartai Centrinėje Amerikoje ir ES Šalyje.
3. Todėl, atsižvelgdamos į skirtingą atitinkamų regionų ekonominės integracijos procesų raidos lygį, Šalys susitaria dėl toliau išdėstytų nuostatų.

304 STRAIPSNIS

Muitinės procedūros

1. Muitinės veiklos srityje ne vėliau kaip per dvejus metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo pirmoji įvežimo CA Šalies respublikos muitinė kompensuoja už prekes sumokėtą muitą, kai tokios prekės eksportuojamos į kitą CA Šalies respubliką. Muitas už šias prekes mokamas CA Šalies respublikoje importuotojoje.
2. Šalys stengiasi nustatyti mechanizmą, užtikrinantį, kad Centrinės Amerikos ar Europos Sąjungos kilmės statusą turinčioms prekėms, kaip nustatyta šio Susitarimo II priede (Dėl sąvokos „produktų kilmė“ apibrėžties ir administracinio bendradarbiavimo metodų), įvežamoms į jų teritoriją atlikus jų importo muitinį įforminimą, nebebūtų taikomi muitai arba lygiavertio poveikio privalomieji mokesčiai bei kiekybiniai apribojimai ar lygiavertio poveikio priemonės.
3. Šalys susitaria, kad jų muitų teisės aktuose ir procedūrose būtų nustatyta, kad importo ir eksporto atitinkamai ES Šalyje ir CA Šalyje atvejais kaip muitinės deklaracija naudojamas bendrasis administracinis dokumentas ar jo elektroninis atitikmuo. CA Šalis įsipareigoja šį tikslą pasiekti per trejus metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo.

4. Be to, Šalys užtikrina, kad regioniniu lygmeniu būtų suderinti importuojant Centrinės Amerikos ar Europos Sąjungos kilmės statusą turinčias prekes taikomi muitų teisės aktai, procedūros ir su muitinės veikla susiję reikalavimai. CA Šalis įsipareigoja šį tikslą pasiekti ne vėliau kaip per penkerius metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo.

305 STRAIPSNIS

Techninės prekybos kliūtys

1. Techninių reglamentų ir atitikties vertinimo procedūrų srityje:
  - a) Šalys susitaria, kad Europos Sąjungos valstybės narės užtikrins, kad Centrinės Amerikos kilmės statusą turinčius produktus, teisėtai pateiktus vienos Europos Sąjungos valstybės narės rinkai, taip pat galima pateikti kitai Europos Sąjungos valstybės narės rinkai, jei tuo produktu užtikrinamas lygiavertis apsaugos lygis dėl įvairių susijusių teisėtų interesų (abipusio pripažinimo principas);
  - b) šiuo klausimu Europos Sąjungos valstybės narės sutiks, jei produktu užtikrinamas lygiavertis apsaugos lygis dėl įvairių susijusių teisėtų interesų, kad vienos Europos Sąjungos valstybės narės reikalaujamas atitikties vertinimo procedūras atitinkantį produktą būtų galima pateikti kitos Europos Sąjungos valstybės narės rinkai, netaikant papildomų atitikties vertinimo procedūrų.

2. Jei taikomi suderinti regioniniai importo reikalavimai, Europos Sąjungos kilmės statusą turintys produktai turėtų atitikti regioninius reikalavimus, jei norima, kad juos būtų galima teisėtai pateikti pirmojo importo CA Šalies respublikos rinkai. Remiantis šiuo Susitarimu, jei produktui taikomi suderinti teisės aktai ir jį reikia registruoti, pabaigus vidaus procedūras vienoje iš CA Šalies respublikų suteikta registracija turėtų būti priimama visose kitose CA Šalies respublikose.

3. Be to, jei produktą reikia registruoti, CA Šalies respublikos sutiks, kad produktai turėtų būti registruojami pagal produktų grupes ar rūšis.

4. CA Šalis sutinka per penkerius metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo priimti šiuo metu rengiamus regioninius techninius reglamentus ir atitikties vertinimo procedūras, išvardytas šio Susitarimo XX priede (Derinamų Centrinės Amerikos techninių reglamentų (CATR) sąrašas) ir toliau derinti techninius reglamentus ir atitikties vertinimo procedūras bei skatinti rengti regioninius standartus.

5. Dėl CA Šalies lygmeniu dar nesuderintų ir į XX priedą neįtrauktų produktų Asociacijos komitetas nustatys darbo programą, kurioje bus nagrinėjamos galimybės ateityje į priedą įtraukti papildomus produktus.

306 STRAIPSNIS

Sanitarijos ir fitosanitarijos priemonės

1. Šiuo straipsniu siekiama:

- a) skatinti sudaryti sąlygas, kad prekės, kurioms taikomos sanitarijos ir fitosanitarijos priemonės, galėtų būti laisvai pervežamos Centrinėje Amerikoje ir ES Šalyje;
- b) skatinti derinti ir tobulinti sanitarijos ir fitosanitarijos reikalavimus ir procedūras CA Šalyje ir ES Šalyje, taip pat siekiant, kad būtų taikomas vienas importo sertifikatas, vienas įmonių sąrašas, vienas sanitarinis importo patikrinimas ir vienas iš ES Šalies į CA Šalį importuotų produktų mokestis;
- c) stengtis užtikrinti abipusį patikrinimų, atliktų CA Šalies respublikų, pripažinimą bet kurioje Europos Sąjungos valstybėje narėje.

2. ES Šalis užtikrina, kad nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos rinkai teisėtai pateikti ir susijusius sanitarijos ir fitosanitarijos reikalavimus atitinkantys gyvūnai, gyvūniniai produktai, augalai ir augaliniai produktai galėtų būti laisvai pervežami ES Šalies teritorijoje netikrinant vidaus pasieniuose.

3. CA Šalis užtikrina, kad nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos gyvūnams, gyvūniniams produktams, augalams ir augaliniams produktams būtų taikomos palankesnės regioninio tranzito sąlygos CA Šalies teritorijose, kaip nustatyta Rezoliucijoje Nr. 219-2007 (COMIECO-XLVII) ir vėlesnėse susijusiose priemonėse. Šioje antraštinėje dalyje importo iš ES Šalies atveju palankesnės regioninio tranzito sąlygos reiškia, kad ES Šalies prekes galima įvežti pro bet kurį CA Šalies pasienio patikrinimo postą ir vežti tranzitu per regioną iš vienos CA Šalies respublikos į kitą, laikantis galutinės paskirties Šalies, kur gali būti atliktas sanitarijos ar fitosanitarijos patikrinimas, sanitarijos ir fitosanitarijos reikalavimų.

4. Jei gyvūnai, gyvūniniai produktai, augalai ir augaliniai produktai atitinka susijusius sanitarijos ir fitosanitarijos reikalavimus, nustatytus galiojančiose Centrinės Amerikos regioninės integracijos priemonėse, CA Šalis įsipareigoja taikyti tiems gyvūnams, gyvūniniams produktams, augalams ir augaliniams produktams, išvardytiems XIX priede (306 straipsnio 4 dalyje nurodytų produktų sąrašas) šį režimą: importavus į CA Šalies respublikos teritoriją, kompetentingos valdžios institucijos turi patikrinti ES Šalies kompetentingos institucijos išduotą sertifikatą ir gali atlikti sanitarijos ir fitosanitarijos patikrinimą; esant palankiems rezultatams, jei produktas įtrauktas į XIX priedo sąrašą, jam gali būti taikomas atsitiktinis sanitarijos ar fitosanitarijos patikrinimas tik įvažiavimo į galutinės paskirties CA Šalies respubliką vietoje.

XIX priedo 1 sąrašo produktams ši prievolė turi būti pradėta taikyti ne vėliau kaip praėjus dvejais metams po šio Susitarimo įsigaliojimo.

XIX priedo 2 sąrašo produktams ši prievolė turi būti pradėta taikyti ne vėliau kaip praėjus penkeriems metams po šio Susitarimo įsigaliojimo.

5. Nedarant poveikio Šalių (ES Šalies arba CA Šalies respublikų) teisėms ir prievolėms pagal PPO susitarimą bei kiekvienos iš Šalių nustatytiems sanitarijos ir fitosanitarijos procedūroms ir reikalavimams, importuojanti Šalis neturėtų reikalauti taikyti iš eksportuojančios Šalies importuotiems produktams režimą, palankesnį nei eksportuojanti Šalis taiko regionų vidaus prekybai.

6. Asociacijos taryba gali keisti XIX priedą (306 straipsnio 4 dalyje nurodytų produktų sąrašas), gavusi Sanitarijos ir fitosanitarijos reikalų pakomitečio rekomendacijas, laikydamosi šio Susitarimo IV dalies XIII antraštinėje dalyje (Konkrečios pagal šį Susitarimą įsteigtų institucijų prekybos srities užduotys) nustatytos tvarkos.

7. 6 dalyje minėtas pakomitetas atidžiai stebi šio straipsnio įgyvendinimą.

307 STRAIPSNIS

Įgyvendinimas

1. Šalys pripažįsta, kad svarbu aktyviau bendradarbiauti siekiant šioje antraštinėje dalyje nustatytų tikslų ir šį klausimą spręsti taikant šio Susitarimo III dalies VI antraštinėje dalyje (Ekonomikos ir prekybos raida) nustatytas priemones.

2. Šalys įsipareigoja konsultuotis klausimais, susijusiais su šia antraštine dalimi, siekdamas užtikrinti, kad šiame Susitarime nustatytas regionų bendradarbiavimo aspektas būtų veiksmingai taikomas ir siekiama regionų ekonomikos integracijos tikslų.

X ANTRAŠTINĖ DALIS

GINČŲ SPRENDIMAS

3. Dėl CA Šalies pažangos įgyvendinant šią antraštinę dalį CA Šalis teikia reguliarias pažangos ataskaitas ir nustatomo darbo programas, susijusias su 304, 305 ir 306 straipsniais. Pažangos ataskaitos ir darbo programos teikiamos raštu ir jose nurodomi visi veiksmai, kurių imtasi 304 straipsnio 1, 3 ir 4 dalyse, 305 straipsnio 2, 3 ir 4 dalyse ir 306 straipsnio 3 ir 4 dalyse nustatytoms priemonėms ir tikslams įgyvendinti, ir laikotarpiui iki kitos pažangos ataskaitos numatyti veiksmai. Pažangos ataskaitos ir darbo programos teikiamos kasmet, kol nebus faktiškai įgyvendinti šioje dalyje nustatyti įsipareigojimai.

1 SKYRIUS

TIKSLAS IR TAIKYMO SRITIS

308 STRAIPSNIS

4. Praėjus penkeriems metams nuo šio Susitarimo įsigaliojimo Šalys turi apvarstyti, ar įtraukti į šią antraštinę dalį kitas sritis.

Tikslas

5. Pagal šią antraštinę dalį CA Šalies priimtiems regioninės integracijos įsipareigojimams netaikomos ginčų sprendimo procedūros pagal šio Susitarimo IV dalies X antraštinę dalį (Ginčų sprendimas).

Šia antraštine dalimi siekiama vengti ginčų tarp Šalių dėl šio Susitarimo IV dalies aiškinimo arba taikymo ir siekti, jei įmanoma, kad Šalys priimtų abiem pusėms priimtina sprendimą.

309 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šios antraštinės dalies nuostatos taikomas visiems ginčams, susijusiems su šio Susitarimo IV dalies aiškinimu arba taikymu, jei aiškiai nenurodyta kitaip.
2. Ši antraštinė dalis netaikoma CA Šalies respublikų ginčams.

2 SKYRIUS

KONSULTACIJOS

310 STRAIPSNIS

Konsultacijos

1. Šalys siekia sąžiningomis konsultacijomis išspręsti visus ginčus dėl 309 straipsnyje nurodytų nuostatų aiškinimo arba taikymo, kad būtų rastas abiem pusėms priimtinas sprendimas.

2. Pagal šį Susitarimą bet kuri Šalis siekia konsultacijų, pateikdama rašytinį prašymą kitai Šaliai ir jo kopiją Asociacijos komitetui, išdėsto prašymo priežastis, teisinį skundo pagrindą ir nurodo esamas arba siūlomas ginčijamąsias priemones.

3. Tuo atveju jei Šalis ieškovė yra ES Šalis, o tariamas nuostatos pažeidimas, nustatytas pagal 2 dalį, yra panašus visais teisiniais ir faktiniais aspektais, susijusiais su daugiau nei viena CA Šalies respublika, ES Šalis gali prašyti surengti vienas bendras konsultacijas, kuriose dalyvautų tos CA Šalies respublikos ⁴⁷.

4. Tuo atveju, jei Šalis ieškovė yra CA Šalies respublika, o tariamas nuostatos pažeidimas, nustatytas pagal 2 dalį, daro neigiamą poveikį daugiau nei vienos CA Šalies respublikos prekybai ⁴⁸, CA Šalies respublikos gali prašyti surengti konsultacijas arba prašyti dalyvauti konsultacijose per penkias dienas nuo pradinio prašymo surengti konsultacijas gavimo. Suinteresuotoji CA Šalies respublika pateikia savo svarbių prekybos interesų, susijusių su prašyme nurodytu klausimu, paaiškinimą.

⁴⁷ Pavyzdžiui, ši dalis būtų taikoma tuo atveju, jei daugiau nei viena CA Šalies respublika nesilaikytų šio Susitarimo IV dalies nuostatose nurodytos visoms CA Šalies respublikoms taikytos prievolės įvykdyti nurodytą reikalavimą iki nustatytos datos.

⁴⁸ Pavyzdžiui, ši dalis būtų taikoma tuo atveju, jei taikytas draudimas importuoti produktą ir minėtas draudimas taikomas tokio produkto importui iš daugiau nei vienos CA Šalies respublikos.

5. Konsultacijos surengiamos per trisdešimt dienų nuo prašymo pateikimo dienos ir vyksta Šalies atsakovės teritorijoje, nebent Šalys susitartų kitaip. Konsultacijos laikomos baigtomis po trisdešimt dienų nuo prašymo pateikimo dienos, nebent abi Šalys sutinka tęsti konsultacijas. Tais atvejais, kai pagal 3 ir 4 dalis daugiau nei viena CA Šalies respublika dalyvauja konsultacijose, jos laikomos baigtomis per keturiasdešimt dienų nuo pradinio prašymo pateikimo dienos. Visa per konsultacijas atskleista informacija yra konfidenciali.

6. Skubos atvejais, ypač susijusiais su greitai gendančiomis arba sezoninėmis prekėmis, konsultacijos surengiamos per penkiolika dienų nuo prašymo pateikimo dienos ir laikomos pasibaigusiomis per penkiolika dienų nuo prašymo pateikimo. Tais atvejais, kai pagal 3 ir 4 dalis daugiau nei viena CA Šalies respublika dalyvauja konsultacijose, jos laikomos baigtomis per dvidešimt dienų nuo pradinio prašymo pateikimo dienos.

7. Jei Šalis atsakovė neatsako į prašymą surengti konsultacijas per dešimt dienų nuo prašymo gavimo, jei konsultacijos nesurengiamos per atitinkamai 5 ar 6 dalyse nurodytus laikotarpius arba jei konsultacijos baigtos, bet ginčas nebuvo išspręstas, Šalis ieškovė gali prašyti sudaryti kolegiją pagal 311 straipsnį.

8. Jei po paskutinių konsultacijų praėjo daugiau nei dvylika mėnesių ir ginčo pagrindas išliko, Šalis ieškovė prašo surengti naujas konsultacijas. Ši dalis netaikoma, jei veiksmų nesiimama todėl, kad sąžiningai stengiantis nepavyko rasti abiem pusėms priimtino sprendimo pagal 324 straipsnį.

3 SKYRIUS

GINČŲ SPRENDIMO PROCEDŪROS

A SKIRSNIS

GINČŲ SPRENDIMAS SUDARANT KOLEGIJĄ

311 STRAIPSNIS

Ginčų sprendimo sudarant kolegiją procedūros inicijavimas

1. Jei konsultacijose dalyvavusioms šalims nepavyko išspręsti ginčo, kaip numatyta 310 straipsnyje, bet kuri Šalis ieškovė gali pateikti prašymą sudaryti kolegiją.

2. Raštiškas prašymas sudaryti kolegiją pateikiamas Šaliai atsakovei ir jo kopija – Asociacijos komitetui. Šalis ieškovė prašyme nurodo konkrečią ginčijamąją priemonę, teisinį skundo pagrindą ir paaiškina, kodėl tokia priemonė pažeidžia 309 straipsnyje nurodytas nuostatas.
3. Bet kuri Šalis, pagal 1 dalį turinti teisę prašyti sudaryti kolegiją ir pateikusi raštišką pranešimą kitoms ginčo Šalims, gali dalyvauti kolegijos procedūrose kaip Šalis ieškovė. Pranešimas pateikiamas ne vėliau kaip po penkių dienų po pradinio prašymo sudaryti kolegiją gavimo dienos.
4. Negalima prašyti sudaryti kolegiją siūlomai priemonei persvarstyti.

312 STRAIPSNIS

Kolegijos sudarymas

1. Kolegiją sudaro trys nariai.
2. Per dešimt dienų nuo prašymo sudaryti kolegiją pateikimo dienos ginčo Šalys konsultuojasi, siekdamos susitarti dėl kolegijos sudėties⁴⁹.

⁴⁹ Jei ginčo Šalį sudaro dvi arba daugiau CA Šalies respublikos, jos 312 straipsnyje nustatyta tvarka veikia kartu.

3. Jei ginčo Šalys negali susitarti dėl kolegijos sudėties per 2 dalyje nurodytą laikotarpį, kiekviena ginčo Šalis turi teisę pasirinkti vieną kolegijos narį, kuris negali būti pirmininkas, iš 325 straipsnyje nustatytame sąraše nurodytų asmenų per tris dienas po 2 dalyje nustatyto laikotarpio pabaigos. Asociacijos komiteto pirmininkas arba pirmininko atstovas turi burtais išrinkti pirmininką ir kitus kolegijos narius iš atitinkamų asmenų sąrašo, sudaryto pagal 325 straipsnį.
4. Asociacijos komiteto pirmininkas arba pirmininko atstovas ištraukia burtus per penkias dienas nuo vienos ar abiejų ginčo Šalių prašymo tai atlikti gavimo. Ginčo Šalims nedelsiant pranešama apie burtų traukimo laiką ir vietą. Traukiant burtus ginčo Šalys gali savo noru dalyvauti.
5. Ginčo Šalys gali abipusiu susitarimu ir per 2 dalyje nurodytą laikotarpį pasirinkti asmenis, kurie nėra įtraukti į kolegijos narių sąrašą, bet atitinka 325 straipsnyje nustatytus reikalavimus.
6. Kolegijos sudarymo diena – diena, kurią visi nariai pranešė apie sutikimą juos pasirinkti.

313 STRAIPSNIS

Kolegijos nutarimas

1. Kolegija su ginčijamuoju klausimu susijusį nutarimą per šimtą dvidešimt dienų nuo kolegijos sudarymo datos praneša ginčo Šalims ir pateikia kopiją Asociacijos komitetui.
2. Jei kolegija mano, kad 1 dalyje nurodytas terminas yra per trumpas, kolegijos pirmininkas turi nedelsdamas apie tai raštu pranešti ginčo Šalims ir pateikti kopiją Asociacijos komitetui, išdėstydamas delsimo priežastis ir datą, kurią kolegija tikisi baigti darbą. Išskyrus išimtinės aplinkybės, nutarimas paskelbiamas ne vėliau nei po šimto penkiasdešimt dienų nuo kolegijos sudarymo dienos.
3. Skubos atvejais, ypač susijusiais su greitai gendančiomis arba sezoninėmis prekėmis, kolegija deda visas pastangas, kad jos nutarimas būtų priimtas per šešiasdešimt dienų nuo kolegijos sudarymo dienos. Išskyrus išimtinės aplinkybės, nutarimas paskelbiamas ne vėliau nei po septyniasdešimt penkių dienų nuo kolegijos sudarymo dienos. Kolegija, ginčo Šalies prašymu, gali per dešimt dienų nuo jos sudarymo pateikti preliminarų nutarimą, ar atvejis vertintinas kaip skubus.

B SKIRSNIS

ĮGYVENDINIMAS

314 STRAIPSNIS

Kolegijos nutarimo įgyvendinimas

1. Jei taikytina, Šalis atsakovė kuo skubiau imasi priemonių, būtinų kolegijos nutarimui, susijusiam su klausimu, sąžiningai įgyvendinti, be to, ginčo Šalys turi siekti susitarti dėl laikotarpio, per kurį tas nutarimas turi būti įgyvendintas.
2. Įgyvendinimo tikslais ginčo Šalys ir, bet kuriuo atveju, kolegija atsižvelgia į galimą priemonės poveikį, kuris, kaip nustatyta, laikomas neatitinkančiu šio Susitarimo atsižvelgiant į Šalies atsakovės išsivystymo lygį.
3. Tuo atveju, jei kolegijos nutarimas neįgyvendinamas visiškai ir laiku, kaip laikina priemonė gali būti taikoma kompensacija arba prievolių vykdymo sustabdymas. Šiuo atveju ginčo Šalys siekia susitarti dėl kompensacijos, o ne sustabdyti prievolių vykdymą. Vis dėlto nei kompensacija, nei prievolių vykdymo sustabdymas nėra labiau priimtini nei kolegijos nutarimo įgyvendinimas visiškai ir laiku.

4. Tais atvejais, kai kolegijos nutarimas taikomas daugiau nei vienai CA Šalies respublikai kaip Šaliai ieškovei arba Šaliai atsakovei, bet kokia kompensacija arba prievolių vykdymo sustabdymas pagal šią antraštinę dalį taikomi kiekvienai CA Šalies respublikai atskirai; tuo tikslu kolegijos sprendime dėl pažeidimo atsiradusios žalos, susijusios su naudos panaikinimu arba sumažinimu, dydis atskirai nustatomas kiekvienai CA Šalies respublikai.

315 STRAIPSNIS

Pagrįstos trukmės laikotarpis sprendimui įgyvendinti

1. Šalis atsakovė nedelsdama nurodo Šaliai ieškovei pagrįstos trukmės laikotarpį, reikalingą sprendimui įgyvendinti ir, jei taikytina, konkrečias priemones, kurias ji ketina nustatyti.
2. Ginčo Šalys per trisdešimt dienų po pranešimo dėl minėto kolegijos nutarimo ginčo Šalims siekia susitarti dėl pagrįstos trukmės laikotarpio, reikalingo įgyvendinti kolegijos sprendimą. Jei pavyksta susitarti, ginčo Šalys praneša Asociacijos komitetui apie sutartą pagrįstos trukmės laikotarpį ir, jei taikytina, konkrečias priemones, kurias Šalis atsakovė ketina nustatyti.

3. Ginčo Šalims per 2 dalyje nustatytą laikotarpį nepavykus susitarti dėl pagrįstos trukmės laikotarpio įgyvendinti kolegijos nutarimą, Šalis ieškovė gali prašyti pirmosios kolegijos nustatyti tinkamą laikotarpį. Toks prašymas pateikiamas raštu ir apie jį pranešama kitai ginčo Šaliai, pateikiant kopiją Asociacijos komitetui. Kolegija praneša savo nutarimą ginčo Šalims ir Asociacijos komitetui per dvidešimt dienų nuo prašymo pateikimo dienos. Jei kolegijos nutarimas taikomas daugiau nei vienai CA Šalies respublikai, kolegija kiekvienai CA Šalies respublikai nustato pagrįstos trukmės laikotarpį.

4. Jei pirmoji kolegija arba kai kurie iš jos narių negali toliau dirbti, laikomasi 312 straipsnyje nustatytos atitinkamos tvarkos. Terminas nutarimui pranešti yra trisdešimt penkios dienos nuo 3 dalyje nurodyto prašymo pateikimo dienos.

5. Šalis atsakovė praneša Asociacijos komitetui apie taikomas priemones ir priemones, kurių reikia imtis kolegijos nutarimui įgyvendinti. Ši ataskaita teikiama raštu, ne vėliau nei įpusėjus pagrįstos trukmės laikotarpiui.

6. Pagrįstos trukmės laikotarpis gali būti pratęstas ginčo Šalių abipusiu susitarimu. Visi šiame straipsnyje nurodyti laikotarpiai sudaro pagrįstos trukmės laikotarpio dalį.

Priemonių, kurių imtasi kolegijos nutarimui įgyvendinti, nagrinėjimas

1. Prieš pasibaigiant pagrįstos trukmės laikotarpiui Šalis atsakovė praneša Šaliai ieškovei ir Asociacijos komitetui apie priemones, kurių ji ėmėsi kolegijos nutarimui įgyvendinti ir nurodo išsamius duomenis, kaip antai įsigaliojimo datą, susijusį priemonės tekstą ir faktinį bei teisinį paaiškinimą, kaip taikydama tą priemonę Šalis atsakovė įgyvendina nutarimą.
2. Jei ginčo Šalys nesutaria dėl bet kurios priemonės, apie kurią pranešta pagal 1 dalį, taikymo arba jos atitikties 309 straipsnyje nurodytoms nuostatomis, Šalis ieškovė gali raštiškai paprašyti pirmosios kolegijos priimti sprendimą šiuo klausimu. Tokiame prašyme nurodoma konkreči ginčijamoji priemonė ir paaiškinama, kodėl tokia priemonė nesuderinama su 309 straipsnyje nurodytomis nuostatomis. Kolegija praneša savo nutarimą per keturiasdešimt penkias dienas nuo prašymo pateikimo dienos. Jei kolegijos nutarimas taikomas daugiau nei vienai CA Šalies respublikai, kolegija, atsižvelgdama į aplinkybes, pagal šį straipsnį paskelbia sprendimą kiekvienai CA Šalies respublikai.
3. Jei pirmoji kolegija arba kai kurie iš jos narių negali toliau dirbti, laikomasi 312 straipsnyje nustatytos atitinkamos tvarkos. Terminas nutarimui pranešti yra šešiasdešimt dienų nuo 2 dalyje nurodyto prašymo pateikimo dienos.

Laikinos taisomosios priemonės nutarimo neįgyvendinimo atveju

1. Jei Šalis atsakovė iki pagrįstos trukmės laikotarpio pabaigos nepraneša apie jokią priemonę, kurios imtasi siekiant įgyvendinti kolegijos nutarimą, kaip nurodyta 316 straipsnio 1 dalyje, arba jei kolegija nusprendžia, kad priemonė, apie kurią pranešta pagal 316 straipsnio 1 dalį, nesuderinama su Šalies prievolėmis pagal 309 straipsnyje nurodytas nuostatas, Šalis atsakovė Šalies ieškovės prašymu pateikia pasiūlymą dėl kompensacijos. Jei kolegijos nutarimas taikomas daugiau nei vienai CA Šalies respublikai, kiekviena iš CA Šalies respublikų pateikia pasiūlymą dėl kompensacijos arba toks pasiūlymas jai pateikiamas, atsižvelgiant į panaikinimo arba sumažinimo mastą, nustatytą pagal 314 straipsnio 4 dalį ir priemones, apie kurias pranešta pagal 316 straipsnio 1 dalį. ES Šalis turi dėti pastangas deramai riboti savo kompensacijos reikalavimus pagal šią dalį.

2. Jei dėl kompensacijos nesutariama per trisdešimt dienų nuo pagrįstos trukmės laikotarpio pabaigos arba nuo kolegijos sprendimo paskelbimo pagal 316 straipsnį, kad priemonė, kurios imtasi, yra nesuderinama su 309 straipsnyje nurodytomis nuostatomis, Šalis ieškovė įgyja teisę, apie tai pranešusi Šaliai atsakovei ir Asociacijos komitetui, sustabdyti visų pagal bet kurią 309 straipsnyje nurodytą nuostatą kylančių prievolių vykdymą, mastu, lygiaverčiu dėl pažeidimo atsiradusiai žalai, susijusiai su panaikinimu arba sumažinimu. Pranešime nurodomos prievolės, kurių vykdymą Šalis ieškovė ketina sustabdyti. Šalis ieškovė gali sustabdyti prievolių vykdymą praėjus dešimčiai dienų nuo pranešimo dienos, nebent Šalis atsakovė paprašytų kolegijos priimti nutarimą pagal 3 dalį. Jei kolegijos nutarimas taikomas daugiau nei vienai CA Šalies respublikai, kiekvienos iš nutarimo neįgyvendinančių CA Šalies respublikų arba kiekvienos iš CA Šalies respublikų prievolių vykdymas sustabdomas, atsižvelgiant į konkretų panaikinimo arba sumažinimo mastą, nustatytą pagal 314 straipsnio 4 dalį ir priemones, apie kurias pranešta pagal 316 straipsnio 1 dalį.

3. Jei Šalis atsakovė mano, kad sustabdymo mastas neatitinka dėl pažeidimo atsiradusios žalos, susijusios su panaikinimu arba sumažinimu, dydžio, ji gali raštu paprašyti pirmosios kolegijos priimti sprendimą šiuo klausimu. Iki 2 dalyje nurodyto dešimties dienų laikotarpio pabaigos apie tokį prašymą pranešama Šaliai ieškovei ir Asociacijos komitetui. Kolegija apie nutarimą dėl prievolių vykdymo sustabdymo masto ginčo Šalims ir Asociacijos komitetui praneša per trisdešimt dienų nuo prašymo pateikimo dienos. Prievolės vykdomos, kol kolegija nepaskelbia nutarimo, o bet koks sustabdymas atitinka kolegijos nutarimą.

4. Jei pirmoji kolegija arba kai kurie iš jos narių negali toliau dirbti, laikomasi 312 straipsnyje nustatytos atitinkamos tvarkos. Terminas nutarimui pranešti yra keturiasdešimt penkios dienos nuo 3 dalyje nurodyto prašymo pateikimo dienos.

5. Sustabdydama priemonių pagal 1 dalį vykdymą ES Šalis turi stengtis deramai riboti savo veiksmus, atsižvelgdama į, be kitų veiksmų, galimą poveikį Šalies atsakovės ekonomikai ir išsivystymo lygiui, ir pasirinkti priemones, kuriomis Šalis atsakovė būtų skatinama įgyvendinti nuostatas ir mažiausiai tikėtina neigiamai paveikti šiuo Susitarimu siekiamų tikslų.

6. Prievolės nevykdomos laikinai ir tai taikoma tik tol, kol konkreti priemonė ar priemonės, kuriomis, kaip nustatyta, prieštaraujama 309 straipsnyje nurodytoms nuostatomis, visiškai suderinamos su šiomis nuostatomis, kaip nurodyta 318 straipsnyje arba tol, kol bet kuri iš ginčo Šalių sutinka išspręsti ginčą.

318 STRAIPSNIS

Priemonių, kurių imtasi nutarimui įgyvendinti po prievolių vykdymo sustabdymo, nagrinėjimas

1. Šalis atsakovė praneša Šaliai ieškovei ir Asociacijos komitetui apie bet kokią priemonę, kurios ji ėmėsi kolegijos nutarimui įgyvendinti, ir apie savo prašymą nutraukti Šalies ieškovės prievolių vykdymo sustabdymą.

2. Jei ginčo Šalys per trisdešimt dienų nuo 1 dalyje nurodyto pranešimo pateikimo dienos nesusitaria, ar priemonė, apie kurią pranešta, suderinama su 309 straipsnyje nurodytomis nuostatomis, Šalis ieškovė raštu paprašo pirmosios kolegijos priimti sprendimą šiuo klausimu. Apie tokią prašymą pranešama Šaliai atsakovei ir Asociacijos komitetui. Jei kolegijos nutarimas taikomas daugiau nei vienai CA Šalies respublikai, kolegija pagal šį straipsnį paskelbia nutarimą kiekvienai CA Šalies respublikai. Kolegija praneša savo nutarimą ginčo Šalims ir Asociacijos komitetui per keturiasdešimt penkias dienas nuo prašymo pateikimo dienos. Jei kolegija nustato, kad priemonė nutarimui įgyvendinti atitinka 309 straipsnyje nurodytas nuostatas, prievolių vykdymo sustabdymas nutraukiamas.

3. Jei pirmoji kolegija arba kai kurie iš jos narių negali toliau dirbti, laikomasi 312 straipsnyje nustatytos atitinkamos tvarkos. Laikotarpis nutarimui pranešti yra šešiasdešimt dienų nuo 2 dalyje nurodyto prašymo pateikimo dienos.

C SKIRSNIS

BENDROSIOS NUOSTATOS

319 STRAIPSNIS

Darbo tvarkos taisyklės

1. Nebent ginčo Šalys nuspręstų kitaip, pagal šią antraštinę dalį ginčų sprendimo procedūros atliekamos laikantis Asociacijos tarybos priimtų darbo tvarkos taisyklių.
2. Laikantis konfidencialios informacijos apsaugos nuostatų ir darbo tvarkos taisyklių, kolegijos posėdžiai yra vieši.
3. Nebent ginčo Šalys nuspręstų kitaip per penkias dienas nuo kolegijos sudarymo, kolegijos įgaliojimai yra šie:

„atsižvelgiant į atitinkamas šio Susitarimo IV dalies nuostatas nagrinėti klausimą, nurodytą prašyme sudaryti kolegiją, siekiant priimti nutarimą dėl nagrinėjamosios priemonės suderinamumo su X antraštinės dalies (Ginčų sprendimas) 309 straipsnyje nurodytomis nuostatomis ir dėl ginčijamo dalyko, kaip nustatyta X antraštinės dalies (Ginčų sprendimas) 313 straipsnyje.“

4. Jei ginčo Šalys susitaria dėl skirtingų įgaliojimų, jos turi per dvi dienas nuo susitarimo apie juos pranešti kolegijai.

5. Jei ginčo Šalis mano, kad kolegijos narys pažeidžia elgesio kodeksą ar neatitinka 325 straipsnyje nustatytų reikalavimų, laikantis darbo tvarkos taisyklių galima prašyti tą narį pašalinti.

320 STRAIPSNIS

Informacija ir techninės konsultacijos

1. Ginčo Šalies prašymu arba savo iniciatyva kolegija gali gauti informacijos iš bet kurios Šalies, jei tai laikoma tinkama kolegijos veiklai.
2. Kolegija taip pat gali prirėkęs prašyti ekspertų, įstaigų ar kitų šaltinių informacijos ir nuomonių. Prieš prašydama tokios informacijos ir nuomonių kolegija apie tai praneša ginčo Šalims, suteikdama jos galimybę pateikti pastabų. Bet kokia pagal šią dalį gauta informacija turi būti laiku atskleista kiekvienai iš ginčo Šalių ir pateikta jų pastaboms. Tokios pastabos perduodamos kolegijai ir kitai Šaliai.

321 STRAIPSNIS

Amicus curiae

Ginčijamuoju klausimu suinteresuoti fiziniai ar juridiniai asmenys, nuolat gyvenantys ar įsisteigę ginčo Šalių teritorijose, turi teisę pateikti galimam kolegijos nagrinėjimui *amicus curiae* informaciją, kaip nustatyta darbo tvarkos taisyklėse.

322 STRAIPSNIS

Aiškkinimo taisyklės ir principai

1. Kolegijos aiškina 309 straipsnyje nurodytas nuostatas, remdamosi įprastomis tarptautinės viešosios teisės aiškkinimo taisyklėmis, tinkamai atsižvelgdamos į tai, kad Šalys turi įgyvendinti šį Susitarimą sąžiningai ir vengti nesilaikyti savo prievolių.
2. Jei šio Susitarimo IV dalies nuostata yra tapati PPO susitarimo nuostatai, Šalis laikosi aiškkinimo, kuris atitinka PPO ginčų sprendimo institucijos nutarimuose nustatytą aiškkinimą.
3. Kolegijos nutarimais negali būti nustatyta daugiau ar mažiau teisių ir prievolių nei nustatyta 309 straipsnyje nurodytose nuostatose.

Bendrosios nuostatos dėl kolegijos nutarimų

1. Kolegija deda visas pastangas, kad sprendimai būtų priimami bendru sutarimu. Jeigu sprendimo negalima priimti bendru sutarimu, sprendimas dėl nagrinėjamojo klausimo priimamas balsų dauguma. Vis dėlto jokiais atvejais atskirosios kolegijos nuomonės nėra skelbiamos.
2. Kolegijos nutarimai yra galutiniai ir privalomi ginčo Šalims ir jais nenustatoma jokių teisių ar prievolių fiziniams ar juridiniams asmenims.
3. Nutarime nurodomos kolegijos nustatytos faktinės ir teisinės aplinkybės, atitinkamų šio Susitarimo nuostatų taikumas ir pagrindžiamos kolegijos nustatytos aplinkybės ir išvados. Nutarime taip pat nurodomas bet koks vienos ar abiejų ginčo Šalių pateiktas prašymas nustatyti tam tikrus dalykus, taip pat kaip nurodyta kolegijos įgaliojimuose. Ginčo Šalys viešai paskelbia kolegijos nutarimą. Šios dalies nuostatos netaikomos organizaciniams nutarimams.
4. Kolegija nutarimuose neatskleidžia konfidencialios informacijos, tačiau gali pateikti tokia informacija pagrįstas išvadas.

BENDROSIOS NUOSTATOS

324 STRAIPSNIS

Abiem pusėms priimtinas sprendimas

Ginčo Šalys gali bet kuriuo metu priimti abiem pusėms priimtina sprendimą dėl ginčo pagal šią antraštinę dalį. Apie visus šiuos sprendimus Šalys praneša Asociacijos komitetui. Pranešus apie abiem pusėms priimtina sprendimą procedūra nutraukiama.

325 STRAIPSNIS

Kolegijos narių sąrašas

1. Asociacijos taryba ne vėliau kaip per šešis mėnesius ⁵⁰ nuo šio Susitarimo įsigaliojimo sudaro trisdešimt šešių asmenų, pageidaujančių ir galinčių būti kolegijos nariais, sąrašą. ES Šalis pasiūlo dvylika asmenų, kurie galėtų būti kolegijos nariai, o kiekviena iš CA Šalies respublikų pasiūlo du asmenis. ES Šalis ir CA Šalies respublikos taip pat išsirenka dvylika asmenų, kurie nėra nė vienos iš Šalių piliečiai ir galėtų pirmininkauti kolegijai. Asociacijos taryba gali bet kuriuo metu persvarstyti ir iš dalies keisti sąrašą, be to, ji užtikrina, kad sąrašas visada atitiktų šios dalies nuostatas.
2. Kolegijos nariai turi teisės, tarptautinės prekybos ar kitų su šio Susitarimo IV dalimi susijusių reikalų arba ginčų, kylančių dėl tarptautinių prekybos susitarimų, sprendimo specialiųjų žinių ar patirties, yra nepriklausomi, veikia individualiai ir nėra susiję su bet kuria iš Šalių ar organizacijomis, ir nevykdo jų nurodymų bei laikosi Asociacijos tarybos priimto elgesio kodekso.

⁵⁰ Įsigaliojus šiam Susitarimui:

- a) Šalys per septyniasdešimt penkias dienas pateikia Asociacijos tarybai savo kandidatų sąrašą;
- b) Asociacijos taryba per šimtą dvidešimt dienų patvirtina arba atmets sąrašuose nurodytus kandidatus;
- c) Šalys per šimtą penkiasdešimt dienų pateikia papildomų kandidatų, kuriais būtų pakeisti atmesti kandidatai, sąrašą;
- d) galutinis kandidatų sąrašas sudaromas per šimtą aštuoniasdešimt dienų.

3. Asociacijos taryba gali nustatyti papildomus, ne ilgesnius kaip penkiolikos asmenų sąrašus, į kuriuos būtų įtraukti atskirų sektorių ekspertai, turintys patirties konkrečiais klausimais, kuriems taikoma šio Susitarimo IV dalis. Kai taikoma 312 straipsnyje nustatyta atrankos tvarka, Asociacijos komiteto pirmininkas, Šalims pritarus, gali pasinaudoti šiuo sektorių ekspertų sąrašu.

326 STRAIPSNIS

Ryšys su PPO prievolėmis

1. Jei ginčo Šalis reikalauja atlyginti žalą dėl prievolės pažeidimo pagal PPO susitarimą dėl ginčų sprendimo taisyklių ir tvarkos (toliau – PPO GSS), ji taiko atitinkamas PPO susitarimo taisykles ir procedūras.
2. Jei ginčo Šalis reikalauja atlyginti žalą dėl prievolės pažeidimo pagal šio Susitarimo IV dalį, ji taiko atitinkamas šios antraštinės dalies taisykles ir procedūras.
3. Jei ginčo Šalis reikalauja atlyginti žalą dėl prievolės pažeidimo pagal šio Susitarimo IV dalį ir tas pažeidimas taip pat yra PPO susitarimų pažeidimas, ji taiko pasirinktą būdą.

4. Ginčo Šalys vengia spręsti tapačius ginčus skirtingais būdais, jei jie pagrįsti vienodais teisiniais reikalavimais ir priemonėmis.
5. Jei su ta pačia priemone susiję ginčai nėra tapatūs, Šalys nepradeda tuo pačiu metu vykstančių ginčų sprendimo procedūrų.
6. Jei ginčo Šalis pradėjo ginčo sprendimo procedūras pagal PPO GSS arba šią antraštinę dalį ir vėliau reikalauja atlyginti žalą dėl prievolės pažeidimo, taikydama antrąjį būdą, remdamasi ginču, kuris tapatus pirmuoju būdu sprendžiamam ginčui, Šaliai draudžiama pradėti antrąjį ginčą. Taikant šią antraštinę dalį tapačiu ginču vadinamas ginčas, pagrįstas tais pačiais teisiniais reikalavimais ir ginčijamomis priemonėmis. Ginčas nelaikomas tapačiu, jei dėl procesinių ar jurisdikcijos priežasčių pirmuoju pasirinktu būdu nepavyko prieiti išvadų dėl pateikto teisinio reikalavimo.
7. Taikant ankstesnę dalį laikoma, kad ginčo sprendimo procedūra pradėta pagal PPO GSS, jei kolegija sudaroma pagal PPO GSS 6 straipsnį, o pagal šią antraštinę dalį – jei Šalis paprašo sudaryti kolegiją pagal 311 straipsnio 1 dalį. PPO GSS ginčo sprendimo procedūros baigiamos ginčo sprendimo institucijai priėmus kolegijos ataskaitą arba apeliacinės įstaigos ataskaitą, kaip nustatyta PPO GSS 16 straipsnyje ir 17 straipsnio 14 dalyje. Ginčo sprendimo procedūros pagal šią antraštinę dalį baigiamos, kai kolegija pagal 313 straipsnio 1 dalį Šalims ir Asociacijos komitetui pateikia savo nutarimą dėl nagrinėjamojo dalyko.

8. Visi klausimai dėl pagal šią antraštinę dalį sudarytų kolegijų jurisdikcijos iškeliami per dešimt dienų nuo kolegijos sudarymo ir sprendžiami per trisdešimt dienų nuo kolegijos sudarymo, priimant preliminarų nutarimą. Jei pagal šį straipsnį kyla klausimas dėl kolegijos jurisdikcijos, visi šioje antraštinėje dalyje ir darbo tvarkos taisyklėse nustatyti terminai laikinai netaikomi, kol nebus pateiktas preliminarus kolegijos nutarimas.

9. Nė viena šios antraštinės dalies nuostata ginčo Šaliai netrukdoma sustabdyti prievolių, kurias sustabdyti leido PPO ginčų sprendimo institucija, vykdymą. PPO susitarimas netaikomas siekiant sutrukdyti ginčo Šaliai sustabdyti prievolių pagal šią antraštinę dalį vykdymą.

327 STRAIPSNIS

Taikytini laikotarpiai

1. Visi šioje antraštinėje dalyje ir darbo tvarkos taisyklėse nustatyti laikotarpiai, įskaitant laikotarpį, per kurį kolegijos praneša apie savo nutarimus, skaičiuojami kalendorinėmis dienomis nuo kitos dienos po veiksmo ar fakto, dėl kurio jie nustatyti.
2. Visi šioje antraštinėje dalyje ir darbo tvarkos taisyklėse nurodyti laikotarpiai gali būti keičiami abipusiu ginčo Šalių susitarimu.

3. Bet kuriuo metu Šalies ieškovės prašymu ir Šaliai atsakovei sutikus kolegija gali sustabdyti savo veiklą ne ilgesniam kaip dvylikos mėnesių laikotarpiui. Šiuo atveju taikytini laikotarpiai pratęsimi laikotarpiu, kuriam buvo sustabdyta procedūra. Jei kolegijos veikla buvo sustabdyta ilgesniam nei dvylikos mėnesių laikotarpiui, kolegijos įgaliojimai netenka galios nedarant poveikio Šalies ieškovės teisei prašyti surengti konsultacijas ir po to prašyti sudaryti kolegiją tam pačiam klausimui nagrinėti vėliau. Ši dalis netaikoma, jei veikla sustabdoma todėl, kad sąžiningai stengiantis nepavyko rasti abiem pusėms priimtino sprendimo pagal 324 straipsnį.

328 STRAIPSNIS

Darbo tvarkos taisyklių ir elgesio kodekso priėmimas ir keitimas

1. Asociacijos taryba per pirmą posėdį priima darbo tvarkos taisykles ir elgesio kodeksą.
2. Asociacijos taryba gali keisti darbo tvarkos taisykles ir elgesio kodeksą.

XI ANTRAŠTINĖ DALIS

TARPININKAVIMO DĖL NETARIFINIŲ PRIEMONIŲ PROCEDŪRA

I SKYRIUS

TAIKYMO SRITIS

329 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Tarpininkavimo procedūra taikoma netarifinėms priemonėms, neigiamai veikiančioms Šalių tarpusavio prekybą pagal šio Susitarimo IV dalį.
2. Tarpininkavimo procedūra netaikoma priemonėms ar kitiems klausimams, kylantiems dėl:
  - a) VIII antraštinės dalies dėl prekybos ir darnaus vystymosi;
  - b) IX antraštinės dalies dėl regionų ekonominės integracijos;

- c) ES Šalies ir CA Šalies respublikų integracijos procesų;
- d) klausimų, kuriems netaikomos ginčų sprendimo procedūros, ir
- e) šio Susitarimo institucinio pobūdžio nuostatų.

3. Ši antraštinė dalis taikoma dvišaliu pagrindu – ES Šalies ir kiekvienos iš CA Šalies respublikų santykiams.

4. Tarpininkavimo procedūra yra konfidenciali.

2 SKYRIUS

TARPININKAVIMO PROCEDŪROS TAIKYMAS

330 STRAIPSNIS

Procedūros inicijavimas

1. Šalis gali bet kuriuo metu raštu prašyti kitos Šalies dalyvauti tarpininkavimo procedūroje. Prašyme pakankamai aiškiai apibūdinama nagrinėjamoji priemonė ir jos poveikis prekybai.

2. Šalis, kuriai pateiktas prašymas, palankiai jį apsvarsto ir per dešimt dienų nuo prašymo gavimo atsako į jį raštu.

3. Prieš pasirinkdamos tarpininką pagal 331 straipsnį, procedūroje dalyvaujančios Šalys sąžiningai stengiasi susitarti per tiesiogines derybas, kurioms skiriama dvidešimt dienų.

331 STRAIPSNIS

Tarpininko atranka

1. Procedūroje dalyvaujančios Šalys raginamos susitarti dėl tarpininko ne vėliau kaip per penkiolika dienų nuo 330 straipsnio 3 dalyje nurodyto laikotarpio pabaigos arba anksčiau, jei viena iš Šalių praneša kitai, kad be tarpininko pagalbos susitarti neįmanoma.

2. Jei procedūroje dalyvaujančios Šalys negali per nustatytą laikotarpį susitarti dėl tarpininko, bet kuri iš Šalių gali prašyti paskirti tarpininką burtais. Per penkias dienas nuo tokio prašymo pateikimo kiekviena iš Šalių sudaro bent trijų asmenų, kurie nėra tos Šalies piliečiai ir kurie atitinka 4 dalies sąlygas ir gali būti tarpininkais, sąrašą. Per penkias dienas nuo sąrašo pateikimo kiekviena iš Šalių pasirenka bent vieną asmenį iš kitos Šalies sąrašo. Asociacijos komiteto pirmininkas arba pirmininko atstovas burtais išrenka tarpininką iš pasirinktų asmenų. Burtai traukiami per penkiolika dienų nuo prašymo paskirti tarpininką burtais pateikimo, o laikas ir vieta nedelsiant pranešami Šalims. Traukiant burtus Šalys gali savo noru dalyvauti.

3. Jei procedūroje dalyvaujanti Šalis nesudaro sąrašo arba nepasirenka vieno asmens iš kitos Šalies sąrašo, pirmininkas ar pirmininko atstovas burtais išrenka tarpininką iš Šalies, kuri įvykdė 2 dalies reikalavimus, sąrašo.

4. Tarpininkas yra dalyko, su kuriuo susijęs nagrinėjamas klausimas, ekspertas⁵¹. Tarpininkas nešališkai ir skaidriai padeda procedūroje dalyvaujančioms Šalims išsiaiškinti priemonę ir jos galimą poveikį prekybai ir rasti abiem pusėms priimtina sprendimą.

5. Jei procedūroje dalyvaujanti Šalis mano, kad tarpininkas pažeidžia elgesio kodeksą, gali būti prašoma jį pašalinti ir pagal 1–4 dalis išrinkti naują tarpininką.

332 STRAIPSNIS

Tarpininkavimo procedūros taisyklės

1. Šalys sąžiningai dalyvauja tarpininkavimo procedūroje ir stengiasi rasti abiem pusėms priimtina sprendimą.

2. Per penkiolika dienų nuo tarpininko paskyrimo tarpininkavimo procedūrą pradėjusi Šalis raštu tarpininkui ir kitai procedūros Šaliai pateikia išsamų problemos apibūdinimą, visų pirma apibūdindama nagrinėjamos priemonės veikimą ir jos poveikį prekybai. Per dešimt dienų nuo šios informacijos gavimo kita Šalis gali raštu pateikti savo pastabas dėl problemos apibūdinimo. Kiekviena iš Šalių apibūdindama problemą ar teikdama pastabas gali pateikti bet kokią, jos nuomone, svarbią informaciją.

⁵¹ Pavyzdžiui, jei klausimas susijęs su standartais ir techniniais reglamentais, tarpininkas turėtų turėti darbo atitinkamose tarptautinėse standartizacijos institucijose patirties.

3. Tarpininkas gali nuspręsti dėl tinkamiausio tarpininkavimo būdo, visų pirma tokiais klausimais kaip atskiras ar bendras procedūroje dalyvaujančių Šalių išklausymas, jo laikas ir būdas. Be to, jei Šalys nepateikė tam tikros informacijos arba jei jos neturėjo tokios informacijos, tarpininkas gali nuspręsti, ar dėl esamų aplinkybių reikia atitinkamų ekspertų, valdžios institucijų ir kitų nagrinėjamą klausimą išmanančių juridinių ar fizinių asmenų pagalbos arba konsultacijų. Jei atitinkamų ekspertų, valdžios institucijų ir kitų nagrinėjamą klausimą išmanančių juridinių ar fizinių asmenų pagalba arba konsultacijos yra susijusios su konfidencialia informacija, kaip apibrėžta šios antraštinės dalies 336 straipsnyje, tokia informacija gali būti pateikiama tik pranešus procedūroje dalyvaujančioms Šalims ir aiškiai nustačius sąlygą, kad tokia informacija bet kuriuo atveju laikoma konfidencialia.
4. Surinkęs reikiamą informaciją tarpininkas gali procedūroje dalyvaujančioms Šalims pateikti klausimo ir nagrinėjamosios priemonės vertinimą ir pasiūlyti sprendimą. Toks vertinimas nėra susijęs su nagrinėjamosios priemonės atitiktimi šiam Susitarimui.
5. Procedūra vykdoma Šalies, kuriai buvo skirtas prašymas, teritorijoje arba, abiem pusėms pritarus, bet kokioje kitoje vietoje ar kitomis priemonėmis.
6. Savo pareigoms vykdyti tarpininkas gali naudoti bet kokias ryšių priemones, be kita ko, telefoną, fakso pranešimus, interneto ryšio linijas ar vaizdo konferencijas.

7. Paprastai procedūra pabaigjama per šešiasdešimt dienų nuo tarpininko paskyrimo. Procedūroje dalyvaujančios Šalys gali bet kuriuo metu abipusiu susitarimu ją nutraukti.

3 SKYRIUS

IGYVENDINIMAS

333 STRAIPSNIS

Abiem pusėms priimtino sprendimo įgyvendinimas

1. Jei procedūroje dalyvaujančios Šalys susitaria dėl prekybos kliūčių, kilusių dėl nagrinėjamosios priemonės, problemos sprendimo, kiekviena iš Šalių imasi visų priemonių, būtinų netinkamai nedelsiant įgyvendinti minėtą sprendimą.
2. Sprendimą įgyvendinanti Šalis reguliariai raštu praneša kitai Šaliai ir Asociacijos komitetui apie bet kokius veiksmus ar priemones, kurių imtasi abiem pusėms priimtina sprendimui įgyvendinti. Kai abiem pusėms priimtinas sprendimas tinkamai ir visiškai įgyvendinamas, ši prievolė panaikinama.

4 SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

334 STRAIPSNIS

Ryšys su X antraštine dalimi dėl ginčų sprendimo

1. Tarpininkavimo procedūra taikoma nepriklausomai nuo šio Susitarimo IV dalies X antraštinės dalies (Ginčų sprendimas) ir nėra skirta ginčams spręsti pagal tą antraštinę dalį arba bet kokius kitus susitarimus. Prašymas pradėti tarpininkavimo procedūrą ir galimas jos taikymas neužkerta kelio taikyti X antraštinę dalį.
2. Tarpininkavimo procedūra nedaromas poveikis Šalių teisėms ir prievolėms pagal X antraštinę dalį.

335 STRAIPSNIS

Taikytini laikotarpiai

Bet koks šioje antraštinėje dalyje nurodytas laikotarpis gali būti pakeistas abipusiu procedūroje dalyvaujančių Šalių susitarimu.

336 STRAIPSNIS

Informacijos konfidencialumas

1. Procedūroje dalyvaujanti Šalis, kuri teikia dokumentus ar kitą informaciją tarpininkavimo procedūrai vykdyti, gali nurodyti, kad tokie dokumentai ar kita informacija, ar bet kokia jų dalis, yra konfidencialūs.
2. Jei dokumentai ar kita informacija, ar bet kokia jų dalis, yra vienos iš Šalių nurodyti kaip konfidencialūs, kita Šalis ir tarpininkas tokius dokumentus grąžina ar sunaikina ne vėliau kaip per penkiolika dienų nuo tarpininkavimo procedūros pabaigos.
3. Vadovaujantis panašiu principu, jei konfidencialūs dokumentai ar kita informacija, ar bet kokia jų dalis, pateikiami atitinkamiems ekspertams, valdžios institucijoms ar kitiems nagrinėjamąjį klausimą išmanantiems fiziniams ar juridiniams asmenims, tokie dokumentai ar kita informacija grąžinami arba sunaikinami ne vėliau kaip per penkiolika dienų po pagalbos teikimo ar tarpininko konsultacijų pabaigos.

337 STRAIPSNIS

Sąnaudos

1. Visas tarpininkavimo procedūros sąnaudas po lygiai atlygina procedūroje dalyvaujančios Šalys. Sąnaudos yra tarpininko atlyginimas, jo transporto, apgyvendinimo ir maitinimo išlaidos, visos bendrosios tarpininkavimo procedūros administracinės sąnaudos, kaip nurodyta tarpininko pateiktame prašyme atlyginti išlaidas.
2. Tarpininkas turi išsamią ir smulkia informaciją apie visas patirtas susijusias išlaidas ir kartu su pagrindžiančiais dokumentais pateikia procedūroje dalyvaujančioms Šalims prašymą atlyginti išlaidas.
3. Asociacijos taryba nustato reikalavimus atitinkančias sąnaudas, tarpininko atlyginimą ir priedus.

XII ANTRAŠTINĖ DALIS

SKAIDRUMAS IR ADMINISTRACINĖS PROCEDŪROS

338 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas siekiant didesnio skaidrumo

Šalys susitaria atitinkamuose dvišaliuose ir daugiašaliuose forumuose bendradarbiauti siekiant didesnio skaidrumo, taip pat naikinant papirkėnijimą ir korupciją sektoriuose, kuriems taikoma šio Susitarimo IV dalis.

339 STRAIPSNIS

Skelbimas

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos bendrojo taikymo priemonės, įskaitant teisės aktus, reglamentus, teismo sprendimus, procedūras ir administracinius nutarimus, susijusius su bet kokiais klausimais, kuriems taikoma šio Susitarimo IV dalis ir kurie yra susiję su prekyba, būtų skelbiamos nedelsiant arba taip pateikiamos visiems bet kurios iš Šalių suinteresuotiesiems asmenims taip pat ir bet kuriai kitai Šaliai, kad jie galėtų su jomis susipažinti. Gavusi prašymą kiekviena iš Šalių paaiškina tokios priemonės tikslą ir priežastis, ir nustato tinkamą laikotarpį tarp jos paskelbimo ir įsigaliojimo, nebent dėl konkrečių teisinių ar praktinių priežasčių to padaryti neįmanoma.

2. Kiekviena Šalis stengiasi kitos Šalies suinteresuotiesiems asmenims pateikti pastabas dėl bet kokio siūlomo bendrojo taikymo teisės akto, reglamento, procedūros ar administracinio nutarimo ir atsižvelgti į atitinkamas gautas pastabas.

3. Laikoma, kad 1 dalyje nurodytos bendrojo taikymo priemonės yra paskelbtos viešai, jei apie priemonę tinkamai pranešta PPO arba ji paskelbta oficialioje, viešai ir nemokamai prieinamoje atitinkamos Šalies interneto svetainėje.

4. Nė viena šio Susitarimo IV dalies nuostata nereikalaujama, kad Šalys teiktų konfidencialią informaciją, kurios atskleidimas trukdytų laikytis įstatymų ar kitaip prieštarautų visuomenės interesams, ar pakenktų bet kokios konkrečios valstybinės ar privačios įmonės teisėtiems komerciniams interesams.

340 STRAIPSNIS

Kontaktiniai centrai ir keitimasis informacija

1. Siekdamas lengvinti informacijos mainus ir užtikrinti veiksmingą šio Susitarimo įgyvendinimą, ne vėliau kaip šio Susitarimo įsigaliojimo dieną ES Šalis, CA Šalis ⁵² ir kiekviena iš CA Šalies respublikų paskiria kontaktinį centrą ⁵³. Kontaktinių centrų paskyrimas nedaro poveikio kompetentingų valdžios institucijų skyrimui remiantis konkrečiomis šio Susitarimo nuostatomis.
2. Šalies prašymu kitos Šalies kontaktinis centras nurodo kitai Šaliai instituciją ar pareigūną, atsakingą už visus su šio Susitarimo IV dalies įgyvendinimu susijusius klausimus ir teikia reikalingą paramą, reikalingą informacijos mainams su prašymą pateikusia Šalimi palengvinti.
3. Šaliai paprašius ir kiek teisiškai įmanoma, kiekviena susijusi Šalis teikia informaciją ir nedelsdama atsako į visus klausimus, susijusius su esama ar siūloma priemone, galinčia labai paveikti šio Susitarimo IV dalį.

⁵² CA Šalies paskirtu kontaktiniu centru naudojamas keičiantis informacija dėl bendrų prievolių pagal šio Susitarimo V dalies (Baigiamosios nuostatos) 352 straipsnio 2 dalį, o jo veikla kontroliuojama CA Šalies respublikų nustatytais tiesioginiais nurodymais.

⁵³ CA Šaliai įgyvendinant prievolę paskirti kontaktinį centrą „įsigaliojimo diena“ reiškia dieną, kurią šis Susitarimas pradeda galioti visose CA Šalies respublikose, kaip nustatyta 353 straipsnio 4 dalyje.

Administracinės procedūros

Kiekviena Šalis visas bendrojo taikymo priemones, nurodytas 339 straipsnyje, administruoja nuosekliai, nešališkai ir pagrįstai. Taikydama šias priemones Šalies konkretiems asmenims, prekėms, paslaugoms arba įmonėms, kiekviena Šalis:

- a) asmenims, kuriems procedūra turi tiesioginio poveikio, teikia pagrįstą pranešimą apie proceso inicijavimą, taip pat aprašo procedūros pobūdį, pateikia teisinės instancijos, kurios jurisdikcijoje procedūra inicijuojama, pareiškimą ir bendrą visų ginčytinų klausimų aprašymą;
- b) prieš imantis bet kokio galutinio administracinio veiksmo tokiems suinteresuotiesiems asmenims sudaro pagrįstą galimybę pateikti faktų ir argumentų jų pozicijoms pagrįsti, jei tai galima padaryti, atsižvelgiant į turimą laiką, procedūros pobūdį ir viešuosius interesus ir
- c) užtikrina, kad procesas būtų pagrįstas teise.

Nagrinėjimas ir apeliacija

1. Kiekviena Šalis sudaro teismines, kvaziteismines ar administracines instancijas arba toliau jomis naudojasi, arba nustato procedūras ar toliau jas taiko, kad būtų greitai nagrinėjamas ir prireikus koreguojamas galutinis administracinis veiksmas, susijęs su prekybos srities klausimais, kuriems taikoma šio Susitarimo IV antraštinė dalis. Tokios instancijos arba procedūros yra nepriklausomos nuo įstaigos arba institucijos, kuriai pavesta užtikrinti administracinių reikalavimų vykdymą, ir už juos atsakingi asmenys yra nešališki ir neturi jokių svarbių interesų, susijusių su klausimo sprendimo rezultatu.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad šiose instancijose ar vykdančios tokias procedūras šalims būtų suteikta teisė:
  - a) gauti pagrįstą galimybę paremti ar apginti savo atitinkamas pozicijas ir
  - b) į sprendimą, pagrįstą įrodymais ir pateikta bylos medžiaga, arba, jei to reikalaujama pagal Šalies teisę, administracinės valdžios institucijos surinkta bylos medžiaga.
3. Jei pagal vidaus teisės aktus numatyta apeliacija ar tolesnis nagrinėjimas, kiekviena Šalis užtikrina, kad tokį sprendimą įgyvendintų įstaiga arba institucija ir tokiu sprendimu būtų reglamentuojama įstaigos arba institucijos praktika, susijusi su aptariamu administraciniu veiksmu.

343 STRAIPSNIS

Konkrečios taisyklės

Šios antraštinės dalies nuostatos taikomos nedarant poveikio konkrečioms taisyklėms, nustatytoms kitose šio Susitarimo nuostatose.

344 STRAIPSNIS

Subsidijų teikimo skaidrumas

1. Šiame Susitarime su prekyba prekėmis susijusi subsidija yra priemonė, atitinkanti SKP susitarimo 1.1 straipsnyje nustatytas sąlygas ir yra specifinė kaip apibrėžta minėto susitarimo 2 straipsnyje. Ši nuostata taikoma Žemės ūkio susitarime apibrėžtomis subsidijoms.
2. Kiekviena Šalis užtikrina su prekyba prekėmis susijusių subsidijų teikimo skaidrumą. Nuo šio Susitarimo įsigaliojimo kiekviena Šalis kas dvejus metus kitai Šaliai teikia jos vyriausybės arba bet kurios viešosios įstaigos suteiktų subsidijų teisinio pagrindo, formos, sumos arba biudžeto ir, jei įmanoma, gavėjo ataskaitą. Tokia ataskaita laikoma pateikta, jei Šalys pateikė susijusią informaciją arba tokia informacija jų vardu yra pateikta viešoje interneto svetainėje. Keisdamosi informacija Šalys atsižvelgia į profesinės ir verslo paslapties reikalavimus.

3. Šalys, Šaliai paprašius, gali keisti informacija klausimais, susijusiais su subsidijomis paslaugoms.

4. Asociacijos komitetas periodiškai persvarsto Šalių šio straipsnio įgyvendinimo pažangą.

5. Šio straipsnio nuostatomis nedaromas poveikis Šalių teisėms vadovaujantis atitinkamomis PPO nuostatomis taikyti prekybos teisių gynimo priemonės arba pradėti ginčo sprendimo ar kitą atitinkamą procedūrą dėl kitos Šalies suteiktos subsidijos.

6. Šalys netaiko ginčų sprendimo tvarkos pagal šio Susitarimo IV dalies X antraštinę dalį (Ginčų sprendimas) su šiuo straipsniu susijusiems klausimams.

XIII ANTRAŠTINĖ DALIS

KONKREČIOS PAGAL ŠĮ SUSITARIMĄ ĮSTEIGTŲ INSTITUCIJŲ PREKYBOS SRITIES UŽDUOTYS

345 STRAIPSNIS

Asociacijos tarybos užduotys

1. Kai Asociacijos taryba vykdo šio Susitarimo IV dalimi pavestas užduotis, ją ministerijų lygmeniu sudaro ES Šalies atstovai ir kiekvienos iš CA Šalies respublikų ministrai, atsakingi už su prekyba susijusius reikalus, kaip nustatyta atitinkamose Šalių teisės sistemose, arba jų paskirti asmenys.
2. Kai Asociacijos tarybos veikla susijusi su prekyba, ji gali:
  - a) vykdydama šio Susitarimo IV dalies tikslus keisti:
    - i) I priede (Muitų panaikinimas) pateiktus prekių sąrašus, įtraukdama į muitų tarifų mažinimo sąrašus vieną ar kelias prekes;

- ii) prie I priedo (Muitų panaikinimas) pridedamus sąrašus, kad muitų tarifai būtų naikinami greičiau;
  - iii) I priedo (Muitų panaikinimas) 1, 2 ir 3 priedėlius;
  - iv) II priedo (Dėl sąvokos „produktų kilmė“ apibrėžties ir administracinio bendradarbiavimo metodų) 1, 2, 2A, 3, 4, 5 ir 6 priedėlius;
  - v) XVI priedą (Viešieji pirkimai);
  - vi) XVIII priedą (Saugomos geografinės nuorodos);
  - vii) XIX priedą (306 straipsnio 4 dalyje nurodytų produktų sąrašas);
  - viii) XXI priedą (Pakomitečiai);
- b) aiškinti šio Susitarimo IV dalies nuostatas ir
  - c) vykdam savo funkcijas imtis tokių veiksmų, dėl kurių susitaria Šalys.

3. Kiekviena Šalis, laikydamasi savo taikytinų teisinių procedūrų, įgyvendina bet kokius 2 dalies a punkte nurodytus pakeitimus per Šalių nustatytą laikotarpį⁵⁴.

346 STRAIPSNIS

Konkrečios Asociacijos komiteto užduotys

1. Kai Asociacijos komitetas vykdo šio Susitarimo IV dalimi joms pavestas užduotis, jį sudaro vyresniųjų pareigūnų lygmens Europos Komisijos atstovai ir CA Šalies respublikų atstovai, atsakingi už su prekyba susijusius reikalus, kaip nustatyta atitinkamose Šalių teisės sistemose, arba jų paskirti asmenys.

2. Asociacijos komitetui sprendžiant su prekyba susijusius reikalus visų pirma nustatomos šios funkcijos:

a) padėti Asociacijos tarybai vykdyti su prekybos reikalais susijusias jos funkcijas;

b) būti atsakingam už tinkamą šio Susitarimo IV dalies nuostatų įgyvendinimą ir taikymą. Tam, nedarant poveikio pagal šio Susitarimo IV dalies X antraštinę dalį (Ginčų sprendimas) ir XI antraštinę dalį (Tarpininkavimo dėl netarifinių priemonių procedūra) nustatytoms teisėms, bet kuri Šalis gali prašyti pradėti diskusijas Asociacijos komitete dėl bet kokio klausimo, susijusio su šio Susitarimo IV dalies taikymu ar aiškinimu;

c) prižiūrėti prireikus tolesnį šio Susitarimo IV dalies nuostatų rengimą ir vertinti jo taikymo rezultatus;

d) ieškoti tinkamų būdų, kad būtų užkirstas kelias problemoms dėl sričių, kurioms taikoma šio Susitarimo IV dalis, ir jas spręsti; ir

e) tvirtinti visų pakomitečių darbo tvarkos taisykles pagal šio Susitarimo IV dalį ir prižiūrėti jų veiklą.

3. Vykdydamas savo užduotis pagal 2 dalį Asociacijos komitetas gali:

a) be sudarytų pagal šio Susitarimo IV dalį, iš Europos Komisijos ir kiekvienos iš CA Šalies respublikų atstovų sudaryti papildomus pakomitečius ir pagal savo kompetencijos sritis skirti jiems užduotis. Be to, jis gali nuspręsti keisti jo sudarytų pakomitečių funkcijas ir juos panaikinti;

⁵⁴ Asociacijos tarybos patvirtintų pakeitimų įgyvendinimas:

1. Kalbant apie Kosta Riką Asociacijos tarybos sprendimai pagal 345 straipsnio 2 dalies a punktą turi atitikti *Constitución Política de la República de Costa Rica* 121.4 straipsnio trečiojo dalyje (*Protocolo de Menor Rango*) nurodytą priemonę.
2. Kalbant apie Hondūrą Asociacijos tarybos sprendimai pagal 345 straipsnio 2 dalies a punktą turi atitikti *Constitución de la República de Honduras* 21 straipsnio nurodytą priemonę.

- b) rekomenduoti Asociacijos tarybai priimti sprendimus pagal konkrečius šio Susitarimo IV dalies tikslus; ir
- c) imtis bet kokių kitų veiksmų vykdant savo funkcijas, kaip nustatyta Šalių ar nurodyta Asociacijos tarybos.

347 STRAIPSNIS

Šio Susitarimo IV dalies koordinatoriai

1. Europos Komisija ir kiekviena iš CA Šalies respublikų per šešiasdešimt dienų nuo šio Susitarimo įsigaliojimo paskiria šio Susitarimo IV dalies koordinatorių.
2. Koordinatoriai bendrai rengia darbotvarkes ir tvarko kitus reikiamus reikalus rengiantis Asociacijos tarybos ir Asociacijos komiteto posėdžiams pagal minėtas nuostatas ir prireikus stebi šių institucijų sprendimų rezultatus.

348 STRAIPSNIS

Pakomitečiai

1. Nedarant poveikio šio Susitarimo I dalies II antraštinės dalies (Institucinė struktūra) 8 straipsnio nuostatomis, šis straipsnis taikomas visiems šio Susitarimo IV dalimi įsteigtiems pakomitečiams.
2. Pakomitečius sudaro Europos Komisijos atstovai ir kiekvienos iš CA Šalies respublikų atstovai.
3. Pakomitečiai posėdžiauja atitinkamu lygiu bent vieną kartą per metus arba kurios nors Šalies ar Asociacijos komiteto prašymu. Posėdžiai, kuriuose dalyvaujama asmeniškai, rengiami paeiliui Briuselyje arba Centrinėje Amerikoje. Posėdžiai taip pat gali vykti naudojantis bet kokiomis Šalių turimomis technologinėmis priemonėmis.
4. Pakomitečiams vienus metus paeiliui pirmininkauja ES Šalies ir vienos iš CA Šalies respublikų atstovai.

XIV ANTRAŠTINĖ DALIS

IŠIMTYS

349 STRAIPSNIS

Mokėjimų balansas

1. Jei Šalis patiria didelių mokėjimų balanso ir tarptautinių finansinių sunkumų arba iškilus tokiai grėsmei, ji gali nustatyti, ar toliau taikyti ribojamąsias priemones prekybai prekėmis ir paslaugomis bei einamiesiems mokėjimams.
2. Šalys stengiasi vengti taikyti 1 dalyje nurodytas ribojamąsias priemones.
3. Visos pagal šį straipsnį nustatytos ar toliau taikomos ribojamosios priemonės yra nediskriminacinės, laikinos ir jomis neturi būti siekiama daugiau nei būtina padėčiai, susijusiai su mokėjimų balansu ir tarptautine finansine padėtimi, ištaisyti. Jos atitinka PPO susitarimuose nustatytus reikalavimus ir Tarptautinio valiutos fondo steigimo sutarties straipsnius.

4. Bet kuri Šalis, toliau taikanti ar nustačiusi ribojamąsias priemones ar jų pakeitimus, nedelsdama praneša apie juos kitai Šaliai ir kuo greičiau pateikia jų taikymo nutraukimo tvarkaraštį.

5. Jei Šalis mano, kad priimta arba toliau taikoma ribojamoji priemonė veikia dvišalius prekybos santykius, ji gali prašyti pradėti konsultacijas su kita Šalimi ir šios konsultacijos nedelsiant pradedamos Asociacijos komitete. Per tokias konsultacijas įvertinama susijusios Šalies mokėjimų balanso padėtis ir pagal šį straipsnį nustatyti ar toliau taikomi apribojimai, atsižvelgiant, *inter alia*, į tokius veiksnius, kaip:

- a) mokėjimų balanso ir tarptautinių finansinių sunkumų pobūdį ir mastą;
- b) tarptautinę ekonominę ir prekybos aplinką arba
- c) alternatyvias prieinamas priemones, kuriomis galima pagerinti padėtį.

Konsultacijų metu aptariama, ar ribojamosios priemonės atitinka 3 ir 4 dalis. Sutinkama su visais Tarptautinio valiutos fondo pateiktais statistiniais ir kitais faktiniais duomenimis, susijusiais su užsienio valiutos keitimu, pinigų atsargomis ir mokėjimų balansu, o išvados grindžiamos Tarptautinio valiutos fondo pateiktu susijusios Šalies mokėjimų balanso ir jos tarptautinės finansinės padėties įvertinimu.

350 STRAIPSNIS

Apmokestinimas

1. Nė viena šio Susitarimo IV dalies arba pagal šį Susitarimą priimto susitarimo nuostata negali būti aiškinama kaip užkertanti kelią Šalims, taikant atitinkamas mokesčių teisės nuostatas, taikyti skirtingas sąlygas mokesčių mokėtojams, kurių padėtis skiriasi, ypač dėl jų gyvenamosios vietos arba dėl jų kapitalo investavimo vietos.
2. Nė viena šio Susitarimo IV dalies arba pagal šio Susitarimo IV dalį priimto susitarimo nuostata negali būti aiškinama kaip užkertanti kelią nustatyti ar įgyvendinti priemonės, kuriomis siekiama užkirsti kelią mokesčių vengimui remiantis susitarimų mokesčių nuostatomis dvigubam apmokestinimui išvengti ar kitų susitarimų mokesčių klausimais arba šalies vidaus mokesčių teisės nuostatomis.
3. Nė viena šio Susitarimo IV dalies nuostata neturi poveikio atitinkamoms Šalių teisėms ir prievolėms pagal bet kokį apmokestinimo susitarimą. Jei šio Susitarimo IV dalies nuostatos ir tokio susitarimo nuostatos neatitinka viena kitos, vadovaujamosi pastarojo susitarimo nuostatomis tiek, kiek tai susiję su tuo nenuoseklumu.

351 STRAIPSNIS

Regionams teikiama pirmenybė

1. Nė viena šio Susitarimo IV dalies nuostata neįpareigoja Šalies kitai Šaliai taikyti palankesnio režimo nei tas, kuris kaip regionų ekonomikos integracijos proceso dalis taikomas kiekvienoje iš Šalių.
2. Nė viena šio Susitarimo IV dalies nuostata netrukdo toliau taikyti, keisti ar steigti muitų sąjungas, laisvosios prekybos zonas ar sudaryti kitus susitarimus tarp Šalių arba tarp Šalių ir trečiųjų šalių ar regionų.

V DALIS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

352 STRAIPSNIS

Susitarimo Šalių apibrėžtis

1. Šio Susitarimo Šalys yra „CA Šalies respublikomis“ vadinamos Kosta Rikos, Salvadoro, Gvatemalos, Hondūro, Nikaragvos ir Panamos respublikos ir „ES Šalimi“ vadinamos Europos Sąjunga ar jos valstybės narės arba Europos Sąjunga ir jos valstybės narės, atsižvelgiant į jų atitinkamas kompetencijos sritis.
2. Šiame Susitarime „Šalimi“ vadinama kiekviena iš CA Šalies respublikų, nedarant poveikio prievolei veikti bendrai pagal 3 dalies nuostatas, arba atitinkamai ES Šalis.
3. Šiame Susitarime CA Šalies respublikos susitaria ir įsipareigoja veikti bendrai įgyvendindamos šias nuostatas:
  - a) priimdamos sprendimus institucijose, nurodytose šio Susitarimo I dalies II antraštinėje dalyje (Institucinė struktūra);

- b) vykdydamos prievoles, nustatytas šio Susitarimo IV dalies IX antraštinėje dalyje (Regionų ekonominė integracija);
- c) vykdydamos prievolę priimti Centrinės Amerikos konkurencijos reglamentą ir įsteigti konkurencijos instituciją, kaip nurodyta šio Susitarimo IV dalies VII antraštinės dalies (Prekyba ir konkurencija) 277 straipsnyje ir 279 straipsnio 2 dalyje, ir
- d) vykdydamos prievolę regioniniu lygmeniu įsteigti vieną prieigos tašką, kaip nurodyta šio Susitarimo IV dalies V antraštinės dalies (Viešieji pirkimai) 212 straipsnio 2 dalyje.

Veikdamos bendrai pagal šią dalį CA Šalies respublikos vadinamos „CA Šalimi“.

4. Dėl bet kokių kitų šio Susitarimo nuostatų CA Šalies respublikos prisiima prievoles ir veikia atskirai.
5. Neatsižvelgdamos į 3 dalies nuostatas ir nepažeisdamos tolesnės Centrinės Amerikos regionų integracijos raidos, CA Šalies respublikos įsipareigoja siekti palaipsniui didinti sričių, kuriose jos turi veikti kartu, aprėptį ir apie tai turi atitinkamai pranešti ES Šaliai. Asociacijos taryba priima sprendimą, kuriame tiksliai nurodoma tų sričių aprėptis.

Įsigaliojimas

1. Šalys šį Susitarimą patvirtina vadovaudamosi jų vidaus teisinėmis procedūromis.
2. Šis Susitarimas įsigalioja pirmąjį mėnesio, einančio po dienos, kurią Šalys praneša viena kitai apie 1 dalyje nurodytų vidaus teisinių procedūrų užbaigimą, dieną.
3. ES Šalies pranešimai siunčiami Europos Tarybos generaliniam sekretoriui, o CA Šalies respublikų pranešimai siunčiami *Secretaría General del Sistema de la Integración Centroamericana* (SG-SICA); minėti gavėjai yra šio Susitarimo depozитарai.
4. Neatsižvelgiant į 2 dalį, Europos Sąjunga ir kiekviena iš CA Šalies respublikų gali taikyti šio Susitarimo IV dalį nuo pirmosios mėnesio, einančio po dienos, kurią jos viena kitai pranešė apie šiam tikslui būtinų vidaus teisinių procedūrų užbaigimą, dieną. Šiuo atveju šiam Susitarimui įgyvendinti būtinos institucinės įstaigos vykdo savo funkcijas.

5. Kiekviena iš Šalių ne vėliau kaip 2 dalyje nurodytą įsigaliojimo dieną arba šio Susitarimo taikymo dieną, jei taikoma pagal 4 dalį, įvykdo šio Susitarimo IV dalies VI antraštinės dalies (Intelektinė nuosavybė) 244 straipsnyje ir 245 straipsnio 1 dalies a ir b punktuose nustatytus reikalavimus. Jei CA Šalies respublika neįvykdo šių reikalavimų, šis Susitarimas neįsigalioja pagal 2 dalį ar nėra taikomas pagal 4 dalį, kalbant apie ES Šalies ir šios reikalavimų neįvykdžiusios CA Šalies respublikos tarpusavio santykius, tol, kol šie reikalavimai neįvykdomi.

6. Jei šio Susitarimo nuostata taikoma vadovaujantis 4 dalimi, nuoroda tokioje nuostatoje į šio Susitarimo įsigaliojimo dieną laikoma nuoroda į dieną, nuo kurios Šalys susitaria taikyti tą nuostatą vadovaudamasi 4 dalimi.

7. Šalys, kurioms šio Susitarimo IV dalis įsigaliojo pagal 2 arba 4 dalis, taip pat gali naudoti CA Šalies respublikų, kurioms šis Susitarimas negalioja, kilmės medžiagas.

8. Nuo jo įsigaliojimo pagal 2 dalį dienos šiuo Susitarimu pakeičiami galiojantys CA Šalies respublikų ir ES Šalies tarpusavio politinio dialogo ir bendradarbiavimo susitarimai.

354 STRAIPSNIS

Trukmė

1. Šis Susitarimas taikomas ir galioja neribotą laiką.
2. Bet kuri šį Susitarimą ketinanti denonsuoti Šalis apie tai raštu praneša atitinkamam depozitarui.
3. Jei viena iš Šalių denonsuoja Susitarimą, kitos Šalys Asociacijos komitete išnagrinėja denonsavimo poveikį šiam Susitarimui. Asociacijos taryba nusprendžia dėl reikalingų pakeitimų arba pereinamojo laikotarpio priemonių.
4. Denonsavimas įsigalioja po šešių mėnesių nuo pranešimo atitinkamam depozitarui dienos.

355 STRAIPSNIS

Prievolių vykdymas

1. Šalys imasi visų bendrų ar konkrečių priemonių, reikalingų pagal šį Susitarimą prisiimtoms prievolėms vykdyti, ir užtikrina, kad jos atitiktų šiame Susitarime nustatytus tikslus.

2. Jei Šalis mano, kad kita Šalis nevykdo prievolės pagal šį Susitarimą, ji gali imtis reikiamų priemonių. Prieš tai, išskyrus ypatingos skubos atvejus, ji per trisdešimt dienų pateikia Asociacijos tarybai visą reikiamą informaciją, kad ši galėtų išnagrinėti padėtį, siekdama Šalims priimtino sprendimo. Renkantis pirmenybę teikiama priemonėms, kuriomis būtų mažiausiai trukdoma įgyvendinti šį Susitarimą. Apie tokias priemones nedelsiant pranešama Asociacijos komitetui ir, Šaliai paprašius, komitete dėl jų konsultuojamasi.

3. Šalys susitaria, kad 2 dalyje vartojamas terminas „ypatingos skubos atvejai“ reiškia atvejus, kai viena iš Šalių labai pažeidžia šį Susitarimą. Šalys taip pat susitaria, kad 2 dalyje vartojamas terminas „tinkamos priemonės“ reiškia priemones, kurių imamasi laikantis tarptautinės teisės. Susitariama, kad prievolių vykdymo sustabdymo būtų imamasi tik kraštutiniais atvejais.

4. Šis Susitarimas labai pažeidžiamas, jei:

- a) atsisakoma vykdyti šiame Susitarime nustatytus įsipareigojimus, nesilaikant bendrųjų tarptautinės teisės taisyklių;
- b) pažeidžiamos esminės šio Susitarimo nuostatos.

5. Jei Šalis imasi priemonės ypatingos skubos atveju, kita Šalis gali prašyti, kad per penkiolika dienų būtų surengtas skubus Šalių posėdis.

6. Nedarant poveikio 2 daliai, jei viena Šalis mano, kad kita Šalis neįvykdė vienos ar kelių šio Susitarimo IV dalies prievolių, ji gali taikyti tik pagal X antraštinę dalį (Ginčų sprendimas) nustatytą ginčų sprendimo tvarką ir pagal šio Susitarimo IV dalies XI antraštinę dalį (Tarpininkavimo dėl netarifinių priemonių procedūra) nustatytą tarpininkavimo procedūrą arba kitas priemones, numatytas klausimams dėl konkrečių šio Susitarimo IV dalies prievolių spręsti, ir šių procedūrų laikytis.

356 STRAIPSNIS

Teisės ir prievolės pagal šį Susitarimą

Nė viena šio Susitarimo nuostata neaiškinama taip, kad asmenims suteiktų teisių ar nustatytų prievolių, išskyrus šiuo Susitarimu suteiktas teises ar nustatytas prievolės, arba įpareigojotų Šalį leisti tiesiogiai remtis šiuo Susitarimu vidaus teisinėje sistemoje, nebent tos Šalies vidaus teisės aktuose nustatyta kitaip.

357 STRAIPSNIS

Išimtys

- 1. Nė viena šio Susitarimo nuostata neaiškinama kaip:
  - a) reikalaujanti, kad bet kuri iš Šalių pateiktą informaciją, kurią atskleidus būtų prieštaraujama jos esminiams saugumo interesams, ar leistų susipažinti su ja, arba
  - b) užkertanti kelią bet kuriai iš Šalių imtis veiksmų, kurių, jos manymu, būtina imtis, norint apsaugoti jos esminius saugumo interesus:
    - i) susijusius su daliosiomis ir skaidžiosiomis medžiagomis arba medžiagomis, iš kurių jos gautos;
    - ii) susijusius su tiesiogiai ar netiesiogiai vykdoma tiekimo karinėms pajėgoms veikla;
    - iii) susijusius su ginklų, šaudmenų ar karinių medžiagų gamyba ar prekyba jais;
    - iv) susijusius su nacionaliniam saugumui arba krašto apsaugai būtinais viešaisiais pirkimais;
    - v) karo metu ar esant kitai nepaprastajai tarptautinių santykių padėčiai;

c) kuriais kitai Šaliai būtų užkirstas kelias imtis veiksmų pagal jos prievoles, priiimtas siekiant išsaugoti tarptautinę taiką ir saugumą, arba

d) kuriais kitai Šaliai būtų užkirstas kelias priimti nepriklausomus sprendimus dėl biudžeto prioritetų arba būtų reikalaujama padidinti biudžeto išteklius, būtinus šiame Susitarime nurodytoms prievolėms ir įsipareigojimams vykdyti.

2. Asociacijos tarybai kuo išsamiau pranešama apie priemones, kurių imtasi pagal 1 dalies a ir b punktus, ir jų pabaigą.

358 STRAIPSNIS

Tolesnė raida

1. Šalys gali susitarti plėsti ir pildyti šį Susitarimą jį iš dalies keisdamos arba sudarydamos konkrečioms sektoriams ar veiklai skirtus susitarimus, atsižvelgdamos į įgyvendinant šį Susitarimą įgytą patirtį.

2. Be to, Šalys gali susitarti bet kokiais kitais būdais iš dalies keisti šį Susitarimą.

3. Visi minėti pakeitimai ir susitarimai tvirtinami pagal kiekvienos Šalies vidaus teisinės procedūras.

359 STRAIPSNIS

Naujų narių prisijungimas

1. Asociacijos komitetui pranešama apie trečiųjų valstybių prašymus tapti Europos Sąjungos narėmis ir apie trečiųjų valstybių prašymus dalyvauti Centrinės Amerikos politinės ir ekonominės integracijos procesuose.

2. Derybų tarp Europos Sąjungos ir šalies kandidatės metu ES Šalis teikia CA Šaliai visą svarbią informaciją, o CA Šalis gali ES Šaliai pateikti savo nuomonę (jei ją turi), kad į ją būtų galima visapusiškai atsižvelgti. Jei į Europos Sąjungą įstoja nauja valstybė narė, ES Šalis apie tai praneša CA Šaliai.

3. Atitinkamai, derybų tarp CA Šalies ir valstybės, teikiančios prašymą dalyvauti Centrinės Amerikos politinės ir ekonominės integracijos procesuose, metu CA Šalis teikia ES Šaliai visą svarbią informaciją, o ES Šalis gali CA Šaliai pateikti savo nuomonę (jei ją turi), kad į ją būtų galima visapusiškai atsižvelgti. CA Šalis praneša ES Šaliai apie naujas Centrinės Amerikos politinės ir ekonominės integracijos procesuose dalyvaujančias šalis.

4. Šalys Asociacijos komitete nagrinėja naujų narių poveikį šiam Susitarimui. Asociacijos taryba sprendžia dėl reikiamų pakeitimų ar pereinamojo laikotarpio priemonių, kurios tvirtinamos remiantis kiekvienos iš Šalių vidaus teisinėmis procedūromis.

5. Jei dalyvavimas Centrinės Amerikos politinės ir ekonominės integracijos procesuose savaime nesuteikia teisės prisijungti prie šio Susitarimo, atitinkama valstybė prisijungia prie jo, deponuodama stojimo aktą atitinkamoms Šalių deponavimo institucijoms.

6. Stojimo dokumentas deponuojamas depozitarams.

360 STRAIPSNIS

Teritorinis taikymas

1. Kalbant apie ES Šalių, šis Susitarimas taikomas teritorijoms, kurioms taikomos Europos Sąjungos sutartis ir Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo tose Sutartyse nustatytomis sąlygomis.

2. Neatsižvelgiant į 1 dalį, šis Susitarimas taip pat taikomas Europos Sąjungos muitų teritorijai, kuri apima sritis, nepatenkančias į pateiktą termino „teritorija“ apibrėžtį.

3. Kalbant apie Centrinę Ameriką, šis Susitarimas taikomas CA Šalies respublikų teritorijoms, remiantis atitinkamais jų vidaus teisės aktais ir tarptautine teise.

361 STRAIPSNIS

Išlygos ir aiškinamosios deklaracijos

Šiuo Susitarimu neleidžiamos vienašalės išlygos ar aiškinamosios deklaracijos.

362 STRAIPSNIS

Priedai, priedėliai, protokolai, pastabos, išnašos ir bendros deklaracijos

Šio Susitarimo priedai, priedėliai, protokolai, pastabos, išnašos ir bendros deklaracijos yra neatsiejama jo dalis.

363 STRAIPSNIS

Autentiški tekstai

Šis Susitarimas sudarytas dviem egzemplioriais anglų, bulgarų, čekų, danų, estų, graikų, ispanų, italų, latvių, lenkų, lietuvių, maltiečių, olandų, portugalų, prancūzų, rumunų, slovaku, slovenų, suomių, švedų, vengrų ir vokiečių kalbomis; visi tekstai yra vienodai autentiški.

TAI PATVIRTINDAMI, toliau nurodyti tinkamai įgalioti atstovai pasirašė šį Susitarimą.

Съставено в Терусигалпа на двадесет и девети юни две хиляди и дванадесета година.

Hecho en Tegucigalpa, el veintinueve de junio de dos mil doce.

V Tegucigalpē dne dvacátého devátého června dva tisíce dvanáct.

Udfærdiget i Tegucigalpa den niogtyvende juni totusindogtolv.

Geschehen zu Tegucigalpa am neunundzwanzigsten Juni zweitausendzwölf.

Sõlmitud kahe tuhande kaheteistkümnenda aasta juunikuu kahekümne üheksandal päeval Tegucigalpas.

Τεγκουσικάλπα, εικοσιεννέα Ιουνίου δύο χιλιάδες δύοδεκα.

Done at Tegucigalpa on the twenty-ninth day of June in the year two thousand and twelve.

Fait à Tegucigalpa, le vingt-neuf juin deux mille douze.

Fatto a Tegucigalpa, addi ventinove giugno duemiladodici.

Tegusigalpā, divi tūkstoši divpadsmitā gada divdesmit devītajā jūnijā.

Priimta Tegusigalpoje, du tūkstančiai dyliktų metų birželio dvidešimt devintą dieną.

Kelt Tegucigalpában, a kétezer-tizenkettedik év június havának huszonkilencedik napján.

Maghmul fTegucigalpa fid-disgha u ghoxrin jum ta' Ġunju fis-sena elfejn u tnax.

Gedaan te Tegucigalpa, negenentwintig juni tweeduizend twaalf.

Sporządzono w Tegucigalpie dnia dwudziestego dziewiątego czerwca dwa tysiące dwunastego roku.

Feito em Tegucigalpa, aos vinte e nove de junho de dois mil e doze.

Înceiat la Tegucigalpa, la douăzeci și nouă iunie două mii doisprezece.

V Tegucigalpe dvadsiateho deviateho jūna dvetisic dvanást'.

V Tegucigalpi, dne devetindvajsetega junija leta dva tisoč dvanajst.

Tehty Tegucigalpassa kahdentenäkymmenentenäyhdeksäntenä päivänä kesäkuuta vuonna kaksituhattakaksitoista.

Utfärdat i Tegucigalpa den tjugonionde juni år tjugohundratolv.

3 kl.

SUREDAKUOTA

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL KREIPIMOSI Į RESPUBLIKOS PREZIDENTĄ SU PRAŠYMU PATEIKTI
LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI RATIFIKUOTI SUSITARIMĄ, KURIUO
STEIGIAMA EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ IR CENTRINĖS
AMERIKOS ASOCIACIJA**

Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo 8 straipsnio 2 dalimi, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Kreiptis į Respublikos Prezidentą su prašymu, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 84 straipsnio 2 punktu, 138 straipsnio antrąja dalimi ir Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 10 punktu, pateikti Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti 2012 m. birželio 29 d. Tegusigalpoje priimtą Susitarimą, kuriuo steigama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Centrinės Amerikos asociacija.

Laikiniai einantis
Ministro Pirmininko pareigas

Algirdas Butkevičius

Laikiniai einantis
užsienio reikalų ministro pareigas

Linas Antanas Linkevičius